

GYŰJTŐ: STAPU MÁGDA

GYŰJT. IDEJE: 1979-8h.

TART.:

*****
 * Szabolcs írományfedél A/4 65-54-5 I.T.J. sz *
 * MESEMONDÁS VIKRASZ- *
 * TÁISON (TANULMÁNY) *
 * * * * *
 *****

Szolg. Szöv. Kvár, Látinea u. 8. Fogy. ár: Ft

300 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: KAPOSSENTÁKAB

SAKIMUTATÓ:

XXVI
XIX A
XXXII

LELTÁRBA'S

ÁTVEVETVE A NA-311/86-OS TÉTELE ALÓL.

SZAFU MAGDA

**KUTATÁSOK A MESEHAGYOMÁNYOZÓDÁS
VIZSGÁLATÁNAK MODELLJÉHEZ**

MERENONÓ ÉS KÖZÖSSÉGE

Képek jegyzéke

A táblázatot / 1. Világszép esszénye , A szereplők attri-
bútumai/ a "Jegyzetek a meséhez" után kérem kihajtós, de
bekötött formában.

Képek

231. Az I. bekezdés alá
zárószöveg: ...messzemenően befolyásolja.¹⁸
1-2. képek /fekvő/ egymás mellé
1-2 képek szövege: Karádi Antal mesemondó és közön-
sége /Gyertyás László felv./

Szöveg folytatás: Az előadó

.....

- 31.1. III. bekezdés alá
zárószöveg: ...gyakorlat után.²⁵
3. kép / álló/
3. kép szövege: Karádi Antal mesél
/Gyertyás László felv./

Szöveg folytatás nincs

.....

- 53.1. A szöveg alá
zárószöveg: ...csinálhatna belőle puskát.
4-5. képek /fekvő/ egymás mellé
4.kép szövege: Pálfi Andree mesél
5.kép szövege: A mese hibátlan, Karádi lehunytt szemmel
nyugtázza /Gyertyás László felv./

Szöveg folytatás nincs

.....

69.1. A szöveg alá

zárószöveg: ... egy kisgyerekük.

6-7.képek /fekvő/ egymás mellé

8-9.képek /fekvő/ egymás mellé

10-11.képek /fekvő/ egymás mellé

6.kép szövege: Andrea meséje ^{be} ~~kihátlan~~ hiba csúszott /Gyertyás László felv./

7.kép szövege: Segélykérően néz nagypjára /Gyertyás László felv./

8. kép szövege: Karádi kijevítja a hibás szöveget /Gyertyás László felv./

9. kép szövege: Andrea szóról szóra megismétli a javított szöveget /Gyertyás László felv./

10.kép szövege: Anett utánozza névére mozdulatait, ő még így tanul mesélni /Gyertyás László felv./

11.kép szövege: Ilyen öröm a hibátlan mesélés. Az édesanya elégedett Andrea tudományával /Gyertyás László felv./

Szöveg folytatás nincs. A következő a 70.1. Jegyzetek

.....

80.1. és a 81.1. közé

12.kép /fekvő/

12.kép szövege: Karádi Antal unokájával mesét mond képmagnóra. Együd Árpád segít /Gyertyás László felv./

szöveg folytatás: 81.1. 1.Sasfejű király /Az első mese közlése

.....

A kötet végére kerülő fotók

13. kép szövege: Kerádiék udvara / Gőzsy Gáborné felv./

14-15.képek /álló/ egymás mellé

14.kép szövege: Lakásbelső. Részlet a konyhából /Gőzsy Gáborné felv./

15.kép szövege: Lakásbelső. Részlet a szobából/Gőzsy Gáborné felv./

16-17.-18.képek /álló/

17-18 egymás mellé, fülé 16.kép

16.kép szövege: Három nesemondó generáció /Gőzsy Gáborné felv./

17.kép szövege: Kerádi Antal /Gőzsy Gáborné felv./

18.kép szövege: Kalányos Jakab és Andrea, a dédunoka /Gőzsy G.felv./

.....

ÖSSZEFOGLALÓ

Munkám a keposzentjakabi beás cigány közösség élő hagyományengedébe kíván betekintést engedni Kerádi Antal mesemondó tudásán keresztül a magyarországi cigány mesekincsre vonatkozó kutatások részeként. Az 1982. évben meghalt mesemondó virragztásra előkészített és kiforrott meséi méltán reprezentálják az élő közösségi ~~mesekincsét~~ ^{hagyományt}.

Keposzentjakab /a hajdani község, ma a kb.80.000 fős lakosú megyeszékhely, fejlődő iperváros - Kaposvár elővárosa/ 1950-től tartozik Kaposvár lakott belterületéhez. Lakossága kb.3 000 fő, ebből összesen 1000-1300 a cigány népesség, közülük beás cigány 700-800 fő. Keposzentjakabon két cigány csoportot különböztetünk meg: a colari cigány dialektust beszélő oláh és a románul beszélő teknővájó beás cigányokat. Az utóbbi elkülönülve él a szomszéd telep oláh cigány, valamint a helyi magyar lakosságtól.

A beás cigányok a jelenleg Magyarországon élő ^{cigányság} három, eredetében, hagyományvilágában, életfelfogásában egymástól alapvetően eltérő csoportjának egyike. Fő foglalkozásukról teknővájó /cigányul balejári, románul lingurári/ cigányoknak nevezik őket, s a cigány származású lakosság kb. 7-8 %-t alkotják. Összességükkel a D-Dunántúlon laknak, munkaszerezetükről és becsületességükről közismertek.

A gyorsan zajló gazdasági-társadalmi változások /életmód, lakáskultúra, stb./ a kis közösség életrendjét ugyan módosították, ám az előbbieket ^e lényegesen lassabban követő tudati változások alig érintették a virrasztás kényszerű, szertartásszerű szokását.

A halottvirrasztás Kaposszentjakabon olyan szertartásszerű alkalom, ahol ma is mesélnek, a mai napig "románul". A virrasztás szertartását, Karádi tanítványból mesemondó "mesterré" válásának, a mese hagyományozódásának folyamata - román nyelvi ismeretek híján, valamint tudomásul véve a halottvirrasztás alkalmával fokozottan jelentkező idegenekkel szembeni elzárkózást - elsősorban az elmondás alapján rekonstruáltam. /A mesegyűjtést követően 1983-ban sikerült Kaposszentjakabon virrasztáson is részt venni, így - a helyszíni megfigyelésem lehetőségeit felhasználva - vélhetően a tradíció átadására vonatkozó nem minden következtetésem hipotetikus./

A virrasztás Kaposszentjakabon olyan társas alkalom, ahol a térben és időben behatárolható közösség tagjai rendszeresen, szertartásszerűen érintkeznek egymással rövidebb-hosszabb ideig. Tulajdonképpen összekötő kapocs az egymástól többé-kevésbé távol lakó, más-más munkahelyen dolgozó családok között. Összefogja a szűkebb s tágabb rokonágot, de a barátok, ismerősök körét is. A területi közelségen túl nagy szerepet játszik a pszichikai közelség is. Az éjszakai az közös együttlét számtalan előírása és tilalmai közt legszigorúbb az alvás tilalma volt. Az ébrenlét megőrzésének módja pedig a kényszerű együttlét feloldása, a szórakozás. A halott melletti imádkozás nem része a hagyománynak. A kaposszentjakabi cigányoknál, s hogy a jelenlevők kitartsanak, prózai történetekkel, trufákkal teszik élvezetesebbé a hajnalig tartó szertartás ~~szertartás~~ összejüvetelt. Mindez azonban hangulatkel-
tő, oldó és felkészítő, esetleg kiegészítő része a tényleges szórakozást biztosító mesélésnek.

A mesemondás, ez esetben nem kötődik valamely munkafolyamat elvégzéséhez, nem jár anyagi előnyökkel sem, kizárólagos célja ma az ébrentartás, szórakoztatás. Élő gyakorlat, mely tartalmilag, formai-, erkölcsi- és katartikai szempontból a virrasztás körül forog és aköré fonódik. Azaz az élő mesemondás legkiteljesedettebb és egyetlen közösségi alkalmá a virrasztás mind a mesemondó, mind a hallgatóság részéről. Minden más mesemondó alkalmom /útközbeni mesélés, ebédszünet alatti, a gyermekeknek való mesélés/ végső célja a hagyomány megőrzésénél túl a virrasztásra való felkészítés volt.

Kaposzentjakabon a közösség elvárása teljes mértékben megszabja a mesemondók repertoárját, stílusát, a hagyományoshoz és az újhoz való viszonyát. Csak azt az előadót hagyományozzák, csak az az alkotás válhat az élő hagyomány részévé, amely a viszonylag állandó hallgatóságnak is tetszik. Az egyéni érdeklődés, az emlékezőtehetség, a beszédkészség, stb. ugyan fontos tényező, ám a mesemondó tehetségén túl a szöveghűség olyan követelmény, amely az egyéni és kollektív befogadásnak, a folyamatos hagyományátadásnak, az anyag életbentartásának elengedhetetlen feltétele. Csak így lehet generációkon keresztül megőrizni egy-egy mesét anélkül, hogy értelmét, funkcióját, lényegét elveszítené, hogy a hosszú, gyakran másfél-két órás tündérmesékből, mitikus hősmesékből ne rövid kis történetek, esetleg épp bonyolult, zavaros és homályos meseszzerű szerkezetek kerekedjenek ki.

A mesemondás és a mesehallgatás csak egyik része a szájhagyományozásnak, az átadás-átvétel, azaz a mesetanítás és mesetudás folyamata a másik. E folyamatot követi nyomon ábrákkal is illusztrálva tébben /kaposzentjakabi beás cigányok/ és

időben /1940-1980/ a tanulmány, vagyis a tanulóévektől az önálló mesemondáson át a mesterré válásig tartó ékeket öleli fel Karádi Antal mesemondó életében. A hagyományozás útja: átadás - átvétel /mesetanulás/ - előadás - átadás /továbbhagyományozás/.

Kaposszentjakabon a beás cigányoknál évtizedek óta azonos a meseanyag és alig változik hallgatósága. A közösség száma lényegesen több, mint az aktív mesemondóké, bár elméletileg bárki el tudja mondani a jól ismert, kedvelt meséket. De az aktív mesemondók közül is csak egy-egy lesz mesterré, az átvevők száma pedig általában négy-öt fő. Közülük is csak három az igazán számon tartott, jó mesélő. A hagyományozódás folyamatát bizonyára sok-sok tényező befolyásolja, az életkor növekedésével megnő a tanulóévek ill. az aktív mesemondás ideje, ám ez a folyamat ~~is~~ lényegén mit sem változtat. Amíg a meseanyag hagyományos környezetben funkcionál, az előadó nem szakad el közösségétől, a láncolat megszakadás nélkül folytatódik.

A kötet két részből áll. Első fele tanulmány, második fele lényegében mese-példatár. A tanulmányba ágyazott összehasonlító célú szövegfolklorisztikai meseközlés /Karádi és 8 éves unokája AsTh 315 meséjének párhuzamos közlése/ példa az adott cigány közösségen belüli mai - tehát élő - hagyományozódás módjára és folyamatára. Ezt célozzák a mesemondás alatt készült fényképfelvételek is.

Karádi virrasztásra ~~is~~ románul előkészített, de családi körben magyarul elmondott, az 1979-1980-as évek gyéjtésén

alapuló tizenegy tündérmeséje zárja a kötetet. Mesemondónk magát román anyanyelvűnek tartotta, jóllehet magyarul is kitűnően beszélt. Kényszerült is rá, hiszen a kapesszentjakabi báás cigány közösség ugyancsak kényelvű a szaporodó, svábokkal és magyarokkal kötött házasságok nyomán is. Magyar nyelven, szűk családi körben elmondott meséinek szövege szigorúan kötött, jól tipologizálható AaTh /Aerne, Antti - Thompson, Stith/ típusmutatói alapján.

Karádi repertoárja kb. tizenhárom-tizenöt mesére tehető /tizenkettő az elmondott mesék száma/. E viszonylag kis szám azonban önmagában keveset mond. Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a közösségben a ~~magyar~~ hagyományos meseanyag túlnyomó többségét ezek a mesék képezik. Másrészt a meseanyag egésze tündérmese, azon belül is többségében ~~mitikus~~ mitikus hősmese: AaTh 552+556 F⁺; AaTh 551; AaTh 450+70B; AaTh 502+531; AaTh 530+314; AaTh 400+518+313; AaTh 468+301+302; AaTh 545; AaTh 451; AaTh 751 B⁺+567; AaTh 301.B.

Karádi ritkán motiválja hőseinek cselekedeteit, meséiben minden helyén való és magától értetődik. A mese szereplőinek tetteihez, érzelmeihez nem fűz kommentárt, maga a kötött szöveg hordozza a bonyodalmakat és azok megoldását. A mesei elemek megháromszorozódása: szereplők, funkciók és funkciópárok; a fokozás, a több funkciókört betöltő szereplők és tetteik mindenféle indoklás és minősítés nélkül hangzanak el.

A Függelékben az 1. számú mese, a Sasfejű király /Világszép-asszonya/ szereplőinek attribútumait, funkcióit egy táblázat szemlélteti kísérletképpen egy többmenetes mese elemzéséhez /Propp, V. J. 1975. alapján/.

TARTALOMJEGYZÉK

Mesemondás virrasztáson

A mese hagyományozás folyamatának törvényszerűségei Kaposzentjacobon 1-23

Péter

Összehasonlító szövegfolklorisztikai példa egy mese hagyományozódásának folyamatára 23-69

Jegyzetek 70-80

Tündérmesék 81-264

- 1. Sasfejű király /Világsszépasszonya/ 81-115
- 2. Siró-nevető király 116-132
- 3. Aranyhajú gyerekek /Őzzé vált testvér/ 133-147
- 4. Az őszhajú rab 148-165
- 5. Szegény ember rétje 166-196
- 6. Öveghegy királynéja /Jakab királyfi/ 197-217
- 7. Égigérő fa 218-226
- 8. Opre /Vizimalom/ 227-238
- 9. Tizenkét holló 239-244
- 10. A két furfangos testvér 245-252
- 11. Griff / A három királyfi és az arany-
elmsfa/ 253-264

Jegyzetek a mesékhez 265-282

A szereplők attribútumai 1.Világsszépasszonya /Sasfejű király/ 283-286

Irodalom 287-291

311-86

A néprajzi szakirodalom ma már vitathatatlan tényként fogadja el ezt a megállapítást, hogy az adott közösség hagyományörző fokának függvénye a közösségben élő folklórjelenségek milyensége. Az sem vitatott, hogy a közösségek változása a folklóralkotások változását vonja maga után. Bonyolultabb a kérdés akkor, ha az egész hagyományos kultúrát kívülről jött kultúrváltás, akkulturáció cseréli ki.¹

Nézzük meg a folyamatot az egység és a közösség szempontjából a mesekutatás területén, ahol az egyéni alkotás és a közösségi befogadás vizsgálata a szójhagyomány szempontjából elengedhetetlen.² A hagyományos közösség bomlása, ill. az abból való kiszakadás az egységes modellt megszünteti. Az egyén, szakítva a hagyományos közeggel, ugyan tágabb teret kap a kibontakozáshoz, ám csak önmaga támasza, tehetségéhez, képességeihez mérten az új, esetleg változó közösség izlésének, művészi igényeinek, érdeklődésének kell hogy megfeleljen. Az általa ismert hagyományon belül kell új, az elvárásoknak megfelelő alkotást létrehoznia.

A mese egyéni műfaj, de közösségi jellegű, közösségi előadáshoz kötött. A hagyományozó közösségben³ az egyéni emlékezés még a közös szerves része, se a hagyományozódás folyamatában a közösség közvetlen részese az alkotásnak, az alkotás folyamatának. Az alkotó pedig a hagyomány őrzője és átadója. Maga az alkotás a folklór törvényszerűségei szerint jön létre és él tovább, a változások még nem szembetűnőek,

hiszen az ellenőrzés nagy, a korlátok erősek. Az előbbiekben egy viszonylag zárt, kis közösség meseanyagának egy részét tettük a vizsgálódás tárgyává, ahol ma a mesemondás csupán egyetlen alkalomhoz, a virrasztáshoz kötődik. E közösségben a hagyományörzés foka olyan mérvű, hogy a közösség őriste anyagot jószerével változatlanul hagyományozzák tovább, s a folytonosság biztosítása egyben a mesemondók biztosítását is jelenti, magát a szerzőt is hagyományozzák.

Keposszentjakebon, Kaposvár perem kerületében, a beás cigánytelepen hozzávetőleg 140 teknővájó beás cigánycsalád él, ~~Poc-Poc~~ fő, elkülönülve a szomszéd telep oláh cigány valamint a helyi magyar lakosságtól. A csoport kétnyelvű, román és magyar, a gyerekek magyar iskolába járnak.⁴ A gyorsan lezajló gazdasági-társadalmi változások /életmód, lakáskultúra, stb./ a kis közösség életrendjét ugyan módosították, ám az előbbieket lényegesen lassabban követő tudati változások elig érintették a virrasztás kényszerű, szertartásszerű szokását.

A virrasztás Keposszentjakebon olyan társas alkalom, ahol a térben és időben behatárolható közösség tagjai rendszeresen, szertartásszerűen érintkeznek egymással rövidebb-hosszabb ideig. Tulajdonképpen összekötő kapocs az egymástól többé-kevésbé távol lakó, más-más munkahelyen dolgozó családok között. Összefogja a szűkebb s tágabb rokonságot, de az barátok, ismerősök körét is.⁵

A területi közelségen túl nagy szerepet játszik a pszichikai közelség is. A virrasztás célja, míg a halottat a háznál ravatalozták fel, a halott éjszakai őrzése volt. Ez elválaszthatatlanul összekapcsolódott a halottól való nagyfokú félelemmel, ill. a halott iránt érzett tisztelettel. Az éjszakai közös együttlétek számtalan előírásai és tilalmai közt legszigorúbb az elvás tilalma volt. Az ébrenlét megőrzésének módja pedig a kényszerű együttlét feloldása, a szórakoztatás. A halott melletti imádkozás nem része a hagyománynak a kaposszentjakabi oigányoknál, s hogy a jelenlevők kitartsanak, prózai történetekkel, trufákkal teszik élvezetesebbé a hajnalig tartó szertartásos összejüvetelt. Mindez azonban csak hangulatkeltő, oldó és felkészítő, esetleg kiegészítő része a tényleges szórakoztatást biztosító mesélésnek.⁶ A mese szellemi élvezetet nyújt a mindennapi problémáktól, gondoktól elszakadó, a valóságot könnyen kikapcsoló, azonos érdeklődési körű, egymásra utalt hallgatóság számára. Tágabb teret kap az irrealitás, s a zavaró tényezők kizárása / a zaja, járkálás, gyerekek zavaró jelenléte, stb./, a résztvevők türelme és igénye kedvez a többórás tündérmeséknek. Meség mondani nem lehet bárhol és bármikor, csak megfelelő helyen /pl. esti összejüvetelen, bizonyos munkák elvégzése közben, ha az nem igényel nagyobb figyelmet/ és időben lehet /pl. napközben nehez, sok a zavaró tényező/.⁷ Kaposszentjaksabon a virrasztásoni

mesemondás ünnepszámba megy, szertartása van.

A mesemondás ez esetben nem kötődik valamely munkafolyamat elvégzéséhez, nem jár anyagi előnyökkel sem, kizárólagos célja ma az ébrentartás, szórakoztatás.⁸ Élő gyakorlat, mely tartalmilag, formai-, erkölcsi- és katartikai szempontból a virrasztás körül fogog és aköré fonódik.

Azaz az élő mesemondás legkiteljesedettebb és egyetlen közösségi alkalma a virrasztás mind a mesemondó, mind a hallgatóság részéről. Minden más mesemondó alkalom /útközbeni, ebéd-szüneti alatti, a gyermekeknek való mesélés/ végső célja a hagyomány megőrzésén túl a virrasztásra való felkészítés volt.

A mesemondás első feltétele az alkalom, vagyis az alkalomnak következő sorozata, amellyel olyan emberek vannak egymással közösségben, kik egyazon mesevilág megfelelő szellemi atmoszférájában élnek.⁹ E feltétel adott a kaposzentjakabi beás cigány közösségnél is. A közös értékek tállalása, az azonos viselkedési és erkölcsi normák, a közös kultúra az egyén /mesemondó/ és a csoport / a hallgatóság/ normáival összhangban van, s a mesemondás a közösségi alkalmon belül - virrasztás - sajátos, társadalmilag meghatározott helyet foglal el: üzenetet hordoz. A csoport vágyait és eszményeit fedi fel. A mesék állandó ismétléseivel, újramesélésével az alakok /szereplők/ jellemét tökéletesítette, csiszolta, s legjellegzetesebb alakok állandósultak.

311-86
1977. MÁJ. 14.

Milyen mérvű az elhívés foka? "Igaznak tartjuk a mesét? Mondjuk a régiak. Meg, hát régen megtörtént, ugye, ami a mesében van. Ezelőtt 200-300 éve történet volt. Most is vannak történetek, száz év múlva az is mesebe való lesz, mesealakú. Ma is hallgatják, szeretik, el is hiszik. Ugy nézik, mint a régi világban megtörtént eseményt. Ezek a fiatalok nagyon is elgondolkoznak rajta, hogy a királynak milyen hatalma volt, milyen táltosa. Hogy miért mosott tizenkét órákor büntetésből a folyónál a világszép asszony. Vagy milyen epe lehetett az, aki az elveszett három lányér elűldözte a három fiát is... A fiatalok beleélik megukat. Mikor olyan jön, hogy a sárkány térdig földbe vágja a gyereket, az meg a sárkányt derékig, ilyenkor mondják ám: - Ez egy bücsületes, derék ember lehetett ez a gyerek!" A különösen jóváhagyott mesei szereplők¹⁰ viselkedése, cselekedetei, tulajdonsága erkölcsi tanulságul, az követendő mintául szolgál, legalábbis a mesemondás ideje előtt. A közösség egységes, közös hagyománya részben ábrükiti generációkon keresztül az általa ismert, kedvelt és megőrzött meseanyagot, ugyanekkor magát az előadót is,¹¹ aki az évtizedek során megőrzött anyag tolmácsolója, természetesen a hagyományos keretek közé szorítva. A mesemondás komoly munkát, szellemi igénybevételt követel nemcsak a mesemondótól, de a hallgatóságtól is, kik aktív részesei az előadásnak, s a szűrő szerepét betöltve reakcióikkal válogatják, aktualizálják az anyagot, s így, bekapcsolódva

az elkövetés folyamatába befolyásolják azt.

"A virrasztók már alig várják, hogy megérkezzenek a mesélők. Bemegyünk, köszönünk. Azok meg mondják, hogy: - No, meggyűttek a mesélők! Annak erőse széket adjatok, hogy le ne szakadjon alatta! - Akkor az ember elül, rágyújt. Ha már összejöttünk űten, haten, akkor már hol az egyik, hol a másik mondja: - No, kezd ő már. Mondja el valamit! - Ilyenkor az ember mesére kíváncsi, ugye. Akkor aztán mēn a mese. A meség az kezdé, ekkor fűlszólítanak. Ha az egyik elmond egy vagy két mesét, akkor átadja a szót a másiknak: - No, most elfáradtam, te is mondhatasz egyet. - Akkor rámutat valakire, az folytatja a mesélést. Csak az mesél, aki tud, akinek kedve van hozzá. Nem erőszakúnsk rá senkit. Azér jó a mesélés, mert aki mondja, az nem álmosodik el. Az beleéli magát a mesébe, nem ér rá hāgatolózni, bōbiskóni. Minél hosszabb a mese, annál jobb. Én is voltam, úgy, hogy elálmosodtam, akkor rám szóltak a mesélő: - Te, nem azér gyűttünk ám ide, hogy aludjunk! - Mikor aztán befejezte a mesét, mondta ám: - Kezd el te! Akkor legalább nem alszó! Ha nem kērik a mesét, akkor azt mondja el, ami eszébe jut. Ha kērik, akkor ilyenkor mondják, hogy miről szól a mese, amelyiket hallani szeretnēk. Például azt mondják, hogy mondjam el a Pétert, Az űszhajú rebot, a Kiskondást, vagy nagyon szeretik a Sszfejú királyt. Az sem zavar senkit, ha egy éjszaka kétszer is elhangzik egy mese. Hāt olyan is van, hogy én elmondám, akkor a másik később jön, elmondja ugyanezt.

311-86

Az ember nem veszi el neki a kedvét. Akkor végighallgatják ezt a mesét még egyszer.¹²

Minden alkalommal azonos a mese közönsége. Az egyedi alkotást a hagyomány szabályozza, s a hallgatóság fontos ellenőrző funkciót tölt be. Ugyanakkor üsztönszö hatásal is van egymásra egymás és közönség. E kölcsönhatás viszi előre a mesét. A viszonylag kis repertoár minden eleme a hagyomány részévé válik, ezek az elemek nem bővíthetők, de el sem hagyhatók. A magyarázkodásnak, az új elemeknek, nitelesítő jegyeknek, s kommentálásnak nincs helye a hagyományon belül. Hiszen nincs szükség figyelemfelkeltésre, nem kell elfogadtatni a mesét. A csodás, mitikus elemekben bővelkedő mesei anyagot a jelenlevők egyformán értelmezik. Nem kérdőjelezik meg a mese világát, elfogadják úgy, ahogyan van. "Ugyenúgy mondja el a mesét, ahogy azt az öregektől hallotta. Persze egyikét szó eltérés van, de azt észre sem veszik annyira. Mer ugye sokan vannak ott, akik már ismerik ezt a mesét, sokszor hallották, akkor ha nem úgy mondja, hanem ahogy kell, kijsvitják: - Ezt kihagyted! - Ilyenkor nem mérgeződik az ember, mer igeze van neki. Velem is előfordult már, hogy rám szóltak: - Te! Ezt nem így hallottam, nem így vót! - Ja, persze! - Akkor az embernek jobban az eszébe jut. Vagy ha kihagytam egy bizonyos részt, akkor a többiek mindjárt fűlszólemódnak: - Te! Mán negyot ugrották! Leszen kiérsz a végire! - Ha meg valaki-

nek a meséje nem tetszik, mondják ám: - Te hadd abba, majd ez mondje tovább! - Akkor ez gyorsan befejezi a mesét és átadja a szót a másiknak, aki új mesét kezd."

A mesemondó nem mond és nem is tanul új meséket, hiszen a hallgatóság nem igényli. Meghallgatja ugyan, de nem válik részévé a hagyománynak, nem őrzik meg és nem is adják tovább. "Az új mese nem fut. Aki még nem hallotta, az más fülfogással hallgatja, mind aki tudja. Mer aki tudja, az csak arra kíváncsi, hogy az ember nem hágy-e ki egy-két szót belőle, ugye! Hogy ő is bele tudjon szólni!"

Ha a kapesszentjakabi közösségből kiszekadva a mesemondó új környezetbe kerül, akkor kedve szerint válogathatja meg meseanyagát, s ha az ottani közösségnek tetszik, akár az egész közösségi meseanyagot is elmondhatja. "Vidéken, Kaposhomokon, összejötte a rekonság /virrasztani/. Én is, a homokiek is meséltek. Én sorra kerültem nagyon. elmondtam tizenkét-tizenháromat is. A Sasfejű király tetszett nekik a legjobban".

Ma Kapesszentjakabon főleg a fiatalabb korosztály, az aktív hallgatóság zöme, írni-olvasni tudó, ahogy meguk a mesemondók is. Ennek ellenére az ismert és sokak által olvasott mesekönyvek anyaga nem kerül be a szájhagyományozás folyamatába. "A gyerekek mindjárt azt mondják, ezt már olvasták könyvbe. - Ezt könyvből is el tudom olvasni! - Már küzbesszólnak.

Van a lányoknak is sok mesekönyvük. Nézegettem a múltkor is, de azok mind eltérnek ezektől. Azok már úgy lettek összeállítva. Han mondjuk egy része, egy szakasza, ami belevág, de a másik szakasza már nem az. Ugye azok a mesék úgy lettek fölvéve pásztoroktól, innen-onnan és úgy lettek kiedve, mind a Hamupipőke, az Elátkozott cipellők, a Rigócsőr királyfi... Mondani nem szoktuk. Ha mondjuk elmondánám a Nádszál királykisasszonyt, de hisz az majdnem minden háznál megvan mesekönyvben, azt el lehet olvasni. Azt a gyerekek is tudják az iskoláts, azt már mindenki tudja! Magyar embert is hallottam mesélni Orciban, mikor cseléd voltam. A cselédek összejöttek az Ükristállókba esténként, még a fiatalabbak is... Voltak szép, hosszú mesék is, nem sok eltérés volt a mienktől. De én ezeket nem tanultam meg, én csak minden mesét attól a Marci bácsitól tanultam. Nem kell az új mese. Minek állítanánk össze újat? Hiszen mondom, hogy minden mesét úgy öröklöttük az idősebbektől, úgy tanultuk!"

Kedvelt úgy a mesemondók, mind a közösség részéről, az, ha az előadók váltják egymást. Ennek oka nem a vetélkedés, hanem éppen a túlzott szellemi igénybevétel. Ám a hallgatóság bizonyos sorrendiséget is felállít az előadók közt. "Már annyira ismerek az embereket, tudják, ki milyen mesét tud mesélni. Van, hogy direkt rákényszerítik, hogy most ezt a mesét ő mondja. Mer lehet, hogy ott a társaságban, ahol vagyunk,

öt is tudja, azt a mesét, de a mese, az a bizonyos mese, nem mindenkinek vég hozzá."

Mindebből következik, hogy a közösség több mesemondót tart számon. Elméletileg a kért mesét a jelenlevők közül bárki elmondhatja, hiszen a mondott szöveg minden esetben szöveg szinte azonos. Gyakorlatilag a közösség hagyományos meseanyaga három-négy mesemondó közt oszlik meg. Ugy tűnik, egy-egy mesemondónak nincs külön repertoárja, csak egyéniségéhez jobban illő, általa kedveltebb típusú meseszöveg.

"Volt olyan, hogy valaki mesélt, azt mondta, hogy néki most ki kell menni, addig te folytasd. Mert hát éppen így tudod te is, mint én. Aztán mikor bejött megint, ő folytat-
ta. Aki elkezd, az is fejezi be. Hát mindenkinek van olyan meséje, amit ő tud legjobban elmondani. Pl. a Kalányos Piste inkább a vicceset mondja, ilyet tud legtöbbit. A Gyuri, a Farkas, az hosszú meséket is mond, de vicceset is. Legelőször az ember ugye a rövid, vicces mesét veszi föl legkönnyebben. Aztán a Gyuri át tudja fordítani magyarra is, a Piste már nem hiszem. A Világszép asszonyát inkább én szoktam, azt nagyon szeretik, mer hosszú. Meg a Briffet, az Őszhajú rebot. De az Őszhajú rebot néha édesapám Bocse is elmondta, amíg nem vágta le a lábát. A Tiszakézt hollót Gyuri ókor-ókor, de tudják a többiek is. A Pétert, a Síró-nevető királyt, a Szegény ember rétvét, az Üveghegyet Kalányos Piste meg a Gyuri is tudja, de inkább csak⁸mi nyelvünkön.

A Vizeimelnot inkább csak mi ketten a Pistával. A Két fufangos testvért a régiek, azok nagyon tudták, de most már nem nagyon, esetleg a Pista a mi nyelvünkön. A nők, azok az Aranyhajú gyerekeket tudják szépen mesélni, édesanyám is, meg a Bogdán Katelin is, de mind a ketten megheltek."

Inkább a férfiak mesélnek. Ennek oka Kepezzentjakabon mindenképp a társadalmi szokásokban és a konvenciókban keresendő. A virrasztáson a férfiak és a nők elkülönülnek egymástól, s ha számon tartottak is egy-egy női előadót, az csak egy bizonyos típusú mese elmondására volt alkalmas. Mesemondáskor nőket nem szívesen tűrnek meg maguk között, "vidám, vicces mesét csak ekkor mondanak, ha férfitársaság van". Leggyakrabban a külön tereben ülő nők egy-egy mesemondó férfit csalnak be maguk közé, őt hallgatják.

Konklúzióként összegezhetjük: Kepezzentjakabon a közösség elvárása teljes mértékben megszabja a mesemondók repertoárját, stílusát, a sz. hagyományoshoz és az újhoz való viszonyát. Csak azt az előadót hagyományozzák, csak az az alkotás válhat az élő hagyomány részévé, amely a viszonylag állandó hallgatóságnak is tetszik. Az egyéni érdeklődés, az emlékezőtehetség, a bensődühesség, stb. úgy fontos tényező, ám a mesemondó tehetségén túl a szüveghűség olyan követelmény, amely az egyéni és kollektív befogadásnak, a folyamatos hagyományátadásnak, az anyag életbentartásának elengedhetetlen feltétele. Csak így le-

het generációkon keresztül megőrizni egy-egy mesét nélkül, hogy értelmét, funkcióját, lényegét elveszítene, hogy a hosszú, gyakran másfél-két órás tündérmesékből, mitikus hősmesékből ne rövid kis történetek, esetleg épp bonyolult, zavaros és homályos meseszerű szerkezetek kerekedjenek ki.

A mesemondás és mesehallgatás csak egyik része a színhagyományozásnak, vizsgáljuk meg a másik, az átadás-átvétel, azaz a mesetenítés és tanulás folyamatát is.

Nehéz pontosan megállapítani, hogy az álhívésnek mekkora szerepe van egy közösség meseanyagának hagyományozásában, a romlás nélküli szöveg megőrzésében. Az azonban tény, hogy a túlnyomó részt mitikus hősmeséket és tündérmeséket, bonyolult szerkezetű, több szálon futó cselekményű, a szereplők attribútumainak árnyaltsága és változatosága figyelembe vételével, salékezetből, néhányszori végighallgatás után nehéz, szinte lehetetlen elmondani. A gykori típuskombinációk / a e típuskapcsolatok nem csak a kaposszentjakabi meseenyegre korlátozódnak, nem egyediek¹³, szükségessé tesszik a rögzítésre / a lényegi elemek hiteles, pontos, lehetőleg változatlan visszaadása/ való törekvést, hiszen a változtatás a közösség szempontjából nem követelmény. Csak a módszeres tanulás, az állandó gyakorlás, a közösségi ellenőrzés a mese lelke, élete. Nem szórakozás

es, komoly munka, fárasztó és időigényes felkészítés és felkészülés. "Azon voltunk, hogy megtanuljuk a mesét. Ez éppen olyan, mint valaki valamilyen munkát megszeret..."

A mese hagyományozásának folyamata
 Kaposzentjakabon

E fejezet célja a hagyományozás folyamatát nyomon követni a térben /kaposzentjakabi beás cigány közösség/ és időben /1940-1980/, azaz azt a körforgást, amely a hagyományból merítve az elsajátításon és a továbbadáson át ismét egyezzen hagyomány részévé válik. Vagyis a tanulóévektől az önálló mesemondáson át a mesterré válásig tartó éveket öleli fel Karádi Antal mesemondó életében. A hagyományozás útja: átadás - átvétel/meseterülés/ - előadás - átadás /továbbhagyományozás/.¹⁴

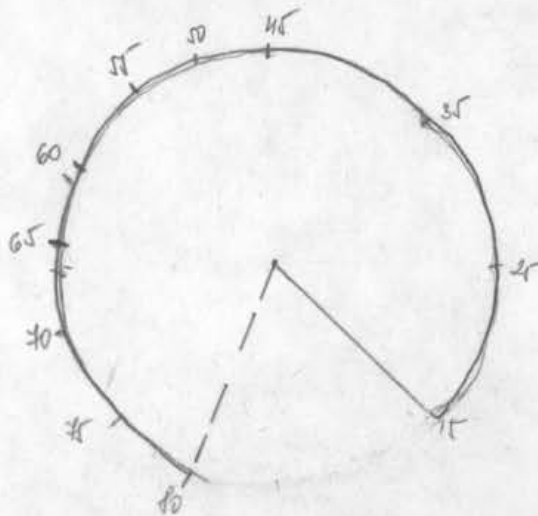
Átadás - átvétel - átadás

A mesemondó, Karádi Antal,¹⁵ minden megtanult, tudott és elmondott mese forrásaként mesterét, a Sugovicsa-környéki horvát falucskából származó Bogdán Mártont nevezte meg. Bogdán családja 1918 előtt jött Kaposvárra, s telepedett le. Teknővájó cigány ember, ki mesélt szüleitől, nagyszüleitől tanulta, s mondta román nyelven, bár beszélt a horvátot is. 1943-ban, nyolcvan évesen halt meg, eddig a ka-

posszentjékabi virrasztóközösség egyik legkedveltebb mesemondójaként tartották számon. Bár az "akkori űregek" közül tőbben is aktív mesemondói voltak e közösségnek, Bogdánt illette meg a mester, az átadó szerepe.

"Virrasztáson ott volt az űreg is, mi is. Még nem vettük föl tőle, eddig ő mesélt. Meg abban az időben voltak idősebbek, akik már meghaltak, akik tudtak mesélni. Akkor azok jöttek sorba. Én csak a Marci bácsi meséit vettem föl. Beleélte magát a mesébe. Olyan szókinése volt!...Akárhol voltunk - társaságban, virrasztáson -, az ember szerette hallgatni. Mert jól állt neki nagyon a mese. És olyan viccesen mondta, ráförmedt⁺ az emberre, ntánozta,..."x

A virrasztáson kb. 15 éves kortól 70-80 éves korig vesznek részt szemből való tekintet nélkül. Agyerekeknek nincs helyük a virrasztáson.

+ rákiáltott

A befogadás, az átvétel feltétele adott: a hagyomány ismerete, szeretete. Ám a virrasztáson elhangzott mesék rügzítése, még a bizonyos időközönkénti újrashallás, ismételt meghallgatás következtében se lehetséges. "Óh, ha én csak virrasztáson hallgattam volna, nem sok eredménye lett volna. Ha ő mondjuk egy virrasztáson elmond egy mesét, abból valamit fölveszek. De mire megem valahol virrasztás van, az a mese mire elmondásra kerül, lehet, hogy abból felit elfelejttem. Én eljártam hozzá /Bogdánhoz/ majdnem egy éven keresztül, meg utána való évben is egypár hetet, mire hogy megtanultam."

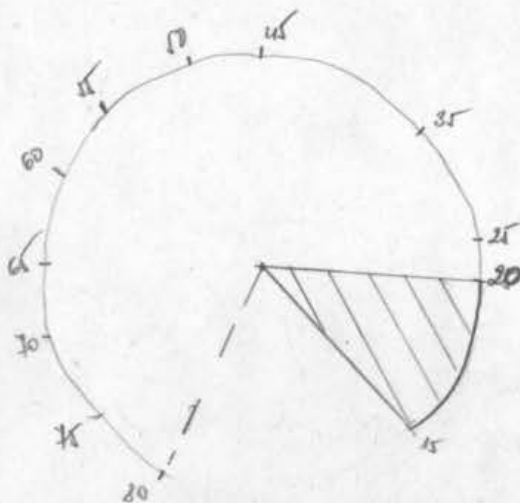
A gyermekkor, kamaszkori évek döntő szerepet játszottak ottak Karádi mesemondó-egyéniségének kialakulásában is.¹⁶ A véletlen a tudatosságon túl csak annyi, hogy a mester elérhető közelségben van /kertszomszéd/, s az tehetségén, rátermettségén túl fáradhatatlan, kitartó türelemmel adta át tudását az arra érdemes, a mesét megtanulni akaró gyerekeknek: Karádi Antelnek, Kelányos Istvánnak, Farkas Györgynek.

"Mind efféle rossz, süldő gyerekek, legényke, széthúztam a fonást, a kerítést és átmásztam az üreghez. Volt olyan, hogy ketten, hárman is átmentünk. Akik szerettük a mesét, sokáig maradtunk, a többi meg egy-egy mese után elment haza. Inkább nyári, őszi időben jártunk át, mikor még nem volt fűtés. Télen, neki is nagy családjá volt, s kis lakásban nem

fértünk sz be."Mikor kettőt, hármat elmondott, akkor aztán mondta: - No, gyerekek, űlig ám! Mer ti hallgatni elhallgatnátok reggelig, de nekem mondani rossz! - Akkor hazamentünk. Másnap vagy harmadnap megenecek fülkerestük. Addig-addig, hogy volt olyan mee, amit már űtször, hatszor is elmondattunk az űreggel.

Az űgy volt, hogy egy mesét elmondott, akkor aztán két-három napig nem mondta. Aztán megen ráfanyalodott. -Ezt mondja el, Merci bácsi! - Tudta ám rűgtön, hogy mér kérem! - No, elmondom, látom, néked kedved van a meséhez. - Addig mondta, mig fűlfogtam. Mer mi azon voltunk, hogy megtanuliuk, azér mentünk oda."

A mesetanulás hosszú folyamat, s ez még csak az odavezető út kezdete volt. A megtanult meseszűvegeket gyakorolni kell, hogy rűgzűdjék az emlékezetben. E cűlt szolgált a kamesszok egymás kűzti mesélése, s így váltak aktív hallgetűi s virrasztásnak.

Egymás kűzti mesélés, ill. aktív mesehallgetűs s virrasztás

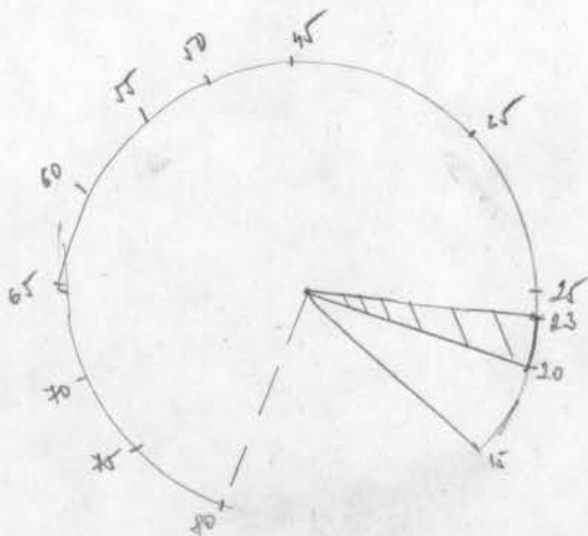
Karádi és társai 15-16 évesen aktív mesehallgatók, de 8-10 évig csak hallgatják a mesét. Virrasztáson az idősebbeké a szó, ők váltják egymást. A következő lépés az alkalmi előadóvá lenni. Eközben a meseszöveg végső csiszolása, beidegződése, a közönség előtti szereplés módja, az ún. "vizsgáztatás" folyik. A mester a hallgatóság előtt kéri számon tanítványaitól, aki őt körülülték, az elsajátított szöveget, ellenőrzi a megtanultakat.

" Akkor, mikor így virrasztás vót, akkor körülfogtuk az űregot, akik ~~én~~^{ők} tanultak, négyen, ötten, azt hallgattuk. Mikor mondták: - Most ki mesél? - Ugye, mi fiatalok voltunk, akkor mondtuk: - Az űreg Mercsi bácsi! - Akkor úgy ültünk, hogy közel voltunk hozzá, mert úgy alkalmazkodtunk. Akkor mink már mintha értettük volna a mesét. De virrasztáson még akkor miránk nem került sor, mert voltak az idősebbek."

"Volt olyan rész a mesében, amit kihagyott /Bogdán]. Akkor figyelt, hogy észre vesszük-e azt, hogy nem jól mondja. Ilyenkor valamelyikünk kiegészítette. - No, látod! Tebelled majd jó mesélő leszi! - Volt olyan is, hogy egy-egy mese közben megállt és megkérdezte: - Nem felejtettem el semmit?
 - A többiek csak néztek: - Hogyan, hát azok már tudják?
 - Óh, hát ezeknek én már elmondtam egypárszor!

Akkor olyan vót, hogy akaratból kihagyott valamit. Ilyenkor vagy én, vagy a másik: - Ezt kihagyta ám! - Ja, lássátok!

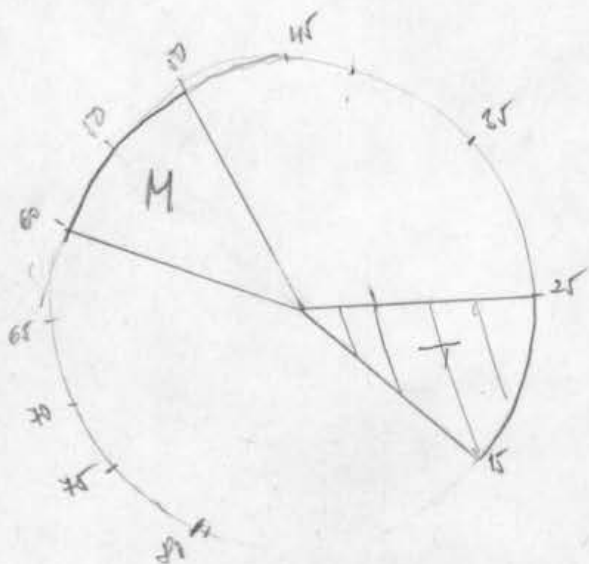
elsiettem a mesét! Jó, hogy szóltatok! - A többiek meg csodálkoztak: - Jobban tudják, mint te! "

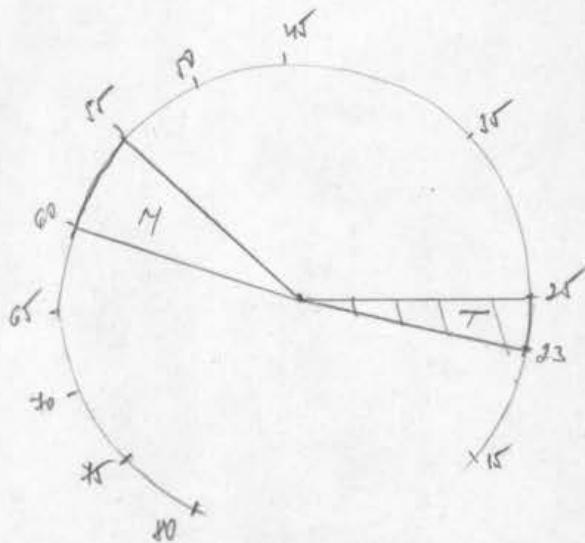
Beleszólási lehetőség a tanítványok részéről

Az önálló mesélést egy-egy rövidebb mese elmondása előzi meg, ugyanakkor a mester is fokozatosan kiüregszik aktív mesemondó szerepéből, s bár még mesél, ám jobbra tanítványait figyeli, javítgatja.

"Megkérdeztem Marci bácsitól, hogy melyiket meséljem. Akkor mondta, hogy melyiket. Ő csak figyelt. Ha két-három szót kimeradt: - Hát ez hol van, gyerek? - Ilyenkor gyorsan kijavítottam."

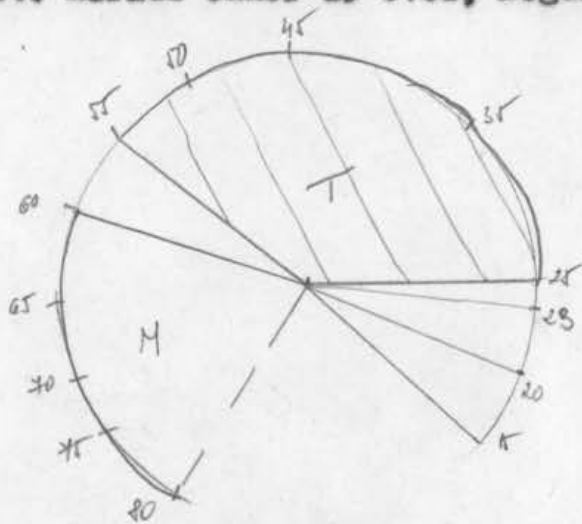

T-tanítvány /tanulóévek/
M-mester /50-55 évesen
Érett mesemondó/

M-T = mindkét részről egy-
egy rövidebb mese elmon-
dása, egymás figyelése

A tanítvány akkor lesz igazi mesemondóvá, amikor mestere már kiüregedett. Kerádi ekkor 25 éves, Bogdán túl a hatvanon.

T-aktív mesemondó
M-passzív hallgató

"Ugy az 1948-49-es évekbe én már nő voltam, mentünk megen virrasztani. Odá volt Marci bácsi is, kértük, hogy meséljen. Erre asszongys: - Pijam! Ha én annyi idős lennék, mint te, te meg annyi, mint én, én bizony nem engedném, hogy te mesélj! Te is éppen úgy tudod már szokot a meséket, mint én, a másik is tudja. Hát kezdjétek el ti is. Ahol majd nem tudjátok úgy mondani, mint van, akkor én majd segítek.-Aztán próbáltuk úgy mondani, ahogy ő szokta. Nem elég megtanulni a mesét, elő is kell azt adni. Meg kellett tanulni a mesélést. A mesének hét ága van. Ahhoz tud is tenni, meg el is tud venni belőle az illető. Nem egyforma a mese. Ha három ember mondja el ugyanazt, a három ember között is van különbség. Az egyiknek jobb a fölfogása, többet vett föl a meséből, a másik kevesebbet."

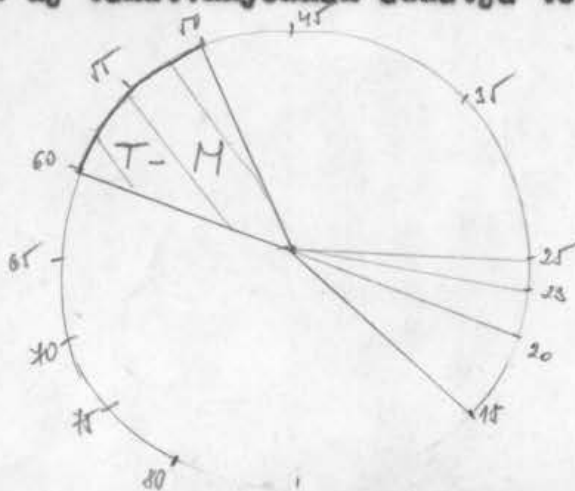
"Marci bácsi mindig ezt mondta, hogy ha mesél az ember, legyen, nyugodtan, nem kell elkepkodni. Értelmesen kell mondani a mesét, mer nem mindegy! Meg az se mindegy, hogy ki mondja. Mer lehet, hogy ott a társaságban, ahol vagyunk, őt is tudja. De a mese nem mindenkinek vág hozzá, nem mindenkinek áll jól. Tudni tudja, de nem szájbloz rá illően mondja, meg nem úgy, hogy a társaságnak megfelelően. A mesének van egy ritmusa. Ha valaki elkezdit Volt egyszer egy ember..., azt hangsúlyozza. Van, aki meg gyorsan elhedarja. A mesének meg kell adni azt az ütemet. Ha van egy izgalmasabb rész, azt is úgy mondja az ember, hogy aki hallgatja, az izguljon.

Nem azt mondja, hogy : Volt egy király, annak volt egy lány... úgy kell mondani, hogy: Volt egy király. Annak a királynak volt egy szép lánya... Akkor már az illető kíváncsi, hogy mit mond az ember.

A társaságban erősen kell mondani, mert lessen nem szeretik. Az ember ad neki bizonyos fokot, azt a szavat erősebben ejti ki, hogy tetszen az a mese. Akkor jó, ha azt megérti, nevet egyet rajta.

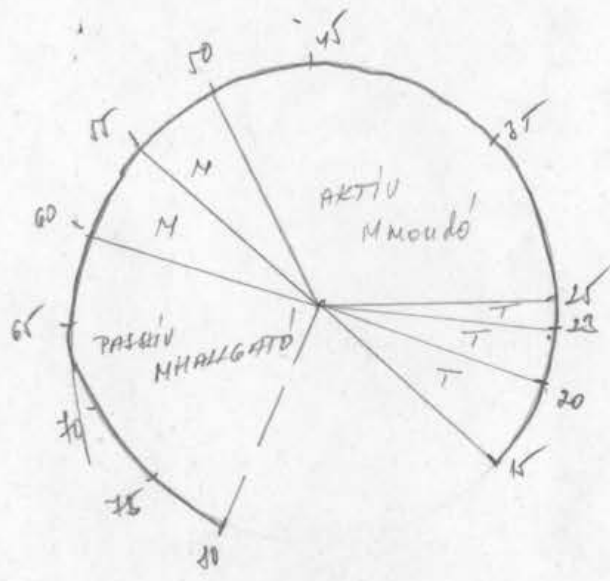
Ha meg társaságban húzza az ember egy kicsit a szót, akkor a többiek kérdik ám: - Ho, hát mi lett vele? - Akkor mondja megen tovább az ember. Marci bácsi sokszor ebbahagyta a mesét vagy az egyikünkre, vagy a másikunkra hasonlította azt, akitől szólt a mese. Akkor a többiek elkesedtek nevetni, ő meg mondta: - Lehet, hogy ez vót ám! Mégis ez a gyerek vót! - Ming meg örültünk, szórakoztunk."

Igy a folyamat lezárul, hogy újból ismétlődjék. Tanítványból mesemondó, érett alfadóból mester lesz, ki tudását a fiataloknak, az új tanítványoknak edhatja tovább.

T-M = tanítványból mester lesz

"Mikor a telepen meghal valaki, a fiatalok ma is hez-
jűnnek még a Kinizsi, a Békefüredi lakótelepről is.¹⁷
Mi meg hárman, négyen felváltva mesélünk. Ha kihagyunk
valamit, akkor már fölvezélek valamelyik fiatal: - Ezt
én úgy hallottam, nem így! - Az idősebbek hallgatnak,
ezek azok már nem szólnak bele. Mer pl. olyan 60 éves
fűlűl, mind édesapám is, csak mondják, hogy ők már elfá-
radtak, meséljenek a fiatalabbak. A fiatalok meg most ta-
nulják a meséket. Nem hal ki a mese. Mert szírasztáson
sok a fiatal, olyanok is, akiknek jó a felfogásuk. Lesz
még egypár, aki fölveszi. Négy-öt személy biztos. Ezek
most 20-22 évesek, nyolc-tíz év múlva, mire mi elérjük azt
a 60-65 éves kort, át tudjuk majd fordítani. Hisz addig
már többször hallják. De addig nem mesélnek, nem engedjük.
Csak közbe-közbe szólnak."

A kaposzentjakabi beá cigány közösségben évtizedek óta
szoros a meseanyag és hallgatósága. A közönség száma lénye-
gesen több, mint az aktív mesemondóké, bár elméletileg bár-
ki el tudja mondani a jól ismert, kedvelt meséket. De az
aktív mesemondók közül is csak egy-egy lesz mesterré, az
átvevők száma pedig általában négy-öt fő. Közülük is csak
három az igazán számon tartott, jó mesélő. A hagyományozó-
dás folyamatát bizonyára sok-sok tényező befolyásolja, az

életkor növekedésével megnő a tanulóévek ill. az aktív mesemondás ideje, ám ez a folyamat lényegén mit sem változtat. Amíg a meseanyag hagyományos környezetben funkcionál, az előadó nem szakad el közösségétől, a láncolat megszakadás nélkül folytatódik. Ma, 1984-ben még nem kell új, más mese, csak a megszokott, a régi. Természetesen a továbbhagyományozódás során az átalakulás törvénye Kaposzentjakabon is bizonyos mértékig hat, s érvényes a tétel, a fokozatok "olyan láncolatot alkotnak, amely nem véges, hanem folyton és többszörösen újra kezdődő...", s természetesen az egyes fokozatok között értékkülönbségeket nem állapíthatunk meg, bár ezek korszakonként, népenként, alkotónként is különböznek. A hagyományosság, a reprodukcióhoz reagazkodás érvényesülésének erejét és mikéntjét társadalmi korszakok, kultúrák különbsége, befogadó közösségek és alkotó erők szellemi berendezése messzemenően befolyásolja.¹⁸

Az előadó

Karádi repertoárja kb. tizenhárom-tizenöt mesére tehető /tizenkettő az előmondott mesék száma/. E viszonylag kis szám azonban önmagában keveset mond. Mindenekelőtt le kell szűgeznünk, hogy a közösségben a hagyományos meseanyag túlnyomó többségét ezek a mesék képezik. /Karádi utal néhány humoros mese meglétére, melyek más előadók tolmácsolásában hangzanak el virrasztáson/. Másrészt a meseanyag egésze tündér-

mese, azon belül is többségében mitikus hősmese. Az MNK típusmutatója alapján egy-kettő csupán a "tisza", a többi két-három mesetípus kombinációja. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy általában nem egy-egy mesetípus néhány eleme vagy epizódja kontaminálódott, hanem a kezdőszituációk elhagyásával, módosításával típusok összeolvadásáról beszélhetünk. E típuskapcsolatok pedig nem a mesemondó újító kedvéből adódnak, épp ellenkezőleg, évtizedek óta így hagyományozódnak a közösségen belül. A kaposzentjaka-bi közösség nem egyedi típuskombinációkat prezentál /lásd a mesék jegyzetanyag/, a kombinációk száma bár a közölt meseirodalomban helyenként csekély, mégis, bizonyos hagyományokra vall.

Az eddig elmondottakból kiderült, hogy a bonyolult, hosszú mesék kedvelése szorosan összefügg Kaposzentjakabon a mese funkciójával, a virrasztás hosszú éjszakáinak /öt-hat, de gyakran tíz-tizenkét éjszaka/ kitöltésével. E szövegek rögzítésének feltétele pedig a módszeres tanulás, gyakorlás, a az állandó közösség intenzív kontrollja, csiszoló ereje. Mit ad mándehhez a mesemondó, annak személyisége?

A néprajzi szakirodalom alapján Karádi a "reprodukáló előadók" típusába tartozik, ám a reprodukálás Kaposzentjakabon nem az előadó képességeinek függvénye, ez egyszerűen követelmény a közösség részéről. Természetesen vitat-

hatatlan, hogy az ilyen nagy terjedelmű, sok szálon futó, bonyolult mesék csak tehetséges mesemondók repertoáranyagában szerepelnek. Miben rejlik hát Karádi Antal tehetsége? Mert Karádi viszonylag kis repertoárja évtizedek során formailag és tartalmilag is letisztult, ez előadó és a hallgatóság igényessége rangos, igazi mesemondóvá avatta. Repertoárját is eszerint állította össze, s nehezen előadható, bonyolult és hosszúlélegzetű mitikus- és tündérmesékre "specializálta" magát.

A kaposzentjékebi cigány közösséghez tartozók egymás közt csak románul beszélnek. E nyelven hangzanak el meséik is.¹⁹ A kívülállókkal szemben a határok így még élesebbé válnak. Bár esetenként a házassági kapcsolatok révén magyar nő is bekerül a családba, azonban rövid idő alatt kénytelen ő is elsajátítani a nyelvet. A közeli kapcsolat a helyi magyar lakossággal, ill. a várossal /munkahely, iskola/ vonja maga után a legfiatalabb korosztály /unokák/ anyanyelvének fokozatos elhagyását. Karádi így kétnyelvű mesemondó, aki unokáinak már magyarul adja elő a kért szöveget,²⁰ "átfordítja" a mesét. Ebből adódik, hogy stílusahelyenként "megyartalan", ez főleg a mesei formulák és szólások állandósult szövegén érezhető /lásd később/.

Hogy a virrasztáson mondott meséket milyen formában előzi meg az odekészítés, sajnos nem volt módom megfigyelni. Karádi Antal mindig közönség /felesége, lányai, a gyűjtő/ e-

lőtt mondta el előbbi meséit, melyeket időnként rövid beszélgetés előzött meg, máskor két-három mese követte egymást megszakítás nélkül.

A mesemondó mindvégig egyenes testtartásban, határozot-
tan, tiszta, érthető, folyamatos beszédstílusban adta elő
meséit, barátságosan, de nagy önbizalommal. A meseszöveg
legnagyobb rész párbeszédes, a dialógusok száma nagy. Csak
a kezdő szituáció ill. a befejező rész leíró, elbeszélő
jellegű. A szereplők tulajdonságait, egymáshoz való viszo-
nyukat, érzelmeit - indulati reakciójukat a szöveg mellett
hangsúlyozásával, beszédstílusával érzékelteti, eleveníti
meg. Erős érzelmi hangsúllyal, tagoltan beszél, kiemel, u-
tánoz, mondanivalójának nyomatékot ad. Átéli a mondott szö-
veget, árnyalt hanglejtés, tempó, hangerő jellemző beszé-
dére. Magával tudja ragadni hallgatóságát, láttatja beszé-
dével a cselekményt. A mondatrészek közti szünetek a kér-
dés intonációját előírják. A közönség figyelmének felkel-
tését, érdeklődésének megtartását célozzák a kérdések és
azok gyakori megismétlései. / - Mit láttál? - Mit láttam?
Merittem vizet. - Meritettél vizet? Semmit se láttál?...²¹/

Karádi mesterétől külön utasításokat kapott a meseszö-
veg elmondására vonatkozóan /lásd előbb/, s unokája elő-
adott meséjében /"Péter"/ színtelenül egy az egyben Karádi
beszédstílusát, kifejezéseit halljuk vissza. Mesemondás
közben keveset gesztikulál, inkább mimikája érdemelne

bővebb kifejtést; az arc, a szemek, aránytalan játéka összhangban van belső állapotával. Figyelemre méltó a szemkontaktus, mint a kapcsolattartás eszközének hiánya. Gyakran behunyt szemmel mesél vagy maga elé mered. Nincs közvetlen kontaktusa a közönséggel. Elzárja magát a külső hatásoktól, melyek láthatóan nagyon zavarják /járással, sutogás, zaj,.../. Számos mesekutató felvetette a kérdést,²² egyformán történelmi-e a mesélés sötétben, pontosabban rosszul vagy alig megvilágított helyen és olyan helyiségben, ahol teljes a kivilágítás. Kaposzentjakebon - az elmondottakból következtetve - sötétben soha sem meséltek, korábban a szabadban rakott tűz fényénél /nyáron még ma is/, ma megvilágított teremben. Ugy vélem, hogy ez erőteljes gesztikuláció a mesemondás körülményein kívül /pl. kevés hely a mozgásra/ szorosan összefügg az előadó egyéniségével, temperamentumával, a közönség által felállított normákkal is.

Karádi ritkán motiválja hőseinek cselekedeteit, meséiben minden helyén való és magától értetődik. A mese szereplőinek tetteihez, érzelmeihez nem fűz kommentárt, maga a kötött mesei szöveg hordozza a bonyodalmakat és azok megoldását. A mesei elemek megháromszorozódása: szereplő^k, funkciók és funkciópárok; s fokozás, a több funkciókört betöltő szereplők és tetteik mindenféle indoklás és minősítés nélkül hangsznak el.²³

Két elmondott mese / lásd később/ szereplőinek attribútumait, funkcióját egy táblázat szemlélteti. E meglehetősen érdekes, de nem könnyű feladat a többmenes mesék elemzéséhez lényegesen nagyobb gyakorlatot igényel, amit felvállaltam nem több, mint a mesék jegyzetanyagában viszonylag részletes meseszűzsét adni. A kaposzentjakabi meseanyag formai sajátosságaira itt csak néhány példával utalok:

- A rögzített mesék címét a mesemondó adta, a sorrend is az előadójét követi.

- Mesekezdő és mesezáró formulák: "Hol ~~jársz~~^{volt}, hol nem volt / hetedhét országon is túl, az Óperenciás tengeren is túl/, volt egy szegény ember /egy király/..."

"Még ma is élnek, ha meg nem haltak", "Ez a mese így történt",

"Dehát ez nagyon régi monda, mese".

- Kapcsolódó, átvezető szöveg: "aszongye",²⁴ "...a mese így van tovább...", " ...az idősebbikkel folytatom a mesét...", "ment, mendegélt", stb.

- Gyakori kifejezések, szétszórt formulák:
"Hol jársz, ahol még a madarak is alig csacseregnek?/ahol még a madarak se jártak sose/", "szerencséd, hogy üreg-anyámnak szólitottál", "Mi járásban vagy?", "Mi szél hozott hozzám?", "Lóra paktant...", "Dög helyébe dögöt várj", "...hogymenjünk, úgy mint a szél, vagy a gondolat? Ugy menj, hogy neked se legyen bajjod, meg nekem se!"

Fenyegetés: " Kilencvenkilenc fejet már levágtam, karóba ~~húztam~~

húztam, tied lesz a századik!"

"Ördögfejzet legyen, aki erre téged tanított!"

A Sasfejű király és lova párbeszéde: "- Mi baj, hogy a kutyák húzzák le rólad a bőrt? - Mi baj lenne, gazdám! Viszik a Világszép asszonyát! - Ehetek? - Ehetsz is, i-hatsz is, egy szivart is elszívhatsz és mégis utolérjük őket!"

- Állandó szóösszetételek: Világszépeasszonya, Sasfejű király, Fehérlófia, Fehérkirály lánya,...

- Többször visszatérő, ismétlődő elemek: száraz bivaly-bőr, szemétdomb, tölgyfa motivuma, vizsla kutya, hét éves kígyók, levélírás, az erőt adó gyűrű és az üvegben ital /mint varáskereszköz/, jellegzetes testi hiba: a sánta /ló, óriás, róka, katona/, lakhely: baromfiól, időpont: déli tizenkét óra, bűvös számok: 3,7,9,12,24.

- Kihangjúlyozott részek: az adott szó ereje, egyesség-kézfogás, az idősebbek, a bölcsék szava, megszólítások /sógor, koma, após, vőtárs/, tiszteletteljes köszöntés: "Adjon Isten, Üregenyám! - Adjon Isten fiam.", "Levette a sapkáját. Miután levette a sapkáját, köszönt. - Látom, emberi módon köszönsz, még a sapkát is levettél előttem!"

Péter

Összehasonlító szövegfolklorisztikai példa egy mese hagyományozódásának folyamatára

A mesehagyományozás folyamatának /továbbadás-átvéltel/ regisztrálásához, megértéséhez kíván e összehasonlító szövegfolklorisztikai példát adni. Csak a konkrét szöveg alapján lehet tetten érni a hagyományhoz való viszonyt Kaposzentjakebon, a beás cigány közösségben.

Karádi Antal kiforrott /virrasztásra előkészített/ mesét mond, unokája, a nyolc éves Andrea pedig csak tanulja a szöveget. E folyamatra utal Karádi tükrösen, pontosan jelzett kiegészítéseinek javításai, toldásai, megjegyzései. Ugyancsak tükrösen, +... jellel szerepelnek Anett, a négy éves unoka közbeszólásai.

Karádi rendszeresen mesél unokáinknak, kik a legodaadóbb, leghűségesebb közönségnek bizonyulnak. Meséit többször végighallgatták, legkedvesebb meséiket napokig meséltették.

Andrea nagyapjával szemben ül és mindvégig a szövegre és Karádira összpontosít. Bátran, de kezdetben akadozva mondja a meseszöveget, pár mondat után belelendül. Karádi feszülten figyel, helyeslően bólogat. Szemét lehúnyva jelzi, ha nincs hiba, s ha a kislány rosszul mond valamit, fejével nemet int, szemét összehúzza, kezét figyelmeztetően felemeli. Andrea figyelmét egyetlen mozdulat sem kerüli el, hiven követi a néma utasításokat. Ha megakad, segélykérően néz Karádira, aki először súg, majd a biztatásra hangosan

kijavítja a mondott szöveget. A javított szövegrészt a kislány szószerint megismétli.

Andrea teljesen átveszi Karádi beszédstílusát, hanglejtését, modorát. A kevésbé ismert vagy értett kifejezéseket is megismétli: "megszólemodott, coffa,..."

A meseszöveg második része több kiegészítésre szorul, bár úgy tűnik, itt Karádi gyakrabban belejavít a kíváncsnál. Ez érthető is, hiszen úgy szeretné visszahallani a mesét, ahogy ő tudja negyven év mesehallgatói és harminc év mesemondói gyakorlat után. ²⁵

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember. Ennek a szegény embernek volt két Eiszia meg egy felesége. Közbe telt-múlt az idő, megbetegedett a felesége. Olyan beteg lett, hogy meghalt, Ez a szegény ember maradt a két kis gyerekkel. Az egyik lánygyerek volt, a másik fiúgyerek volt.

Hát, amikor már együtt éltek anya nélkül egy hónapig, kettő, elhatározta magába, a férfi, hogy elmén ő, hátha talál valami asszonyt magának. Mert ugye lehetett, hogy a gyerekeket ő nevelje.

Evvel elindult. Ment, mendegélt. Ahogy kiér a faluvégről, odaért egy kőhidhez. Leült. Néz, az úton mit lát? Jön vele szembe egy nő. Megvárta a nőt, míg odaér. Közön neki:

- Adjon Isten!
- Adjon Isten, magának is.
- Hát hova mész fiatal menyecske?
- Hova megyek? Elhagyott az ember, férjet keresni. És te?
- Én meg... Köllene a két gyereknek anyát vinni, mert meghalt a feleségem és anya nélkül nevelém /őket/.

Evvel ott megegyeztek, mind a ketten útnak indultak hazafelé. Hazaértek. Nagy szegénységben éltek ők. Amint otthon van, másnap mit mond az asszony:

- Te, ember, én éhezs vagyok!
- Én is, asszony. Köllene valamit főzni.
- Ugy főzök neked, ha elviszed a gyerekeket úgy, hogy ne legyenek itt a láb alatt.

Odament az ember a kisleányhoz meg a lányhoz:

- Kisfiem! Ide viszlek most, ide a ház végibe. De, ha zörgetem a kanalakat, meg a villát, gyertek, akkor ti is kaptok enni.

Hát a felesége mit főzött? Gánicát. Mikor kész lett a gánica, kiszaggatta az asszony, az ember fogta a kanalat és a villát, összezörgette.

Asszonyák a gyerekek: - Id vagyok apám! - Asszonya a lány: - Id vagyok, anyám!

- Óh, ember! Hát id vannak ezek a ...

- Óh, hát hadd egyenek ezek is, éhesek ám.

Leültek a gyerekek, ettek. Másnap megen asszonya az ember: - Te, asszony, főzhetné egy kis gánicát, ha másunk nincs, az is jó lesz.

- Főzök úgy, ha elviszed a gyerekeket, hogy ne gyűjjenek mostanába haza.

Hát hova vitte? Az istálló sarkába:

- Fijam, én, amikor kész lesz az étel, a gánica, kiállok az ajtóba, egyet köhögök és akkor ti rohanjtok, akkor ti is kaptok enni.

Ugy is történt. Kész lett a gánica, az apa sajnálta saját gyerekeit, kiát az ajtóba, köhögött egyet.

Asszonya a kisgyerekek: - Id vagyok, apám! - A lány meg asszonya: - Én is, anyám!

- Ugye, ember, mondtam neked. Mindig itt vannak, mielőtt még tálelek.

- Hát, jól van, adj ezeknek is enni, akkor kevesebb^e eszek én.

Harmadnap mondja megen az ember:

- Be, eszöny, főzzé gánicát, éhezs vagyok.

- Csak úgy főzök gánicát, ha elviszed a gyerekeket úgy, hogy ne jűjjenek többet vissza.

Sajnáto, sirva kiment a padlásra, tőtött megának egy zsák korpát. Fűlvette a vállára, eszongya a gyerekeknek:

- Fijem, ahogy én megyek, est a korpát szórom. Ez lesz a jel. De viszek magammal egy gombolyag spárgát is. Azt ide kötűm a ház falához, meg ott, ahol titeket otthagylak. És hogyha megmozgatom ezt a madzagot, a végire ott kötűk egy csengőt, akkor gyertek.

Jól van. Közben, ahogy ő elindult a gyerekekkel, a korpát szórta, amerre ment, a madzagot húzta maga után. Ahogy a korpát szórta, egy kis róka meg fűlnyelta. Hát a jel, amit adott a gyerekeknek, eltűnt. Amikor odaért, odakötűt egy csengőt a spárgára, közbe ahogy az ember elindult hazafelé, az egér elrágta a spárgát.

Telt-múlt az idő, elműlott dél. Hijaiba húzta az ember itthol a spárgát, nem csengett a csengő. Megjűtt az este, a két gyerek egyedűl maradt az erdőben. De hát a lány volt az idűsebbik, eszongya a tezsverinek:

- Tezsverékém, űcsém! Gyere ide, hajtsd ide a fejedet az űlembe, legalább elűbb elalszol.

Odahajtottta a gyerek /a fejét/, ahogy odatette a fejét az űlébe, mindjűrt elalszűt. Amikor fűlébredt, hejnaltájban, mivel

kelt föl a gyerek? Hogy ő álmában ezt álmodta, ha levágják a nővérinek az egyik szál fűrtjét a hajából, ő abból csinál magának egy puskát. Ő avval a puskával emire rácéloz, mindent eltalál. Mondje a nővérének:

- Hát, ha csak ez van, ücsém, vágd le az egyik fűrt hajamat.

Fogta a késit, levágta. Ahogy ő álmodta, úgy ics volt. Egy puska. Másnap kipróbálta az erdőbe. Kiment a gyerek, rátartotta egy nyúlra, lelőtte. Hazavitte, lehúzták a bőrit, nyárson megsütötték és ették. Közben miá talált ki? Vertek le négy ágost, tettek ezokra ilyen gallyat, ágokat és azokat a bőrüket, ami vadat ejtettek. Mindgí odatették, hogy ne ázzanak, ha jön az eső. Eltelt egy év, kettő. Ott az erdőben éltek ők, a vadonba ketten. Aszongya erre a gyereke:

- Nővérkém! Tudod mit gondoltam? Ebbe a környékbe már tudom az egész helyet a vadakra, elmegyek egy kicsit ~~is~~ messzebb. Hát-ha nagyobb vadat is találok.

- Elmehetsz.

Avval a gyerek nekiindult. Fogta a puskáját, ami a hajfűrtből készült, ment, mendegélt. Ahogy mén az erdőn, odaért egy szakadékhoz, egy gűdörákhoz. Ebbe a gűdörágba mit lát a gyerek? Egy rókát. A róka éppen akkor külykezett. Ráfogta a puskáját. Megszólamodik az üreg róka - dehat addig a gyereknek nem volt neve, a róka nevezi el néven: - Ééter! Ne lőj agyon, mer mire jössz visszafehé, adok egy külket neked. Hadd meg az életemet.

- Hát, jól van, maradjon meg az életed!-Avval ment tovább. Ahogy mén az erdőn, balleg, odaér egy szakadékhoz megen. Ott a szakadélnál mit lát ő? Egy farkast. A farkas is külkezett. Ráfogta a puskáját, a farkas elöaditja magát:

- Péter! Nehogy bánts! Mire jüsz visszafelé, ha megunod a vadászatot, odadom én is a külket.

- Hát, most már van egy rókakülkem, egy farkaskülkem, meg elmegeyek egy pücit tovább vadászni.

Ahogy ment, mendegélt, az erdőről majdnem kiért, egy nagy gübbrág volt ott. Mit látott ott? Egy oroszánt. Ejis külkezett. Ráfogja a puskáját, az oroszán elorditja magát:

- Béter, az Istenke kérlek, ne vedd el az életemet! Ezt a külket odadom neked, még hasznát veszed az életbe!

- Hát jól van. Van már róka^akülkem, farkas-, oroszánkülök, legalább nem félek ebbe a vadonba. Nyugodtan ott hagyom a növém azokkal, és mák én bátran mehetek vadászni. Hát, ahogy mén, kiért az erdőből, mit lát a tisztáson? Egy kacsalábon forgó kastélyt.

- Egy életem, egy halálom, de én ebbe a kastélyba bemegeyek! Belép a kastélyba, hát ebbe a kastélyba kik laknak? Tizenhét óriás.

- Adjon Isten, bátyáim!

- Fogadj Isten, földi ember. Jó, hogy jüttél, te legalább keresztény hittel vagy. Apám hagyott ránk egy kardot. Tizenketten vagyunk és nem tudunk rajt elosztózni. Nem tudjuk azt, hogy ki ránts ki a kardot, mer az lesz a királyunk. De rántsd ki te és akkor mink a te szolgáid leszünk.

- Hátha csak ez a kívánságtok, kirántom én!

Erre megszólamodik az idősebbik óriás:

- A kard csak úgy gyűn ki a hüvelyből, van itt hét éves kender, abba a hordóba hét éves ecet. Ezt a kendert belemártod abba a hét éves ecetbe, ráütöd a kardhüvelyre és a kard azonnal kipattan a hüvelyből. Így van elátkozva.

- Nohát, hogyha így van, ájatok mind a tizenketten sorba mind a katonák.

Tizekét óriás volt, de a tizenkettőből volt egy sánta is. Amikor sorba álltak, belemártotta a kendert abba az ecetbe, rápattantott a kendersel a kardhüvelyre, kipattant a kard. Hát ahogy suhított, tizenegynek le tudta vágni a fejét, a tizenkettődik, az a sánta~~x~~ lehajót, ennek megmaradt az élete.

- Jaj, Péter, az Istenre kérlek, elvetted a tizenegy bátyám életét! Én sánta, nyomorult vagyok, örökös hü szolgád leszek. Akármit parancsolsz, megteszem, csak hagyj meg az életemet!

Erre megsajnálta a gyerek, a Péter.

- Jól van, ha már így van, nekem szolgának nem kellü.^(sz?)

Fogott egy tiz akós hordót, beletette az óriást a hordóba és befenekelte a hordót.

- No, itt légy addig, amíg valaki evvel a kenderrel, belemártva az ecetbe, rá nem üt a hordóra háromszor. Addig itt légy a szógám a hordóba!

Mikor ez megtörtént, fogta magát, elindult hazafelé. Hát ahogy odaért az oroszlánhoz, az oroszlán mindjárt odaadta neki a kölket. Óh, mikor meglátta, úgy rettegett tőle, félt az oroszlánkülsőtől. Ment tovább, odaért a farkashoz. Az is odaadta neki a kölket.

- Óh, már két erős állatom van!

Odaért a kis rókához, hát az picike kis állat, kisebb a farkasnál, az is odaadta a kölket. Mén ő bátran.

Amikor meglátta a nővére: - Jaj, már ^ehostad ezeket a szürnyetegeket?

- Jók lesznek ezek neked segítőtársnak. Mer többet már nem lakunk itt az erdőbe, elhatároztam azt, szereztem neked egy kastélyt, elmegyünk oda és ott lakunk.

Erre főkészülődtek, ami volt kis gúnyjuk magukhoz vették. Elindultak. De a puskáját nem hagyta el magát, amit a nővére hajából csinált. Amikor odaértek a kastélyhoz, betelepédtek, nem vót semmi baj. Ő vadászni járt, lőtt vadat, megszerezte ő a kosztjukat, mindenüket. Éltek.

Eltelik egy év, kettő, de ő a nővérének csak tizenegy kulcsot adott. A tizenkettedik szobát, annak a sánta óriásnak a szobájátkulcsát, akit a hordóba befenekelt, azt magánál tartotta. Egyszer jön ő haza az erdőből vadászatból. Mivel fogadja nővére: - Óh, testvér, tizenegy szobakulcsot mindig odaadod nekem, a tizenkettediket sohase. Mért ne nézhetném én meg azt a szobát is!

- Hát nem elég néked tizenegy szoba, takerittani, meg

minden. Minek neked a tizenkettédiket is megnézni?

Dehát hogy így, hogy úgy, mert őt tolvajnak nézik,...
Addig-addig rimázkodott, amíg odasáta neki az öccse a kulcsot. Másnap, amikor hogy elment ő vadászni, a nővére allig várta meg, betette a kulcsot a kulcslikba, kinyitotta az ajtót. Megszólemodik a szánta óriás:

- Ha nagyon idős vagy, öregenyám légy. Ha fiatalabb vagy, akkor anyám légy, ha még fiatalabb, akkor feleségem.

- Fiatal vagyok.

- No, akkor egyre kérlek. - Ahhoz dőlükön mondta neki. - Od van a kender a hordó mellett. Mártsd bele az ecetbe, üss rá erre a hordóra háromszor, akkor utána jobban beszélek veled.

Fogta a lány a kendert, belemártotta az ecetbe, rávágott a hordóra háromszor, széjjeldurrant a hordó, kijött az óriás.

- Te, most én elbujok. Én tuskó leszek a tűzhely mellett. Hazajön a testvéred, az öcséd Péter, az legyen a kívánságod, hogy hősap neked hagyja otthon a három külket. Mer ha a három külük itthon lesz, akkor én a te bátyáddal elbánok és akkor te leszel az én feleségem.

Ej, mikor hazajött az öccse, a Péter, a három külük: az oroszlán, a farkas, a kiskóka, hova telepedtek? Arre a tuskóra. Mikor megebédüt, lefeküdt. Másnap reggel akar indulni vadászni, mit mond a testvérje?

- Öcsém! Én ugy unatkozok itt ebbe a magányba, ebbe a nagy házba, te ugyis vadászni mész, nem hagynád nekem itthon azt a három külket? Legalább eljátsszónág velük.

- Ugyse maradnak veled itthon, énhozzám vennak szokva!
De bezárom majd az ajtót, és itt benn majd meglesznek.

Addig-addig, hogy hát azt mondja: - Legyenek námo veled
itthon.

Avval ő kijött, gyorsan betette az ajtót, a lány rázárta
a kulcsot. Mikor ő elment onnan, előjött az óriás. Fogta a
három kulket, betette a pincébe, a pinceajtó elé. Egy vas-
ajtó volt, odatett egy kilenc mázsás követ.

- No, most itt pusztultok el ti is meg a gazdátok iss
az erdőn!

Avval fogta magát az óriás, elindult. Amikor észrevette
a gyerek, a Péter, hogy mán az óriás, fűlmászott a nagy tölgy-
fára. Odeért az óriás a fa alá:

- Péter, gyere le, mer megeszlek!

- Hehej, megeszel? Nesze, itt az egyik bakkancsom, addig
rágd, amig legalább a külkeimhő egypár szót szóllok!

Fogta addig az óriás, elkezdte rágniz a bakkancsot. Péter
mit mond a fa tetejin?

- Kiskókám, farkasom, oroszlánom! Ha a gazdátokat élve
akarjátok látni, gyertek értem, mert megesz az óriás.

Hát az ajtó körül, ahol be voltak zárva a pincébe, ki volt
a kulcsluknál? A kistróka. Azt mondja a kistróka:

- Hallod, farkas! Bajba keveredett a gazdánk, el akarje
pusztítani az óriás.

Ej, megharagudott a farkas! Avval a nagy mancessivel egyet
odanyomott az orrára. Ez meg mit tudott csak mondani:

- Jaj, a fejem!

Bement a sarokba. Erre megszólmodott az oroszlán:

- Farkas pejtás! Hát nem lesz így jó, hogy te a kisebbet mindig ütöd! Először győzdj meg magad is mindenről. Most, hogy te pofonütötted a kiserókát, te állsz a kulcslukhó és hallgetulózú.

Az erdőben, ott a fa alatt megen megszólmodott az óriás:

- Péter! Gyere le, mert megeszlek!

- Nesze, itt a másik bakkancsom, is, rágd, addig szórakozz, még egyet még kiálltok.

Megen megszólmodik Péter a fa tetején:

- Kiserókám, farkasom, oroszlánkám, a gazdátok most veszi az életét, jöjjetek, ha tudtok, védjete meg!

Azt mondja a farkas: - Tényleg, oroszlán, én is hallottam!

- No, most én is odamegyek, én is hinni akarok a fülemnek!

Avvel aztán, ahogy odahajút az oroszlán, odatette a nagy fülét a kulcslukhó, megen megszólmodik az erdőn az óriás:

- Péter, gyere le, mert most vége az életednek!

- Hát, már másom nincs, amivel szórakozz, itt a nadrágszizem, rágd el azt is. Utána lejövök és megehetsz.

Ledobta néki a nadrágszizet. Hát amind ott rágolódik, megen Péter megszólal a fa tetején:

- Kiserókám, farkasom, oroszlánom, ha nem jöttök azonnal, a gazdátok mindjár meghal!

Erre assongya az oroszlán: - Tényleg, farkas! Én is hallottam! No, a róka hallotta először, az menjen először az ajtónek.

Hát, picike a róka, ekkora mint egy kis kutya, nekivágódik az ajtónak: - Jaj, a fejem! - avval bement a sarokba.

Erre szongys az oroslán: - No, kisoroka! Ha terád várunk, csak sose megyünk innen ki.

Odament a farkas a pince végire, nekifutsmodott. Alig tudta csak azt a mázsás követ megmozdítani.

- No, farkas ka pajtás, tebenned se éok bizodalma van. Ha én most nem tudok valamit csinálni, a gazdám meghal az erdőn.

Mérgelődött az oroslán, nekivágódott úgy annak az ajtónak, hogy kilenc fehé röpült az a vessajtó.

Amikor észrevette az óriás, hogy mán a három állat, a gyerekek az állatai, mávé változott? Egy tuskóvá. Mikor a gyerek látta őket, szongya:

- Kisorókám, farkasom oroslánom, úgy tépjétek széjjel ezt a daraú tuákót, hogy énnekem csak egy darabot hagyjatok belle, mert ez az óriás. De olyan húsdarab legyen, amelyik se zsiros, se szálkás. Mert én azt hazaviszem.

Széjjeltépték, egészen széjjel marcingulták. Azt az egy darabot, amit hagytak néki, beketekerte a zsebkendőbe. Hazáért ő, úgy csinált, mintha semmiről nem tudna semmit, a nővére előtt.

Megebédüt, ebéd után azt mondja a nővérinek:

- Nővérem! Tudod mit gondútam? Azt gondútam, nézzünk egymással szemkűzt. Amelyik elneveti magát, az hamis.

- Jól van.

Avval ő fogott egy husángot, kihegyezte, megrakta a tüzet és elkezdte a húst sütni nyárson. Mikor a legjobban sült, nem

tudom ő mit szolt a névérinek, a nővére elnevette magát. Ő erre a pillanatban odavágta ezt az erősen sült húsdarabot annak nővére szeméhez. Azon a szent helyen megvakult.

- Na, szér, hogy el kártad venni az életedet és rátürtél az életedre az óriással, az Isten akkor adjon neked két szemvilágot, ha megtöltöd egy tányért könnyel és egy tányért csipával. Addig neked a szemed ne legyen jó!

Avval betette egy szobába, ahol az óriás volt. Bezárta. Ő fogta magát, elindult. Egyedül maradt.

Hág ahogy ment, mendegélt, egy város végibe ért, mit lát a város végén? Fekete zászlók vannak kitűzdelve. A város végén lakott egy idős banya. Kérdezi /tőle/:

Ö Üreganyám! Mér vannak ezek a zászlók itt kitűzdelve? Feketével?

- Óh, te nem is tudod! Akkor te nem idevalósi vagy. A sárkánynak minden nap egy lányt köll adni, csak úgy ad a városnak vizet. És most már oda jutottunk, hogy a királynak a legkisebbik lánya van a soron. És ezért vannak a fekete zászlók kitéve.

Hát a banya ott kuporgott, nem mert elmenni a kátra, mert od volt a nyál a kútnál.

- Olyan szomjazz vagyok, fijam, még egy kis ivóvizem sincs. Elment ő, lelötötte a nyulat, odavitte neki /a vizet/. Az egyik kanne vizet megitta, olyan szomjas vót az Üreg banya, másikkba meg megmosta azt a nyúlhúst, elkészítette. Kinálta az Üreg banyát, de annak nem köllött. Azt mondta, hogy ő neki

nyúlhúst nem szabad enni, mer ez el van átkozva, a nyúl.

Másnap Réiben, mikor elindult a király serege, ment a kúthoz, ahol vitték a vesztőhelyre a királylányt, ő is elindult. Erre megszólalomdik a király:

- Te mér nem jössz el onnan? Jön a hétfejű sárkány és megesz téged is.

- Nem baj, egyszer születtem, egyszer meg köll halnom. De én addig innen nem megyek most el, amig nem látom a hétfejű sárkányt.

Avval az összes városnépe eltűnt a kúttól, csak ő maradt a lánnyal. Ahogy ott beszélgetnek a lánnyal, a lánynak is megtetszett az a szegény gyerek, a Péter, odaadta neki a zsebkendőjét, meg a gyűrűjét is. Dehát ő közben nem látta, hogy a közelbe egy kaszás ember is elbújt. Ott leskelődött. Amikor meggyűtt pont dél, a sárkány a kútból kidugta a hét fejét, csak úgy bugyborékolta a vizet. Ő, amikor meglátta a sárkányfejeket, mind a hetet lelőtte a puskájával. Csupsa vérré vált a kút, erre fogta a késit, mindjárt kivette a sárkánynak mind a hét nyelvét. Beletekerte egy nagy kendőbe, beletette a táskájába, a hátizsákjába.

De, ez a kaszás ember mind leste. Amikor ő ezt látta, hogy a sárkányt megölte, a királykisasszony elindult haza, ő meg elment a faluba, fogott hét macskát. Megőtte a macskát, annak kivette mind a hétnek a nyelvét. Jelentkezett a királynál, hogy ő ölte meg a sárkányt, hogy itt vannak a sárkánynyelvek.

- Hát ha már ennyiből van, hogy te ölted meg a sárkányt, a lányom életben maradt, akkor te leszel az ura.

Kihirdette a király a lakodalmat. Már harmadik napja tartott a lakodalom, de a gyerek ott vót az öreg banyánál. Mit mond a gyerek a kisorókának?

- Te, kisoróka, elmehetnél a királyhoz, kérhetné egy kis lakodalmi maradékot, hogy egyek én is!

Emint ment a kisoróka, a királylány már megismerte. Megparancsolta a szakácsnak, hogy mindenből adjanak a kisorókának. Hát, ahogy a kisoróka ment a felun, hol az egyik kutya eszeszködött bele a farkába, ódalába, úgy, hogy mire hazaért, mást nem vitt, mind egy-két csontdarabot.

- No, rókám, mit hoztál?

- Mit hoztam! Amit meghagytak a kutyák!

- Hát, nem nagy eresztést hozó! No, farkas, most te vagy a soros!

Fogta a farkas a koseret, elindult. Hát ahogy odaér a lakodalmi házhoz, a királylány még jobben észkő kapott. Asszonya néki a királylány:

- Mindenből adjatok ennek a farkasnak, hadd vigye haza.

A szakácsnak húst, tésztát, rétest, mindent, még egy üveg bort is tötöttek. Hát emint ment a farkas, az már többet vitt, mert nem ijedt meg minden kutyátó.

- Hát te, mit hoztál?

- Hát valamit ezér én hoztam.

- Jól van, egyetek.

Azt mondja az oroszlának: - Most te méssz el. Hárman voltak velem.

Elment az oroszlán. Annak még többet pakoltak. Amikor az

oroszlán megjött, ő is evett.

- Mama! Most egyre kérem magát. Most maga menjen a lekodolmas házhoz mint öregszülő és más kívánsága ne legyen, minthogy maga a menyasszony poharából inná bort. És ahogy a bort issza, ezt a gyűrűt a szájába fogja és visszaereszti a pohárba.

- Jól van, fiem. Elmehetek.

Avval az öregasszony elment, elkezdett imádkozni. Beeresztették az öreg mamát.

- No, mama, mit adjunk? Enni? Inni?

- Ah, nem kívánok mást, minthogy a menyasszony poharából innák egy kizs bort.

Erre fogta a menyasszony a poharát, üntött neki egy pohár bort, odavitte. Ahogy megfogta a mama, szájába vót a gyűrű, felit kiitta, felibe meg visszaeresztette a gyűrűt. Mikor meghátta, odament a királykisasszony az apjához:

- Édesapám! Ezt az öregasszony figyeljétek hova mén be, mert od van az az ember, aki leölte a sárkányt. Mer itt a gyűrűm.

Hát a király utánuk küldött két lovasfutárt. Hát látták, hogy a mama bemén a faluvégi kis vityillójába. Mentek, jelentették a királynak. Hát a király elküldött érte egy négylovas hintót. Föl is üt, vitte a sárkánynyelveket is meg a zsebkendőt. Amikor meglátta ez a vörös ember, már reszketett.

311-86

- No, te ölted meg a sárkányt?

- Hát, próbáljuk ki. Énnekem isz van hét nyelvem a tarisznyába, őneki isz van hét nyelve. Amelyik nyelvek lemennek a víz fenekére, azok hamisak. Amelyik fölül maradnak, a víz színén, azok valódiak.

Hát tettek egy nagy dézsábo vizet. Belötötte legelőször a vörös ember. Mind a hét macskanyelv lement a víz fenekire. Betötte ő a sárkánynyelveket, mind fölszívták a vizet.

No, ez az, ez széjj

Hát a vörös embert elzavarta a király, evvel tovább tartotta a lakodalmat.

Telt-múlt az idő. Amikor eltelt egy hónap, kettő, azt mondja ő az apósának:

- Hát, most ideje lesz hazamenni. Nem maradok én itt megánál.

Mant, mendegélt. Hazaértek. A király isz ment volók. Odvót egy hétig. Gyönyörű kastélya volt, minden. Belenyugodott a király. Egy év, két év eltelte után a felesége elkérte tőle a kulcsokat. De amikor ő oda betette a nővérit / a szobába/, akkor egy kakast is tett oda be. Amikor meg akart telleni a tányér könnyel, a kakas rálépett a szélire, kiborította. Ezért nem tudott a szeme világa megjönni.

Hát amikor odaadta neki a kulcsot, bement a lány, megszólmodott a gyereknek a nővére. Megmondta, hogy ő kicsoda, hogy ő az urának a tezsverje as akkor eszonta, hogy azt a kakast azonnal vegye el. Mert őneki csak akkor lesz szemevilága, ha

megtölti egy tányért könnyel meg egyet csipával.

Jó, elvette a kakast. Rá egy év múlva megjött a szemvilága. Amikor először hogy megjött, az volt az első kívánsága, hogy ő szeretné megvetni az öcsének az ágyát. Hát az ánya megengedte. Ő meg azt a húsdarabot, amivel őt szemközt vágta, az annyira ki vót szársdva, odatette az öcsének az ágyához és az belement a bordacsont közé. Reggelre, amire fölkeltek ők ketten, a két nő, Péter, a lánynok az öccse halva volt az ágyban. No, most mit csináljanak? Irtak levelet az öreg királynak, a lány apjának. Eljött az is. Hova temessék, hogy a kölkek vissza ne házzák? Hát elhatározták, hogy elviszik egy folyón keresztül. Ahogy elmentek a gyászolók, a kölkeket bezárták a pincébe, mikor visszajöttek kieresztették.

Akkor este a három kölyök, a kisoroka, a farkas, az oroszlán, a nyomok után elindultak. Odaértek a folyóhoz. Nagyon nagy áradatú folyó volt, a farkas meg az oroszlán át tudott volna úszni, de a kisoroka belefulladt. Mit talált ki a farkas? Azt, hogy az oroszlán vegye föl a hátára a kisorokát. Ő meg átúszik egyedül.

Hát, amint átértek a folyón, odaértek a temetőbe, od volt az a legelső friss sír. A három kölyök elkezdett a karmaival ásni. Kiásták a koporsót, kiházták belőle a négy szögletet. Erre elkezdték vizsgálni a gazdájukat szépen.

Egyszer csak, ahogy vizsgálgatják, mit lát a kisoroka?

- Farkas koma! Nézd, a te gazdám oldalán valami kászúrta azt a réklit, ami rajta van!

Hát tapogatóják, mi vót ott? Mint egy osontdareb, ami kiállt az oldalából. Aszongya erre az oroszlán:

- Te vetted észre, kisoróka, te kezd a kihúzást!

Ej, megfogta a kisoróka, addig-addig, hogy elkapta, egy picit húzott rajta.

- Jaj, nem bírják az én fogaim!

Megfogta a farkas, az már félig kimozdította. Megheragudott az oroszlán:

- Mindent énnekem küll az utolsó nek tenni! Ti mindig csak megkezditek a munkát.

Megfogta a nagy fogaival az oroszlán, kirántotta. Erre megszólamodott Péter, a gazdájuk:

- Jaj, kedves kisorókám, farkasom, oroszlánkám! MÉR nem hagyatok engem nyugodtan tovább aludni?

- Aludtál iza vóna, te az utolsó napig, ha mi nem jövünk! De az a szerencséd, hogy eljöttünk érted.

No, hát jól van. Összepakolódtak, odaérnek a folyóhoz. Hogyan jönnek keresztül? Már négyen vannak. Aszongya az oroszlán:

- Farkas koma! A kisoróka könnyebb, mint a gazdám. Az fölül a te hátadra, a gazdám meg az én hátomra és mindketten átászsuk ezt a folyót.

Ugy iza történt. Átuszták a folyót. Mikor átértek a folyótulsó oldalára, ott leszállt Péter az oroszlánról, a kisoróka a farkasról és elindultak haza. Este sötét volt, mikor hazaértek. Már a felesége meg a nővére már aludtak. Ekkor

Megszólamodott Péter:

- Feleségem, oressz be!

Hát a felesége nem akart hinni a fűlinek. Aszongya a Péter a nővére:

- Hallgasd meg, nem Péter hangja?

Mikor meghallotta: - Jaj, lehet!

Avval beeresztették. Péter belépett, nagyon mérgezs volt. Aszongye a három kölyöknek, hogy szaggassák széjjel a nővérit. Azok nekiláttak, széjjelszaggatták a nővérit és ők ketten maradtak a feleségivel.

Még most is élnek, ha meg nem haltak. Dehát ez nagyon régi monda, mese.

Péter²⁷

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás tengeren is túl, volt egyszer egy szegény ember. Anneg volt egy beteg felesége, meg egy fia, meg egy lány. Egyszer...

De az asszony már nagyon beteg volt, egyszer egy szép napon meghalt. Eltemették és a szegény ember elment keresni asszont.

Amint ment a hidon, találkozott egy asszonnyal:

- Hova mész te asszony?
- Én megyek férhez. Hát te hova mész?
- Én meg megnősülni!
- Akkor álljunk össze!

Akkor hazement.

Másnap mondja neki az ember:

- +... Te asszony, főzzé nekem gánicát, mer nagyon éhezs vagyok!²⁸ +...Főzzé gánicát!

2 - Akkor főzök, hacsak evisszed a gyerekeket.

A szegény ember meg evitte az istálló-
hoz, az istálló háta mellé, +... a ház mellé +...Nem! A ház!
és ott azt mondta neki:

- He zörög a kanál meg a villa, akkor gyer-
tek enni gánicát! +...

+...A villa nem
zörög!

Készen volt már a gánica. A szegény ember
megzörgette a kanalat meg a villát. A gyere-
kek azt felelik rá:

- Id vagyok anyám! Id vagyok apám!

Akkor ettek és másnap megin mondja neki
az ember:

- Asszony! Főzzé gánicát!

- Akkor főzzük neked gánicát, ha elvi-
szed a gyerekeket.

Másnap megin elviszi a gyerekeket a ház
mellé és azt mondja nekik:

- He zörög a villa meg a kanál, akkor
gyertek enni.

Készen volt már a gánica, az ember meg-
zörgette a villát és a kanalat.

- Id vagyok apám! Ja!...

A gyerekek azt felelték rá:

- Id vagyok apám! Id vagyok anyám!

Másnap megin mondja az ember az asszonynak:

Id vagyok apám! Id vagyok anyám! Ja!

Másnap megin mondja az ember az asszonynak:

- Főzzé gánicát!

- Csak úgy főzök gánicát, ha elviszed
úgy a gyerekeket, hogy többet ne izz jöj-
jenek vissza!

Hát mit csinált az ember? Vitt magá-
val egy zsák búzát, meg +...korpát, meg vitt
magával egy csengőt, meg egy tekeres ...mit?
...madzagot. A korpát elszórta, külsőbe a kis-
egér fűnyata, ...a róka fűnyalta, a madzagot
meg elrágta az egér. A csengő meg ... A cse-
meg nem tudott megszólal, megszólalodni.

+...korpát!
...madzagot!

...a róka!
...Hát nem tu-
dott megszólal-
modni!

Erre a két gyerek²⁹ az erdőbe maradt. Rák
jött az este. Azt mondja a lány a gyerekeknek:

- Feküdj ide egy kicsit tesférkém, eludjál!

A gyerek elaludt és azt álmodta magába, hogy
ha az egyik coffát levágnák, csinálhatna belőle
puskát.

Bölkelt a gyerek, megmondta, hogy ha ő neki levághatná az egyik coffát, akkor csináno belőle puskát, hogy ha ráfogná valamire, az azt mind le tudná lőni!

Akkor eszonta:

- Jól van!

Megengedte a tezsivre, hogy levágja az egyik coffát, ...cofját és csinál belőle puskát. ...cofját!

Egyszer csak, egy másik napán azt mondja a gyerek, hogy most emegy ő vadászni.

Ement egy kicsit az erdőbe messzebb vadászni. Hát el is ment!

Lelőtt egy nyulat, egy szarvast. Hazavitte, a húsát megétték, a bőrét meg odaakasztották a házukra. +...Lenyusták.

+...Nem! Lenyusták előbb!³⁰

Akkor eszongya másnap az egyik tezsvir:³¹

- - Most én egy kicsit emegyek messzebb, bejebb az erdőbe vadászni.

- Jó van, tezsvir!

- De addig maradj itt, ne menj el sehova!

Egyszer, ahogy megy a Pétró, odaért egy gödörhöz. Rá akarja fogni a puskáját a rókára.

- Hé, Péter, ne lőj le! Visszafelé adok egy külket!

Ment tovább, od vót a farkas.

- Hé, Péter, ne lőj le! Visszafelé
adok egy külket!

Ment, mendegélt tovább az erdőbe, oda-
ért egy güdörhöz. Ott pont egy oroszán külke-
zett.

- Hé, Péter, ne lőj egyoni! Visszafelé adok
egy külket!

Amint ment, mendegélt, odaért egy ka-
csalában forgó kastélyhoz. Ott tizenkettő ó-
riás volt, nem tudtak eligazodni rajt, hogy
melyik ... hogy melyik legyen a vezér.

No, odamegy, Pétró, köszön nékik...
...- Jó, hogy jöttél, Pétró, te legalább
meg tudsz rajtunk...igazságot tudsz raj-
tunk, nekünk tenni, hogy melyikünk lesz a
király.

...melyik legyen
a vezér!
...Jó, hogy jöttél

...Igazságot tudsz
rajtunk

- 56 -

- No, eszonygys, ezt csak úgy tudjátok eztet a kardot kihúzni innen, ha a hét esztendőse ecetbe ...ezt a kendert megmártod, s akkor tud csak kijönni a kard.

...ezt a kendert megmártod.

No, Pétró belemártotta abba a hét esztendőse ecetbe...s kendert, s ahogy kirántotta, tizenegynek levágta a fejét, de a tizenkettediknek nem tudta, mer ez legugyult, és sánts volt.

... a kendert!

Akkor ezt mondja Pétró...sz óriásnak.

...sz óriásnak!

...Az óriás azt mondja a Péternek:

...Az óriás azt

- Péter! Ne lőj egyon, mert vagy szolgád leszek, vagy katonád. Kaponád!

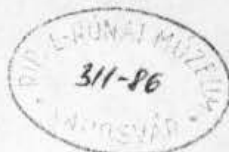
mondta a Péternek!

✱ Nem kellessz nekem se katonánnak, se szolgánnak!

Akkor Pétró hozott egy jó nagy hordót, abba belerakta s +...Befenekelte az óriást és azt mondta, hogy csak akkor jöjjön ki innen, ha háromszor rávágnek ...s hordóseCsek akkor!

+...befenekelte!

...s kenderre, és belemártják sz ecetbe. Akkor nyiljon széjjel a hordó!

No, megy hazafelé, odaér az oroszlán-
hoz. Az oroszlán adott neki egy kűlket.
Ment, ment, mendegélt tovább, odaért a fer-
keshoz. Az is adott neki egy kűlket. Ment,
megin odaért a rókához. Az is adott.

No, már négyen voltak!

Azt mondja a tezsvérinek:

- Na, tezsvérem, most gyere, menjünk
el, mert most már nem lakunk az erdőbe,
hanem egy kecselábon forgó kastélyung van.

Ement. No, ementek! A kűlkek is mentek
utánuk.

Odsértek, bementek. Megnézték mind a ti-
zenegyedik szobát, de a tizenkettédiket már
Pétró nem engedte neki odsadni...magnézni. ...magnézni!

No, már elmúlt egy hónap, megkérdezte a
teszfére:

- Pétró, mér nem adod oda nekem a tizenket-
tedik szoba kulcsát?

- Mert nem!

Eddig viteleztek, eddig vitatkoztak, amíg nem adta neki. Emant a külkeivel vadászni. Amíg emant vadászni, addig a lány kinyitotta az ajtót és az óriás megszólamodott:

- Ha Üreg vagy, légy anyám! Ha fiatalabb vagy, nényém. Ha még fiatalabb vagy, feleségem! Ha nem, akkor meg testvérem! Ha még fiatalabb vagy, akkor meg testférem!

No, Pétró! ...Mi gyűn?...

...Azt válaszolta, hogy én fiatal vagyok.

...Azt válaszolta, hogy én fiatal vagyok!

- Akkor leszel feleségem!

Azétmondja az óriás a lánynak:

- Hogyha ezét a kardot bele mártod abba a hét...ecetbe és háromszor ráütés, akkor tudok csak innen kijönni.

...a kendert bele mártod az ecetbe!

Rávágott a lány háromszor és kijött az óriás.

- Mondd meg a testféreidnek ...testférednek, hogy hagyja itthon a külkeket! Mondd meg neki, hogy unatkozol egyedül, addig én fatuskóvá változok a tűzhelyné.

...a testvérednek!

Gyűtt haza Pétró, mondta a lány Pétrónak:

- Pétró! Add oda nekem a külkeket, mer úgy unatkozom idehaza!

- Most nem adom, mert nekem is kell!
Addig vitatkoztok, amíg oda nem érte.
No, ement Pétró vadászni puskájával. Az
óriás fogta a külkeket,³³ bezárta a pincébe.
Egy kilenc mászás súlyú követ rakott oda az
ajtóhoz és elindult Pétert hogy megölje.

No, ment, ment, mendegélt. Péter észre-
vette az óriást, fölmászott egy nagy fára.

- Péter, gyere le, mert megesszlek!

- Nem megyek én! Addig rágd el a kabátomat!

...A bakkancsomat!

...a bakkancsomat!

- Péter! Gyere le, mert megesszlek!

- Addig add meg a ... mit? ...a bakkanc-
somat ledobta néki.

...a bakkancsomat
ledobta néki!

- Várj, amíg szólok a külkeimnek! Kis ró-
kám, farkasom, oroszlánkám! Gyertek, mert most
gazdátok meghal!

A kiserőke már ott nézte...A kiserőke volt a
kulcslukná:

...a kiserőke volt
a kulcslukná!

- Halleló, farkas! A gondánk meg fog halni!

- Mit mondtál?

Ugy pofon vágta a farkas a rókát, hogy elkezdett
mondani:

- Jaj, a fejem! Jaj!

Gémet a róka...Az oroszán azt mondta: ...az oroszán azt
- Farkas koma, ezt nem szabad tenned! mondta: - Farkas koma,
Most te állsz az ajtóba! ezt nem szabad tenned,
Péter megint elkezdte: most te állsz az ajtóba!
- Kis rókám, farkasom, oroszánkám, gyertek, mert most gazdácskátek meghal!
- Télleg ám! - ezente a farkas. -
Télleg ám, oroszán! I..Igaz ám amit a róka mondott! ...Igaz amit a róka mon-
dott!
- Most te jössz sorra!
Megint elkezdtek Pétró mondani:
- Kis rókám, farkasom, oroszánkám, gyertek, mert most gazdátek meghal!
- Télleg! ...
Meghallotta az oroszán és azt mon-
ja a rókának: ...Meghallotta az orosz-
lání!
- No, rókica! Most te hallottad meg
először, te méssz először az ajtóba...
...kinyitani!
...kinyitani.

No, a kiserke megfutamodott, úgy bevágta a fejit, hogy megin elkezdett csak jajgatni:

- Jaj a fejem! Jaj a fülem!

Bement a sarokba.

- No, azongya az oroszán -, most te jössz

ferkas koma!

A ferkas úgy megvágódott...nekivágó-
hogyan megmozdította a követ.

...nekivágódott, hogy
megmozdította a követ!

No, az oroszán úgy megharagudott,
úgy odacsepődött, hogy kelenovenkilenc
felé repedt az ajtó.

Futottak a külkek Pétróhoz az erdőbe.

...Amikor Péter meglátta a külkeket, azt
kiáltotta oda le a fáról:

...Amikor Péter meghátta.

- Kis rókam, ferkasog, oroszánykám!

Csak egy kis húsdarabot hádjatok meg be-
lőle, hogy rakjam ezt bele a tarisznyámba!

Az óriást elkezdték nyúzni...darabóni,
végül csak egy kis húsdarab maradt belőle.

...darabóni!

Pétró meg...betette a tarisznyájába és el-
indult haza a külkeivel.

...betette a tarisz-
nyájába...

Egyszer ...hazaértek, ebédütek. Amint
éppen ...az ebédet tartották, azt mondta
Péter:

...Hazaértek, ebédütek!
...az ebédet tartották!

Péter:

- Aki legelőször neveti magát...az hamis! ...az hamis!

No, amikor ott jól süt a nyúl, vagy...
sz a darab hús, a lány elröhögte magát
és Pétró azt mondta... Odavágta a húst a
szeméhez, ...azonk a szent helyen megvakút.

...sz a darab hús!
...a
1..odavágta a húst a
szeméhez
...Azon a szent helyen-

Pétró meg azt mondta neki:

- Ekkor legyen csak jó szemed, ha egy tá-
nyétt könnyel és egy tányért+...csipát meg-
töltesz!

+...csipával!

Odarakott egy kakast. A tányér már sokszor
megtellett, de a kakas mindent kipusztította.

No, Pétró meg ement. Ment, mendegélt, ott meg-
látja, hogy...a banya ott lakott a falu végén.
Bele akart ...³⁴pisini a lisztbe. Azt mondja
Pétró: Hé, öreganyám! Ne pisij bele abba a
lisztbe, hozok én neked vizet! Hát mér nem
mersz elmenni?

...A banya ott lakott
a falu végén!

- Azért, mert a nyúl od van!

- Csak ez ennyi baj?

Kettő vödörrel elment Pétró a kúthoz. A nyu-
lat ...lelőtte, hozott a banyának két vödör vi-
zet. Az egyiket megitta, a másikat meg bele...
csinát neki kengeret.

...lelőtte!
...csinát neki ke-
nyeret!

...Akkor Péter lenyúzta a nyulat, az öreg-
asszony meg megsütötte Péternek.

...Akkor Péter lenyúz-
ta a nyulat!

...Péter megette a vacsorát a kenyérral, és
megkérdezte a banyától, mer látott ...fekete

...Péter megette
csorát!
...fekete v

zászlót:

- Ő Öreganyám! Mér van ott kint az a fekete zászló?

- Azér, mert a királytól minden nap elrabolnak egy lányt ...Egy lányt köll, ...egy lányt köll, hogy
hogyan adjon és...³⁵ most a királynok csak ~~az~~ adjon!
egyetlen egy lányo van itthon...és az a ...és az a soros.
soros.

- Csak ennyi a baj?

Másnap megleste Pétró a sárkányt, hogy mikor gyün. Megfogta, mind a hét fejit levágta. Belerakta egy ...ruhába a sárkány nyelvét és elvitte a királyhoz ...magával vitte a királyhoz.

...ruhába a sárkány-
nyelvet!
...magával vitte a
királyhoz!

A királykisasszony meg ...odadta a gyűrüt. No, meglátta ott egy vörös katonát, meglátta, hogy Pétró megölte a sárkányt és ő meg hét macskának kivágta a nyelvit és elvitte a királyhoz.

...odadta a gyűrüt!

No, nagy lakodalmat cséptak...
a vörös katonával.

És akkor ...a Péter elküldte a
kisirókat a lakodalmes házhoz enni-
valóért.

Hát a kisiróka shogy hozta az ebé-
det, a kutyák megtámodták, elvették
tőle mindent, csak a csontot hozta
haza. ...Utána ekütte a farkast. A
farkassal is ugyan azt játt, ugyan
az történt. Ahogy hozta hazafelé az
ebédet, a húst, a levest, a süteményt,
a tortát, a kutyák megtámodták, az is
csak a csontot hozta haza.

- No, oroszlánkám! Most te jössz
sorral!

+...

De ezt nem tudták megtámodni, a
kutyák, mert úgy megijesztette az
oroszlány a kutyákat, hogy elszelad-
tak.

Az oroszlán mindent haza hozott.

No, ettek!

...tartott a király a
vörös katonával!

...És ekkor Péter elküld-
te a kisirókat a lakodal-
mes házhoz...

...Utána ekütte...

+...A kutyák nem tudják
megtámodni a farkast,
igaz, papa?
...Igaz,igazi!

Mondja a banyának. Aszongya:

- Öreganyám! Most te jössz sorra!

De ezt a gyűrűt én odadom és azt mondd

meg a királykisasszonynak, hogy az ő

poharából iszol...akarsz inni. És u-

...akarsz inni!

tána dobd bele eztet a gyűrűt!

No, ement, oda, megmondta a király-

kisasszonynak, hogy ő az ő poharából

akar inni. Kiitta a bort, beledobta a

gyűrűt. A királykisasszony nyomban

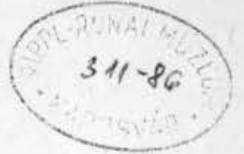
észrevette a gyűrűn, hogy nem az a

király ...Hogy nem ő ülte meg a

...hogy nem az őte meg

sárkányt.

a sárkányt!

...A király elküldte Péterér a katonáit.

- No, most nézzük meg, kinek a nyelve igazságos! ...?

Belerakták, kettő lábas forró vizet bele ...a két hordóba vizet raktak és megnézték, hogy melyik igazságos. Először a vörös katona jött. Az lement a víz fenekire, a macska nyelve. Pétró meg beledobta a sárkánynyelvet, az ugyanis hogy fennmeradt! Akkor a vörös katonát elküldték és még nagyobb lakodalom lett, ahogy az eddig volt.

Péter akkor ...hazaindult a házhoz. De a király katonái is elkisérték Pétrót.

No, hazaértek, de a királynok megakadt a szeme a kacsalábon forgó kastélyon.

...Akkor od voltak egy darabig, utána meg hazamentek.

Egyszer Péter felesége ...hogya adja neki a tizenkettedik kulcsot, mert még nem is látta. Addig-addig vitatkozott, amíg nem adte neki oda. Addig-addig mondta, hogy oda adja neki, a kulcsot, amíg egyszer csak oda nem adta! Hát ...akkor látta, hogy a tesférje od volt, meg volt telve egy

...A király elküldte Péterér a katonáit!

...Igen, igen!

...akét hordóba vizet raktak!

...akkor hazaindultak!

...Akkor od voltak egy darabig!

...hogya adja neki a ...

...akkor látta, hogy a testvére...

tál könnyel. ...A kakast elvette onnant,
és azt mondta, hogy akkor legyen jó szemed,
hogy ha ...Akkor megjött a szemvilága és
akkor emondta a tesvére, hogy Pétró mit
csinált vele.

...akkakast elvette...

...akkor megjött a szemvilága...

Megkérte a királykisassonyt, hogy ...
ez jön? ...olyan régen vetett már Pétrónak
ággat, hadd vesse meg neki.

...Igen, igen!

- Jó van - eszmondja a királyné. Megengedem éni!

Akkor vetette, odarakott... Oderakta azt
a száraz hásdarabot, amivel szembeütötte.
Az csontkemény volt. Péter este jöt haza
munkából, lefeküdt, és épp hogy lefeküdt,
azonban elaludt. ...?

...szat a száraz hásdarabot, amivel szembeütötte...

Belement a csont az oldalbordájába.

...Igen, belement a csont az oldalbordájába!

... Akkor azon tanakodtak, hogy hol tetemesék el Pétert, mert hogyha szárazföldön temetik el, akkor a kölkei megtalálják. É vizes földön kellene eltemetni

...Akkor azon tanakodtak, hogy hol tetemesék el Pétert...

... a vizen túl kellene eltemetni.

...a vizen túl!

No, a királyt is meghívták a temetisre.
...És akkor elvitték a vizen túl, eltemették. A kölkei ...

...és akkor elvitték a vizen túl, eltemették.

...ementek a Péterér. Na, azt mondja az orozslán: - A rókica most ide ül a hátamra,

...ementek a Péterér.

mert nagyon picike és elsüllyedhet a vízbe.

Átuszták a vizet és meglátták, a Péter feküdt
benn. Ot megláttá rajta három szüget. ...Nem?

...Igen!

A kisoróka megfogta, a kis fogával megpiszter-
gálta, akkor egy kicsit megmozdította. Ak-
kor a farkas, az egy kicsit még jobban. Meg-
haragudott az oroszlán, az mind az összeset
kihúzta, kirántotta.

Az egyik szög már kint volt. A másikat is!
A kisoróka volt az első.

A kisoróka egy kicsit megmozdította, utána
jött a farkas, az egy kicsit még jobban,
megharagudott az oroszlán, egy rántásból
kihúzta!

Akkor az oroszlán került sorra.

...Nem! ...

A koporsóba od volt a Péter.

A kisoróka meglátta, hogy od van egy
csont. Egy kicsit meghúzta, a farkas is,
de az oroszlán megharagudott, kihúzta az
oldalbordájából a csontot.

- Akkor Pétert viszen a hátamon át. A
farkas viszi a kisorókat!

No, átuszták a vizet, hezaértek.

...jüttek hazafelé!
A koporsóba od volt
a Péter.

Pétró kopog az ablakon:

- Feleségen, nyissátok ki az ajtót!

Hát ezt mondja a lány a királynénak:

- Hisz el van temetve Péter, nem ille-
hetett fel!

No, jól van, beengedték. A felesége
meg csak csodálkozik, hisz meghat Pétró.

Akkor másnap megfogta, fölütette egy
lőhátra a tezevérét és olyan gyorsan vág-
tatott vele, hogy meghalt. Otthagyta az
út szélén.

Hazament Pétró ...utána boldogan éltek,
míg meg nem haltak.

...utána boldogan
éltek...

Azon a napba született egy kis gyerekük.

J E G Y Z E T E K

1. Voigt V., 1978.604-630.
2. Gondolok itt az 1930-as években kezdődő, Ortutay Gyula me megfogalmazta "magyar iskola" foklorisztikai módszereire, ill. követőire
3. Kovács Ágnes az 1940-től meginduló UMNGy módszertani alapelvek vizsgálatát e szempontból folytatta
4. 1978-as adatokat hoz a magyarországi cigány lakosságról Voigt Vilmos, 1978.610.

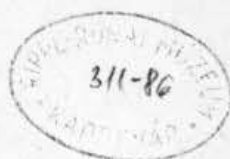
A letelepült, rendszeresen dolgozó teknővájó cigányokú életformája Kaposszentjakabon ma már alig tér el az átlagos magyar falusi életviteltől. A disznó- és baromfitartás általános, a megművelt háztáji földön kívül pár családnak még szőlője is van. A legfontosabb lakótér, ahogyan általában a magyar falvakban, a konyha. Egyébként mind a két szobát általában lakják, ill. kis létszámú családok az egyik szobát tisztaszobának tartják meg. A legtöbb lakásban fürdőszoba is van.

Rend és tisztaság, ami az első pillanatokban szembetűnik. A szobákban gyári készítményű bútorok, televízió, rádió, a mosógép, hűtőszekrény, gáztűzhely szinte nélkülözhetetlen minden családban. Lakásdíszként csipkék, himzések, szőttések, szentképek és családi fényképek. Kedveltek a nippes és a búcsúi szent szobrocskák, képek.

A gyerekek tiszták és jól öltözöttek. Rendszeresen járnak óvodába, iskolába. Az idősebbek még egymás közt románul beszélnek, de a gyerekek inkább csak magyarul. Oka ennek a szaporodó - magyarokkal és svábokkal kötött - vegyes házasságok.

5. A családtagok, rokonok, ismerősök, szomszédok és a barátok a halott tiszteletére - az elhalálozás napjától a temetés napjáig minden éjszaka, napnyugtától napkeltéig - virrasztanak. Tehát amíg a halott a föld fölött van, gyakran öt-hat napig is. A virrasztás egyetlen és legfontosabb eseménye a mesemondás. Elvétele az idősebb asszonyok este elmondanak egy-egy imádságot, ám mikor megérkeznek a férfivirrasztók, az imádkozók hazamennek. A virrasztás a halottas háznál van. Nyáron az udvaron tüzet raknak, körülülük, télen a lakásban biztosítanak helyet a népes virrasztóknak. Az első nap - sütétedés után - a város minden részéről gyülekeznek a virrasztók. Mindenki eljön, hacsak néhány órára is, ak aki ismerte a halottat. Vidékről csak rokonok érkeznek. Kb. este tízig csak beszélgetnek, elmondják a halott jó tulajdonságait, az elhalálozás okát, körülményeit; a rég nem látott rokonok megbeszélik a távollétük alatt történt eseményeket. A mesemondás éjfél körül kezdődik, de a következő napokon már mesével indul és fejeződik be a virrasztás. A virrasztáson részt vesznek a fiatalok is. A nyolc óra körül érkező szizennény-tizenhat éves fiatalember kb. tíz, tizenegy óráig maradnak, a hozzátartozók reggelig. A helybeli középkorúak

később érkeznek / úgy tíz óra körül/ és virradatig maradnak a halottas háznál. Kisgyerekeknek nincs helyük a virrasztáson. A házbeli gyerekeket este lefektetik az egyik üresen maradt helyiségben, vagy a szomszédban. A virrasztóknak csak italt szolgálnak fel, éjjél előtt bort, éjjél után pálinkát. Főleg munkaszüneti napokon jön össze nagylétszámú virrasztóközösség / gyakran több mint ötven fő/, munkanapokon kevesebben vannak és korábban hazamennek, hiszen másnap munkába kell állniuk. Ha mód van rá, külön helyiségben gyülekeznek a nők és külön a férfiak, ha nem, akkor egy helyiségen belül különülnek el. A feleség csak nagy ritkán ül férje mellé.

Az utacabeliek előre egyeztetik az indulás idejét, s együtt érkeznek a halottas házhoz.

6. Ugyanott az oláh cigányok körében a hajnalig tartó éneklés szokása él. Lásd Szapu Magda: Halotti szokások és hiedelmek a kaposszentjakabi oláh cigányoknál. Néprajzi Kutató Csoport, Budapest. 1984.
7. Kaposszentjakabon az 1950-es években ismert volt az ún. útközbeni mesélés szokása: "Még 1951-52-ben, amikor fát mentünk vágni az erdőbe, mentünk nyolcan, tizen is, cigánybrigád volt... Régen ugye a favágás volt az ember foglalkozása. Az út megtartott másfél óráig is, mire odaértünk a favágó helyre. Akkor voltak két idősebb, aki elkezdte a mesét elől, ~~szóval~~ mink meg hallgattuk a mesét, úgy, ahogy mentünk. Így gyorsabban ment az idő, nem volt olyan hosszú

az út. Munka közbe nem lehetett mesélni, akkor dolgozni kellett! Esetleg ebéd alatt egy rövidet, kettőt, inkább vicceset elmondták. Avvā eltelt egy óra, akkor szejjeloszlottunk."

8. A szakirodalomból ismert, hogy a virrasztáson való mesemondásnak az ország ÉK-i felében és Erdélyben volt nagy szerepe. Az andrásfalviaknál /bukovinai székely/ Tolna megyében a gyermekhalott mellett mesemondó asszonyok tündérmeséket mondtak.

E tények ismeretében, továbbá figyelembe véve Voigt Vilmos megállapításait a mesemondás öt fokozatára vonatkozóan / Voigt V., Budapest, 1972. 146-147. Azaz: 1. Szibériai népeknél a vadászat szünetében az erdők vagy hegyek védőszellemeinek, "ureinak" mesélnek. Itt a mesélés mintegy mágikus munkamegkönnyítő funkció. 2. Amikor istállóban az állatoknak mesélnek - pl. az észteknél -, szintén mágikus célzattal. 3. Valamely közösségi munkavégzés során - a közös munkát megkönnyítendő, és élénkítendő. 4. Pusztán közösségi együttlét alkalmával, pl. katonaság, börtön, utazás közben. A mulattatás nem áll egészen távol a munkavégzéstől. 5. A mese célja a szórakoztatás./ felvetődik a kérdés, vajon nem a jelenlevő halottnak meséltek-e, ahogy annak énekeltek, az ő "kedves dalait" adták elő a kaposszentjakabi oláh

cigáigányok. Viidalepp R. pedig arra utal / Eth.1969.448-458./ hogy "Észtországban november elején volt az ún. LELKEK

IDEJE, ilyenkor esténként hol az egyik, hol a másik tanyán gyültek össze, ahol meséléssel, találós kérdés fejtéssel töltötték az időt. Ez a szokás kapcsolatban volt a halottakra való emlékezéssel; ezért csendben kellett lenni, a zajt okozó munkák tilosak voltak."

9. Dégh L. 1944. 134.
10. Lásd a mesei szereplők attribútumait feltüntető táblázat két virrasztáson kedvelt mese kapcsán
11. Voigt V. 1972. 69-70.
12. Az idézőjelben szereplők Karádi Antal kaposseantjakabi beás cigány mesemondó szöveghű közlései. A gyűjtés megtalálható az SMMI Néprajzi Osztályának hangarchivumábanú és adattárában /Kaposvár/.
13. Lásd a mesék jegyzetanyagában és Voigt V. 1972. 222-223.
14. Figyelembe véve Voigt "V. 1972. 159-180.
15. Karádi Antal /1925-1982/ édesapja Vásárosbécen született, onnét költöztek át Kaposvárra 1924-25-ben. "Édesapámnak a város adott egy 10 méter hosszú és ugyanolyan széles helyet, arra csináltak egy földkunyhót, azér a városnak tíz napi robotot köllött szolgálni. 1944-ig itt csak hét-hét ház volt az utca két felén. Kb. negyven-ötven család volt itt, a többi mind a város földjein lakott.

Azokat az utcákat, ahol most lakunk Nyirfa u.,
Hajnal ul., Hold u., Schönherz Zoltán u., stb.
1947-ben parcellázták ki, adtak mindenkinek ház-
helyet. Ujabban a Nap utcával, Csillag utcával
szaporodott. A telepen élő családok a régiékből
kerültek ki, csak egy-két új család van. A ré-
giek a Nádasdi erdőből /Valja Mare-Nagy Völgy/
jöttek ide, ahol putrikban laktak. Teknőket, kosa-
rakat, söprüt, fakanalet készítettek s az asszo-
nyok vitték a faluba cserélni. Négy nagy fami-
lia van a telepen: Kergető, Bándi, Babonya, Szurdu.
Mi már szentjakabiek vagyunk. Tizenhárom évesen
már mentem apámmal a Nádasdi-erdőre fát vágni. Hat-
elemis világ volt, annyit végeztem, majd három is-
métlőt. Napszámba jártunk, alkalmi munkát vállaltunk.
1948-ban megnősültem, sántosi lányt vettem feleségül.
Négy lányunk született, három unokánk van. Feleségem-
mel úgy ismerkedtünk meg, hogy Sántosra jártam masi-
nálni. Huszonöt -harminé éve még nem kapkodtak a ci-
gányér. Válogattak közülünk. Jártam a cukorgyárba
dolgozni, aztán benn maradtam a szezón után is kerban-
tartani a gépeket. 1964 óta a háskombinátnál dolgo-
zok, raktári segédmunkás vagyok. De ez egész család
a kombinátban dolgozik. Elcseréltem a nevemet is
Kalányosból Karádi lettem.

Voltam pásztor is Orciban, Répáson. Répásról visszajöttünk ide, úgy kerültem az erdészethez kocsisnak. Itt voltam kocsis. Akkor már az idősebbik lányom, a Juliskám megvolt. Akkor született a Margitom. Mikor Margit született, akkor ide épültem egy négyszer négyes kis szobát ennek a háznak a helyire. Azt is keservességgel, két gyerekem volt. 1956-ban, mikor Erzsike született, már volt egy kis szoba-konyha-előteres kis lakásom. Utóbb elkezdtem dolgozni a vállalatnál, a húszüzemnél, akkor aztán én is vettem föl ezt a szociális kölcsönt, hogy építsek házat. Ez 1967-ben épült. Két szoba, konyha. Csak fürdőszobát abba az időbe nem engedélyeztek ezekből. Ki volt adva, hogy mennyi kölcsönt adhatnak. Abból a kölcsönből ki kellőtt hozni. Nagyon bejjos volt. Akkor már itt volt ugye a négy lány a nyakamon. Én meg egyedül kerestem. A feleségem a cukorgyárban az őszi szezonban dolgozott, de az kevés volt. Most négyen lakunk, de itt van a két unoka is, mer az anyjuk nagyon korán men dolgozni és későn jön haza. /Karádi a feleségével, lánya a férjével és a két unoka: Andrea és Anett/. A legidősebb lányunk kivételével mindegyiknek külön háza van. Szeretnék még megtoldani a házat fürdőszobával."

16. Többek közt Nagy Olga és S.Dobos Ilona is leszö-
g
gezik azt a tényt, hogy leggyakrabban, legmélyeb-
ben a gyermekkori réteget jelenti a mesemondó anya-
ga, később erre épít. A mesetenulás egy hosszú fo-
lyamat eredménye, s a fiatalkori benyomások meg-
határozók.
17. Kaposvár belvárosának lakótátelepei
18. Voigt V. 1972.179.
19. Mivel e nyelvet nem beszélem, így sajnos a virrasz-
táson nem állt módomban a mesemondás folyamatát rögzí-
tteni.
20. Az unokák magyar óvodába, iskolába járnak, így jobban
beszélik e nyelvet, mint a románt.
21. 2.sz. mese: Siró-nevető király, részlet
22. Lásd A szájhegyományozás törvényszerűségei. Budapest 1974.
Sajtó alá rendezte Voigt Vilmos
23. Propp, 1975.109.: "Bátran feltételezhetjük, hogy a me-
séből általában idegen a szavakban megfogalmazott moti-
váció és a motiválás mint olyan nagy valószínűséggel
újabb keletű képződménynek tekinthető.
24. A meseszöveg folytonossága szempontjából zavaró, gyakran
szereplő kapaszkodó, átvezető "aszongya" kimeradt a
szöveghű közlésből

25. Tanulóvekről tesz említést Faragó József: "...csak huszonhét éves korában kezdett mesélni; tíz éves korától, azaz tizenhét éven át, a havasokon nem mesemondó, hanem maga is kizárólag mesehallgató volt." Faragó J., 1967. 243.

A szóról-szóra mesélésről: Magyar népmesék I-III. Szerk. Ortutay Gyula, Budapest. 1960. I. 51.; Ortutay Gy., 1978. 15.; Nagy O., Bukarest. 1978. 8-9.; Faragó J., Budapest 1967. 248.

26. A közlő: Karádi Antal, a gyűjtés ideje 1979. X. 3.

A hallgatóság: a mesemondó felesége, három lány és a gyűjtő

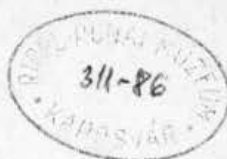
A szegény ember felesége halála után két gyermekének mostohát hozott a házhoz. A mostoha kényszerítette férjét, hogy két gyermekét elvigye az erdőbe. A jelként hagyott korpát és spárgát az állatok felszedték, így a gyerekek egyedül maradtak a rengetegben. A hős nővére álában elalszik és csodás álmot lát: nővére hajtincsből csodafegyverre tesz szert. Vadászat közben megkegyelmez a róknak, a farkasnak és az oroszlánnak, kik hálájuk jeléül egy-egy kölyköt adományoznak a hősnek. Péter tizenkét veszedelem óriás talál egy kacsalábon forgó kastélyban, kiknek fejét egy kivételével a tőlük elvett karddal levágja. A tizenkettedik, szanta óriást egy hordóba teszi és a kastély tizenkettedik szobájában

tartja fogságban. Nővére megszegve a tilalmat kiszabadítja az óriást és csellel Péter életére törnek. A hőst állatai nagy nehézségek árán kiszabadítják, az óriást széttépik, csak egy száraz húsdarab marad belőle. Péter büntetésül nővérét e húsdarab segítségével megvakítja /szembenézés/ és átokkal súlytja. A hős gyászba vont városba érkezik, ahol egy nyúl őrzi a város kútját, melyből időnként egy hétfejű sárkány jön elő egy-egy lányért. A király leányá kerül sorra. A hős csodafegyverével legyőzi a sárkányt, nyelveit kivágja. Az álhős / egy vörös kaszás ember/ hét macskanyelvet visz a királynak bizonyítékkul és elveszi a királykisasszonyt feleségül. A hős állatai segítségével figyelmezteti a királykisasszonyt a tévedésről, s visszajuttatja annak gyűrűjét is. Vizpróba a nyelvekkel. Az álhőst elűzi az igazi hős, Péter, pedig folytatja a lakodalmá szertertartást a királykisasszonnyal. A hős feleségével visszatér a kacsalábon forgó kastélyba, ahol a királyné rátalál a megátkozott nővérre, feloldja őt az átok alól. A hűtlen nővér bátyja életére tör, a hőst azonban állatai megtalálják, életre keltik. A hűtlen nővért Péter hűséges állatai széttépik.

~~MNK 315~~

AsTh 315, 3009 MNK 315/A /A hűtlen testvér/, MNK 300 / A sárkányölő; a vizörző sárkány elpusztítása/.

MNL 4/402.1. Kovács Á.: "Sárkányölő vitéz...egyike legnépszerűbb meséinknek. Változatai, a töredékeket és a remisszincenciákat leszámítva, de a különböző állandó összetételeket beleértve, meghaladják az ötvenet. Az ún. teljesen tiszta, változatok száma viszonylag alacsony, ennél gyakoribb^{ak} a kombinált, kontaminált formák. A mese egész Európában ~~ismert~~, Amerikában, D-Ny-Ázsiában és É-Afrikában ismert...a Hűtlen anya vagy testvér típussal való korai összefonódása folytán alakulhatott ki a mese DK-Európában a bizánci korban, s került Itáliába."

27. Elmondja Pállfi Andrea, Karádi Antal nyolc éves unokája. A gyűjtés ideje: 1979.X.30. A hallgatóság: Karádi Antal és felesége, két lánya, Pállfi Anett és a gyűjtő.
28. A jelenlévők nagy nevetéssel nyugtázzák Anett közbeszólását
29. Karádi sűg
30. Karádi: "-Jól van, tudjai"
31. a testvért helyenként "zsv"-vel, máshol "sf"-el ejti
32. Andrea megakad a mondott szövegben, Karádihoz fordul segítségkérően
33. Karádi sűg, hogy ne zavarja meg a mese menetét
34. Pállfi Andrea: "-Mondjam?"
Karádi Antal: "-Hát, mondjad hát!"
35. Karádi sűg

Sasfejú király
/Világszép asszonya/

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy király. Ennek a királynak volt három fia és három lánya. De mind a hat gyerek egyszerre nevelődött, a lányok is, a fiúk is. A legidősebb fiú huszonegy éves volt, a legkisebb tizennyolc.

Egy vasárnap azt mondja az apja a nagyobbik fiúnak:

-Fiam, mink most anyáddal elmegyünk fiákkal sétálni.

Vigyázz a nővéredre! Mer' ha a nővérednek valami bajja esik, akkor te is elmész a hástól.

Avval a király elindult, elutazott. De ez a három lány a király kertjébe' három szál rózsát köt. Alighogy elment onnant hazu' a király, jött a hétfejű sárkány.

- Adjon Isten, sógor!

- Adjon Isten!

- Eljöttem a nővéredér'!

Mikor meglátták a sárkányt, mind a három meghökkent.

- Hát - azt mondja -, ott van, vidd!

Evvel a hétfejű sárkány karonfogta a lányt, vitte magával. Közben megjött a délután, estefelé jött a király haza. Mésziről mondja a feleséginek, mikor már odalátott a virágoskerthő:

- Feleségem! A legszeleő rózsát, az idősebbik lány rózsáját a földön van. Én mondom néked, hogy a legidősebb lányt elvitte valaki. Baj van nálunk.

Avval hazaér, kűszpn. Kérdi a legidősebb fiát:

- Hát a nővéred?

- Édesapám - azt mondja.,- mit csinálhattam! Ide jött a hétfejű sárkány, mi hárman is kevesen lettünk volna hozzá, hogy avval megbirkózzunk. Fogta és elvitte.

- Édesapám, mit csinálhattam?! Ide jött a hétfejű sárkány, mi hárman is kevesen lettünk volna hozzá, hogy ezzel megbirkózzunk. Fogta és elvitte.

- No, jó. Mondtsa, mi a teendőtök. Három lánytestvéretek van, hárman vagytok fiák. Ha az idősebbik lánytestvér elment, akkor te is elmész. Most tehozzád van egy szavam - mondja a középsőnek. Jövő vasárnap megengéd megyek édesenyáddal sétálni. Téged kérlek, hogy vigyázz a középső nővéredre.

- Vigyázok.

Megjött a vasárnap, befogatott a király a hintójába. Evvel elindultak. Mikorhogy elhagyták a városhatárt, jött a kilencfejű sárkány. Amikor meglátták a gyerekek, még jobban megijedtek. Közön a sárkány:

- Jó napát, sógor!

- Adjon Isten! - azt mondja a sógor!

- Eljöttem a nővéredér'.

- Odá van, viadd!

Azt is karonfogta a kilencfejű sárkány és elindultak. Elment. Délután, naplenyugta után jött a király haza. Messziről mondja a feleséginek:

- Feleségem, három rózsaszázból csak egy virít. Az idősebbik és a középső lányod már nincs otthon.

Hazaérnek, kérdi a középsőt:

- Hát nem megmondtsa neked, hogy vigyázz a nővéredre!

---Óh, édesapám! Vigyázzek! Volt ami volt ma egy hete, de ma

még szárnyetegebb sárkány jött. A kálencfejű. Még egy század katona is kevés lenne néki.

- No, jól van. Megmondom, amit a számból kiejtek, ez való. Néked is megvan a menőcédulád.

A kisebbikhez szólt:

--Fiam, te vagy a legkisebb. Most tehozzád szólok. Legalább te védj meg a legkisebbik nővérédet.

- Óh, édesapám! Én majd azon leszek, határodok.

Megjött a vasárnap. A király megen indult sétára, befogott a hintsjába. Elindultak. Alighogy kiértek a város határából, jött a tizenkétfejű sárkány. Messziről csak úgy okádta a tüzet. Mind a tizenkét fején jött a tűz.

- Sógor, eljöttem a kisebbik nővéredér!

- Hát mit csináljak? Od van, vidd!

- Sógor, ebbe' a nagy jövésbe', saig ide jöttem, annyira elfáradtam, olyan melegem van, olyan szomjazz vagyok, úgy tudnák inni. Nincs borotok idhol?

- Dehogy nincs! Od van a pincébe', od vannak a hordók, ergye, igyál.

Evvel a sárkány lement, vót a királynak valami tizenkét hordó bora, mind kiitta.

- No, sógor, saiórt ilyen jót tektél velem, hogy a szomjazzet is elvetted, még az életbe' én iss adok neked életet.

Jól van. Evvel a sárkány karonfogta a kisebbik nővérét és elmentek. Amikor hogy eltávozott a sárkány, rá egy óra múlva

jött a király haza. Messziről mondja a feleségének:

- Feleségem! Három virágszálból egy sincs fűnt, mind a három lányod nincs itthol. No, holnap legalább ezek a szennirevalók is elmennek világot próbálni.

Azt mondja / a legkisebbfiának/:

- No, mit mondtam én néked?

- Hát, édesapám, az idősebbik nővéreket elvitte a hétfejű sárkány, a középsőt a kilencfejű, a legkisebbikér' meg jött a tizenkétfejű. Olyan tüzet okádott, hogy majd elégtünk. És akkor mást nem tehettem, még azt mondtam, hogy adjak neki bort is, mer' olyan melege volt. Adtam néki. Lement a pintébe, mind egy csüppig kiitta a borunkat is.

- Óh, átkozott! Nem elég, hogy a nővéreket is elvitte, még a bort is odaadtad néki!?

Amikor hogy éezt elmondta a király, azt mondja:

- Nő, akkor holnap ti is válasszatok magatoknak három lovat. Készüljétek föl és elmentek világot próbálni.

Reggel fölkeltek mindegyik időbe', fölkontározták a lovát, fölnyergeltek, lóra pattantak és elindultak. Ahogy mentek a kővesúton, elmúlt már dél, két óra, estefelé egy útelágózáshoz értek. Ez az útelágózás háromfelé vezetett. Egy út ment balra, egy középen, egy pedig jobbra. Itt a legidősebbik tezsavér megszólalomott:

- Mink isz hárman vagyunk, tezsavésem. Három út van, hárman vagyunk, háromfelé tart az utunk. Válasszatok!

Erre azt mondja a kisebbik:

- Mit válasszak. Te vagy a legidősebbik, melyiken mész?

Azt mondja a legidősebbik:

- Én megyek bal felől.

A középső azt mondja: - Én, középső, megyek középen.

A legkisebbik azt mondja: - Énnékem a jobb út maradt, azon tartok.

Erre az idősebbik mondja a többieknek:

- Eddig vagyunk. Mindegyikünknek van egy kése zsebjebe, egy tőre. Vegyük elő és üssük ebbe a nagy fába. Amelyik életben marad, annak a kése legyen fényes, aki pedig meghal, szé legyen rozsdás.

Evvel mindegyik kivette a három tőrt, mindegyik a tőrit, belevágták a nagy tölgyfába.

De a három út egy hère vött, csak elágozs vót.

Az idősebbikkel folytatom a mesét! Ahogy az úton megy, amelyik balról vót; mikor elment egy jó kilométert, mit lát? Egy pocsolyát. Ebbe' a pocsolyába' vót egy kis méh. A méh megszólal:

- Királyfi, szépen kérlek, végy ki magam ebből a vizből, hadd száradjon föl a szárnyam, hadd tudjak én is röpködni; mer' én is örülök az élésnek.

Erre az idősebbik királyfi mit mond:

- Én egy kis méhéért nem szállok le a lovaról, megyek tovább az úton.

Tovább lovagolt. Amint tovább lovagolt egy jó mérföldet, lát egy kis tanyát. Azt mondja:

- Akárai lesz, ide bemegyek, megnézem ki lakik itt.

Hát sajtú bemen, ki jön elejbe, mint egy banya.

- Adjon Isten, öreganyám!

- Adjon Isten, fiam! Mi járatba' vagy, merre a madarak is
alig járnak?

- Én szolgálatot keresek, öreganyám.

- Óh, szolgálatot kereső?! Nékem éppen ilyen fiatal legényre
van szükségem csikósnak. De megmondom azt, kilencvenkilenc csikó-
köt kell megöröznöd. Ha azokat három nap, mer' énnálom egy nap
egy év, hazahajtod, amit kérsz tőlem, azt adok. Ha szarpat kérsz,
aranyat, ha ezüstöt, ezüstöt, ha lovat, akkor lovat. Amit kérsz,
azt adok. Ebbe egyezzünk meg. De ha nem hajtod haza a kilenc-
venkilenc csikót, akkor kilencvenkilenc fejet már legágtam, ka-
róra húztam, tied lesz a századik.

Kezet fogtak. Evval kihajtotta a csikókat. De hát ezek nem
valódi csikók voltak, hanem a banyának elátkozott lányai, csak
csikóvá változtatta őket. Amikor kiért a legelőre, eltűntek a
csikók. Megjött az este, naplenyugta, hát mit csináljon, haza
kell menni a banyához. Hazaindult csikó nélkül. A banya, mikor
belépett a kapun, fogta a kardot, levágta a fejét, karóba húzatta.

Másnap reggelte odaért a másik gyerek is. Annak is épp az az
út vezetett a banyához.. Odaért a királyfinak a testvére is.

- Adjon Isten, öreganyám!

- Fogadj Isten, fiám! Te is, hol jársz, ahol még a madarak is
alig csicseregnek?

- Óh, öreganyám, szolgálatot keresek, meg kell próbálnom az
életet.

- Óh, ha te már így nyilatkozol, énnékem éppen ilyen fiatal legény köll csikósnak. De van egy föltétele! Kilencvenkilenc csikót megőrző, három nap nála három év, ha hűségesen kiszolgáló a három évet, amit kérsz tőle, azt kapsz. Ha aranyt, ha ezüstöt, ha lovat, amit kérsz, ebbe' megegyezünk.

Kezet fogtak.

- Ha pedig nem, akkor te is úgy jársz, mind a többi, a fejedet levételem.

Ebbe is belenyugodott. Másnap aztán kihajtotta a csikókat ő is. Ahogy ment kifelé a legelőnek, kiért a kúthoz, eltűntek a csikók. Megjött a délután, napnyugta, ő is éppen úgy járt, mind a bátyja, az idősebbik. Hazament, mikor beért a kapun, a banya levétette a fejét. Karóba húzatta.

No, hát most már csak a kis királyfi, a fiatalebbik van vissza!

Ahogy ment ajsz, odaért a pocsolyához. A pocsolyába' mit lát? Egy kis méh ott rüpdös, de tele van a szárnya vízzel. Megszólalmodik a méh:

- Királyfi, légy szives, végy ki engem ebből a vízből, mert elázik a szárnyam és én is itt meghalok, megdöglök a vízben! Szeretnék én is tovább élni. Jótét helyébe jót várj!

- Hát, leszállok, kiveszlek.

Evvel kivette a pocsolyából, odatette a tenyerébe. Fölszállott. Mikor a méhnek fölszárodtsak a szárnyai, a méh méh beszélni kezdett:

- No, kis királyfi! Amiért ilyeg jót tettél velem, jótét he-

lyébe jót várj. Adok neked egy sipot. Ez a sip, akármikor akármilyen bajba' lesszel, belefújsz, én azon a szent helyen ott leszek, és én néked segíni fogok.

Hitte is, nea is, hogy a kisméh pont őneki segíni tud. Eltette a sipot. Ahogy aztán ő tovább mën, ő is áeglátja a banya tanyáját. Köszün illendően:

- Adjon Isten, Breganyám!

- Fogadj Isten, Kisályfi! Hát te ilyen fiatalon, és már szolgálatnak nézü elébe?

- Igen, muszály megpróbálnom az életet.

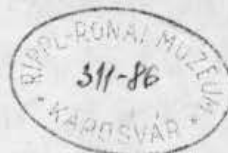
- Hát, ha szolgálatot kereső, énnékem éppen ilyen csikósra lenne szükségem, ilyen fiatal/ra/, ilyen bátor/ra/. Van kilenckilenc lova. Ha ezt három éven körbészti, három napon köbbsztü megörzöd, amit kérsz tőlem, azt kapsz.

Kezet fogtak.

- De, ha nea, akkor fejedet vétetem.és karóba húzatlak.

- Jó, Breganyám. Az én életem se drágább, mint másoké.

Evvel másnap fogta a csikós ostort, fölvette a vállára, amit adott néki a banya, kihajtotta a csikókat. Mikor kiért a legelőre, leült a kút kávája mellé és ott lepihent. Elővette a tarisznyáját, és elkezdett enni. Közben néz széjjel, egy csikót se lát! Hú, napnyugta jájbo ő is búnak eresztette a fejit! Most mi lesz vele? De közben eszibe jutott a kis méh. Mikor a kis méh az eszibe jutott, kivette a szebéből a sipot és belefújt. A kis méh szennyomban ott terzett előtte.

- No, kiszagdám! Mi a Bejj?

- Ah, kis méhecském! Kihajtottam kilencvenkilenc csikót. Kilencvenkilenc csikóból egyet se látok. Most ha hazamegyek a banyához, levéteti a fejemet, karóba huzat.

- Dehogy is huzatja a te fejedet karóba! Csak nézzél a kút-gép fölé, mind a gép van. Látod mennyi varjú rüpdös ott! Az mind a te hársodat csipkedné ki, ha te meghalnál. Fogd a puskádat és lő közéjük. Meglátod mindjárt kilencvenkilenc csikó lesz előtted.

Erre fogta a puskáját, közéjük lőtt. Hát abba' a szent pillanabba' kilencvenkilenc csikó volt előtte. Ő elkezdte a csikókat, mind a csikós mikor hajtanak háfelé, pattogva ütni. Közben ebben a kilencvenkilenc csikóban volt egy sánta. Az vót a leg-idősebbik köztük. Ez, ahogy rávágott, megszólalomodott:

- Királyfi! Ne üssél engem úgy, mer' már úgy pattog az összes csontom. Hogyha ^{meg}kimélsz, estére, éjjél felé én néked mondok valamit.

- Hát, mit mondhat nékem egy csikó? Egy ló. Jól van, -avval aztán nem is bántotta tovább.

Ahogy ezen tűnődött, hazaért. A banya fogadta:

- Jó estét, fiam!

- Jó estét, öreganyám!

- Hát, hogyan, hazahajtottad a csikódat?

- Hát, öreganyám! Megmondtam én néked, hogy kiváló csikós vagyok.

- Heej! Amit csinálsz, azt nem a magad fejítő csinálod! Valaki erre téged tanít. No, jó, nem baj, gyere vacsorázni.

Terített neki asztalt.

- Öreganyám, a csikósok nem az asztalnál szoktak vacsorázni. Leülök ide a kiszékre és megeszem a vacsorám. És avval elmegyek az istállóba lefeküdni.

- Dehogyan, fiam! Od benn van a szobába' a vetett ágy.

- Öreganyám! Megmondtam néked, a csikósok az istállóban szuszognak.

- No, nem baj, majd lejár a te mandátumod! - az öreg banya abba' bizott.

Megvacsorát, avval bement, leült az ágyra és ott rágyújtott egy cigarettára. Éjfél felé az összes ló, mind a kilencvenkilenc csikó eludt. Az ő lova oda volt kötve. Amikor megjött az éjfél, megszólamosodott a sánta ló:

- Királyfi! Én tudom, hogy te minket mind a három nap hazahajtó. Tisztába' vagyok ^é ~~má~~ [?] ~~mind~~ [?] ~~ennel~~. De egyet mondom néked! Néked édesanyám mindent ajánl, aranyat, ezüstöt, lovat, mindent. Néked ne kelljen más édesanyámtól, mint a századik testvérem. Od van a ganéjtelepen, már a bogarak lepik, dögglőfélben. Néked csak ez a ló kölljön. És ha odaadja, az már a többit néked mondja, hogy mi a teendő.

No, jó. Másnap fölkel, mint a csikósok, megmosakodott a válnál, kieresztette a csikókat, fölvette a karikás ostort, evvel elindult a legelőre.

Kiér a legelőre, leül a kútkávára. Már nem úgy, mint első nap, hogy búslakodott, már jobb kedvel elővette a kenyeres tarisznyát, elkezdett enni. Délután, megjött az idő, napnyugta, elő-

vette a kis sipot, belefűjt. Ott termett előtte a kis méh.

- No, kizsuzdám, mi a bajj?

- Mi a bajj? Megen nincs egy csikóm se a legelőn. Megen egyedül vagyok.

- Nem baj, én is itt vagyok veled. Nézd, ott van egy csomó vadréce a tóban, úszkálnak. A banya vadrécékké változtatta a csikókat, lőj közéjük és hajtsd őket haza!

Fogta a puskáját, a vadrécék közé lőtt. Abban a szent nyomban kilencvenkilenc csikó volt előtte. Hazahajtsa. Mikor megszűrő a banya meglátta, már majd elpukkadott.

- Na, úgy látszik, ez többet tud mint én, mert kifog rajtam. Mikor hazéért, kimeritette néki az ételt, evett.

- Fiam, nyugodtan légy, én bemegyek az istállóba egy picit, a lovaknak adok enni.

Abval bement. Hát a banya mit csinált? Fogott egy gereblyét, avval elkezdte ezeknek a lovaknak az ódalát vakarni.

- Te, ronda lova!.. meg minden! Mér' ez kifog énrajtam, ti meg nem tudtok ellentállni, hogy ne hajtsan titeket haza... meg így, meg úgy.

És mindegyiknek adott egy vödör paraszt is még, mer' ezek elátkozott lovak voltak. Amikor ez megtörtént, kijött a banya. Ő addigra megvaczorált és fogta magát, bement az istállóba. Mint aki jól végezte a dolgát, levetkőzött, lefeküdt. Megjött az éjjel, alvásnak indult ő is. A lovakkal együtt aludtak. Reggel korán felkelt, megmosakodott a vályúban megen, elindult a legelőre a lovakkal. Mikor kiért a legelőre, már nem

búslázkodott ő, bizott a kis méhben. Őneki minden bizodalma a méh volt.

Este, napnyugtakor megen harmadszor előveszi a sipot, belefúj. Amikor belefúj, a kis méh ott termett.

- Kisgazdám! Először varjúk voltak, másodszor kacsák, harmadszor vadlibák. Nézd, hogy mennek itt sorakozóban! Lőjj kűségük, mert vadlibákká változtatta a banya a lovakat!

Közéjük lőtt a vadlibáknak, kilencvenkilenc csikó ott termett előttük. Avval nekiindult, hazahajtotás. Mikor a banya először messziről meglátta, majd szétpukkadt.

- No, lejárt neki három éve, most kíváncsi vagyok, hogy mit kér. Mer' adok én ennek aranyat, ezüstöt, lovat, amályet akar, jó. Három napig örözte őket.

Ahogy hazaért, kimeritette a banya néki a vacsoráját, megette, bement, lefeküdt.

Harmadik nap fölkelte reggel: - Öreganyám! Letelt a három esztendő, hűségesen kiszolgáltam, követelem a béretem.

- Na, fiam, mondd meg, hogy egy zsák aranyat adjak, vagy kettőt, vagy hármat, vagy ezüstöt, lovat? Vagy mit adjak?

- Öreganyám! Én nem kérek se aranyat, se ezüstöt, se lovat, amályet te adsz. Ha odaadod azt, amit kérek, jó. Ha nem, akkor megéljen az Isten. Ne adj semmit.

- Dehogyan! Hűségesen három évet kiszolgáltál, kezet fogtunk, amit kérsz, azt adok.

- Hát, öreganyám, azt a lovat, ami oátvan a ganéjdombon,

hogy már belepik a bogarak. Ha azt odaadod nekem, akkor jó, ha nem adod, akkor segéljen az Isten!

- Óh, elátkozott! legyen még az édesanyád is, aki ilyenre tanított! Hát mit csinálsz te avval, mikor már a bogarak belepik, dögglőfélben van. Néked ilyen lóra már szükséged! Hát legyen a tied.

Avval kien a ganéjdombra. Odament a lóhoz. A ló megszólmodott, mer' ez a ló nem valódi ló volt, hanem ötlábú táltos.

- Most eregye be édesanyámhoz, és mondd édesanyámnak, hogy aki lovat vesz, annak odaadják a kötőféket is. Kérd el édesanyámtól a kötőféket is!

Evvel a gyerek visszafordult, odament a banyához.

- Öreganyám! Ha már ennyiből áll, a lovat odaadtad, add oda a kötőféket is!

- Ott van, fiam, a spájzban, vidd! Legalább lesz mivel szórakoznod az úton, hogy húzzad.

Fogta a kötőféket, odament.

- No, kiszegzám! Most akasztá a nyakamba ezt a kötőféket, és innen a ganéjtelepről az anyám háza sarkáig úgy kell, hogy húsz. Mer' nékem nem szabad megmutatni anyámnak ezt, hogy én tudok menni.

Haj, a fejibe akasztotta a kötőféket. Hústa kb. tiz-tizenöt métert, megállt. Mi jutott eszébe? Hát én ezt egész úton így húszam? Visszafordult, hogy otthagyja. Erre megen meggondolta magát, megen elkezdte húzni a kötőféket. Mezen hústa egy tizenöt méterre, megen megállt.

- Jaj, de nehéz! Itt hagyom!

Mégis meggondóte magát, belerugaszkodott jobban a kötőfékbe, elhúzta a ház sarkáig. Mikor odsért a ház sarkához, mitű mondott a ló? Megszólamodott:

- Kisgazdám! Azt a kendőt, amit kaptál onnan hazulról, vedd ki a tarisznyából és háromszor törülj engen vele végig!

Erre kivette a kendőt a tarisznyából, végigtörülte azt a lovat, amit a bogarak beleptek. Uram fia! Ötlábú táltossá változott!

- Kisgazdám! Most egy a kérésem. Mind a csikók^{sok} szokták, úgy küsd föl a farkamat, de egy szál szőr ki ne maradjon benne.

- Jó.

Fogta, föl kötötte a farkát. Ahogy a farkát föl kötötte, két szál kimeradt. Amikor hogy ez megtörtént, azt mondta a királyfinak:

- Most, azt a lovat, amivel jöttél, hagyd itt. Néked ez tovább nem kell. Én itt vagyok, én itt leszek a te lovad. Most pedig ülj föl a hátamra.

Fölült a hátára. Amikor fölült a hátára, egyet megrázkódott, föl szállt vele a levegőbe. Táltossá változott.

Megrázkódott, erre a királyfi megijedt:

- No, kisgazdám, talán nem félsz?

- De, megijedtem! - azt mondja.

- Látod, kisgazdám! Amikor te is az első tizenöt kilométeren megálltál velem, én is úgy féltem, hogy ott hagyol és anyám mindent megtud.

Avval megen megrázkódott, megen magasabbra ment a levegőbe.

A nagy rázkódtatással a gyerek megijedt.

- Na, kisgazdám! Talán még jobban félsz, mind először?

- Félek, lovam, félek, mert azt hittem, hogy már le is es-
tem rólad.

- Látod! Én is így féltem, mikor másodszor gondózkodtál azon,
hogy otthagyj. De most mondd meg, hogy hogyan menjünk. Ugy
mint a szél, vagy ^(mint) a gondolat?

- Lovam! Én nem mondom ezt, hogy úgy menj, mint a szél vagy
a gondolat. Ugy menj, hogy neked ne legyen bajod, meg nekem se.

Evvel, ahogy fűlemelkedett teljesen a levegőbe, az a két szál
szőr, ami kimaradt, kettőt csattant, mind mikor villámlik.

A banya erről tudta meg, hogy mén⁺vele a táltos.

- Na, végre megszabadult a legidősebbik lányom tőlem!

Mer' ő evvel már tudta, hogy úton van.

- De, hát nem baj. Két helyen még úgyis meg köll nekik áll-
ni, a két testvéremnél. Innen őt elvitte, de hogyha onnan nem
tudja azt elvinni, ami erre a lóra illik, meg majd az ő olde-
lához, úgyis baj lesz.

Amint ment, száguldott, azt mondja a lova, a táltos:

- Kisgazdám! Tovább nem mehetek, mer' itt van az édesanyám
testvérének a határa. Még egy süvény van előttem, nem mehetek
át rajta. Itt is le kell szállnod és ki kell szolgálnod a há-
rom évet, hogy tovább mehessünk.

Leszálltak. Hát a banya ott a kertben üdögét egy fa alatt.

- Adjon Isten, jó napot, öreganyám!

- Jó napot, fiam! Hát te hol jársz, ahol még a madarak se jártak sose? Ez egy eldugott hely az én tanyám.

Amikor nézett a lóra, megismerte a lovat.

- Óh, jól van, jól van. Tudom, hogy te csikóslegény vagy! De énnékem is van kilencvenkilenc csikóm, amit meg kell őrizni. Éppen úgy leszó énnálam is, mind a testvéremnél. Ha megőrzöd, azt adok, amit kérsz, ha nem, pedig a fejedet vétetem!

Kezet fogtak. Másnap ott is kihajtja a lovakat. Amint kiér a legelőre, egy szempillanat alatt volt ló, nincs ló. Itt is kilencvenkilenc csikóbóá egy sincs. A lova ott volt a kút-kávéhoz odakötte. Ő nyugodtan feküdt. Mikor megjött a nagle-nyugta, fogta a sipot, belegújt.

- Óh, kisgazdám, mi a bajj?

- Óh, kás méhecském! Mi lenne, nincs egy lovam se!

- Az elsónél még ahogy vótunk, de... itt is megleszünk, ne félj! Nézd, látod? Itt méhekké változtak a lovaid. A levegőbe' itt van egy raj méh. Ezek mind kicsipkednének téged, rád szállnának. Lőjj közibük, figyeld meg, kilencvenkilenc csikó lesz.

Hát ahogy belelőtt abba a rajkx méhbe, kilencvenkilenc csikóvá változott, fogta a karikás ostort, hejtotta hazafelé. Amint hejtotta, itt is volt egy sánta idősebbik. Mikor végigvágta az ostorral, csak úgy pattogott a csontja. Erre megszólsmodik itt is a sánta, idősebbik ló:

- Óh, királyfi! Egyre kérlek. Ne üssél engem annyira!

Már én sok évet köröszküléltem, és olyan gyöngék a csontja-
im, legalább kimélj meg. Mer éjjel én is valamit mondok néked.

No, jó. Amikor a banya meglátta, a középső, a második ba-
nya, hogy hajtja haza a lovakat, azt mondja:

- Óh, ezt nem anya szülte a világra, ez ördögfajzat! Ez még
az én lovamon is kifog.

Mikor hazaért, három tányérba meritett neki: egy ezüstbe,
aranytányérba és egy gyémánt tányérban. Amikor leültette, azt
mondja neki a királyfi:

- Óh, kedves öreganyám! A csikósok nem esznek se ezüst-
tányérból, se arany tányérből, se gyémánt tányérből, azok meg-
eszik az egyszeri fatányérból is. a kosztjukat. Én szegény esi-
kós vagyok, énnekem csak meríts a fa tányérből.

- Óh, aki erre tanított, azt is ördög szülte!

Evvel fogta a fa tányért, meritett neki, és evvel odatette
a fa kanalat is. Elkezdett enni.

- No, fiam, megvetettem az ágyad, ergye befele!

- Én, ahol még eddig szolgáltam, sehol se feküdtem ágyon.
Van az istállóban egy faágy, megalszom ott is.

- No, jól van, ha már így állsz, fijam. Legyen az akarod.

Evvel bement az istállóba, letelepedett a csikóságyra, ma-
ga alá tette a nagykabátját, mindent a feje alá, mint egy
vackot, lefeküdt. Éjfél tájban az összes ló aludt, csak az ő
lova volt fönn, meg a banyának a lánya, amelyik lóvá volt vál-
tozva.

- Királyfi! Nincs sok időm, mert hátha fölébred valamelyik
teessvérem. De egyre kérlek. Anyántól semmit se fogadj el. Édes-
anyámnál menj föl a padlásra. A füstös kémény mellett van egy

lónyereg. Az a nyereg ezelőtt ötven évvel volt ezen a lovon.
Az nyereg kell néked.

Jó. Másnap kihajtott reggel korán ő a legelőre. Mikor kiért,
mind a csikósok, leült a kút kávjára, elkezdett ott füttyü-
résni. Mikor megjött a naplenyugta, elővette a sipot és bele-
fűjt.

- No, kiszagzám, megen engem hívsz?

- Téged, mert csak te tudsz rajtam segíteni.

- Látod, amiért ilyen hü voltál hozzám, hogy visszaadtad
széletemet a pocsolyánál, most én is néked, amit kérsz, azt
adok az életér. Mindig hűséges társad leszek.

- Nincsenek a lovaim sehol.

- Óh, nincs ám bajj! Nézd, ott vannak azok a kecskedara-
zsak. Azokból csak három ha megcsipne, nem kilencvenkilenc,
abban a szent nyomban meghalnál. Lőj közéjük és meglátod,
hogyan kilencvenkilenc ló változik belőle.

Ugy is történt. Közéjük lőtt. Hát amikor közéjük lőtt,
kilencvenkilenc ló termett előtte, csikók, hazahajtotta.

A banya messziről látta, elkezdett ..., mintha fohász-
kodna:

- Óh, ez egy ember! Ez még énrajtam is kifog. Ugy látszik
ezt sárkány nevelte.

Aztán amikor hogy hazaért, merített neki a fatányérba en-
ni. Megette a vacsoráját. Amikor megette a vacsoráját, be-
ment és lefeküdt az istállóba. Nyugodtan feküdt ő, mer el-

ső éjjel a ló megmondta őneki a teendőit.

Harmadik nap, mint aki jól végzi a dolgát, kihajtott. Elővette a tarisznáját, megreggelizett, ivott a kútból hideg vizet. Naglennyugtakor elővette a kis sipot, belefújta. Ott termett a méh előtte:

- No, kiszagzám, mi a bajj?

- Mi lenne! Nincsenek a lovaim sehol.

- Hahá! Itt még valshogy kiszolgáljak, a harmadik hely nehezebb lesz, de azért ne búsulj.

Amikor odaért, azt mondja neki a méh

- Nézd, kiszagzám, ott a káton belül, az agácfán, ott van egy csomó sas. Ilyen nagy sasok. Azok kilencvenkilenc csikót tesznek ki, lőj közéjük!

Közéjük lőtt, hát kilencvenkilenc csikót hazahajtott. Amikor a banya messziről látta, majd elpukkadott.

- No, itt az ideje, énnekem is leköll most adózni. Nem gondoltam, hogy énrajtm is kifog.

Merített neki este a fa tányérba, megette a vacsoráját és akkor bement, lefeküdt. Reggel korán felkelt, megmosakodott és ment a banyához.

- Üreganyám! Hűségesen kiszolgáltam a három esztendőt, most aztán a béremet add oda.

- Óh, fiám! Én még úgy nem voltam, hogy valakinek nem fizettem volna. Amit kérsz, azt adok. Adjak aranyat, ezüstöt, lovat?

- Nem kell nékem se ló, se arany, semmi se. Ha odaadod, jó,

Öregnyám, ha nem adod, az is jó. Énnékem ezt a nyeret ad
oda, amelyik ott van a padláson a kémény mellett.

- Óh, ha már azon vagy, ördögfejzet legyen, aki erre tani-
tott, odaadom! Ergye, hozd le!

Evvel fölment, elig cipelte le a padlásról. Föltette a lo-
vára, erre a ló megszólalomodik, a lova:

- Kisgazdám! Ez a nyereg most már ötven éve nem volt meg-
pucolva. Vedd elő a kendődet és pucold meg, hogy legalább csil-
logjon rajt, mint valamikor!

Elővette a kendőjét, letörölte, megpucolta. Avval fölűtek.
A ló nekiiramodott, az ötlábú táltos. Amint mentek, mendegél-
tek, a lefegőben, megszólalomodik a lova:

- Óh, kisgazdám! Megen bajba kerültünk. Megen előttem van
egy süvény. Id van édesenyámnak a legidősebbik nénje. A legi-
dősebbik, de a legfurfangosabb is köztük. Le kell szállnom,
mert tovább nem mehetünk.

Evvel leszállt. Hát a banya mit csinál? Egy orsón kendert
fon.

- Adjon Isten, öregnyám!

- Szerencséd, hogy öregnyámnak szólitottál, mert másképp,
körűsztbe lenyeltelek volna!

Olyan egy rút banya volt, akkora orra volt, hogy a földet
verte.

- Na, mondd meg, mi járatban vagy!

- Óh, öregnyám! Nézz rám, és már megtudod! Szolgálatot
keresek.

- Szolgálatot? Ugy látom, hogy te ördögfajzat vagy. De ha már ennyiből van, látom a lovadat, végigszolgáltad a legkisebb testvéremet, a középsőt, akkor engem is szolgálj végig. De én úgy hiszem, hogy most itt hagyod a fogadat.

- Nem baj, öreganyám! Ha itt hagyom a fogamat, az se baj.

Avval leült, kezét fogtak, megegyeztek. Itt is kilencvenkilenc csikóról volt szó, hogy meg köll örözni. Mer csak azon akartak a banyák rajt kifogni.

Amikor kihajtotta első nap a csikókat a legelőre, megjött a naplenyugta. Nem búszult ő ott sem annyire. Belefűjt a sipba, megjelenik neki a kis méh:

- Óh, kisgazdám! Mára, holnap még nem lesz nehéz, de a harmadik nap már nehezebb lesz a feladatod. Majd a második nap én megmondom, hogy mit csinálj. Nincs semmi baj. Nézd azokat a szarvasokat ott a kukorica szélében! Lőj közéjük, figyeld meg, hogy kilencvenkilenc csikó lesz belőlük!

Közéjük lőtt, a szarvasokból abban a szent pillanatban kilencvenkilenc csikó lett. Hajtja haza. Mikor a banya meglátta, majd elpukkadott.

- Óh, ördögfajzat, hazajöttél!? - avval fogadta.

- Öreganyám, nem vagyok én ördögfajzat, csak csikó voltam teljes életemben. Eza szakmám.

Na, hát meritett neki a tányérba. Itt is ki akarták próbálni: ezüst, arany és gyémánt tányérba. Nem kellett más őnéki, mind a fa tányér. Mer ha evett volna vagy az ezüst, arany

vagy a gyémánt tányérból, abban mérge volt. Ő neki csak a fa tányér kellett. Merített neki. Ő, mind a csikósok, gyorsan megette, de itt nem szólamodott meg a ló néki az első nap, mikor behajtott.

Bement az istállóba, lefeküdt. Másnap, mikor kihajtott, kifelére ..../?/ fogta a lovakat. Mind a csikós, úgy hajtott. Ahogy végigvágta a legidősebb lovat kifelé, megszólamodott:

- Királyfi! Én látom, hogy te minket hazahajtó. Érzem az útéseidet. De egyre kérlek. Engem tovább ne üss! Ma este én is elmondok néked valamit.

No, jól van. Avval kiértek a legelőre, volt Őlő, nincs ló. Hát álatkozott lovak voltak, elátkozott kilencvenkilenc lány, csak lóvá volt változtatva.

Megjött az est, a naplenyugta, belefűjt a sipba. Megjele-
nik a kis méh:

- No, kisgazdám, mi a bajj?

- Nincsenek a lovaim.

- Ej, nincsenek a lovaid? De majd lesznek! Most elmondom a holnapi teendőket. Mára, nézd, ott van egy csomó vaddisznó a berekben, ott turkálnak. Lőj közéjük, azok lovakká változnak! Most hazahajtsuk. De még egy feltételem van, mielőtt elindulsz. Holnap este aludj! És a délelőtti órákban, reggel szonnal fűjj bele a sipba!

Jó. Evvel hazamenát, hajtásra hajtott, mind a csikós. Mikor a banya meglátta messziről, elkezdett fohászkozni magába:

- Óh, ez az űrdögfajzat! Ez énrajtam kifog. Volt ami volt, de még ilyen csikósom sose volt.

Amikor meritett neki, megette a vacsorát a fatányérból, be- ment az istállóba lefeküdni. Második éjjel neki is megszólamo- dott a legidősebbik:

- Királyfi! Én egyet mondok néked. Én látom, hogy hazajajtó holnap is, de egyre kérlek. Édesanyám néked mindent ad, de né- ked ne kelljen más, mind a padlásfüljáraton belül a falon van egy kard. Az a kard illik majd a te oldaladhoz, ehhez a nyereg- hez, ehhez a lóhoz. És azt kéré el tőle és akkor mehetünk to- vább az életbe.

Jó, így is történt. Harmadik éjjel fölkelte ő is, mind a csikók, megmosakodott, kihajtott. Mikor kiért a legelőre, fog- ta a sipot, reggeli után belefűjt.

- Jaj, gazdám, szerencséd, hogy ilyen korán belefűjtál! Most egyre kérlek. Ergye oda az erdőszélre, ott találsz egy sánta rókát. Annak kösd össze a négy lábát, hoád ide hozzám, utána tedd fel a lovad nyergére és menj a banya udvarába! A banya udvarába van egy aranykakas, azt jobban fétti, mind az összes lovait. És amikor hazaérsz, az udvarba ereszá el a róka négy lábát, a róka megfogja a kakas nyakát, a banya erre kétszer kiszól: - Hess, róka, hess! Ne bántsá az arany kakasomat! - Mikor másodszor is ezt kimondja, a banya nem bírja, hogy a kakas így rikácsol, fölkel, egy vékán ül. Mert kilencvenki- lenc tojássá változtatta a csikókat, ő most azon ül. Mer azon van, hogy elvegye az életedet. És akkor ergye be, az ostorral

hármszor pattints végig a tojásan és kilencvenkilenc csikó kinn lesz az udvaron.

Ugy történt. Föltette a rókát a nyeregbe, hazsért. Amikor hazsért az udvarba, eleresztette a rókát. A róka egyenest a kakasnak. Elkezdte nyaggatni, folyogatni. A banya csak mondja:

- Hess, róka, hess! Ne bántsá az arany kakasomat, mert az a szemem világa!

A róka annál jobban marta. Megen a banya megszólomodik:

- Hess, róka, hess! Mondtam, hogy ne bántsá az én arany kakasomat, mert az az én legnagyobb kincsem!

Ej, mikor már harmadszor is..., nem bírta a banya, fölugrott. Ő leugrott a lóról, a nyeregből, rápattintott a tojásokra, a kilencvenkilenc ló ott termett az udvaron.

- No, öreganyám! Lejárt a három esztendő.

- No, ördögfejzat! Ezt nem gondoltam, hogy énregtam is kifogsz. De ha már így van, mondd meg, hogy mivel tartozom.

- Óh, öreganyám! Hát mável tartozná! Lovam is van, nyergem is van, mindenem van, csak egy nincs.

- No, m^hidd ki már! - mondja a banya.

- Hát mit mondjak? Tegnap este jártam a padláson, és láttam ott a padlásfölgjáraton belül a falon, hogy van egy kard. Ha azt odaadnád, jó, ha nem, nem köll semmá.

- Hát legyen a tied.

Avval odament, kihozta a kardot, fölteszi az oldalára, megszólomodik a lova:

- Kisgazdám! Ha már engem végigpucoltál a kendőddel, végigpucoltad a nyeret, pucold le a kardot is fényesre!

Végigpucolta a kardot, olyan fényes volt, hogy mikor kihúzta, a pengébe meglátta magát. Na, azzal étnak eredt.

Azt mondja a lova: - Na, gazdám, most már szabadon mehetünk arra, amerre akarunk.

Amint mentek, mendegéltek, hát hova értek? Egy nagy királyvárosba. Ebbe a városba hogy beért, mit lát ő? Egy gyönyörű templomot. Egy királyné két komornájával bemén a templomba.

- Hát - azt mondja -, akármi* lesz is, én bemegyek. Régen hallgattam misét, még spámnál, mikor otthon voltam. Meghallgatom azt a misét.

Amint bement az ajtón, ahogy a királynő ott ült a székben, azt mondja a komornájának:

- Akármi legyenek, ha ez nem az én férjem lesz! Mer ez királygyerek. Megtetszett /nekem/.

Mit mond a két komornának?

- Valahogy ezt meg kellene most fogni!

Azt mondja a komorna: - Dehát, ha mi megyünk ki, az feltűnő lesz, de ha máma nem sikerül, majd mához egy hétre.

Hát ahogy kimegy az egyik komorna, mikor ő észrevette, lóhátra pattant, eltűnt.

Másnap, rávaló vasárnap megen mentek a templomba. A királyné hogy ment? Legutolsónak. Ő már bent ült a templomba. Amikor hogy a pap elkezdte a szószékből a prédikálást, még be se fejez-

te, a királyné úgy csinált, minthogy elszédült. Kiment az ajtóba az egyik komornával. Az egyik komorna meg bent üt a pad között, hogy ne legyen fültűnő. A királyfi házrenéz, hát nem jön be a királyné. Mikor vége volt a misének, ezt mondja a királyné neki:

- No, terád vártam már múlt vasárnap is. Most ideülsz velem a fiákerbe és elmegyünk haza, te leszel az én férjem.

Belenyugodott. Lovát utána kötötte a hintónak, mentek. Amikor hazaért, látta, hogy nagy királyi palota.

Azt mondja / a királyné/: - Te leszel a király, te leszel az én uram!

Elmúlt az idő, egy év eltelt. A királyné mindig ment misére, ő ókor-ókor kihagyott egy-egy vasárnapot. Egyik alkalommal mit mond ő? Vasárnap készülődik a királynő a templomba:

- Kedves feleségem! Itt van huszonhárom szoba. Huszonhárom kulcsot adtál, a huszonnegyediket már nem adod oda?

- Hát mér köll neked, mikor annyi kulcsod van, hogy csak azokat járd végig, azt a huszonhárom szobát.

- De nem, én azokat is látni akarom!

- Jól van, nem feleselek veled, itt van. De vess magadra!

Odsadta neki a huszonnegyedik kulcsot, rátette a kulcsosmóra. Mikor már a felesége jó egy kilométerre elhajtott onnan házú, odament az ajtóhoz, betette a kulcsot, kinyitja. Hát mit lát ott, mint a királynének az első urát, akinek az volt a neve, hogy Sasfejű király. Le volt három sbronccsal fogatva. Amikor meglátta a gyereket.../sz mondta neki/:

- Óh, de fiatal vagy, délceg, úgy beszélgetnék veled, de nem tudok addig beszélgetni... Hozz vizet!

Merített egy pohár vizet, bevitte neki. Ahogy az első pohár vizet megitta, az első a bronz a nyakáról lepattant.

- Óh, királyfi! Látom, az vagy. Hozz még egy pohár vizet, még jobban beszélgethetek veled. Ezért az első pohár vizért egy életet adok.

Vitt neki egy pohár vizet. Amikor azt ^{is} megitta, a Sasfejű király, lepattant a derekáról az a bronz.

- Na, királyfi, látod, ezér a pohár vizér is egy életet adok! Ha hozol még egy pohár vizet, tovább tárgyalok veled.

- Hát ha már kettőt hoztam néked, már a harmadikat is meghozom.

Elment, merített neki egy pohár vizet. Elvitte a harmadikat is. Mikor megitta a harmadik pohár vizet, lepattant a lábáról is az a bronz. Erre fölkelte a Sasfejű király. Mit mond?

- Na, királyfi! Eddig a te feleséged volt a Világszép asszony, de ezelőtt is, meg ezután is az én feleségem lesz. Három pohár vizet adtál. Háromszor megpróbálkozhatsz, hogy ellopod, mer háromszor visszaadom az életedet. De ha negyedszer is próbálkozol, akkor az életedet elveszem.

Avvel a Sasfejű király elment a templomba. Mikor a felesége meglátta, tudta márr De ennél a Sasfejű királynál az volt a teendője az asszonynak, hogy minden nap el kellett a petak-
ra menni, és ott kellett a ruhát mosni.

(Amikor)

Amikor hogy első nap kiment, dél tájba, odament a fistál királyfi hozzá:

- Kedves feleségem! Hadd itt ezt a ruhát és gyere, menjünk! Én tovább nem engedlek itt.

- Óh, kedves uram! Hiába próbálkozol, visszahoz a Sasfejű király, megfog. Csak nekem tesszõ rosszat.

- Nem baj, csak ülj a nyeregbe!

Evvel a nyeregbe ült. Hát amint elindultak lóháton, a Sasfejű királynak is volt egy lova. Az meg ott a lábával kapart benn az istállóban. Kinéz a Sasfejű király, a lovának gúnyosan odakiált:

- Mi baj, hogy a kutyák húzzák le rólad a bőrt!

- Mi baj lenne, gazdám! Viszik a Világszép asszonyát. És még egy darabig itt leszünk.

- Ehetek?

- Ehetsz is, ihatsz is, egy szivart is elszivhatsz és mégis utolérjük áket.

Evett, ivott, rágyújtott a szivarra, lóra pattant. Mikor majdnem az ország határjához értek, elkepte a királyfit.

- No, királyfi! Az első pohár viz, mit adtál, azér egy életedet megmentettem. Nem veszem el az életedet. Még két életed van, próbálkozhatsz.

Evvel a királynét nyeregbe ültette a Sasfejű király, hazavitte.

Ez meg szomorúan kullogott tovább, lóháton, Másnap délben

megen odament a patakhoz. Amikor odaért a patakhoz, mikor meglátta a Világszép asszonya, elkezdett sirni.

- Óh, hiába próbálkozol!

- Nem baj, csak ülj nyeregbe!

Fölültette, elindultak. Közben a Sasfeju királynak a lova megen kapálódzott.

- Hát mi bajj? - mondja a Sasfeju király durván. - Hogy a kutyák húzzák le a bőrt rólad! Mindig csak szórakoztatsz engem a kapálásoddal.

- Mi baj lenne! Viszi a királyfi a Világszép asszonyát.

- Ehetek?

- Esetleg ehetsz, de már nem ihatsz. Nem biztos, hogy elérjük, mert nagy utitávolságra van előttünk.

Evvel nyeregbeült, útnak eredt. Hát megen a hstárnál érte el:

- Királyfi! A második pohár vizér, amit adtál, visszaadom a második életed is. Még egy próbálkozásod van.

Amikor úgy ballagtak, visszafelé, mit gondolt magába? Még megpróbálja egyszer. Másnap délbe megen odament a kúthoz. Felesége könnyek között mosott ott, mer hát... nem pihenhetett otthon, büntetésből köllött neki minden nap mosni a folyónál.

Amikor odaért, azt mondja neki a gyerek:

- Na, készülj, még máma megpróbáljuk. Elviszlek innen.

Evvel felült a lóhátra. Mikor fölült, elkezdett a Sasfeju király lova kapálni.

- Óh, most már napról napra azt folytatod veled, hogy nem engedsz pihenni. Mi bajj?

- Viszik a Világszép asszonyát.

-

- Ehetek?

- Se nem ehetsz, se nem ihatsz, nyeregbe küll ülnöd, hogy elérjük.

Nyeregbe ült, az országhatárnál elfogta:

- Na, fiatal királyfi! Lejárt a három pohár víz, amit adtál, ha még ezen túl próbálkozol, az életeddel játszol.

Búsult ő nagyon. Nagyon búsult a királyfi. Erre megszólamodik a lova a királyfinak:

- Nem bajj, ne búsulj! Most ergye a városba. Vegyél egy zsákot. Azt tedd a nyergembe, meg hozz egy darab mézszagot, amivel a zsákok bekötik. És amikor ezt megvettez, azt tedd a nyergemre és elmegyünk a Világszép asszonyához. Amikor hogy elfog a Sasfejű király, az legyen a kívánságoéd, hogy ha már megült, tegyen a zsákba és küssön az én hátszra, hogy én vigyelek téged haza.

Jó. Dehát a lova átáltoz volt, mindent tudott.

Amikor odsért a kúthoz, meglátta a Világszép asszony, elkezdett sirni:

- Óh, eddig még mentem veled. De most!

- Ne törődj semmivel, csak ülj föl a ló hátára.

Füült a ló hátára, alighogy fölült, a Sasfejű király lova kapálódzott.

- Nem elég, hogy háromszor bolygattál, most negyedszor is bolygatsz! Vá

- Viszik a Világszép asszonyát!

- Ehetek?

- Se nem ehetsz, se nem ihatsz, nagyon de nagyon siess, hogy utolérjük.

Evvel a király fölült a ló hátára, de nagyon mérges volt. Mikor odaért a határhoz, elfogta a királyfit:

- No, királyfi, három életed visszaszám, most már lejárt a mandátumod, megüllek!

- Nem bánom én, Sasfejű király, ha meg is ööss. Megülhetsz. Egyre kérlek. A lovam nyerge slatt van egy zsák. Ha eldarabolsz, tegyél bele abba a zsákba, meg van ott egy darab madzag. Kösöd be a zsákot és tedd a lovam nyergére, hogy vigyen engem haza.

- Ezt megtehetem. Meg is fogadom, ezt megteszem. Ez, királyfi, felebaráti kötelelességem.

Fogta a kardját, négybe vágta, beletette a zsákba, bekötötte a zsák száját, rátette a ló nyergére. A ló elindult.

Dehát a táltos lovan nem haza indult, mer hát azért neveztek táltosnak, elindult a tizekkétfejű sárkányhoz, a sógorához. Amikor odaért a táltos a sárkány-udvarra, csak a legkisebb nővére volt otthon. Látja, hogy egy ló ott áll, egy zsák a nyergin, és kitámasztja a négy lábát. Dél tájban megjön a tizenkétfejű sárkány. Messziről ordít:

- Óh, feleségem! Milyen blüvös emberi szagot érzek?

- Óh, kedves uram! Nincs itt más, mint egy ló, itt áll nyergel. És zsák van rajta.

- Nana!

Evvel odamén a tizenkétfejű sárkány, leoldja a lóról a zsákot, nézi, hát mit lát, mint egy emberi alskot. Össze van vagdálva.

Ahogy összepesszította ezt az emberi alakot, a kisebbik nővére mindjárt ezt mondja:

- Jaj, ez az én kisebbik testvérem!

- Én is észrevettem! - azt mondja. - Dehát megígértem neki az életet, vissza is adom. Hát, feleségem, én összerakom. De ehhez énnekem két segítség kell.

Evvel fogta a tizenkétfejű sárkány a tizenkét mázsás buzogányát, irt egy pappirt a középső testvéreinek, hogy azonnal jöjjön ő is, meg a felesége is. De mielőtt elindult onnan hazul, értesítse a legidősebb testvérét is, a hétfejű sárkányt, hogy azonnal jöjjön, mert segítségükre van szükség.

Pont délben a kilencfejű sárkány ebédelt, a buzogány odasett az asztal elé.

- Óh, asszony, nagy bajj lehet. A testvérem a buzogányával jelzett, valami bajj van mála.

Ahogy a buzogányt fölveszi, a buzogány fölött ott találja a pappirt. Olvassa, mikor elmondott mindent, a középső nővére is a gyerekeknek elkezdett sirni.

- Óh, a legkisebb testvérem! Eljött a kisebbik sógorához, de az is halva van.

- Ne búsulj semmit, majd segítünk rajta!

Evvel a kilencfejű sárkány fogta a buzogányát, odadobta a másik, idősebbik bátyjához. Amikor az is elolvasta a pappirt, amit írt neki a kilencfejű sárkány, azt mondja:

- No, feleségem, induljunk útnak.

Ahogy mentek, odaértek a kilencfejű sárkányhoz. Az is fülkerekedett, lóra pattant a feleségével együtt, négyen mentek. Amikor odaértek, a tizenkétfejű sárkány ott már babrálgotta a sógorát:

- Testvéreim! Hűséges volt hozzám. Majd elepedtem a szomjúságtól, mikor hazamentem. a nővéréért, megígértem neki az életet, hogy visszadom. Hát most itt az ideje, hogy visszaszolgáljam neki. Hát én összeraktam. Te, bátyám, kilencfejű sárkány, hoztál forrasztó fűvet, mivel összeforrasztod?

- Hoztam. - Evvel a forrasztófűvel végighústa a királyfit. Azt mondja a kilencfejű sárkány az idősebbnek:

- Összeállítottuk. Össze van forrasztva, emberi alakja megvan. Te vagy köztünk a legidősebb, lehőj bele a szájába, hogy eredjen szónak.

Ej, mikor belelehőtt a szájába, a királyfi elkezdett beszélgetni:

- Ej, sógor! - a tizenkétfejű sárkányt látta ott elül -, nem engednél tovább aludni.

- Aludni!? Hát eludtál te üleget. Most meséld el, hogy hol mi történt veled.

Elmondta azt, hogy a Sasfejű király vagdalta széjjel, meg elmondta a történetit, hogy a Világsszép asszonyának ezelőtt ő volt az ura és hogy a Sasfejű királyt hogy szabadította ki a pántok alól. Erre azt mondja a tizenkétfejű sárkány:

- Ne búsulj, sógor. Amit megmondtam néked otthon tinálatok,

tartom a szavam. Te a te lovaddal sose hozod el a Világszép asszonyát, mer ahhoz lassú. De itt van az én lovam, ez a Sasfejű király lovával testvér. A Sasfejű királynak a lova kun-csaló, enyém pedig mén. Ha evvel elmész, akkor sikerül.

- Ej, mind skinek nincs nyugta, ugye, lóra pattant, útnak kerekedett. Dehát az a táltos még gyorsabban száguldott, mint az Évé. Amikor odaért, pont délben, oda a folyóhoz, a Világszép asszonya mosta a ruhát. Megszólamoáik erre a királyfi:

- Feleségem, eljöttem érted!

Nem akart a királyné hinni a szomeinek, mer hát látta, amikor négyfelé vágta a Sasfejű király. Elmondott neki mindent röviden, hogy mi történt vele.

- Ne búsulj, csak ülj a nyeregbe, mer most már elviszlek.

Ahogy nyeregbe ültette, a Sasfejű király lova elkezdett kalapálni. Azt mondja:

- Most már megen kezded? Megen nem hagyasz nyugton pihenni? De most egyre kérlek, mondd meg, bi a bajj?!

- Viszik a Világszép asszonyát a folyóról, a királyfi!

- A királyfi? Hisz megültem.

- De, ez viszi, ha mondom. Hidd el nekem!

- Ehetek, ihatok?

- Se nem ehetesz, se nem ihatasz, és mégse érzük utol.

- Óh, hogy a kutyák egyék meg a bőrödöt, akkor eredj útnak! Hát, megsarkantyústa a lovát. Már majdnem, majdnem egy lóhossznyira volt a másiktól, hátranyerit a tizenkétfejű sárkány lova:

2.

Siró-nevető király

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, Óperenciás tengeren is túl, volt egy király. Ennek a királynak volt három daliás fia. Mics a király megöregedett, a három gyerek mindig azon tündött, azon tanskodott, és egymás között mondogatták egymásnak: hogy hogy az apjuk szeme egyik sir, a másik nevet. Erre azt mondta a középső:

- Te vagy a legidősebb köztünk, ergye be, kérdezd meg!

Erre az idősebbik gyerek bekopogott az apjához, az öreg királyhoz: - Adjon Isten, édesapám!

- Fogadj Isten, fiam! Mi szél hozott hozzám, mi a bajjod?

- Nincs semmi.bajjom apám, csak azért jöttem, hogy megkérdezzem tőled, hogyan hogy az egyik szemed sir, a másik nevet.

Erre az öreg király kirántotta a hüvelyből a kardját és /meg/suhintotta, de az idősebbik gyerek kiugrott és a kard beleállt az ajtóba. Erre az öreg király azt mondja:

- Az ilyen nyápic embereknek mondjam én el, hogy mér sir az én /egyik/ szemem és mér nevet a másik! Még a kardtól is féll! Avval kiment. Mikor kijött, a középső testvér kérdezte:

- Na, mondd meg bátyja, mit mondott édesapám.

- Eh, én mondjam meg néktek!? Menj be, ha akarsz tudni, majd megtudod.

A középső dühbe gurult, hogy nem mondta meg neki a bátyja, hogy mi a helyzet az apjával. Evvel fogta magát, bekopogott

- Adjon Isten, apám.

- Fogadj Isten, fiam. Mi van veletek máme, hogy egyenként jöttök be hozzám?

- Édesapám, bejöttem hozzád, kíváncsi lennék arra, hogy megmondanád nékem tiszta szivedből, hogy mér sir az egyik szemed, a másik meg nevet.

A király megen odanyúlt a kardjához, kirántotta a hüvelyéből és ahogy suhintott az ajtó felé, a középső legény is kiugrott.

- No - azt mondja - te sem vagy különb a másiknál nyápic-szájú, neked se mondhatok semmit.

Evvel a középső mikor kiugrott az ajtón, a kisebbik gyerek ott vót. Hát abban az időben mindig azt szokták mondani, ahol három férfigyerek vót, a kisebbiknek mindig azt mondták, hogy ütődött. Azt egy kicsit bolondnak tartották a családba.

Kérdezi a kisebbik a középsőt:

- No, mit mondott apánk?

- Heej!... - azt mondja. - Te kérded? Ergye be hozzá, majd megmondja.

Erre nem tévovázott a kicsi, ő volt a legfijatalabb, belépett az apjához, levette a sapkáját és miután levette a sapkáját, köszönt az apjának:

- Adjon Isten, édesapám.

- Fogadj Isten, fiam. Látom emberi módon köszönsz, mer még a sapkád is leveszed előttem. Hát mondd meg, mi járatban vagy, mit akarsz tőlem te.

- Édesapám, megmondhatom, he már itt vagyok. Azér jöttem ,

/mert/ két testvérem egyik sem mondott semmit nékem, azt mondták, jöjjetek én be. Én meg akarom tőled kérdezni, mi az oka annak, hogy az egyik szemed sir, a másik nevet.

Evvel az öreg király rántotta ki a kardot a hüvelyből. A gyerek megállt, elterpeszkedett kétlábbal az ajtóba. Ahogy az apja suhintotta a kardot az ajtó felé, elkapta a kardot.

Mikor az öreg király ezt meglátta, leült a székre.

- No, látom, hogy te vagy a legbátrabb a testvéreid között. Néked most mindent elmondok. Fiam, fiatal koromban, fiatal király voltam, voltam én is az /el/átkozott kertben. És ottan varázssólták meg, hogy az egyik szemem sir, a másik nevet. És amíg az /el/átkozott kert kútjáról nem hoz valaki vizet, hogy megmossam a szememet, addig az egyik szemem állandóan sir.

- Hát hogyha ez a hiba, édesapám, kimegyek, fölöltözök, választok lovat és útnak indulok.

Eh, mikor kijött, a két testvérenek, a két idősebbiknek elmondta, hogy mit mondott /a király/. Megmondta a gyerek.

A két idősebbik a kisebbiket hogy megelőzze, előbb fölnyergelték a lovaikat, és útnak indultak. Hát ahogy mentek, mecségték azok ketten, odaértek egy nagy tölgyfához. Letelepedtek. Bekütykáltak egy kis tüzet és mikor megjött az est, hogy bealkonyodott, elővették a tarisznyájukat és mindegyik elkezdett szalonnát sütni. Ahogy a szalonnát sütötték, a fa tetejéről egy öreg banya megszólalt:

- Ej, fiam, de fáznak.

- Gyere le te vén hoszorkány, ha fázol, melegedj meg!

- De nem tok fiam.

- Akkor faggy meg ott a fa tetején!

Hát ahogy a banya ott a fa tetején üldögélt, ahogy ők sütöt-
ték a szelonnájukat, a banya meg sütt békacombos csöpögtetett
rá, meg zsirt.

Megvacsoráztak, közben elindultak tovább. Hát rávaló másnap
a picit is odáig ért, amind ők, a nagy tölgy-fáig. Ő is letele-
pedett, látta, hogy ott van egy tűzhely.

- Na, biztos, hogy a két bátyám is itt vacsorázott - azt mond-
ja -, én is megvacsorázok és vacsora után továbbérek hajnal
felé.

Az is rakott egy kis tüzet. Elővette a kis szelonnát, ő is
éagott egy kis szelettel. Ahogy süti, megszólal megen az öreg
banya a fa tetejéről:

- Óh, fiam, de fázol.

- Gyere le, édesanyám, melegedj!

- De nem tok, édes fiam.

Avval ő nekikapaszkodott, de olyan vastag tölgy vót...

Mikor a banya ezt látta, hogy jó szive van néki, azt mondja:

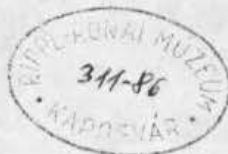
- Ne gyere tovább fiam, majd én lejötök.

Odatelepedett hozzá.

- No, egyé öreganyám.

- Ezek én veled, fiam, mer látom, hogy jószívű gyerek vagy.

De most hogy már így beszélgetünk egymás között, mondd meg nékem,

hogy mi járatban jársz.

- Óh, öregenyám! Én hosszú útnak indultam. Nékem el kell érnem az /el/átkozott kert útjához és onnan kell édesapámnak vizet hozni a szemire, gyógyvizet.

- Ej, fiam! - ezt mondja. - Eddig minden jó, amit mondtál, de náked van két kolonc bátyád. Egyet mondok néked. Az éketbe akárhol találkozol velük, csak arra kérlek, hogy dög helyibe dögöt ne várj. Mer a két bátyád úgyis akasztófa alá kerül.

Megköszönte a mamának: - No, és akkor, édesenyám, hogy érek be abba az /el/átkozott kertbe?

- Adok náked két vesszőt. Ez a két vessző, mikor odaérsz a nővérem tanyájához, evvel a vesszővel suhintó és semmi bántódádod nem lesz. Majd az tovább útba igazít. De egyre kérlek. Ahogy mész az úton, vendéglőbe, társas helyekre, tánchelyekre ne menj, mert hátha te is öröködsz.⁺

Megfogadta az öreg mamának a szavait, fogta magát, lóra pattant és elindult. Ment, mendegélt. Amint a legközelebbi városba ért, mit lát? Egy városvégi vendéglőnél két bátyjának a lova oda van kötve a fához, ők meg bent a vendéglőben kártyáznak. Ő úgy csinált, mintha észre sem vette volna őket, megserkentyűzte a lovát és ment tovább. Amikor hogy elhagyta a várost, egy nagy pusztaságban mit lát? Egy kis mécsvilágot. Amint odaér, ott a közezső banyának egy oroszlánkutyája volt a kapuban, ezt észrevette és nagyon ugatott. Evvel ő suhintott a pálcájával, el-

hallgatott az oroszlánkutya és erre ő nyugodtan bement.

- Adjon Isten, öreganyám!

- Szerencséd, hogy öreganyámnak szólítottál, mer másképp kétszer lenyeltelek volna! Most mondd meg, ki tanított /ki/ téged /arra/, hogy így bejöhetsz hozzám.

Elmondott mindent, hogy mi történt a nagy fánál.

- Mert most én itt, öreganyám, lepihenek és egyre kérlek. Ha már idáig eljutottam, mondd meg nékem, hogy jutok tovább.

- Megmondhatok mindent, fiam. Adok nek néked három varázspálcát. Egy van nálad. Evvel a varázspálcával, amit adok; a nővérem, evvel odaérsz az aranyhidhoz. Mer egy aranyhidon küll átmenned az /el/átkozott kertbe. Az aranyhidat két oroszlán őrzi. Mikor odaérsz, pont délben, egyet suhintsz, a két oroszlán elalszik és te nyugodtan átmehetsz a hidon. A másik három vesszőt meg arra adom, hogy mikor a hidon átmész, látod az /el/átkozott kertet, meg kell várnod, míg pont deket harangoznak és harangszókor megsuhintod evvel a pálcával a kaput. Leállnak, mer ott kaszák vannak forgóban és aki nemén, az onnan nem jön ki élve. Tehát néked ez a vessző segít és azon légy, hogy még egy óra előtt a kapun kijöjj.

- Köszönöm, öreganyám.

- Jól megfigyeltél mindent?

- Meg.

Evvel lóra pattant, elindult. Nagy menés után elért az aranyhidhoz. Mikor meglátta a két oroszlánt, minthogy ¹ha visszahökkenet volna. Megvárta az időt, a deket mutatott a nap, erre fogta a pálcát,

amit az első banyától kapott megshintotta a két hid végét, a két oroszlán elaludt. Ő szabadon átnyergalt lovával, odaért az /el/átkozott kertbe. Hát amikor odaért, látja, hogy ott két kassa közben forog, amint a banya mondta neki. Megvárta, míg megkorgott a déli harang, suhintott a három pálcával és ezzel ő ~~szépen~~ belépett a kapun. A kapun belül mit látott? Egy nagy épületet, hét szoba volt ezen a kastélyon. Bement az egyik szobába, nem lát semmit. Bemén a második szobába, semmi. Így végigjárta a hat szobát, semmi! De a hetedik szobába mit lát? Egy gyönyörűséges nő fekszik az ágyon, két aranygyertya a lábánál, két ezüstgyertya a fejénél ég. Erre ő megállt. Magában ő azt mondta:

- Istenem, ki lehetett az, aki ezeket a gyertyákat fordítva állította fel. Mér nem az aranygyertya ég a fejénél, az ezüst a lábánál. Erre ő lehajút, megfordította, a két aranygyertyát tette a fejéhez, a két ezüstöt a lábához. Erre megszólamodott az /el/átkozott kertek ~~királya~~ királynéje:

- Mondd meg nékem, mi szél hozt téged erre, ahol még a madarak sem oszderseregnek? Mért nem hagytál engem tovább aludni?

- Óh, hát aludtál volna te, ha én nem jövök! De az a szerencséd, hogy én idevetemedtem, megfordítottam a gyertyát.

- Na, hát ha már idáig értünk, mond meg nékem, mi járatban vagy.

- Én? Eljöttem, mert édesapámnak innék kell vizet vinnem, az /el/átkozott kert forrásából. Mer az édesapámnak az egyik szeme nevet a másik sir.

- Hát hogyha csak ez a kívánságod! Hoztál magadnak kulacsot?

- Hoztam.

- Merítsd meg, ott a kút a szoba sarkán.

Megmerítette a kulacsát. Amíg ő ottan evvel a szép királynéval beszélgetett, szerelembe estek, csókolóztak, ülelkeztek. Közben neki mi jutott eszébe? Fogott egy pappirt és a pappirra ráírta a nevit. Mikkor az megtörtént, fogott egy kis ragasztót és avval a ragasztóval odaragasztotta az asztal alá, a királyné asztala alá. Erre csak az volt ráírva, hogy "Ferdinánd". Amikor hogy letelt az idő, az egy óra hossza, kijött. Amikor kilépett az kapun, a két kassa elkezdett csattogni. Lóhátra ült, de már visszafelé nem állt neki útjába semmi, ahogy jött, úgy ment/.

Annál a városszékin, ahol látta a két bátyját mulatni, mit lát? Az egész város népe két embert kísérnek az akasztófa alá. Jobban szemügyre vette, hát kit ismert bennük föl, mind a két bátyját. Evvel leszállt a lováról, mer nagyon jó szive volt.

- Ureim! Mondják meg, mit vétett ez a két ember?

- Mit vétett? Elkártyázott minden pénzt, lovait, utoljára az életit tették kártyára. Azt is elvesztették, most fölakasztjuk.

- Uramim! Ezt pénzért nem lehet visszaváltani?

- Dehogynem! Hogyha letesző száz aranyat.

Evvel ami arany volt nála otthonról, kifizette a két bátyjának a váltságdíját. Hát ő nagyon örült annak, hogy most már az úton hárman mennek. Mindent elmondott a bátyjainak, hogy hol járt, miképp /volt/.

Amikor odaérték a nagy tölgyfa elé, ahol ő is meghált, meg a bátyjai az első alkalommal, úgy el voltak fáradva..., mit mondott az idősebbik?

- Tudod mit gondótam, tessvér? Pihenjünk itt le! Egyet alszunk és kipihenten holnap vigan hezsérünk édesapánkhoz.

Ő, mint a jó tessvér, örült a bátyjai szavainak, ráhajlott mindenre. Fogta magát, lefeküdt. Ezek nem feküdtek le, mer a revasság járt bennük. Mikor ő lefeküdt, fogták a kulacsot, azt a kulacsot az ő tarisznájukba tették, ők megmerítették vizet és betették a kisebbiknek a tarisznájába. Kicserélték. Evvel aztán ők, mikor ez még javában aludt, nyerekre pattantak, haza indultak.

Ők először érkeztek /mgg/:

- Adjon Isten, apámuram!

- Adjon Isten, fiaim! No, megjöttetek?

- Meg ám, ~~apám~~ édesapám.

- A kisebbik?

- Majd jön az is, elmaradt. Alszik valahol, mer elfáradt.

Amikor odaadták a kulacsot, az öreg király beletette /a gyógyvizet/ egy mosdótálba, megmosakodott, abban a szent pantban a szeme, mind a kettő, nevetett. Már nem sirt az egyik, meggyógyult a szeme. Erre kiáll: ^(+?)

- Na, fiam, látom emberek vagytok.

Ahogy ezen tündöttek, rá öt-hat óra mulva megérkezett a picit.

Hát ő is el volt fáradva, köszön az apjának:

- No, te is voltál, fiem?

- Én is voltam, édesapám. Még én voltam /igazán/!

- No, hozd!

Hát ahogy kiönti ezt a pocsolyás, sáros vizet, mikor meglátta a király, kimosta a szemet, majd kimarta az iszap.

- No, ezért meglekozol! Tovább az én udveromba nem lakhatsz, Másnap reggel hívta a vadászt: - Te vadász!

- Tessék, főlséges királyom!

- Elviszed Ferdinándot, fejbe lövöd, a Ferdinánd szivéből és a májából nékem hozol, mer én abból akarok enni.

Nem azért csinálta ő ezt, hogy ő arra rá volt éhezve! Csak hogy lássz, hogy a vadász lelőtte a fiát. Erre aztán fogta a vadász..., ahogy mentek, a gyerek mindig csak nézett hátra.

- Mondd meg, Ferdinánd, mit nézel mindig hátra?

- Mit nézek!? Nézem ezt az utat, amin jöttem.

- MÉR? Te ezen vissza is akarsz jönni?

- Nem akarok visszajönni, mer ha visszajöhethék se jönnék többet apám házába, mer ilyet tett velem. MÉR én ~~ne~~ megmondom néked, úgy mint van, én voltam az /ál/átkozott kertbe, nem a két bátyám. Csak azok engem félrevezettek.

U - Hát, Ferdinánd, én is sajnálom, de megmondom néked, apád ezt parancsolta, hogy löjjelek le, a szivedet, májadat vegyem ki és vigyem néki, mer abból enne.

- Óh, kedves vadász! Te engem le akarsz ülni, az apám az én májamból, szivemből akar enni? Ha engem sajnálsz, engedj el szabadon. Én többet apám portájára sose lépek, közeli országba se

leszek. Van náked a vizslekutyád, lödd egyon, vedd ki annak a szívit meg a máját. Viád epánnak és mondd, hogy ez én szívem, meg a májam. Mer az én epám ebből úgyse eszik.

Hát a vadász megsajnálta: - Na, akkor Isten nevében ká indulj útnak.

Útnak indult. A vadász fogta a puskáját, fejbe lőtte a vizsláját. Kivette a tüdejét, a szívit, a máját. De az öreg királynak csak a szív kellett, meg a máj. Egy pappírba beletekerte, hazavitte:

- Fűlségen királyom! Életem, halálom kezébe ajánlom, Ferdinándot agyonlöttem, itt van a szíve meg a mája.

- Nox, vadász, ezér elsőségben részesülsz, a kastélyban lakhatsz bent velem.

Telt, múlt ez idő. Ennek az /el/átkozott királynének, hogy Ferdinánd ott volt és jóban voltak egymással, született egy kisfia. A gyerek már hét éves volt. Mind afféle rossz gyerek, az asztal alatt mindenfelé bujkált, amikor odabújt az asztal alá, mit látott? Azt a cédlát, amit az apja odaregasztott.

- Anyám! Nézd, itt van egy pappír!

- Milyen pappír, fiam?

- Nézd, valaki ideregasztotta az asztal alá.

Hát ő nem tudta a nevit a királynak. Mikor megnézte /a királyné/ a pappírt, levette az asztalról, ahogy oda vót regasztva, fogott egy aranylabdát, összegyúrta. Ahogy az aranylabdát dobta, pont déli alkalmossal az öreg király a két fiával ebédült.

Ez az aranylabda éppen oda esett a király asztalára. Az öreg király megfogja a labdát..., de ahogyan a labdát ő dobta, az /el/átkozott kertből - amint a mesemondás van -, bársonyszőnyeg vót a király házáig. Ekkor elolvassa a király:

"Aki az /el/átkozott kertben volt, azonnal küldjed, mert ha nem küldöd, az egész országod leégetem." Az /el/átkozott kert királynéja."

Hát mit tehetett a király, mondja az idősebbik fiának, akik vitfék a jó vizet néki:

- Melyiktek vót, fiam?

Azt mondja az idősebbik: - Én voltam, édespám.

- No, jó, fiam, ha te voltál, ülj lóhátra és elmész.

Ahogy ő lóhátra ült, nem mert a bársonyon menni, csak a bársony szélén ment.

Az /el/átkozott királyné mit mond erre a kisfiának:

- Ez nem a te spád! édes fiam, mer nem mer a bársony szőnyegen járni!

Ésaért az idősebbik gyerek.

- No, mondd meg nékem, ha te voltál az a bátor vívő, aki itt jártál, az /el/átkozott kertben, mit láttál.

- Mit láttam? Merittem vizet.

- Meritettél vizet? Semmit se láttál?

Erre kirántotta a kardját, levágta a fejét.

- Hazug emberek mindig így járnak, mer nem te voltál az /el/átkozott kertben itt.

Mérgiben másnap délben megen gurított össze egy aranylabdát. Ahogy a király ebédült éppen a középső fiával, meg a két menyé,

leesik a labda az asztal közepire. Fogja a király:

- Hű, fiam, mondd meg őszintén melyiktek vot az /el/átkozott kertben, mert megen iát a levél, a bátyád még nem ért vissza. De az menjen az /el/átkozott kertbe, aki a vizet hozta.

- Én voltam, édesapám!- azt mondja a középső.

De bizony ki volt terítve megen / a bársony/. Lóhátra pattant, ahogy ment lóháton, nem mert a bársonyra rálépni lóval.

A királyné megen mit mond az /el/átkozott kertről a kisfiának? Hét éves múltott a gyerek!

- Fiam, ez se a te édesapád, mert nem mer a bársonyra fülugratni.

Ej, odaér a középső királyfi, kérdezi az /el/átkozott kertek királynéja:

- No, mit láttál, hol jöttél be?

- Holjöttem be! Ezt is kérded? Hát a kapun.

- No, tudom és itt bent mit láttál?

- Semmit.

- És vizet hogyan vittél?

- Merítettem a kútból.

- Mondd meg hol a kút.

Néz körül, nem lát semmit. Erre a királyné még jobban megmérgeződött, fogta a kardot, annak is levágta a fejét.

- Mind a ketten így jártatok, mert csaltatok!

Harmadik délben az öreg király a két menyével, a feleségével, az udvarnépekkel ebédül, megen a királyné mérgiben azt mondja:

- Hát hogyan hogy így kijátsza az én eszemet az öreg király!
Nem küldi azt, aki itt volt.

Erre összeburigatta[†] azt az aranylabdát, a közepibe tett egy pappirt: "Nékem Ferdinándot küldjed, mer az volt az /el/átkozott kertben!" Fogta az öreg király a labdát, széjjelszedi, olvassa az irást. Mit csináljon? Elkezdett sirni. No, most mi lesz? Mert Ferdinándot lelőtte a vadász, lelövete. Hivatta a vadászt. Elkezdett a vadásznak könyörögni, sirni:

- Mondd meg, drága vadászom, ha nem lőtted agyon Ferdinándot, mer az se baj, csak ~~már~~ ha életben van... Kihirdetem az összes országban, az összes királyoknak, hogy ahol Ferdinánd van, azonnal küldjék, mert másképp az országom elpusztul.

- Felsőleges királyom! - azt mondja a vadász, mert nem hajolt meg első szavára. - Nékem parancsba adtad, hogy Ferdinándot lövessem agyon. Elhoztam a szívet, a máját és odsadtam néked.

- Drága vadászom! Még arra is megtetítlek, hogy itt fűnt lehetsz velem meg Ferdinánddal, mert a két fiemnek úgyis levetette a fejét az /el/átkozott kertek királynéja, csak mond meg, hol van Ferdinánd fiem, hogy legalább az országom maradjon meg.

- Felsőleges királyom. Te könnyen kiadtad, hogy lőjem agyon Ferdinándot. Te nem sajnáltad, mert úgy tartottad, hogy a kisebbik egy kicsit agyalágyult és kiadtad nékem, hogy Ferdinándot lövessem agyon. Hát megmondom néked, úgy mint van, én Ferdinándot életbe hagytam és futni engedtem, a szíve helyett az én vizslám szívét hoztam néked. Mer tudtam, hogy nem eszed meg.

- Drága vadászom, nincs semmi baj!

Erre aztán ehány írástudó ember volt, mind nekiállt ország-
szerte leveleket írni, hogy ahol egy királyszármazású gyerek
szolgál, Ferdinánd nevű, jelentkezzen és azonnal menjen haza
az apjához.

Hát ő /Ferdinánd/ mikor elindult az apjától, a negyedik, ötö-
dik országba egy királynál, más mesterséget nem kapott, barom-
figondozónak állt be. Ott lakott a baromfiólba. Hát ez a király
is megkepte a pappirt, mén hozzá:

- Te vagy Ferdinánd?

- Igen.

- Hát nem íé mondtad, hogy királyszármazású gyerek vagy! Azon-
nal ulj lóhátra és indulj.haza, mert apád nagy bajba van. Elvéez
az országa, ha te nem mész hazai

É Hehej! Még csak most gondúja meg magát édesapám! Hát a két
okos fia mér nem menti meg? Jól van, majd fülötözök és nyugodtan
útnak indulok.

Evvel fülötözött, a király már nem engedte abba a ruhába, ki-
rályfi-ruhát adott neki, lóhátra ültette. Ment. Estefelé hazaért.

Az öreg király sirva fogadta:

- Ferdinánd fiam, csakhogy élsz!

- Élek, élek, apám. Csak már késő ez a gondolat. A két idő-
sebbik fiad most mér nem menti meg az országodat?

- Ferdinánd fiam, csalódtam benned.

- Hát, édesapám, te is csalódtál, de én is. Mer kicserélték
a vizet, amit én hoztam.

- Hát, fiám, te voltál az /el/átkozott kertben?

- Én voltam, édesapám, nem azok.

- Hát akkor ülj lóhátra és ergye!

Ferdinánd felpattant arra a lóra, amelyiken jött. Amikor az ajtóból kilugratott, a bársony közepén ment. Ahogyan ment, a bársonyt szaggetta. Erre a királyné ezt mondja a kisleának:

- No, fiám, most jön édesapád!

Evvel odaért az /el/átkozott kert kapujába, megállt. De még a három pálcás is nála volt. Bemén:

- Jó napot kívánok!

- Jó napot! Na, te voltál az a király, aki itt jártál, már hét éve múlt, az /el/átkozott kertben?

- Én voltam.

- Hogy jöttél be?

- Evvel a három pálcával. Leállítottam a kasszát.

- És mit láttál?

- Mit láttam? Ha már ezen van a hangsúly, elmondok mindent. Te, feleségem, ott fekvélél egy ágyon, két aranygyertyát a lábodnál, két ezüst a fejednél. Mikor én ezt megláttam, megsajnálalak, megfordítottam a gyertyákat. Közben beszélgettünk, csókolóztunk, közben megmutattad a kutat, merítettem vizet. Vittem apámnak. De az úton a testvéreim kieserélték a kulacsot.

- Eh, tudom hogy kieserélték. Ott a két testvéred, levágtam a fejit. Most, ha már így van, te ittmaradsz énnél.

Másnap mind a hárman lóhátra ültek, elmentek az öreg királyhoz.

Az Üreg király nagyon kérlelte őket, hogy maradjanak őnála, mert ő már Üreg, de az /el/átkozott kertek királynéja azt mondta:

- Nekem még van olyan országom, mint néked, mink majd ott megélünk. Minékünk is van egy kisfiunk, mink majd nem úgy neveljük, ahogy te neveltél ezt.

És evvel Ferdinánd otthagyta az édesapját, átpakolódott az /el/átkozott kertbe, és ő lett az /el/átkozott kertek királya. Még ma is él, ha meg nem halt.

3.

Aranyhajú gyerekek

(ÖZBE JÖLT TESTVÉRE)

Eccer volt, hol nem volt, volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek nagyon sok gyereke volt. Annyi gyereke volt, hogy már nem tudta, mit ad nékik enni. Arra az időre jutottak, hogy sorba kerültek a kisgyerekek, egyik gyereket a másikkal megetették. Másik nap a másik, ... így ment ez.

Volt nékik két legjobban kádvelt kislányuk, a legidősebbik és a legkisebbik. Este, mikor lefeküdtek a feleségével, az ágyon elkezdtek beszélgetni:

Mit gond az asszony: - Jaj, ember! Mind a kettőt sajnálom, de hát mit csináljak? Mígis a legkisebbiket hagyjuk meg, lehet hogy arra is sor kerül. Holnap a nagyobbikat befogom, levágod a nyakát, megsüssük és azt megesszük.

De a nagyobbik lány fünt volt, mindent hallott. Asszony a legkisebbnek: - Hallod, mit mond édesanyám? Holnap engem ölnek meg. Eddig ami húst ettünk, a testvéreinket ettük meg. És mi nem tudtunk róla. Abból a sok testvérből, ahányan voltunk, csak ketten maradtunk meg. És anyám mindig azt mondta, ki hogy eltűntek. De holnap úgy csinálj, hogy van két masnim, amit anyám hajamba fon. Anyám odahív engem, hogy megfésüljön, hogy tudjon megfogni. Te kapd ki anyám keziből azt a két masnit és fuss én meg futok utána. És világgá megyünk.

- Jól van - azt mondja /a legkisebbik lány/.

Másnap reggel fölkeltek, az asszony nyágeszen azt mondja az idősebbiknek:

- Gyere ide kislányom, hadd fésüljelek meg!

Avval odament, a kisebbik meg odalopódzkodott, a két masnit kikapta az anyja keziből, elkezdett futni.

A nagyobbik elkezdett sirni, ütötte a kis gyomrát, utána eredt, futásnak.

Mentek, mendegéltek. Az anyja szép szavakkal hívta vissza, de ők nem jöttek. Ahogy ketten egy nagy rengeteg erdőbe értek, az idősebbik megszomjazott. Ahogy mentek az erdőn, mit látnak? Egy lónyomot. Azt mondja a nagyobbik:

- Jaj, tezsvérem, én lehajlok és iszom ebből a lópata nyomából, hogy oltsa a szomjamat, mert eltikkadok a szomjúságtól.

- Óh, kedves tezsvér, meg ne tedd! Az Isten lóvá változtat. És te ballagsz utánam. Jönnek a rossz emberek, befognak a kocsi elé, én egyedül maradok az életbe, mit csinállok én?

Az idősebbik ráhajlott a szavára, nem ivott a ló nyomából. Ahogy mennek, mendegélnek, nagyon tűzött a nap, meleg vót. Ahogy mennek, egy kerécsapást találtak. Az a kerécsapás telle volt vízzel. Pocsolya vót.

Azt mondja a nagyobbik: - Jaj, tezsvér, én tovább már nem bírom, én lehajlok és iszom ebből a kerécsapásból.

- Tezsvérem, meg ne tedd! Az Isten kerékké változtat. Jönnek a fuvarosok, valamelyiknek eltűrik a kereke, bedob a kocsijába. Én egyedül maradok a világon, mit csinállok?

Szót fogadott neki. Dehát a kisebbik okosabb volt, mind az idősebbik, mer az biztegetta, minden jóra. Ahogy mennek az erdőn, mit lát az idősebbik? Egy óznyomot. Itt már nem szólt semmit,

lehajót, ivott az óznyomból. Abban a szent pillanatban ózzé változott. Mire a kisebbik hátra nézett, mit lát utána? Egy kis ózszakot.

- Óh, drága tezevérkém! Kétszer szóltál, harmadszor nem szóltál. Az Isten most ózzé változtatott, most én egyedül mehetek a világba. Jün valami vadász, agyonlő. En magam leszek, se elöl, se hátul senkim sincs.

Avval, ahogy ballagtak, adáérttek egy erdőszélre. Az erdő szélén volt egy nagy rét. De szanakassálás ideje volt, nagyon sok petrencse óssze volt gyűgve, amit az emberek ósszegyűjtöttek szánjának. Azt mondja erre a legkisebbik:

- No, tezevér, nem megyünk tovább, húzkodok ki ebből a szánból, csinállok ebbe a petrencébe helyet és itt lefekszünk. Itt megalszunk.

Ugy is lett. A kis óz a két első lábával, ó a kezeivel csinált egy nagy lyukat, abba a petrencébe belebujtak, lefeküdtek. Dehát ebbe a városba lakott egy fiatal király. Ez a király este lefeküdt, éjjél felé fülkelt, nagyon jó álme volt. Azt álmodta, hogyha ó másnap reggel korán kimén vadászni, ót szerencse leli. Még akkor kelt fel a nap, benent a kocsishoz. Mondta a kocsisnak:

- Kocsis! Parancsolom néked, fogd be a hintómet, kimegyek korán reggel vadászni, mert máma szerencsés leszek.

A kocsis befogott. Ennek a királynak volt egy gyönyörű vizsla

kutyája. A kutyát, odsültette maga mellé ~~ja~~ fiákerbe. Ahogy mentek, odsértek a rét iránt, a viszla egyszeribe leugrott, elkezdett ugatni és futott a ~~petrencék~~ felé. A király mit volt tenni, mit nem füttyentett a kutyának. Visszajött. Erre a király adott egy zsemlét a kutyának, a kutyája szájába fogta a zsemlét, futott a szénabaglyához. Letette a zsemlét. A kisebbik lány felvette, elosztotta a tezsverével. A király, mikor ezt látta, másodszorra megint füttyentett a kutyának.

- Fe, kocsis! Ezt az én vizslám sose tette meg, hogy mellüllem a fiákerről leugorjon addig, amíg én nem lövök.

Odahívta a kutyát, megen adott neki egy zsemlét, a kutya megen a szájába kapta a zsemlét, ment a baglyához. Megen letette. Harmadszorra füttyentett, akkor már méregbe gurult, azt mondja a kocsisnak:

☞ Kocsis! Állj le! Én, akárki van ott a baglyába, megnézem, mer a kutya csak odáig mén ~~expiriz~~ és üres szájjal jön vissza.

Amikor a király odsért a baglyához, látja a frissen tépett szénát. Erre erős hangon megszólal:

- Akárki van ebbe a petrencébe, jöjjünk ki, mert másképp lövök!

Erre a kisebbik lány elébújt:

- Felsőge király! Én vagyok itt, egy szegény lány. De a tezsverem őzzé változott tegnap, egyon ne lőd. Mi ketten tezsverek voltunk, de tegnap ivott az őz nyomából, az Isten őzzé változtatta. Az az én tezsverem.

- No, jól van, nem lővöm egyon.

- Én meg fogadom néked, ha az életemet meghagyod, én néked olyan két fiúgyereket szülök a világra, hogy azoknak a hajuk arany és ezüst lesz.

Erre a kis őz mit mond:

- Én meg olyan ruhát varrok nékik, hogy tiszta arany és ezüst lesz.

- No, jól van. Üljetek föl a fiákerra. Mag

Megparancsolta a kocsisnak, hogy nem mennek tovább vadászni.

Amikor hazaért, a lányt leszállította, bevitte a palotájába.

A kis őz is ment utána. De ennek a királynak volt egy szakácsnéja, ennek a szakácsnénak volt egy tizennyolc éves lánya. A szakácsné abban ringatta magát, hogy majd a fiatal király az ő lányát veszi feleségül és ő is akkor a kastélyban úgy lesz, mint a király anyósa. Mikor ezt látta, elkezdett irigykedni a kislány felü.

- No, jól van, fűlséges királyom!

Tgy telt, múlik az idő, egy év letält, hát a kisebbik lány terhes lett. De a király kutyája is tele volt apró kölyökkel. A király akkor kapott egy háborús pappirt a mellette levő királytól, hogy menjen vele hadjáratba.

Hát, mit volt tenni, mit nem, a király megparancsolta a szakácsnénak, hogy amikor megszül a felesége, ha fiú lesz, ha lány lesz, azonnal írja meg neki.

A király hadba indult a ketonesággal. A király kiért a harctérre, a feleségit elfogta a fájás. Hát az öreg szakácsné mit

talált ki, mint egy idősebb banya? Hogy nem jó neki szabadszemmel megszülni. Be köllik hogy kössék a szemit. Erre hozott egy fejkendő, bekötötték a szemit. Közben megjöttek a fájások, megszülte a két gyereket. Dehát mit volt tenni, mit nem a szakácsnénak, amikor a gyerek megszületett, kötényébe kapta, kivitte a ganéjtelepre, a ganéjdombra. Ottan ásott egy lyukat és oda beásta. Hát az Isten mit engedett? Ebből a gyerekből egy gyönyörűség diófa termett.

Ekkor a szakácsné visszement, közben a vizsla lekölkezett. Fogott egy köllökutyát, odatette a királyné mellé.

- Felséges királyném! - azt mondja. - Nézd, az Isten mivel vert meg! Egy köllökutyával.

- Nem baj, ha az Isten azt adta, azt fogdom el.

Evvel aztán fogta a szakácsné a tollat, megírta a királynak, hogy a királynénak kiskutyája született.

Erre a király visszaírt, hogy akármi lett az ő feleségének, addig, amíg ő hazajön, hagyják meg. Hát meghagyták.

Dehát amikor a király belépett a kastélyába, mit lát a szemétdombon? Egy gyönyörűség szép diófát. Ennek a diófának tiszta arany volt a levele, de a dió is arany.

- Édes Istenem! Hát mér ott engedted, hogy megnőjön a diófa, a ganéjdombon? Mért nem itt, a kertünk közepén, tudnák jobban örvendezni.

De akárki ment ott a ganéjtelep mellett, mindenki megállt, nézte azt a gyönyörű diófát. És mindenki azt mondta, hogy

hogy-hogy a ganéjtelep közepére nőtt ez a diófa!? De nem tudta senki más, mind a szakácsné, hogy mi van ott.

Telt, múlt az idő, eltelt egy esztendő, kettő, megen terhes lett a királyné. Dehát a királynak a kutyája megen kölkökkal tele vót. A király megen kapott egy levelet, hogy menjen háborúba.

Hát a mese így folytatódik, így kell mondeni.

A király meghagyta megen, hogy akármit szül az ő felesége, hagyják meg, amíg ő megjön, de írják meg neki. Elindult a harctérre.

A királyné, hogy megjöttek a fájásai, az öreg szakácsné megen azt mondta, hogy ő nem engedheti meg azt, hogy szabad szemmel szüljön meg. Erre lekötötte a szemit.

Közben eltelt egy fél óra..., egy óra múlva megszületett a kisgyerek. A szakácsné megen a kötényébe fogta, kivitte a ganéjdombra. Azt is odatette a másik diófa mellé és abból a kisgyerekekből a Jó Isten egy gyönyörűséges almefát teremtett.

Almefa, diófa, mind a kettőnek arany-ezüst a levele, a gyümölcs is rajt.

Amikor visszajött, megen fogott egy kölkökutyát, odtette a királyné mellé.

- Felséges királyném! - azt mondja. - A Jó Isten megen kölkökutyával vert meg.

- Óh, a Jó Isten engem így szeret? Ha már így van, nem baj.

Erre a szakácsné fogta a levelet, irt a királynak, hogy megen született néki egy kölkökutyája. A király azt mondta, akármi

van, hagyják meg, amíg ő megjön.

Hazajött a király, dühbe gurult. Megparancsolta, hogy a feleségit varrják egy száraz bivalybőrbe és tegyék föl a padlásra a kémény mellé. Akesszák föl büntetésül. A cselédek hajlandók voltak a király szavára, belevarrták a bivalybőrbe, és akkor fölekasztották. Mikor fölekasztották, visszajöttek, jelentették a királynak, hogy teljesítették a parancsot.

Telt, múlt az idő. Hát a szakácsné kívánsága teljesedett. A király elvette a szakácsné lányát, megesküdött vele. A tervük beteljesedett, királyné lett a lánya.

Közben ez a két gyönyörű fa ott a ganéjdomb tetején erősödött, szépült. Aki arra ment, azt csodálta, milyen gyönyörűek a fák. A kis őz is ott volt, az idősebbik tezsvérje.

Egyik nap virradóra felkelt a királyné jajveszékelve. Kérdezi a király a második feleségétől, a szakácsné lányától:

- Mi bajj, kedves feleségem?

- Jaj, kedves uram! Ha én nem eszek ennek az őznek a májából, én meghalok.

- Óh, kedves feleségem. Hát mit vét neked ez a kis őz? Egész nap itt játszik az udvaron. Semmi baj sincs vele.

- De én meghalok, ha ennek a májából nem eszek!

Mert a szakácsné lánya tudja, hogy az az első feleségének a tezsvére. Mit volt mit tenni, a király parancsba adta, hogy vágassák le az őzet. De a királyné nem evett a májából, nem arra volt ő kíváncsi, csak hát hogy meghaljon.

Mikor ez megtörtént, egy év, két év letelt, egyik reggel fölkel a királyné, jajveszékelve az urának panaszkodik, hogy ő mit álmodott.

- No, mondd el, kedves feleségem, hogy mit álmodtál.

- Jaj, kedves uram! Azt álmodtam, hogy ha nékem nem vágod ki azt az almafát, meg a diófát és nékem abból a két fából nem csináltatsz ágyat, én ezonnal meghalok.

- Óh, felségem! Hát milyen gyönyörű az a két fa! Aki erre jár, mindenki megáll, és bámulja. Abból mi hasznod lesz, ha kivágják?

- De nékem ez a kívánságom!

Ugye, az anyja mindent elmondott néki, hogy ez a két gyerek. Mit volt tenni a királynak, mit nem, kivágatta az almafát, kivágatta a diófát. Az egyikből csináltatott egy ágyat, a másikkól meg egy ágyat. Az egyik diófa-ágy volt, a másik almafa ágy. Megjött az este. Hát ezt a gyönyörű két ágyt bevitték a szobába, elhelyezték. Hát az egyik ágyra, az idősebbik ágyra feküdt a király. Az almafa ágyra, a kisebbik fiúra, feküdt az asszony. Éjjel megszólamodtak az ágyak: Mit mond a diófa?

- Ücsém, mondd, néked nehéz az, aki rajtad fekszik?

- Nékem nem nehéz, bátyám, mert édesapám alszik rajtam. És néked?

- Én-nékem nehéz, mert ez a boszorkány nyom nagyon.

Ej, de a király aludt mélyen! A királyné mindent hallott. Másnap, mikor fölkel, jajveszékelve azt mondja az urának:

- Jaj, édes uram! Ha el nem égeted ezt a két ágyat, én meghalok. Én úgy aludtam rajta..., majd meghaltam reggelre.

- Feleségem! Ezt a két szép fát kivágattam, csináltattam két ágyat. Most azon vagy, hogy ezt is tüzeljem el?

- Én ezt mondom néked.

Mit volt tenni, mit nem, a király szerette, de azt mondja:

- Égesd el a kenyérsütő kemencébe.

Összetörték az ágyakat, odavitték, begyújtottak a kemencébe. Amikor omdament két cselédember, megparancsolta, hogy úgy égessék az ágyakat, hogy abból egy sziporka ki ne mehessen. Hát amint javában égett, az egyik cseléd kinyitotta a kemence száját, megpiszkálta a tűzpiszkálóval, egy szikra kipattant. Ahogy az a szikra kipattant, hova pattant? A király kertjének kellős közepébe. Ebből az első szikrából egy gyönyörűsége szép aranybárány keletkezett. A második cseléd is, mikor már látta, hogy jól ég a tűz, az is fogta azt a tűzpiszkálót, megpiszkálta. Hát a jó Isten nem engedte, hogy a két tessvér egymástól elmaradjon! Ahogy megpiszkálta, abból a másik mellé odaugrott egy szikra, az is aranyszőrű bárány lett.

Mikor a királyné fölkel reggel, látta. Mindjárt tudott mindent. Ejl! Rá egy-két nap múlva nem fölkel reggel, hogy ő rosszat álmódott. Azt álmódta, hogy ^{ha} ő nem eszik abból az aranyszőrű bárány májából, sziviből, meghal.

- Feleségem! Milyen gyönyörűek, hogy sétálnak a kert közepén. Aki erre jár, mindenki megbánulja. Ezeket is pusztítsuk el?

- De én ezt kívánom!

Jó, teljesítette a parancsát. Mikor levágták a két szép fiatal hárányt, odament, megparancsolta a henteseknek, hogy még egy gyurma hús se hulljon le a földre. Ők szót fogadtak. De bizony odahivatott a királyné két cseléd lányt is, aki majd elmén birkebálet mosni a patakra. Megparancsolta, hogy ha valamelyik is egy darab belet elereszt a folyón, ha ő azt megtudja, lemén, leolvassa a belet, ő azt azonnal kivégzi.

Hát ahogy a lányok mosták ott a patakon a birkabelet, a legkisebbik egy béldarabot leeresztett a folyóba. Vitte a viz. A másik is, ahogy mosta, annak is kicsuázott egy a keziből.

A második ekkor megszólamodott: - Te, pajtás, te is eressz el egy darab belet, én már eleresztettem.

- Óh! - azt mondja. - Éntőlem már egy régen elszaladt. Csak nem mertem néked szólni.

- No, jól van, akkor egyformán vagyunk.

Hazamentek. Olvassa a királyné, egyforma darabok. Megvan mind, rendben va.

De hát, ezt a két belet, ahogyan a patak folyt, hova vitte? Egy hid alá. Ott megakadt egy bokorba. Ebből a két béldarabból mi teremtdött elő? Két szép kisgyerek! Ott vannak a hid alatt. Drmednek a hidegtől.

Hát egy vasárnapi nap az egész falu misére indult. Mindenki elindult a misére, csak a falu végén lakott egy öreg mama, ő volt mindig a legutolsó. Mire elvégezte ez otthon körüli

munkáját, ő is elindult. Mikor odaért a mama a híd fölé, megszólamodott az idősebbik gyerek:

- Ha idős ember vagy, öregpánk légy! Ha fiatalabb vagy, akkor spánk, ha még fiatalabb, akkor teszvéruék.

Nem szólamodott meg a mama. Erre mit mond a másik gyerek:

- Ha idős vagy nagyon, öreganyánk légy, ha fiatalabb édesanyánk, ha még fiatalabb, akkor teszvéruék!

- Hát én öreg vagyok - azt mondja -, de nagyon öreg.

- Hát akkor öreganyánk légy.

Evvel az öregasszony odamén a hídkra^s mellé, odamén, hát lát két meztelen gyereket. Hát most hogyan vigye őket meztelenül a feluba? Hazafutott gyorsan, az egyiknek hozott egy kis réklit, a másiknak szoknyaderabot, hazavitte /őket/.

Nem ment aznap a misére, el volt foglalva a két gyerekkel. Teltp múlt az idő. A gyerekek már hat-hét évesek. Dehát ebben a városban lakott a király is, a két gyereknek az apja.

Kihirdette a király, hogy minden kisgyerek elmehet őhozzá tollat fosztani. Hát készülődtek a városba a gyerekek mind. Meghallotta ezt a két kisgyerek is. Azt mondják az öreg mamának:

- Mama! Engedj el miniket is tollat fosztani a királyhoz, legalább mink is hallunk szép meséket. Mink is kapunk a királytól cukrot, meg tésztát.

- Drága kis fiaim, én idős vagyok. Este elbeszélgetek veletek. Itthagytok engem?

- Mama! Csak máma engedj el egyszer! Hónap már nem megyünk.

Erre a mama ráhajlott a szavára. Fölöltöztette őket, szépen.

De a két gyerek úgy volt, hogy éjjel - nappal, mindig volt nekik sapájuk, azt mindig a fejükre húzták, mert nem merték lehúzni. A faluban féltek attók, hogy meglátja a nép őket, meglátja, hogy mind a kettőnek aranyhaja volt.

Amikor odaértek a királyhoz, illedelmesen köszöntek ők is. Már ott tele volt az egész udvar gyerekekkel, fogadták ott az urak. Voltak ott hercegek, királyok, grófok, mindenféle nemzedékből gazdag emberek. Azt mondja a király:

- Ki az a két gyerek, hogy még a sapáját se veszi le!

Azt mondja erre a legidősebbik: - Királyné! Bossásson meg, mámo nyírt meg minkeá öreganyánk és fázik a fejünk. És most mit csináljunk?

Erre ^{egy} idősebbik báró megszólalomodik:

- Csak maradjatok, fiaim. Húzzátok a fejetekre a sapkát, mer vag úgy, hogy fázik az ember.

Erre a kisgyerekek mind elkezdtek sorba mesélni. Tizenegy óra tájba, sok gyerek már mondott mesét, órájuk került a sor. Azt mondja az egyik herceg:

- Na, ti nem tudtok mesélni?

- Tekintetes uram! Mi ketten tudunk egy mesét.

Erre egy idősebb báró azt mondja: - Hát az szép mese lehet, ha két ember egy mesét tud. Ho, halljuk, gyerekek!

Hát a gyerekek nekiálltak a mesének. Hogy ne húzzam a mesét, elkezdtek mondani az édesanyjuk történetét, hogyan szabadultak meg a szegény szülőktől, a baglyában hogyan élt az anyjuk.

Meg azt is, hogy a király elment katonának...

Erre, mikor ide értek, hogy a király felesége terhes volt, a királyné erre mit mondott?

- Kedves urám, én nagyon fálok, én bemegyek.

Azt mondja erre a férje: - Ergye, ha fázol, én nem tartalak vissza. De a mese úgy szép, ha végighallgatja az ember!

Elmondták a történetet, hogy a szakácsné mit csinált, hogy elvették a királyné elől a gyereket... Erre már az öreg szakácsné is észhez kapott:

- De unalmas mese ez! Mér nem hagyják abba?

Erre egy idősebb herceg azt mondja: - A mese az úgy szép, ha elkezdték, be is fejezik. Csak mondjátok, gyerekek!

Elmondták végig a mesét. A második gyerek születését is. Elmondták a kis őznek a lemészárlását, a két fa kitermelését, az ágyak törésénét elmondta a két gyerek. Amikor elérkeztek ahhoz, hogy a király mikor hazajött, ~~in~~ a feleségét belevarratta egy száraz bivalybőrbe, akkor a két gyerek levette a ~~szájá~~ sapkáját és odament, Azt mondta a királynak:

- Felséges királyom! Mink vagyunk azok a gyerekek, akiket beletemettek a ganéjtelepre, mink vagyunk a te fiaid! Azonnal szabadítsd ki édesanyánkat, mert már nincs neki tiz perce és megfullad a bivalybőrbe.

Erre a király parancsot adott, futottak föl, kiszabadították, édesanyjukat a bivalybőrből, megfürösztötték tejben, még szebb lett. A királyné boldogan élt a két szép gyermekével..A király

meg ezt a szakácsné lányát, volt néki ebben ez időben egy mén-
je, odakötötte a farkához. Az a mén ahogy szeladt vele a vi-
lágba, hol egy darab csontja, hol lába, hol keze maradt az
út szélén.

A király pedig élt boldogan két kisfiával és a feleségivel.
Ez a mese így történt valamikor.

4.

Az őszhajú rab

Egyszer vót, hol nem vót, a hetedhét országon is túl, volt egy király. Ennek a királynak az édesapjától maradt egy olyan rabja, amely elérte a száz évet. Ugyhogy az egyik hajzata volt neki a felső párnája, a szakála volt neki a takarója.

Ennek a királynak volt egy hét év körüli kisfia is, felesége. Boldogan éltek. Egyszer fogta a király a tollat, levelet irt az összes királyoknak, hogy aki kíváncsi, megláthassa a száz éves rabját, jöjjön el, mert megmutatja neki.

Közben a leveleket elküldte, ahogy a levelek széjjelmentek, annak a kisfia az udvaron játszott. Játzás közben nyilazott. Hát a nyilját belőtte ennek a rabnak a börtönszobájába. Erre a gyerek odament, elkezdett sirni. Megszólamodott a száz éves rab:

Ódadom a nyiladat, visszaadom, ha elmész anyukádhoz és elkéred édesenyádtól a kulcsokat. Idehozod a kulcsot énnékem, én megmutatom, melyik kulcs ennek a szobának a kulcsa és kinyitod az ajtót.

Ódament a gyerek, elkezdett sirni: - Anyu! Add oda a kulcsokat, hadd játszak velük.

- Óh, fiam! Érgye ki, játssz az udvaron!

- Nem!

Addig sirt, addig sirt, míg odaadta neki a kulcsokat. Evvel a gyerek kiment, odament a rab ablakához, a rács mögé tartotta

a kulcsokat. Asszonya néki a rab:

- Az a recés kulcs, az ennek a szobának a kulcsa, tedd bele és fordíts rajta kettőt balra!

Fordított kettőt balra, evvel kinyilott az ajtó, a rab kilepett.

- Na, kifiam! Ezért, hogy ezt titted velem, itt a nyilad, fordítsd rá a zárt és majd az életbe még segílek néked.

Evvel a rab eltűnt, nekivágott a kövesútnak.

Rávaló nap, vasárnap volt, megjöttek a királyok, bárók, hercegek, grófok. Hát a király nagy remény/nyel/, sípszóval megy, hogy kinyitja az ajtót. Nyitja az ajtót, nincs a száz éves rab sehol se! Ej, mikor meglátta, hűhbe gurult, fogta a puskát, le akarta a feleségét löni.

- Teneked kell erről tudni...!

- Bocsáss meg, én nem tudak semmiről semmit se. Egyre vélekedez, hogy a gyerek tegnap kérte tőlem a kulcsokat.

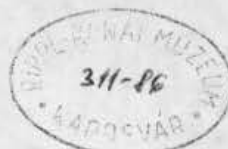
Mikor meghallották, hogy ő fejbe lövi a fiát, voltak ott idősebb királyok, csitítani kezdték:

- Hogyha agyonlövöd, híre megy az országba, hogy az egyetlen egy fiadat agyonlőtted,...

Hát a közepe táján ült egy pupos-forma király. Hát ő mit talált ki?

- Ne lödd agyon! Ne akasztasd föl, ne szúrd le a karddal, én egyet mondok néked! Ez lesz itt az utolsó szó. Ergye az istállóba. Van néked egy három éves méndsikód, amelyik még nem látott nap-

világot. Vezesd ki, küsd a gyereket hátára és engesd világgá. Hadd menjen! Ha meghal a lóháton, akkor legalább nem fáj az, hogy te ilted meg a saját fiadat.

Elmentek a szolgák, kivezették a három éves fekete méncsikót, föl kötötték a /gyereket/ hátára. Utnak eresztették.

Hát, amikor az öreg rab kiindult, ő az utat megintette. Az a ló, az a méncsikó is azon az uton indult, amelyiken ő ment. Mikor már második napja ment a gyerek, a lóháton, utolérte az öreg rabot. Az öreg rab kiállt a ló elé, megfogta a kantár száját, végigsimította a fejét, erre a ló elkezdett beszélni.

A lovat megverázzolta az öreg.

- No, fiam, ergye szerencsével, jó tét helyébe jót várj mindig!

Hát ahogy ment azon a kővesuton, miután elhagyta az öreg embert, az öreg szakállas rabot, mit lát az országút közepin? Egy gyönyörű aranyalmát.

- Ej, de fölvenném én ezt az almát! Olyan gyönyörű szép, de hogy ülök föl a lóra?

Erre megállt a ló, megszólamodott:

- Nyugodtan szállj le, majd térdre ülök addig. Majd fölveszelek a hátamra.

Térdre guggult⁺ a ló, /a gyerek/ leszállt, fölvette az almát, fölült a hátára, megen mentek tovább. Beletette az almát a terisznyájába.

Hát ahogy ment, mendegélt, egy jó kilométert elhagyott maga után, mit lát az országút közepén megen? Egy gyönyörű fácántollat.

- Jaj, Istenem! Az elme is gyönyörű volt, de gyönyörű ez a toll is. Ugy fölvenném, jó lenne ide hátra a kalapomra.

Erre megszólamodott a ló: - Ha felveszed, később bánjuk meg, ha nem veszed föl, állandóan bánjuk, hogy itthagytad. Ej, vedd fel!

Leszállt a ló hátáról - napról napra nőtt, óráról órára - és felvette a tollat. Avval útnak indult.

Megy, megy, nagyon sokat ment már, mit lát ez országút közepén? Egy aranypatkót.

- Jaj, Istenem, milyen gyönyörű aranypatkó! Lehet, hogy még szűkégen lesz rá, a lovam lábára. Felvenném ezt is.

Megszólamodik a lova: - Ha nem veszed fel, mindig bánod, ha felveszed, lehet, hogy egyszer bánjuk meg. Próbálkozzunk.

Felvette a patkót, ezt is a terisznyába tette. Már napnyugta volt, ment, ment a kövesuton. Ahogy a napnak a sugarsai csillogtak, mit lát ő? Egy olyan méteres hajfonatot, tiszta arany volt.

- Jaj, de gyönyörű hajfonat ez! Ez akárkié volt, nagyon gyönyörű nő lehetett. Felvenném ezt is.

Megszólamodik a ló: - Vót, ami vót! Ha nem veszed föl, mindig bánod, ha felveszed, egyszer bánjuk meg. Inkább vedd fel azt is!

Avval felvette a hajfonatot is. Tehát talált elmát, tollat, patkót meg ezt a hajfonatot.

Ahogy beszteledett, hova ért? Egy király udvarába.

- Hát, tovább nem megyek. Megpróbálom itt, hátha valami szol-

gáltra fölvesznek.

Mikor bement, köszönt a királynak. Az illendően fogadta:

- Hát, teveled mit csináljak? Nagyon fiatal vagy. Esetleg fölveszlek, minthogy te leszel az én gyöngykatonám. Ahova megyek, te jössz velem.

Szolgalatba vette, fiatal vót. Hát másnap, volt a királynak katonasága, az egész katonaság ment az árokhoz ugrálni. De vót két sánta katona is. Erre azt mondja a gyerek:

- Ha ezek a sánták át tudják ugorni az árkot, én is át tudom. Elmegyek én is.

Fogta a kis tarisznyát, lőhátra ül, ment ő is. Odsérnek az árokhoz, az összes katonaság ott próbálták az ugrálást, a két sánta katona is átugrott, ő is átugrik. Kiesik a tarisznyájából az alma.

Ej, a sánta katona fölkepta, se szó, se beszéd, mind a kettő futott a királyhoz.

- Felséges királyom, életem /halálom/ kezedbe ajánlom! Nézd, mi esett a te leghűségesebb kiskatonád tarisznyájából ki!

- Azonnal küldjétek hozzám!

Odszönnék: - Azt mondta a király, hogy azonnal menj hozzá.

Amikor odsért a királyhoz, a király fogadta:

- No, gyerek! Ha ezt az almának a fáját ide^{reg} állítod az udvaromba holnap délelben, karóba húzatom a fejedet.

Ezen ő elbúsult. Közben kimén a lovához, a lova már majdnem térdig kapart ott kinn, ahogy oda volt kötve a fához.

- Ej, kisgazdám! Ebben a jó módodban, ami van a királynál, annyira elfeledkezel rólsam, hogy még egy vödör zabot se adsz? Te jól lakó, kiméssz a katonákkal ugrálni, engem pedig elfelejtés.

- Oh, kis lovam! Nagy gondban vagyok. Kimentem az árokra ugrálni és tudod, az ez az alma, amit az országúton találtunk először, kiesett a tarisznyámból. És azt mondta a király, hogy ha holnap délre nem állítom ide ezt a fát az udvarába, amelyikről való az az aranyalma, karóba huzatja a fejemet.

- Nem mondtam neked? Ha otthagytad volna, mindig kánted volna, de most csak egyszer bánod meg. Ergye, mondd a királynak, hogy küldjön nekem három vödör zabot és holnap délből itt lesz az az almafa, amelyikről való az az alma.

Odament a királyhoz, megmondta neki. Az mindjárt mondta a rak-tárosnak, hogy adjanak három vödör zabot. Odavitte a lovának, megette, adott neki három vödör vizet, fölűt a hátára.

- Gazdám! Most elmegyünk egy nagy karany gyümölcsösbe fölűtt. Énnékem az a kívánságom, hogy azt az almát tartsd a bal kezéd-be. És amelyik fához illik az az alma, annak jól fogódkodj meg a tetejibe, és ahogy te megfogtad, gyökerestől együtt kiszakítom.

Jól van, elindultak. A gyerek fogta bal kezibe az almát. Hát amind odaérnek a kezt közepibe, ott volt az az aranyalmafa.

- No, akkor fogódkodj meg!

Megfogta, a ló megrántotta, a gyerek fölűjajdult:

- Jaj, a kezem!

- Nem mondtam neked? De legalább most kieroődik a kezed,

mert már nagyot tudsz fogni.

Odavitték, a király oda ütette az ablaka elé. Nagyon örült a király. Más másnap megen mennek a katonák ki ugrálni. Hát ő se tudott elmeradni, hát ő is a királynak a hűséges katonája. A két sánta is ugrik erre, ugrik arra, ő is nekiugrik az ároknak. Ahogy ugrott arrafelé, kéesett a zsebiből a toll, a fácántoll.

Ej, a sánta katona megfogta, vitte a királyhoz:

- Felséges királyom! Nézd, most meg mi esett ki tőle, ez a gyönyörű fácántoll.

- Óh, hát milyen örögfajta ez! Azonnal küldjétek hozzám!

K Küldték is. Odament a királyhoz, az azt mondja:

- Fijem! Ha holnap délre ennek a tollnak a gazdáját nem állítottam hozzám, karóba húzatom a fejed.

Ej, búsult a gyerek, odament a lovához.

- No, kisgazdám, mi baj?

- Mi baj lenne! Kiesett a fácántoll a zsebenből, holnap délre ide kell állitanom a gazdáját.

- Nincs baj semmi! Hozz nekem egy vödör zabot, és ergye a királyhoz. Mondd a királynak, hogy adjon néked kilenc kenyeret, egy akó pálinkát, ezt kösd mind a hátamra. A többit neked ott a helyszínen elmondom.

Elementek. Amikor meghallotta a király, hogy kell kilenc kenyér meg egy akó pálinka, hát ezt mondja:

- Mit csinál egy akó pálinkával? Ez mind kell?

- Mind.

Főköttette a király a ló nyergébe az egy akó pálinkát, a kilenc kenyeret a gyerekek a zsákba, elindultak. Hát hova értek? Egy nagy fácánoshoz, fácánkerthez. Ott nem látott mást, mind hosszú vályút. Erre megállt a ló.

- Kisgazdám! Most mindegyik vályuba morzsolj széjjel egy kenyeret és önts a pálinkából annyit, hogy föligya az a kenyeret. És mikor hazajönnek a fácánok, itt van kilencvenkilenc fácántyúk, az a toll meg a kakasé. Azok ahogy esznek abból a pálinkás kenyérből, mind elszenderülnek, te pedig szedd össze és evvel a medzaggal, ami a nyergedben van, kösd össze lábait és dobd át a nyergeden az összeset.

Úgy is történt. A gyerek összeszedte a fácánokat, miután megetette velük a pálinkás kenyeret. Odavitte a királyhoz.

Hű, mikor meglátta a király, rögtön csináltatott egy dróthálós /ketrecet/, kiengedte a fácánokat. Kijózanodtak.

Teljesült az idő, egy hét múlva megen mennek ugrálni. Mén ő is. De egy se maradt el a sánta katonákból. Ahogy kiment az árokhoz, ugrik egyet arra, ugrik egyet vissza. Visszafelére kiesett a tarisznyájából az aranypatkó. Amikor kiesett az aranypatkó, fogta a sánta katona, odavitte a királyhoz.

- Felséges királyom! Nézd mi esett ki a leghüségesebb kiskatonád tarisznyájából! Aranypatkó.

- Azonnal küldjétek hozzám, mert ha nem, karóba húzatom a fejét.

Odament ő.

- Királyfi! Egyre kérlek. Ha holnap délre ennek a patkónak a gazdáját nem állítod hozzám, kilencvenkilencnek már karóba húzattam a fejét, tied lesz a századik.

Evvel /a gyereket/ odament a lóhoz. Nagyon el volt szomorodva. Mondja a lovának, mi a helyzet.

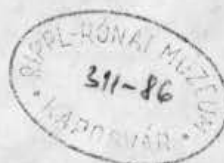
- Oh, gazdám, nem mondtam neked! De ne búsulj, megbirkózunk ezzel is. Most ergye a királyhoz és mondd a királynak, adjon neked kilenc száraz bivalybőrt. Azt a kilenc száraz bivalybőrt varrd énrám, és mondd meg a királynak, hogy adjon egy kilencmázsás kalapácsot. Néked avval fejbe kell ütőd az a csődbőrt, amelyikről való ez a patkó.

Elment a királyhoz. Megmondta a királynak, hogy neki kilenc száraz bivalybőr kell. Adott is neki.

Kimentek a szücsök, fölvarrták a lovára a kilenc száraz bivalybőrt, fölítették rá a nyeret, fölült a hátára, ő fogta a kalapácsot, azt a buzogányt és vitte.

Dél tájba odaértek egy méneshez. Kilencvenkilenc kancaló és egy ménlő volt ott közöttte.

- Kisgazdám! Most én beállok ebbe a gödörbe. Te a hátsárról ne szállj le. Jön ennek a kilencvenkilenc kancának a ménje. Ennekem rohan. Kilencszer énrólam egy-egy száraz bivalybőrt szakít le. Én mind a kilencszer a ménből harapok. Mikor kilencedszer belémharap, hogy leszakítsa az utolsó bivalybőrt, a mén térdre esék, te evvel a buzogánnyal meg üsd fejbe!

Ugy is történt. Odament amén, elkezdtek egymást harapni, minden... Hát smint a nagy csata után kilencedszer megharapta a gyerekeknek a ménjét, a lovát, a kancáknak a ménje összeesett. A gyerekek fogta a buzogányt, fejbe ütötte. Mindjárt összeterelte ezt a kilencvenkialnc kancslovat, hajtották a király udvarába. Mikor meglátta a király:

- Hát, mondan, hogy ez nem memberfajzat! Ebben ördögök vannak ebben a gyerekekben. Jól van, fiam!

Örült a király. Ugye őneki is volt ménese, de ilyen gyönyörű nem, mint ez.

Eltelt egy hét, kettő, megen mennek ugrálni az árokhoz. Ment ő is. Hát smint elment ugrálni, ugrott jobbra, ugrott balra, visszafelé kiesett a tarisznyából a hajfonat. Az arany hajfonat. Fülkapta mind akét sánta katoná, viszik a királyhoz!

- Felséges királyom! Nézd, mi esett ki a leggyönyörűségesebb és legszebb katonád tarisznyájából! Ez a gyönyörű aranyhajfonat.

- Óh, ez a dögfajta! En azt a királylányt már négyszer megkértem és nem jött hozzám feleségül. Hogy került ez a hajfonat ehhez az ördögfajzathoz? Azonnal jöjjön hozzám!

Odament.

- Na, ha holnap délre ide nem állítod ennek a hajfonatnak a gazdáját az udvaromba, karóba húzatom a fejed!

- Jól van, fűlséges királyom.

Kiment a lóhoz. Mondja a ló:

- Ne bússulj, kis gazdám. Nem olyan nehéz helyzet, mint a múlt-

kori, mikor voltunk a csőböröknél. Ez könnyebb. Ergye, mond a királynak, hogy adjon két zacskó aranyat. Terád egy királyi ruhát szabasson, hogy picit az a ruha nagy legyen. És ülj lóhátra, gyere hozzám.

Ugy is történt. Varratott a király gyorsan a szabókkal ruhát, ráadta a királyfi, adott neki két zacskó aranyat. Lóhátra pattant, elindult.

Ment, mendegélt. Ahogy mentek, a kövesút szélén találkoztak egy koldus-emberrel. Megállt a ló:

- Mondd annak a koldus-embernek, metkőzzön le, le ültözz át a koldus ruhájába és mond meg neki, hogy itt várjon meg. És azért, hogy átöltözzik, add neki azt a két zacskó aranyat. A többire majd én az úton megtanítalak.

Mondta a kódis: - Óh, ~~királyfi~~ királyfi! Hát hogyan adjam oda néked ezt a mocskos ruhát, lehet hogy még tetű is van benne.

* Nem baj, csak add oda, addig jó lesz neked.

Mit csinált a kódis, mit nem, odament az árokpartra, levetkőzött, fővette magára a királyi ruhát, a kardot föl kötötte az oldalára, emeg odaadta neki a pénzt.

- Légy erre, és ha visszajövünk, az arany a tied, cserélünk ruhát!

Fölült a ló hátára, a lova elkezdte neki mondani:

- Most elmegyünk a Fehérlókirályhoz. Az a lány a Fehérló királynak a lánya. Te megállsz az ablak előtt, elkezdő, mind a kódis, énekelni. A királyné kinéz és mondja a szolgáknak, hogy eresszenek be. De mikor bemész, odabenn is énekőj, ^(3?) kérj

szépen és imádkozzál, mind a kódurok, kérj alamizsnát. És ha a királyné megkérdezi, hogy mit akarsz, mondd, hogy semmi se kell tenéked, minthogy anyádnak szüksége van lisztre. Mert még egy rántásra való lisztetek sincs. És hogyha a királyné el akar menni lisztér, a lányát küldi a lisztér, mondd akkor, hogy ha keveset hoz, te leszöl megbántva, ha sokat hoz, akkor meg ő bánja. Így majd a királyné mën el lisztér. Mikor a királyné elmën a kamrában te a királylányt kapd az öledbe és csak gyere ide hozzám. Én már a többit intézem.

Odament, elkezdett, mint a kódis imádkozni. Imádkozik, kinéz a királyné az ablakon:

- Jaj, menjetek! Egy szép kódislegény imádkozik itt, de olyan gyönyörűen modja. Bresszéták be, had adjak neki valamit. Ilyen fiatal legény végtire is koldusnak van már készülve.

Bemën a gyerek. Elkezdett imádkozni ott benn, még jobban.

Azt mondja a királyné - Mire van szükséged? Pénzt adjak?

- Nem kell nékem pénz!

- Kenyeret?

- Se kenyér! Otthon édesenyámnak annyi láasztje sincs, hogy egy rántást megcsináljon. Legalább egy kis levest csinálna. Ha lenne olyan szives a királyné, adna egy kis lisztet ebbe a zasskóva.

- Ergye, lányom!

- Óh, kedves királyné! Ha elmën a lány és keveset hoz, akkor én leszek mindig bántódott, hogy ilyen keveset hozott, ha

többet, akkor meg maga bánja.

- No, jól van, akkor elmegyek én, csak légy itt, mindjárt hozok.

A királyné elindult, ő fölkapta a királykisasszonyt az ölébe és lement. Mikor leértek, mondja a ló:

- Ülj a hátamra, a királylányt is ültess ide. Itt az ideje, hogy férjhez menjen.

A királyfi és fölül^(t?) de kódisruhába, a királylány is. Amikor odaért az országút szélére, leállt a ló:

- No, öregapám, vesse le magáról a ruhát.

Kevetette, a király fölültözött, a koldusruhát meg átadta a kódisnak, meg azt a két zsák aranyat, ami vót nála, két kis zacskó aranyat.

Ej, mentek haza. Mondja a gyerek, hogy mi a helyzet./a királylánynak/.

- Hehej! Ezelőtt hét éve volt nálunk kérőbe, akkor se mentem hozzá. De nyugodtan légy, hogy most se leszek én az ő felesége. Én csak a te feleséged leszek.

Már kérő volt a gyerek!

Hát amikor hazamentek, a király meglátta: - Jaj, csak végre, hogy meghozod!

- Ah! Énhozzám egy újjal se nyúlj! Én addig egyötök felesége sem leszek, amíg mind a ketten, mert mind a kettőtöknek van kilencvenkilenc kancája, ki nem fejitek és a kilencvenkilenc kanca tejibe meg nem fürödtök. A tejet megmelegítitek kilenc

Öl fávai tüzet raktok és azt megforraljátok.

Hát mit vót tenni a király, mit nem, azt mondja a gyerekeknek: - Na, te vagy az első!

- Tudtam éni - mondja a gyerek. - Ha meg kell halni, én vagyok az első.

Megparancsóta az öreg király, hogy fejjék ki a gyerekeknek a kilencvenkilenc kancát. Hát egy nagy kondérba főtték azt a tejet, kilenc ül fát alágyújtottak. Mikor a legjobban forrt az a tej, azt mondja a király:

- No, királyfi, fürödj meg!

Erre kalapál a csődör az istállóban.

- Király uram! Engedd meg, hogy legalább a csődörömet még egyszer megnézzem!

- Na, jól van, ergye!

Odament az istállóba, megszólalomdik a csődör:

- Ergye a királyhoz és mondd néki, hogy az utolsó kívánságod az, hogy engem vezess ki a kondérhoz, és én hadd lássam a halálotat. Mikor én háromszor ráfújok a tejre, nyugodtan belemehetsz és megfürödhetsz. Mer az csak langyos lesz, meg tudsz fürödni.

Odament a ló. A király ürült, hogy most az övé lesz a Fehér király lánya, ugye, a felesége lesz.

- Királyatyám! Egy a kívánságom.

- No, mondd. Utolsó kívánságod melyik?

- Annyit legalább engedj meg, hogy a lovam lássa a halálotat. Hogy kivezessen ide.

- Egész nyugodtan!

Bemén, kivezette a lovat. Hát a ló háromszor így szörpennett az orrával, kifújta a levegőt. Mikor harmadszorra kifújta, a gyerek leszállt a ló hátáról, levetkőzött, beleugrott a tejbe, megfürdött. Annál szebb lett, annál ifjabb lett.

Látta az öreg király. Azt mondja a lány neki:

- Most te is fürdődj meg!

Ennek is volt kilencvenkilenc kancája, azt is kifejték, főtették azt a tejet is, kilenc ül fát meggyújtoták alatta.

Mikor legjobban forrt, úgy csillogott a tej:

- No, most te vagy a soros. Ha te is megmaradsz, akkor majd eldöntöm, melyiknek a felesége leszek.

-Hát, akkor ifjú király, én is kihozatom a csődörömet, jó?

- Egész nyugodtan!

Elmentek a csődöréért, de még közel se tudták oda a tűz mellé vinni. Ágaskodott, az is fűjt.

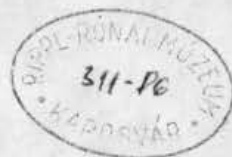
Mikor a király látta, hogy háromszor gúj, mert figyelt az előbb, beleugrott abba a tüzes tejbe, koromná égett.

- No, mit mondtam neked, hogy te leszel az én férjem!

Na, megmaradt a lány a gyerekekkel.

Telt, múlt az idő, együtt éltek. Elmúlt két év, három év, hat év, volt nekik egy öt éves kisfiuk. Nagyon gyönyörű volt ez a kisgyerek. De olyan rossz volt, hogy állandóan kint volt az udveron. Egyszer, úgy naplenyugta felé mit látnak? Jön egy nagy felhő. De ekkora felhő, hogy mikor kinézett a király, meg a királynak a felesége, azt mondja...

Mit látnak? A királyi palota nyugati felől jön három öreg.

Odsértek a fiatal királyi palotához, köszönnék:

- Adjon Isten, királyfi.

- Adjon Isten, királyapám.

- El voltunk vadászni. Jött ez a csúnya felhő, nem tudom, hogyan tudunk hazaérni. Lenne olyan szives? adna szállást.

- Van elég üres szoba. Hely van bőven? megalhatnak.

De ő a három királyban /közül/ megismerte az édesapját.

Amikor hogy megismerte, mit mondott az öreg királynak:

- Adok szállást, de egyre kérem magukat, nehogy valaki valamit tőlem ellopjon.

- Óh, amelyik tetőled valamit lop, örökös szolgád legyen!

Jó. Amikor lefeküdt a három öreg király, megparancsolta a szobalánynak, de még a feleségének se mondta meg, hogy az édesapja, hogy:

- Annak a királynak, aki az ajtónál alszik, ott a kisfiam, ezüstkanala, vidd és dugd a zsebibe!

A szolga bement, aludt az öreg király, bedugta a kis ezüstkanalat a zsebibe.

Másnap reggel fölkeltek a királyok, adott nekik enni, inni, megköszönték a szállást, lóhátra pattantak, mentek. Közben a kisgyerek elkezdett sírni, mert nincs a kanala. Ez emög utánuk eresztett két futárt. Mikor a futárok elérték őket lóháton:

- Felsőges királyom! Ilyet megtenni! A gazdám szivesen adott maguknak szállást, maguk meg képesek voltak ellopni ennek a kicsi gyereknek az ezüstkanalát. A gyerek nem tud addig reggelizni, sír.

Ej, az összes visszafordult.

- Mi a bajj, felséges ...

- Valamelyik elvitte a kisfiam kanalát.

- Hát akinél lesz, az itt marad nálad rabszolgaságban!

Kérsz a két másik idős király, nincs. Hát belenyúl az ő szobájába, ott találja a kanalat.

- Felséges királyom, én ezt nem csináltam.

- Dehogynem! Te csinálta ezt. Készakarva vitted el a kisfiam kanalát.

- Hát, felséges királyom, én öreg vagyok. Ugyisincs másom ott-hon, mind a feleségem. Itt maradok, írok a feleségemnek levelet, hogy jöjjön ez is ide, legalább itt lesz velem öregségemre.

Evvel ő mind a három öreget bevitte a szobájába.

- Felséges királyom, foglaljanak helyet. Nékem ez az öreg király se kell szolgának, de elmondok én a történetemet. Maga, királypám azt mondja, hogy magának nincs senkije. Nem is volt sose?

- De, valamikor volt egy fiam, én azt egy mén hátára kötöttem, mert eleresztette énnékem egy száz éves rabomat. Nekem nincs család.

Az a gyerek, akit maga a mén hátára kötött, az én vagyok, édesapám. Maga nem ismert föl engem, ugye? De maga mihelyts belépett az udvaromba, én megismertem magát. És nem maga ~~prókált~~ lopta el a kanalat, megmondom magának őszintén. Én ~~tekin tettem~~ a maga szobájába a szolgálommal, hogy próbára tegyem magát.

- Édes fiam!

- Édesapám! Amint mondtam. Ha úgy gondolja, itt marad má-
lam, elküldök az anyámér egy hintót és legyenek így nálam.
Azért, hogy maga olyan szívvvel volt irántam, hogy felkötött
a mén hátára, azért én magának öregségére is kenyeret adok.

Hát ott maradt az apja a királyi palotában a fiával, bol-
dogan él, még az anyja is odapakolódott.

A fiatal király a feleségével meg a kisfiával még lehet,
hogy most is él, ha meg nem halt.

5.

Szegény ember rétje

Eccer volt, hol nem volt, nagyon régen, volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt három fia. Volt neki egy rétje, amelyet, mióta a gyerekek megszülettek, sose tudta lekszálalni. Mikor megnőttek a gyerekek, hogy már nagyok voltak, azt mondja az apjuk:

- Fiam! Mióta megven ez a rét, gyerekeim vagytok, egyszer se tudtem lekszálalni. Valamit kellene próbálni.

* No, jó, édesapám! - azt mondja az idősebbik. Én fölkészülök, estére elmegyek majd és vigyázok a rétre.

Megjött a délután. Az édesanyja készített neki ennivalót, süttött neki tésztát, húst, pakolt mindent az idősebbiknek, avval elindult.

Megjött az este. Hát ő hogy ott volt, vacsorázni kezdett, rakott magának egy kis tüzet. Amikor megrekta a tüzet, elővette az ennivalóját, megjelenik egy kisegér:

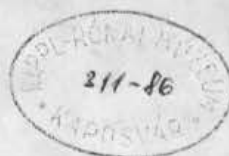
- Te, fiatal legény! Adj nékem valamit enni, mert nagyon éhes vagyok!

Erre fogott egy vesszőt, rávágott az egérre. A kisegér cincogva eltűnt. Megjött az este, lefeküdt. Éjfél tájba elfogta az álmom, nem látott senkit se, hogy ki legeli át a rétjüket.

Másnap reggel hazemén, kérdi az édesapja:

- No, fiam! Milyen szerencsével jártál?

- Óh, édesapám! Éppen úgy, mint máskor. Lelegelték a rétet, nem tudtam rá vigyázni.

Hát abban az időben, régen, ugye egy év egy nap volt. Másik nap azt mondja a középső gyerek:

- No, édesapám, most én készülök sül, majd én megőrizem a rétet, Ha a bátyja nem tudta, majd én.

- Jó, fiam.

Ennek is az édesanyja kenyeret vágott, húst pakót, ^(t?) egy üveg bort az apja, hogy ne unatkozzon. Elindult.

Hát amint odaért, ez is lepakolódott oda a tűz mellé, ahol a bátyja vacsorázott. Közben megjelenik a kiségers

- Óh, fiatal legény! Olyan éhes vagyok, adhatnál nekem is egy falatot.

Ejts avval a vesszővel, amivel a bátyja, megvágta a kiségeret.

Amikor hogy megvágta a kiségeret, az cincigott egyet, eltűnt. Megjött az est, levetette a kabátját, ráfeküdt, éppen úgy, mint a bátyja, az is elaludt. Fülkál, hazafelé indul. Kérdi az apja:

- No, fiam! Milyen szerencsével jártál?

- Óh, édesapám! Éppen úgy, mind a bátyja. Nem láttam semmit, nem tudok semmit.

Erre előjött a pici. De abban az időben a legkisebbike ^(t?) úgy tartották, hogy ügyefogyott, kis bolond. Ennek a helye állandóan ott volt, volt ilyen hamusut, a többiek nem hívták magukkal. Ő is kijön onnan a hamusutból, azt mondja édesapjának:

- Édesapám! Én is már úgy érzem, meg tudom őrizni a rétet, elmegyek én is.

- Óh, te kis ügyefogyott! Te mész el? A két bátyád nem tudott vigyázni, te ezt hiszed, hogy valamit tudsz!

- Nem baj, én is megpróbálom, hátha szerencsével járok.

Az anyja ennek, mérgibe, fogott egy téglát, bekente kovászszal, betette a vassütőbe és azt sütötte meg. És egy üveg vizet kapott csak. Nem kapott még olyan ennivalót se, mint a többi. Tarisznyába tette azt az egy üveg vizet, azt a sült vakarcsot, amit az anyja adott, elindult. Odaért, látja ott a tűz helyit. Szedett rá gallét, rakosgatja, elő^{vette} ~~akasztja~~ ezt a bevont téglát, kovászat, akasztja vágni, hát a kése hátra dől.

- Óh, Istenem! Édesanyám de szivtelen! Még arra sem volt képes, hogy egy egész kenyeret adjon, rendeset, még most is csak a téglára vont kovászt adja!

Elkezdte ezt a sült kovászt enni, rágcsálni. Közben megjelenik a kiséger:

- Óh, te szegény legény! Milyen fiatal vagy. Lennél olyan szives, adnál nekem is valamit enni.

- Kiségerem, gyere! Török néked is ebből a sült kovászból.

Avval ketten rágcsálták a kovászt. Elővette az üveget, ő is ivott egyet. Erre a kiséger mondja:

- Óh, enni adták, inni is edhetnél.

- Itt az üveg, igyál!

- Dehogyan. Beleteszem a fejem az üvegbe, akkor te engem megölsz. Ha már olyan jó szived van, hogy inni akarsz nékem adni, a késéddel ás a földbe egy kis gödröt és önts nékem oda~~gy~~ egy kis vizet; hogy oltsam a szomjemet.

Fogta a kést, egy olyan gömbölyű kis lyukat ásott a földbe, megtöltötte vízzel. A kiséger is ivott.

- No, fiatal legény! Jó tett helyébe jót várj! Tudom, milyen ügyben jársz. Én most elmegyek. Éjfélre jájban megjövök. Éjfél-

tájba jár ide három táltos, aki az édesapádnak a rétjít le szokta legelni. De én most elmegyek, a farkamat belemártom erős paprikába és éjjél tájva, ha megjövök, mind a két orrlyuukádba beledugom. Te majd prüsszkölni fogsz, de engemet megix ne ülj.

HaaaNo, jó. Megjött az éjjél, ő is eladudt. Éjjéltájban a kisegér jött. Mind a két orrlyuukába beletette a farkát, ő erre elkezdett prüsszkölni.

- No, mi a bajj, kisegérecském?

- Nézd, ott van az a három táltos, az legeli le a rétet. Ergye, fogd meg mindegyiket kötőfékem és ne engedd el.

Odament, elkepte mind a három táltosnak a kötőfékjét. A táltosok elkezdtek ugrálni, erre az aranytáltos megszólamodott:

- Legény! Engedj el minket szabadon. Azért, hogy meg tudtad apád rétjét védeni, mi többet a rétet legelni nem jövünk, mind-egyik odaadja a kötőfékét. Az én kötőfékem arany, mert én vagyok a legidősebb táltos. A középső testvéremé ezüst, a legkisebb testvéremé pedig bronz. Mind a hárman odaadjuk a kötőféket.

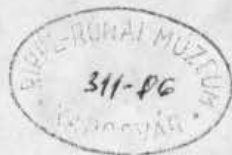
Hát megjött a reggel, nem skarta ő a testvéreinek elmondani, hogy őneki kötőféke van. Az apja kassálójában volt egy lyukas diófa. A három kötőféket összetürve beletette abba az odvas diófa lyukába!

- No, ha valamikor szükségem lesz rá, én itt ezt megtalálom.

Hazamén, az apja nevetve:

- No, te kis ügyefogyott fiam, milyen szerencsével jártál?

-Óh, édesapám! Kalapálja ki mind a négy kassánkat, a két fűnnáll.

Erre kimén, látta, hogy a fű csak úgy düledez.

- Óh, te elfáradtál, se ne gyere máma kaszálni, te aludtál ki magad. Majd elmegyünk mi a két testvéreddel, lekaszáljuk.

Ő úgy csinált, mintha aludt volna is, meg nem is. Odament megen a hamusutba, leült. Az anyja is később adott néki egy kis maradékot ételt. Megjött az est, a két idősebb testvére meg az apja megjött a kaszálásból.

- És mit láttál?

- Én? Semmit se láttam! Mit láthattam volna, mikor elfogott az álom épp azon a szent helyen, ahol a bátyáim voltak, én is ott elaludtam.

- Rendbe van, de szér ez mégis csoda-dolog. Ezek is ott voltak, ezek nem jártak szerencséve, te szerencsével jártál.

Másnap, mert egy nap egy év, a fű csak úgy nőtt, mert a három táltos már nem járt.

Elmúltott egy év, két év, hát abban az országban kihirdette a király, hogy aki leveszi a templomról a keresztet, annak adja a legkisebbik leányát.

Hát az odeválósi falusiak is készültek az ünnepségre, ennek a szegény embernek a két nagyobbik fia is készülődött. Az édesanyjuk fölöltöztetete őket szépen. Pakolt nekik enni is, az útra, mert hát ugye messze volt tőlük. Erre a kicsi is kiugrik a hamusutból, odaszól a legidősebbik bátyjának:

- Bátyja, én nem mehetnék el veletek?

- Óh, te mosskos! Ilyen piszkosan te akarnál eljönni oda az előkelő nép közé?

Evvel aztán őt a bátyja pofon ütötte.

- Ej, nem érdelek én titóletek pofont!

Avval fogta magát, megen odaut a hamusutba. Üdögélt, mikor gondóta, hogy jó fele uton járnok a testvérei, kibájt. Odament a diófához. Hát legeslegelöl volt a bronzkötőfák. Megrázta, abba a szent pillanatban előtte termett a bronztáltos.

- Na, kisgezdám, mit óhajtól?

- Óh, elmennék én is a királyhoz, mert máma lesz az ünnevény. A két idősebb bátyám már elindult. Én is meg szeretném látni, meg hátha én is valamit tudnék csinálni. Hátha sikerülne levenni a keresztet.

- Óh, ha gondolnám, talán sikerülhetne! - mondja a bronztáltos. Más óhej?

- Amilyen szinben vagy te, olyan szinü ruhám legyen nekem is.

Abba se szent pillanatba egy bronz öltöny ruha volt rajta. Evvel elindultak. Fele uton járhatott a két bátyja, utolérték őket. De egy sereg nép is ment velük. Amikor meglátták, de hát senki se tudta, hogy ő az a szegény ember fia, letérdeltek az út szélén.

- Óh, az felséges királyom! Legalább annyit tenne meg, hogy mondaná meg, hol élkik, milyen városba.

- Óh, legények! Szivesen megmondom. Az én országom a Pofon.

Odaért a király udvarába, ott már hercegek, bárók, grófok, királyfiak lóháton min ott voltak. Mikor meglátták, a király is üdvözölte:

- Királyfi! Legalább annyit tegyen meg, hogy üljön le hozzánk.

- Nem ülök le, mer édesenyám engem ebédre hazavár, esa azért jöttem, hogy én is kipróbálom a lovas, az hogy megkorát tud ugorni.

Megkezdődött az ugratás, ő állt leghátul. Hát a többinek ugye nem táltoslova volt, ugrattak, hát közelibe se ugrottak. Nem tudták odaugratni.

Ő, amikor fölugrott a lova a levegőbe, már ott volt a keze, és összes nép papsolt, hogy levette a keresztet a templomról.

Amikor leereszkedett a földre a lovával, a táltossal, azt mondja a király:

- Felséges királyfi! Legalább azt mondd meg, hogy milyen országod ország királya vagy.

- Óh, királystyám! Hát illő is, hogy megmondja, mert fiatalabb vagyok, mind te. Az illedelemhő tartozik. Megmondom! Én Pofon országból jöttem, és a Pofon ország királya vagyok.

- Huhú! - azt mondja.

Bement a király. Ebéd után beültek a többi nép, ő ott gondolkodott: Hát se se jött Pofonorsztából? Erre azt mondja a király bölcseinek, az öreg bölcseknek:

- Legalább annyit tegyetek meg, ha én nem tudom, nézzétek meg a könyveket, keressétek elő térképen Pofonországot. - Bölcsék keresték, sehol nem találták.

Erre ő szépen hazement, odament a diófához, visszatette a ló kantárját és a régi, mocskos ruhájába bement.

Naplenyugta után jön a két bátyja:

- Óh, édesapám, míg élsz, bánhatod. Milyen gyönyörűséget láttunk. Mikor már majdnem fele utat melkerültük, utánunk jött egy királyfi, tiszta bronz volt a lova is, de meg a ruhája is. Édesapám, maga már idősebb ember, mi is gondúkoztunk már

az úton és kérdezték, ezt a fiatal királyfit, hogy hova való, milyen országból jött és azt mondta, hogy Pofonországból.

- Mit mondó fiam? Pofonországból? Énnekem több az ősz, mind a fekete hajam, de még hírét se hallottam.

Erre előjön a pisi a hamusútból:

- Én is láttam!

- Honnan láttad, te oktondi!+ Mikor még ott se voltál!

- Hunzman? A kútkávarul!

- Óhí - azt mondja apja a két idősebbiknek, - azonnal bontsátok le a kútkávat, mer ez az oktondi minekünk nem jót jelentene.

Kimentek a gyerekek, összetörték a kútkávat. Rá egy hétre meggen készülődnek a két okos, a két bátyja. Hát a pisi is előjön:

- Én is nem jühetnek el veletek?

Az idősebbik most nem szólt, csak a középsőnek.

Ő nem gondolkodott semmit se, kihozta az istállóból a szijostort, ráhúzott vele.

- Jéj, a hátem. Még szijostorral is csatogatták!

Visszament a hamuba, ott leült. Mind először ahogy történt, mikor gondolta, hogy a két bátyja fele úton jár, megjelent a táltos.

- No, gazdám, mit parancsolsz?

- Amiklyen színben vagy te, olyan színű ruha kell énnékem is.

Abban a szent pillanatban ezüst öltöny volt ott. Pülült a ló hátába. Mikor elhagyta fele utat, megint utolérte a két bátyját

meg a sereget, aki ment a király udvarába az ünnepélyre.

Őha mikor hátranézett a két bátyja, azt mondja az idősebbik bátyja:

- Volt ami volt ezelőtt egy hete bronzklovon. Nézd, ez meg ezüstlovon jön!

- Jó napot kívánok, fűlséges királyom!

Az összes nép üdvözölte: - Jó napot!

- Hát, királyfá, legalább annyi mondjon meg, hogy honnan jön.

- Honnan jövök? Sziyországból!

Mindenki mondja: Sziyország?

Hát szijostorral kapott!!!

Amikor odaért, a király üdvözölte. De nem tudta a király, hogy épp ez a királyfi volt nála.

- Felséges királyom! Nem érek rá én ünnepélyt tartani. Mikor eljöttem onnat hazú, megreggeliztem, délben pedig otthon szeretnék lenni.

Az összes királyfi, hercegek, grófok, mind akik ott voltak, csodálkoztak. Még a királynak az akaratát se teszi meg, hogy leszálljon a ló hátáról.

Megkezdődött az ünnepély. Megent ugye ő legátul állt a táltoslóval. Mindenki ugratott, még két méter magasan is volt olyan ló, aki ugrott. Ő, mikor utolján odamaat, mikor ott volt a keze a ke^rszsten, a templom keresztjén, levette róla /akezét/.

Az összes nép...

- Nem tudtam lemenni, mert nem volt erő a kezemben.

Evvel azt mondja a király: - Királyfi! Legalább annyit mond-
jál meg, hogy milyen országból jöttél.

- Óh, királystyám, el is feledkeztem az illendőségről.

Megmondom. Szijorszag kiralya vagyok!

Az összes összesenézett. Hát ki lehet es, hogy Szijorszagból
jött? Hírét se hallotta a király. Ebédkor a bölcséket előveszi:

- Ti már idősek vagytok, legalább nézzétek meg a könyveket,
a térképen, hogy merre van ez a Szijorszag.

Keresik: - Sehol se találjuk, felséges királyom!

- Valahol lenni kell neki, mert ez a királyfi itt volt!

Avval ő hazavágtstott. Mikor hazaért, a kötőfékfejet szépen
visszatette a diófa odujába. Megjött a délután, naplenyugta,
a két idősebb bátyja hazaért:

- Óh, édesapám! Ma egy hete smilyen királyfit láttunk, de
most láttunk egyet ezüst-lovon, ezüstruhában, minden tiszta e-
züst volt rajts.

Erre jön a kicsi, a legkisebb. Dehát nem tudták, hogy ő az!

- Óh, édesapám, én is láttam!

- Honnan láttad, te oktondi, mikor itthon voltál, ott a kemen-
ce mellett?!

- Én is láttam! Én mondom, hogy láttam azt a királyfit.

- Hát hunnan láttad?

- Hunnan? Láttam! Hát a disznóól tetejéről!

- Óh, fisim! Azonnal menjetek, bontsátok le még a disznóól
tetejét is, mer ez nem jót jelent minékünk. ~~xxxx~~

Evvel lebontatta velük még a disznóólat is, a tetőt.

Harmedik vasárnapra készülnek a legények. Fülkészültek, megmoskodtak, indulóban vannak. Kijűn ő is:

- Oh, bátyáim! Engem is elengedhetnétek egyszer veletek. Legalább egyszer!

- Te akarsz velünk eljönni? - mondja az idősebbik. Összeszorította a kezit, ököllel hátra vágta.

- Jaj, a hátam!

Evvel bement megen a hamusutba, a kemence mellé. Ott üdögölt. Azt mondja neki az apja:

- Eszelg fiam?

- Hát persze, hogy eszek! Legalább ne éheznek!

Amikor jóllakott, gondolta, hogy már a testvérei jó felét úton vannak, kiment:

- Mindjárt jövök, anyám, kimegyek egy kicsit.

- Jól van, csak ergye! Vagy itt benn vagy, vagy kinn, mind-egy nekem. Nem sok hasznodat veszem én neked!

Evvel odament a diófához. Fogta az aranykantárt, megrázta, /jött/ a legidősebb táltos:

- No, kizgazdám, máma szerencsével járunk! Én vagyok a legidősebb táltos, máma levesszük a keresztet a templomról.

Amikor gondolta, hogy fele úton vannak /a testvérei/, azt mondja neki a legidősebb, az aranytáltos:

- No, kizgazdám, pattanj a hátsura!

Avval mind a szélvész, megindult vele az aranytáltos.

Mikor fele úton hátranézett a két testvérje, az aranyzin, ahogy csillogott a nap tükrében, mintha elvette volna a szemük világát.

- Jaj, Úszém, voltem én itt két vasárnap. De nézz hátra!
Még rá se lehet nézni, úgy csillog. Tiszta aranylovon, arany-
ruhában, aranykarddal az oldalán jön egy királyfi. Az Úszes
nép, az idősebbek is mind letérdeltek.

- Jó napát kívánok, királyfi!

- Jó napot!

- Ha lennél olyan szives, mondja az idősebb, megmondanád,
milyen országból jössz.

- Megmondhatom, apám és legények! Ökölországból!

/Ököllel kapott!!!

Mikor meglátta a király, csodálkosni kezdett, ~~és~~ már azon
gondolkodott, hogy létezik ez. Az egyik boronzu ruhába, a másik
ezüstruhába, az meg tiszta aranyruhába. Minden vasárnap alk-
alommal más lóháton és egy a királyfi. Föltűnt neki.

- Királyfi! Legalább annnyval tiszteld meg házamat, hogy
gyere az asztalomhoz.

- Óh, királyatyám! Most az egyszer leszállok, egy pohár
bort megiszok.

Ezzel leszállt, megivott egy pohár bort. A többi királyfik
csodálták tovább.

- Nem - azt mondja. - Most már fölülök a lovemra, mert lá-
tom, hogy a lovem nyugtalan, kalapál a lábával.

Megkezdődött az ugratás, ő meg hátul maradt. Próbálkoztak
a királyfik, grófok, bárók, hercegek, senkinek se sikerült.

Föltűnt a táltos hátára, a táltos föl szállt vele a levegőbe,
elkapta a ~~szé~~ templom keresztjét, levette a templom tetejéről.

Errel már, ahogy leszállt, azt mondja a király:

- Királyfi, legalább annyit mondj meg, hogy honnan jöttél.

- Királyatyá! Ökölszágba való vagyok, ott keressetek.

Eltelt egy hét, két hét, három hét, miután ez megtörtént, hogy levette a keresztet, hazament.

Mikor hogy hazért, a többiek is jöttek. Mondták az apjuknak, hogy valaki levette a keresztet a templomról.

Erre a picit is azt mondja:

- Én is láttam!

- Hát honnan láttad? Te?

- Honnan? A ház tetjéről.

- Há, gyerekek, menjetek, bontsátok ki a ház tetejét is.

Lebontották a ház tetejét. Ahogy mondtam először, két-három hét letelte után a király, aki kereste az országba, kereste az Ökölszágot, de nem találta sehol. Mer hát nem is volt se térképen, se valóban. Rákényszeredett arra, hogy faluról falura járta a házakat, és ahol legények voltak. Odsértek a szegény ember falujába is. Amikor odsértek a szegény emberhez, hogy tudta, hogy jön a király, keresi azt a legényt, aki levette a templomról a keresztet, hát a legkisebbik fiát... mit csináljon vele? Mer hát nagyon mecskos ruhába volt, Volt ott egy nagy disznóforrázó teknő, eláfektette. Oda elbujtatta. Odamén a király, hát abban az időben nem voltak rendőrök, ugye pandúrok voltak, a pandúrok, a katonaság:

- No, szegény ember, hány fiad van?

- Óh, felséges királyom, mind ez a kettő!

§ Nincs több, mind ez a kettő?

- Nincs.

Nézték őket, nice az a kereszt egyiknél sem. Ahogy kifordulnak a kapun, a kakas meg ott áll a kerítésoszlopon. A kakas elkezdett kukorákolni, mert ugye abban az időben még az állatok nyelvét is értették!

Mit mond a kakas?

- Kukurikú! A forrázó teknő alatt van az, skinél van a templomkereszt.

Meghallották a pendürek: *

- Fűlséges királyom! Olyan furesán kukorékol a kakas, kérdezé meg azt a szegény embert, nincs-e néki harmadik fia.

- Te, szegény ember, ne játsz velünk! Mondd meg őszintén, két gyermeked van?

- Kettő, felséges királyom! Nincs nékem több.

Evvel megen ki akarnak jönni, a kakas megen rázendit:

- Kukurikú! A forrázó teknő alatt van az, skinél ott van a templomkereszt.

- Huhú, szegény ember! - azt mondja a király. Most akármilyen lesz, fűlkutatjuk a lakásodat.

Hát kutatnak, kutatnak, ~~szűk~~ emint odsérnek, ahol a hamusut volt, felemelik a teknőt, hát kibájik a kisebbik gyerek, tiszta hamusan.

Hát elkezdi vizsgálni, kigombolták a kabátját, a templomkereszt ott volt a kabát alatt. No, amikor meglátta a király, visszarebent:

* Te Isten, hát ez vette le a templomról a keresztet? Ez volt aránylón? Hogy került ehhez? Akármilyen is volt, akármilyen is

legyen, ennél volt a kereszt, ez lesz a kisebbik lányomnak az ura!

Fülvittették a hintóra. Mikor meglátta a királykisasszony, elkezdett sirni:

- Apám! Én ennek a felesége nem leszek.

- Királyi szavamat adtam, hogy aki levette a templomról a keresztet és akinél megtaláljuk, annak a felesége leszel!

No, jól van. Megesküdtek. De hát a királyse akarta /igazán/. Volt neki két daliás vője, ez meg olyan mocskos volt,...

De mielőtt ő eljött onnan /azulról/, a három kütőféket magával hozta, tarisznyába tette.

Hát az apósa adott neki lakhelyet a baromfió!ba! Kipusótatt neki egy termet, ott lakott. Felesége minden délben elment föl az anyjához, ott megebédezett, ő meg fogta az puskáját, lőtt magának hol egy vadkacsát, vadludat, vagy nyulat, vitte haza és ~~mondta~~ mondta a feleségének, hogy főzzön. A felesége nem szokta meg a főzést. Ha enni akar, főzze meg magának! Fogta, leszokta kaparni azt a vadrecét, fölbontotta, megfőzte magának.

Igy telt, múlt az idő.

Közben, négy-öt év múltva, a királykisasszony éppenhogy ~~lesk~~ megesküdt vele, a király kapott egy irást. A szomszéd király megtámadta az országát. A király értesítette a katonaságát, vőjeit, a két idősebbet. Közben előjön ő is:

- Én is eljöhetek, édesapám veletek?

- Hát, golyófogónak te is jó leszel! Ergye, válassz lovat! Bement az istállóba. A többiek mind előkelő paripákat válasz-

tottak. Ó? Az istálló végén volt egy rossz, gürhes csikó.

- Ez is jó lesz énnékem!

Amikor meglátta a másik két sógora, ugye...

- No, sógor, ezzel a világ végéig se jutsz!

- Nem baj, majd ahol nem tudok tovább menni, majd vezetem.

Avval ezek elindultak, ő is. Botladozott az a rossz kiscsikó, amikor odaért a rét széléhez. A hátizsák a hátán volt, abban voltak a kötőfékek...

- Ne, amig visszaérek ide hozzád, addig legalább legeld ki magad!

Fogta a bronzkötőféket, a kötőfék fejét megrázta. Eh, mikor megrázta, ebbe a szent pillanatba ott termett előtte a bronztáltos.

- No, gazdám, mi a bajj?

- Én is el szeretnék menni az apócsommal a háborúba. A két sógorom, a két vőtársam kienvetett.

- Mi is előzünk ők, csak nyugodt légy!

- Lóhátra pattant és mentek. A király és a had már ott volt, a két sógora ott ült az apócsa mellett. Odaszól ő a királynak, de a király nem tudta, hogy ő a kisebbik vője, ugye, mer azt látta, hogy gürhes csikóval jött.

- Felséges királyom! - ezt mondja. - Mire várekoszol ilyen sokáig? Azt várod, hogy a másik király támadjon terád? Akkor neked régen rossz. Csak menjünk, ~~csak~~ menjünk! Te állj bal kéz felől mellém és ne félj semmit!

Erre kiháta a bronzkarót, amerre ment, ő csak kaszabolta a népet.

Amikor ennek az ütközetnek vége lett, azt mondja a király:

- Királyfi! Legalább tisztelj meg azzal, hogy gyere hozzám délebedre, hogy ünnepeljük meg ezt a háborút.

- Óh, királyatyám! Majd egykor mg az az idő is megjön, hogy elmegyek magához. De most sietnem kell, én most segíteni jöttem.

Hát amikor ő visszaért oda a rétre, ahol az a rossz csikó volt, visszarázta a kentárt, betették a zsákba, vezeti azt a rossz csikót a háború felé, mintha nem is ő lett volna.

Mikor meglátta a két vőtársat, azt mondja:

- No, édesapám! Ez az a bronzítész, aki megnyerte a háborút?

- Ez? Ez győzne minekünk háborút?! Fordulj már vissza, legalább estélig te is hazaérsz.

- Jól van, ráérek én.

Evvel visszafordult és visszafelé, ott a bokrosban, fogott magának egy vadrecét. Lelőtte.

Mikor hazasért a felesége nevetett:

- No, te is megjöttél?

- Meg.

- Meddig voltál?

- Meddig voltam? Már jöttek vissza, mikor én még akartam menni.

Evvel aztán ezek ott nagy ünnepélyt tartottak, főzés, sütés, borivás,... A katonaság, meg mindenki ünneplött, hogy egy háborút megnyertek.

Ez azt mondja a feleségének:

- Legalább annyit csinálj, hogy pucold meg ezt a vadkacsát.

- Ha nem tetszik az, amit apámnál főztek a konyhán, akkor pusold meg és főzd meg magadnak!

Megkopsztotta, elkezdett vacsorázni. Nem is ment át az apósához az ünnepsélyre, lefeküdt. A felesége egész éjjel a többi néppel ott mulatozott a sógoraival és a két nénjével.

Telj, múlt az idő, ő csak így élt ott.

Készen, két - három év múlva, megen kapott egy másik királytól egy támadási pappirt, hogy menjen vele harcba. No, mind a két sógor megen jelentkezett. Ő is odamegy az apósához:

- Én is elmehetek veletek?

- Eljöhetsz, el, legalább odáig elballagsz, mint múltkor. Hát mit mondjak néked? Gyere csak!

Odament megen, fogta azt a gürhes csikót. Nem kellett neki más ló, hát a rétig blég őneki.

A két sógora elkezdett megen nevetni. Gondolta ő magában:

- Csak nevéssetek, nevéssetek! Majd aki utoljára nevet, az én leszek.

Ahogy elindult, odaért a réthez. Ezek elhagyták már régen régen. Már a háború felé tartottak a másik országba. Odaért a réthez, elengedte a gürhes csikót:

- No, legalább most is lakjál jól, mint a múltkor. Evvel fogta a hátizsákjából az ezüstkantárt, megrázta. Ott termett az ezüstsáltos:

- No, kiagazdám, mi az őhajod?

- Én is ott szeretnék lenni az apósommal együtt a háborúban. A másik két vótársam kánevetett.

- Nem bajj! Utoljára nevet, aki nevet! - azt mondja a táltos.

Elindult, mikor odaért az ütközet helyére, az apósa ott állt.

- No, királyatyámi Megen csak áll, mint a múltkor. Én segíték magán tudhatje, ha meghallom, hogy maga a háborúba indul. Itt vagyok megen.

Másodszor hogy ment, az öreg király ment a bal oldalán, ő amerre ment, az erős karddal csak vágta a népet. Ahogy másodszor hogy ment az ütközetbe, ő valahogy, mikor letörölte a kardját, a kisujját elvágta a kard élivel.

Evvel az öreg király mit csinált? Mindjárt belenyúlt a zsebébe, a zsebkendőjével bekötötte.

- Félseges királyfi, gyere hozzám! Otthon magd ellássuk!

- Óh, ez semmi ezma seb, éppen csak a bőrt hasította föl a kard éle.

- Királyfi, legalább tisztelj meg!

- Mondtam, majd egyszer megjön az ideje, hogy vendégül lássam! Ink - avval elindult.

A fele úton elhagyta őket. Mikor odaért a réthöz, a csikó ott legelt. Visszerázze ő az ezüstkentárt, beleteszi a hátizsákba, megen vezeti ő a görhes csikót a háború felé. Két vótársa majd megszakad, mondja nevetve:

- Te hova indulsz? Az az uriember, aki legyőzte a háborút, azt nem láttad erre menni?

- Nem láttam én senkit. Ez a ronda csikó nem akar menni, majd összeesett, úgy kellett vezetnem.

Odaér az apósa, az öreg király:

- Fordulj már vissza! Ülég, gyere vissza megvacsorázni.

Mire hazajössz, már kész lesz a vacsora.

- Ha nem érek haza vacsorára, hónap reggelre otthon leszek.

Avvel aztán fogta, csak vezette azt a rossz csikót. Amikor hogy hazasért, útközben lőtt megának egy vadludat.

- Kedves feleségem! Legalább ennyival tisztülj meg, hogy azt a vadludat megpucolod.

- Nem pucolok én néked semmit! Még a munkára is rászédnél engem, hogy dolgozzak, mikor édesapámnál kész az étel. Ha akarsz eszel, ha nem, megpucolod megédnek és megfőzöd.

Mit volt mit tenni, nem akart ő az apósa társaságába bemeni, megpucolta ő ezt a vadludat, megfőzte. Mikor megfőzte, fogta magát és megette. Az apósa csak bezzélt a háborúról, ő is hallgatta. De az apósa ~~szok~~ azt nem tudta, hogy az az ő vője az az urifember, mert hát nem látta. Mert mikor ő elment hazulról, még hát mit látott /az apósa/? Azt a mocskos ruhát rajta.

Már öt-hat évet ott volt az apósa udvarában, de ugye a két másik vője ott volt vele a királyi várba, ő meg a barcmfiólba lakott.

No, aztán mikorhogy harmadszor elindult megen a harcba, az apósához odament ő megen:

- Felséges apám! Én is lemennék veletek! Legalább, lehet hogy mána én is odaérek evvel a rossz csikóval.

- De legalább ne szégyeníts meg engem evvel a rossz csikóval! Ott vannak azok a fiatal paripák, te azt a rosszat hozd!

- Félek azokon a jó csikókon menni, mert hátha ledob a hátáról.

Magában: - Ha tudta volna az apósa, hogy ő a táltos hátán ül!

Elővette a görhes csikót, elkezdett vele menni. Odaért a réthöz, azt mondja:

- Többet nem kizozlak ám mári! Most csak legeld ki magad, amíg jövök.

Megrázta az aranykantárt, ott termett az aranytáltos.

- No, gazdám, máma a végire járunk a háborúnak.

Főlpattant a ló hátára. Mikor meglátta az öreg király, egy gondolatba esett: - Amikor levette a templomról a keresztet, akkor is aranytáltoson volt! Ez királyfi! Az én vöm meg ez a mocskos! Hát honnét van ennek aranytáltosa és hol tartja? Hisz nincs mása, mind a koszos lova!

- Odaérkezett, mondja az apósának: - Felséges királyom! Induljenak, mer nem érek rá sokáig. Támadjuk meg az ellenséget, győzzük már le ezt a harmadik háborút is. Mags csak balról, inkább csak a hátam mögé huzódjon, nehogy bajja essék!

Elindultak. Ő amerre ment, az aranykarddal utat házva, az ellenséget keszabolta. Amikor hogy végetért a háború, azt mondja neki a király:

- Felséges királyom! Tisztelj meg délebédőket .

- Óh, felséges királyom! Egyszer itt lesz az ideje. Figyeld meg, amikor nem is hívsz, ott leszek!

- Királyfi! Legalább annyit árulj el, hogy hol lakó.

- Hol lakok? Én Baromfiországban. - azt mondja ^{addig.}

Elgondolkodott! Ez nem lehet az a királyfi, mert ez Baromfiországban lakik. Hát hogy létezik ez?

/Hát ugye baromfióiban lakott!!! /

Ment haza a király, mikor odsértek a réthöz, ő ott volt a bétben.

- Gyere már haza!

Avval ment haza. Ahogy ment hazafelé, lőtt magának egy nyulat. Mikor hazaért, hát nem szólt a feleségének, mert az jól érezte magát, vigadostek az apjánál. Lefejtette a nyulat, megfőzte magának, avval lefeküdt. Másnap fölkel, azt mondja a felesége:

- Ej, nem jöttél át!

- Nem megyek én át, nem nekem való hely, ahol ti mulattok!

Utána való vasárnap a két idősebb sógorai, a vőtársai, készültek vadászni. Azt mondja a két okos sógor:

- Te nem jössz?

-- Lehet, hogy elmegyek én is, ide a város széléig. Minek menjek messzebb, itt is tudok megamnak egy nyulat fogni.

- Mink elmegyünk messzebb vadászni, mert zsákmánnyal akarunk hazajönni! Hogyha annyit lövünk, akkor majd üzenünk haza kocsiór.

Mielőtt ők elindultak, fölkel, elővette a házi zsákját, megázta, a bronzkötőféket. Megjelenik a ló:

- Na, gazdám!

- Elmegyünk vadászni a király erdejébe és úgy akerném, hogy a két sógor úsdát ne találjon.

A táltos ahogy ment az erdőn, ő vadászás közben lőtt három nyulat. Evvel a három nyúlal, hogy megálltak, ugye az ő akaratja volt, a táltos akaratja, egy bronzhid volt. Ott áll ő, a lova mgg ott legel. Jön a két sógor:

- Hogyan, maga már fogott?

- Fogtam három nyulat.

- Mink egész nap összejártuk az erdőt, de még egy meheret se láttunk. Királyfi! Nem tennél szivességet, adnál nekünk egy-egy nyulat, amit kérsz érte, azt adunk.

- Én szivesen adhatok. Mért ne adnék! Nekem is elég egy. Ketten vagyok én is a feleségemmel, egy nyúl nekem elég. Adok.

- MÉR adsz?

- MÉR adnám? Pénzre nincs szükségem, egyet gondoltam.

Abban az időben, ugye, a királynak is, meg minden férfiembernek ilyen pertli volt a gatyájában.

- Adjátok nekem azt a pertlit.

- Óh! - azt mondják. - Ez meg van bolondulva, nem pénzért, nem aranyér adja.

Mindegy. Kiházta a gatyapertlit:

- Itt van, ha erre van szükséged.

Összekötötte csomagba, azt mondja:

- Elmegyek még ...

Átült a táltos^{óh}ra. Amikor hazasért, összerogyott a lova. A két idősebb: - Hát te merre voltál?

-Itt voltam, nem messze, fogtam egy nyulat. Majd megeszem.

- Hát mi is csak egy-egyét fogtunk.

- De ti merre voltatok?

- Messze, messze. A nagy erdőn innen még.

Avval ezek hazamentek, vacsoráztok. Ő is, otthon a felesége aludt. Fogta azt a nyulat, lehúzta róla a bőrt, lenyúzta, elkészítette magának.

A mese így folytatódik:

A másik ~~válsz~~^{éjsz}nap a két idősebb megen mennek ki vadászni. Azt mondja a két idősebb:

- Jössz te is velünk?

- Nem tartok én veleték, nincs nékem olyan lovam. Olyan lóra meg, mint a tiétek, én nem merek fölülni.

- Avval a rossz csikóval meg nem érsz messzire.

- Nem megyek én ~~x~~ csak ide a közelbe, majd megen fogok én magamnak valamit.

Evvel, amikor azok készülődtek odabenn, a csikósok kentározták az ő lovaikat, ő kiment, megrázta az ezüstkötőféket. Megjelent az ezüstitáltos:

- No, kisgazdám!

- No, most már végére akarunk járni. Elmegyünk vadászni, ki a nagyerdőbe. De a két sógor...

- Ne félj, most se fognak löni!

Odaértek a király nagyerdejibe, összejárták. Eljött három őzbakot. Evvel kivonszolta az út szélire, ebben a szent pillanathban a táltos egy ezüsthidat alakított. Az ezüsthid mellett

a táltos megállt.

Este, naplenyugtakor, jön a két sógor. Semmi nélkül.

- Óh, felséges királyfi! Hát merre jártál, hogy ezt a szép őzbakot lőtted?

- Nem régen jöttem ám én se. Itt az erdő szélébe. Ugy küllött igyekeznem, mert egymás után jöttek, elteláltam mind a hármat.

- Hát, mi összejártuk az egész erdőt, de sehol semmit nem találtunk. Nem adnál minekünk egy-egy őzbakot?

- Hát már azon is gondókoztam, hogy itt hagyom. Rávágom az egyiket a lovem hátára, ezt hazaviszem. De, odadom!

- Hát, ingyen nem kívánjuk ám! Mért adod?

- Mért adom? Mindegyikötök odaadja a jeggyűrűjét.

Azt mondta a legidősebbk - Jeggyűrűt? Hát! Van otthon aranygyűrűm, nem tudja meg a feleségem, hogy milyen gyűrű volt az ujjamon. Aranygyűrű.

Fogta az idősebbik, lehúzta a gyűrűjét, fogta a kisebbik, az is lehúzta, a kisebbik sógor. Odaadta. Fogták a két őzbakot, mind-egyik lóhátra vágta, ő is. Mikor odaért az apósa kertje végibe, megrázta a kentárs, visszatette a zsákba.

Hát, ő a hátán, a karon cipeli az őzbakot. Amikor hazaér, azt mondja a két sógor:

- Hát se merre voltál vadászni?

- Itt voltam, ebben a kukoricásban, itt legelt a kukoricában, itt lőttem agyon.

- Milyen szerencséd van! Mánk egész nap vadásztunk és csak egy-egy őzbakot tudtunk lőni.

Ez csak elment haza, megfejtette az őzet, készített magának belőle, a többit eltette. Jó lesz máskorra.

Harmadik vasárnap a két sógor megen készül vadászni.

- Sógor, gyere már velünk, legalább hármasba menjünk!

Múltkor is egy nyulat fogtál, azelőtt egy őzbekot, mink egész nap járunk...Mutasd meg minekünk is, merre van ez a vadhely.

- Nem megyek én veletek. Én nem ülök föl ilyen áovakra, félek tőlük.

Miklőtt hogy ezek készülődtek, ő kiment, megrázta az aranykántárt, megjelenik megen az aranytáltos:

- No, kiszegdám, végire akarsz járni már ennek? No, jól van, elmehetünk vadászni máma is.

Elindult, végigjárta a király nagyerdejét, ahogy ment az erdőn, egy lineán, egy ilyen tisztáson lőtt három szarvasbikát. Nagy nehezen kihúzkodta oda a szélre. Ahogy vonszolgatta, ott az erdő szélén egy aranyhid lett. Hát ott az aranyhid mellett legelt a lova.

A két idősebb sógor végigjárta az egész erdőt, neá találtak semmit.

- Felséges királyom! Hogyan? Mi is ezt az erdőt jártuk, még lövést se hallottunk.

- Pedig nincs hász perce, hogy lelőttem őket, de üzentem haza kocsiór, majd elviszik őket. Ezek köllenek nekem, mert nagy vadak.

- Óh, felséges királyfi! Legálább annyit tegyél meg, hogy adjál mizekünk is egy-egy szarvast, hogy ne menjünk üres kézzel haza.

- Nincs kedvem eladni, mert otthon énnekem is köllene a vadhús. De ha már ennyiből van, kevesebbel megölelgezem én is. Ez ölég lesz nékem, a másik kettőt eladom.

- Miért, mondd meg!

- Ezt? Megmondom, hogy nem olcsó dolog. Arany se köll érte, semmi se köll érte, ha megengeditek, mindegyiktek hátából lehasítok egy darab bőrt. Ez ezeknek a szarvasoknak az ára.

Hát mit tegyenek, hogy szégyenszenre ne menjenek üres kézzel a vadászatról, levetették az 2 ingüket, ő meg fogta a kését szépen, meghasította a hátukat és levett egy darab bőrt onnan. A darab bőrt beletette a zsebkezdőjibe és zsebre tette. Evvel aztán fölüt a táltosára, leszállt a királynak a kertje végibe. Mit csinált ő? Összekötötte a szarvas lábát és a madzagra a hátán húzza a szarvast. Mikor utolérte két idősebb sógora:

- Óh, te! Hát mér nem üzentél haza az apósnek, hogy gyűj-jön el kocsival?

- Nem! Húgom én így is a földön.

- Hát hol voltál?

- Itt a kukoricásban.

- Az anyja szentségit ez ilyen embernek, hogy még a kukoricásban is szarvast talál! - azok azt elhitték.

Ahogy hazaért, ő is elkezdte fejteni a vadat. A királynál

meg hentesek fejtették. Vágott le magának egy darabot a nyakából, azt mondja az apósának:

- Ezt is elvihetitek, ez nekem elég.
- Mért főzöl külön, mért nem jössz velesorára hozzánk?
- Nem! Én tudom jól elkészíteni, mint a vadász, elkészítem.

A királynának nagy mulatság volt, az ő felsége is ott volt. Amikor hogy már nagyban állt a mulatság, kiment ő. Megrázta a bronzkantárt. Bronzruhába, bronzlóval belép a királyi palotába:

- Jó estét felséges királyom!
- Jó estét, királyfi.
- No, ugye, megjön az az idő, mikor meglátogatlak. Hát most van egy kis időm.
- Jó hogy jöttél! Meríts! Itt a szerveshús, sütemény, minden.
- Felséges királyom! Lehet hogy később eszem, de most nem vagyok éhes. Kis süteményt veszek magamnak, de mikor elindultam hazulról, akkor ettem én.

A királynak a két vője a király oldalán ült, a három lánya meg velük szembe.

- Felséges királyom, ez a két vőd?
- Igen.
- Je, persze. Ezek voltak ott a háborúban veled. Emlékszem rájuk. Felséges királyom, hát ez még hajadon? Az a kisebbik lányod.
- Nem. Vagy egy ura, de nincs itthon.
- Felséges királyom! Hát hogy történik ez, hogy a két vőd a két oldaladon, a harmadik vőd sehol? A három lányod veled szem-

ben, az anyja mellette, és a harmadik vőd sehol?

Azt mondja a király:

- Hát, megnézem. Fölötűzik, átjön az is.

Erre ő megszólal: - Felséges királyi! Nehogy azt hidd, hogy ami addig történt, az mind vice volt. Ne menj a kisebbik vődért. Én vagyok az! Az az ember vagyok, akit a baromfiólba tettél lakni. És engem lenézett a lányod. Mert se főzni nem főzött nekem, mert engem egy utolsó embernek nézett. De, ha nem hiszed, most megmutatom, amit eddig cselekedtem.

Erre az egész királyi udvar kivonult.

- Először jöttem levenni a keresztet, evvel a lóval voltam?

- Evvel voltál.

- No, most megmutatom a másik lovam.

Megrázta a kantárt, ott lett az ezüstartós. Fölpattant rá:

- Evvel a lóval voltam másodszer a csatában is?

- Igen.

- Akkor vágtem el a kisujjam. Igaz? Itt a zsebkendőd, királyatyám. Nem kell, kímostem, visszadom.

Megrázta az aranykantárt: - Evvel voltam harmadszor, amikor megkérdezted, hogy hol lakom. Mondtam neked, hogy a Baromfiországban. Akkor se jöttél rá, az utolsót cselekedted velem, hogy a baromfiólba tettél lakni. És mikor jöttetek haza a frontról, ti mind neveltetek rajtam, hogy vezettem a gebe csikót. Pedig addigre én néktek a háborút legyőztem. És a két sógorom mindig bele-röhögött az arcomba. Pedig ha tudták volna gondókozni, tudták volna

na, hogy én voltam. Felséges királyom! Ide a gebét! Most megmutatom az arany vőidnek, a szép vadászatot. Először, mikor hívott a két sógor vadászni, én is megráztam azt a kantárt. Én is elmentem vadászni. Megjártam ezt a nagy erdőt, lőttem három nyulat. Az én táltoslovam végigzavarta az erdőt úgy, hogy ti vadat nem találtatok. A táltosom változtatott egy bronzhidat, ott volt rajta három nyúl. Este, naplenyugta felé jött a két sógor. Megkértek arra, hogy adjak el nekik vadat. Először kinevettek, mert a gatyapertliért adtam.oda ^énekik a két vadat. Sógoraim! Itt van a gatyapertli! Nem küll nekem ez se, csak azért, hogy győződjetek meg róla, hogy én voltam. Amikor vadászni mentünk, második vasárnap, akkor az ezüsttáltoson mentem. Három őzbakot lőttem. Végigjárták ők is az erdőt, megengedtem nekik. Vad nélkül jöttek visszafelé. Eladtam nekik a két őzbakot a két aranygyűrűért. Itt a két aranygyűrű, amivel fizettek. Ez se küll nekem, már erre sincs szükségem. Most jön a legérdekesebb. Harmadszor mentem az aranytáltosommal, amelyiken most ülök. Végigjártam az erdőt, levadásztam, lőttem három szarvasbikát. Már nem a kövesút mellett vlt, hanem egy erdei tisztáson, egy lémián. A táltosom ott legelt melletttem. Jött a két sógor hazafelé, megkértek arra, hogy adjak el nekik vadat. Ugy csináltam, mind aki nem akar eladni, hogy véget vessek a vadászatnak. Mégis eladtam nekik egy szarvasbikát, sajnos ki küll mondanom. Sógoraim! Vessétek le magatokról az inget!

Huzakodtak. Erre a király megszólalomodik:

- No, vetkűzzetek!

(- Felséges királyatyám! Azér a darab)

- Felséges királystyám! Azér a darab bőrét, amit levágtam a hátukról, azér adtam el nekik a szarvasbikát. Nézd, itt van a zsebkezdőmben ez a bőr, majd begyógyul a hátuk. Látod apám! Azér az Isten se engedte azt, hogy tovább húzzam, meg kellett mondanom, hogy én vagyok az, aki a bronz-, meg az ezüst-, meg az aranytáltonon járt. Én vagyok az a királyfi. Az én apám volt az a szegény ember, akinél a forrázó teknő alatt találtál.

Hát, itt a mese vége, aki tovább tudja, mondja!

6.

Üveghegy királynéja
/ Jakab királyfi /

Eccer volt, hol nem volt, a hetedhét országon is túl, az Óperenciás tengeren is túl, volt egy király. Ennek a királynék volt egy daliás szép fia.

Olyan szárazságok voltak, hogy a városba mindenkinek a kútja kiszáradt, csak a király kútjába volt víz. De az egész falu, az egész város a környékről, mindenki a király kútjára járt vizér.

Ez a királyfi olyan hász-huszonegy éves volt, és amelyik nő megtetszett neki, aki vizér ment, azt mindegyiket megszégyenítette. Ugyhogy már a fiatal lányok, menyecskék nem is nagyon akartak vizér menni ehhez a királyhoz.

De ebben a városban, a város végén lakott egy idősebb néni, egy idősebb asszony. Ez az idősebb asszony az unokájával élt. Ennek a kislánynak az anyja, mikor még a kislány kicsi volt, meghalt. Ugyhogy az öreganyja nevelte. Az öreganyja már annyira hihetett, hogy vizet inni, hogy megsajnálta az öreganyját, hát azt mondta:

- Akármilyen lesz is, ha meg is szegényit, akkor is kell hoznom vizet.

Elindult a királyhoz. Mikor odaért a király udvarába, meglátta a királyfit, jött. Mikor a kútnál volt, húzta a gémeskúton a vizet, utána mikor megtöltötte a vödreit, hát ezt is megböcsztelenítette /a királyfi/.

Ekkor, mikor hogy a kislány elindult a vödörrel, megátkozta a királyfitit.

- Addig ne legyen se boldogságod, se megfelelő helyed apádnál, se feleséged, amíg nemk találasz éppen olyan házat, mind édesapádé, a kerítés is olyan legyen, a ház is, az ablakok is rajta, s de még a gémeskút is.

Hát a kislány fogta a vizesvödöröt, vitte az öreganyjának a vizet. Hát a királyfi bement. Mondja az édesapjának, hogy a városvégi kislány mit mondott neki.

- Óh, fiam! Ha már így van, hogy téged megátkozott, ülj lóra, nyergelj magad mellé katonaságot, indulj el addig, amíg olyan házat nem találsz, mind a mienk, ahogy mondta / a kislány / - olyan kerítést, ablakot, kútát, mindent.

Megmondta a királyné az urának. Hát a király megelé hivatva a fiát. Fülnyergeltetett ötven katonát, meg a királyfi fülkésülődött. Evvel elindultak.

Mentek, mendegéltek, utóbb már odaértek, hogy amit vittek ennivelót, az is elfogyott. Ugyhogy már arra kényszerültek, hogy az egyik katonának a lovát levágják. Levágták, megették. Az a katona akkor ottmaradt. A király, amikor már látta, hogy hús legénye van, a harminc legénynek a lovait megették, azt a huszat visszafordultatta, hogy menjenek az apjához vissza, s mén egyedül.

Hát alig ment egy jó fél napi járást, egyszer csak megáll egy királyi pelota előtt. Megáll a lónáton, néz. Éppen olyan ház, mind az övüké, ablakokkal, udvar, gémeskút, minden.

- Hát, akámi lesz, ide beszéljünk szolgánsk.

Fogta a lovát, elengedte:

- Te nem köllesz nekem úgyse mostanába!

Bemén a királyhoz, köszön. A király fogadja:

- Felséges királyom! Szolgálatot keresek.

- Hát én ilyen fiatal uriforma legénynek más szolgálatot nem tudok adni, szégyenleném is, ha csikósnak tenném, vagy gulyásnak, vagy kondásnak. De énnékem szükségem lenne egy kertészre. Más dolgod nem lesz, mint ügyelsz a rózsákra. Van egy rózsakertünk, tuþipán, minden van benne, de én megmondom néked hogy van. Neppel még emilyenek a rózsák, de reggelre valami mind kiszívja a szirmukat és lankadnak. Erre köllene vigyáznod, hogy kik szívják ki a rózsáknak a szirmát.

- Hát, felséges királyom, megpróbálom.

Lement a kertbe, a királyné kért egy csokor rózsát, vágott neki, mind a kertészek. Betekerte appírral a vágott végét. Bevitte, betette a királyné egy vázába.

- Óh, felséges uram! De gyönyörű ez a kertsész, ez nem igaz, hogy nem királyfi.

- Áh, hogy lenne királygyerek! A királygyerekek nem mennek el szolgálni.

- Nékem gyanús!

Avval megjött az est. Hát a gyerek lefeküdt ott a kertészházba, egyszer csak íppsz-roppsz, valami suhogász.

Hát kinéz az ablakon, ott, ahol ónáluk is volt a gémeskút, mit lát a gémeskútnál? A gémeskút káváján három vadkacsa.

Ez a három vadkacsa lehányja magáról a tollait és abban a szent pillanatban, hogy kették a szárnyukat, három gyönyörűséges szép királylány /lett/.

Hát ő a gyönyörűségtől elbámult, és mikorra hogy hát észre- vette volna magát, kijött volna első este, a vadkacsák elszáll- tak.

- Akármilyen lesz, de holnap kiléssem őket!

Reggel néz a király:

- Nem láttál semmit?

- Óh, felséges királyom! Megmondom őszintén, nagyon melegen volt és elnyomott az álom.

Nem akerte a királynak mondani, hogy ő mit vett észre.

Megjött az est. Nem is feküdt le, odekönyökölt az ablakhoz. Nap- nyugta után, úgy kilenc-tíz óra felé megjelentek a vadkacsák. Mikor levetették mind a hat szárnyukat, a három kacsa, akkor o- dament szépen, közrefogta a hat szárnyat és elvitte a kertész- házba.

A három királylány, mikor kijött a vizből, körülnézett. Mert tulajdonképpen ez a három királylány az Öveghegy király- néjának, a vesorrú bábának a lánya volt.

Evvel azután a három királylány odament a kertészlakhoz. Hát tudták ők, de őnekik nem volt más kérésük, csakhogy a szár- nyaikat adja vissza.

- Add vissza a szárnyunkat, többet ne jövéünk!

- Dehogyan adom!

Nagy nehezen kettőnek mégis odáta a két-két szárnyát. A kisebbiknek nem adta a szárnyát oda. Evvel azok elröpültek, a kisebbik lány ottmaradt.

Reggel fölkel a királyné, reggeli után.

- Ajj, hát mi van evvel a kertésszel? Hát máskor a reggeli után ilyenkor már üntözgette a rózsákat. Mi van vele? Most nem akar dolgozni, vagy meghalt? Ergye, nézd meg!

Hát a királyné azt mondja az udvari lánynak:

- Ergye, nézz be, hát mi van evvel a kertésszel!

Mén az udvari lány, hát amint benéz ez az ablakon, egy gyönyörű szép királylányt lát ott. Egymás mellett fekszenek az ágyon.

- Felsőes királyném! Én nem tudom, hogy ez én szemem nem jók-e, de én úgy láttam, hogy a kertészlegény egy gyönyörű szép fiatal, de úgy nézem királylány, avval fekszik ott az ágyon.

Azt mondja a király: - Menjünk mind a ketten, meg akarok győződni a szememmel.

Hát, odamén a király, látja.

- Mi van, kertész? Hát nem is mondtad, hogy...

- Hát, felsőes királyom! Este jött ez a lány, itt fogtam magamnál. Szállást kért.

- Ja, de mána a rózsáknak is megvan a szirmuk.

- Hát, én nem bánom, felsőes királyom, szépek a rózsák, szép ez élet, de én azt gondoltam, hogy mától fogva nem szolgállok. Hszamegyek apámhoz, mert vedd tudomásul, hogy én is királyfi vagyok!

No, jól van. Erre fogta magát, elindult, a királykisasszonnyal. Hát megsérnek. Mikor megláta az édesanyja, örült az édesapja, örültek a fiának, de annak jobban, hogy nagyon gyönyörű volt a menyűk.

Telt, múlt az idő. Egy-két év múlva a fiatal király azt mondja az apjának:

- Apám! Menjünk el vadászni.

- Hát, menjünk, fiam.

Erre hintóra ülnek. A fiatal király felesége ott-hon maradt. De közben a királyfi azt a két vadkacseszárnyat beletette egy dobozba, ott volt a szekrénybe bezárva.

A királyné azt mondja:

- Ej, édes lányom, de szép vagy! Én is ilyen szép voltam valamikor, amikor fiatal voltam.

- Óh, édesanyám! Én vagyok szép? De ha engem meglátnál a valóságos ruhámba fülböltözve.

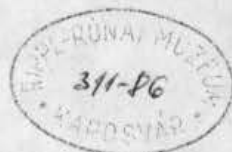
- Hát hogyan, kislányom?

- Ott van, abban a dobozban, benn a szekrényben. Ott van két kacseszárny. Ha pisit rátehetném a hátamra, én olyan gyönyörű lennék, hogy te még olyat nem láttál.

- Hát hogyha ez a kívánságod, lányom, ezen segíthetünk!

Fogta a kulcsot, kinyitotta a szekrényt, odatette a két szárnyát, minthogyha azok oderagedtek volna. Kettőt-hármat suhintott a levegőbe, mint a vadkacsa, erre visszaszól:

- Édesanyám! Mondd meg a fiednek, ennek a szegény Jakab ki-

rályfinak, ha engem meg akar találni, akkor engem megtalálhat az Öveghegybe. En a mai naptól elmegyek vissza édesanyámhoz.

Ahogy azt mondta, a királyné csak ámult, bámult, egyet fordult, irány az erdő felé, smerre az ura vadászott. Amikor az ura hogy fölnézett, látta a vadkacscát.

- Azt mondja a kocsisnak:

- Fordulj vissza, kocsis, mert énnekem rossz érzésem van.

- Hát mi van veletek? - mondja az apja.

- Csak forduljatok vissza!

Az anyja sir.

- No, édesenyám, ugye becsepta magát? Ugye, kivette neki a két kacscszárnyat, odaéta és most engem itt hagyott? Milyen üzenetet hagyott?

- Mit hagyott? Ha utána akarsz menni, akkor ergye el az Öveghegybe. Ott megtalálod. Azt mondta, hogy ezt a szegény Jakab királyfinak mondjam meg.

- No, jól van. Ha ezt tetted velem, akkor el is indulok.

Hát ahogy kérdezősködött, hogy az Öveghegyre hogyan juthatna föl, miképp, hát egy öreg bölcs mit a jóslat neki? Hogy csináltasson magának scélból bakkancsot.

Csináltatott is a kováccsal. Avval elindult, mert hogy mikor odaér az Öveghegyhez, azt a bakkancsot húzza fel.

Amint ment, mendegélt, már levásott a lábáról a valódi bakkancs. Annyit ment. Eccer aztán odaért, fölhúzta azt a bakkancsot.

amit csíánltatott a kováccsal. Acélbakkancsot. Ahogy abban elindult, hova ért? Egy nagy szakadékhoz. Egy nagy gödörárokhoz. Mint lát ezen a dögörárkon? Miné amikor egy kisebb folyó folyik - vér folyt.

- Akárhonnan folyik ez a vér, én eddig megyek, még oda nem érek.

Több mint egy fél napi járásra, mikor ment, mit lát? Két óriás egymást üti, egymást vágja karddal. Veszekesznak. Amikor meg látta a két óriást, illendően köszön nekik:

- Adjon Isten, jó napot emberek!

- Megadta az Isten néked is, keresztelt fiú. Jó hogy jöttél! Legalább te igazságot csinálsz most köztünk. Mert miné, két tárgy van, és nem tudunk rajta elosztani. Ez a két tárgy olyan, hogy egyik a másik nélkül nem ér semmit.

- No, mutassátok meg, mi az.

- Itt van egy nyeregkápa. A nyeregkápa nem jó a kalapács nélkül, a kalapács nem jó a nyeregkápa nélkül. Ha a nyeregkápát meg-
^{nyú}ssuk a kalapácsra, oda szállunk, shová akarunk.

Azt mondja ő magába:

- Ez kell énnékem! Tudjátok mit gondoltam? Én csak az igazságot tudom mondani. Fogok egy darab követ, elhajítom. Aki legelőször ér oda a kőhöz és idehozza hozzám, szé lesz mind a kettő.

Fogta a követ. Hát úgy 30-90 méterre el tudta hajtani. Ezek elmentek. Ő addig meg-tudta érinteni a kalapácsot a nyeregkápával és azt mondta:

- Én most szonnal ott legyek az Üveghegyen.

Fölemelődött a nyeregkápa, vitte a királyfit. A két óriás visszatért, hűt helyét találta mindennek.

- Na, ez is becsapott minket!

Amint odeért, nem tudott átmenni a kerítésen. Mert annak a vaserrú bábe királynénak a lakása körül volt véve ilyen övegkerítéssel. Odeált ő a kerítéshez, elkezdett sirná.

Közbe másnap reggel mondja a két idősebbik lány a kisebbiknek:

- Ugye, te is ott hegytad a Jakab királyfit. Az sose jön el. Érted, hogy jut az ide föl? Mégha föl is jutna ide, a kerítésen ~~XXXXXXXX~~ beeresztenéd, mert megkérnéd anyámat, de nem tud ide följönni.

Avval ahogy fogtak három kannát, mennek vizér, a legidősebb megáll. Visszaszól a kisebbiknek:

- Te! Eljött az ured érted. Nézd, ott van a kerítésnél.

Nem is akart hinni a szemeinek a kisebbik. Látja, hogy ott sir: - Hát mér sírsz?

- Mért ne sírnák, még ahogy eljutottam idáig, de nem tudok átmenni a kerítésen.

- Mindjárt beeresztlek.

Avval fogták ők a három kanna vizet, megmerítették, mindjárt mentek vissza. Amikor visszaértek, odamennek az öreg banyához:

- Édesanyám! Eljött a férjem értem, szegény Jakab király. Engesd be, legalább hadd legyen itt nálunk.

- Ah, ereszd be! Ugyis elveszem én az életit annak a zshivány-nak, amiért ott fogott tégedet két-három évig!

Evvel elment a lány, megfordította a gyűrűt az ujján, azonnal

kinyilott az Üveghegynek a kerítése. Az Üreg banya nevetve fogadta:

- No, eljöttél a feleségedér? Mégis megkerested? Addig nem feleséged, amíg a három kívánságot nem teljesíted. Csak akkor lehet a feleséged.

- Jól ven, Üreganyám. Ha már eljöttem, mondd meg mi az.

- Mi lenne! Vágd ki ezt az erdőt. Holnap délre azt kivágod, a helyit fűszántod, ^(b?)leveted buzával, azt a buzát lederárod, abból nekem sütből egy kemencében három kenyeret. Ha nem, akkor fejedet vétetem!

Búsult szegény. Hát hogy tudja ő megcsinálni? Adott neki egy Üvegesákányt, egy Üvegfejszét, egy Üvegfűrész, egy Üvegekét meg vetőmagot. Odaért az erdőhöz, ütött egyet a fejszével, üszetörött. Mert minden Üvegből vót. A fűrész is eltörött. Utána letült a fatuskó mellé és elkezdett sirni. Hát megjött úgy tizenegy óra tájt /az idő/. Azt mondja a banya:

- No, akkor megíktek vissz a szegény Jakab királynak enni?

Erre megszólamodik a volt felesége:

- Édesanyám! Én vagyok a legkisebbik, én vagyok a legügyesebb. Elviszem én őneki. Ugyis az én uram volt. Legalább utoljára lássam, mielőtt meghal.

- Óh, bádog szült téged is, nem én, az anyám! Hát ergye, csináld a kívánságod!

Erre fogta ő a kosarat, elvitte. Erre aztán elment a kisebbik lány. Mikor odaért, ő sir:

- Hát mér sirsz?

- Mért sirok? Olyan feladatot adott édesanyád, hogy emig a világ világ, én azt teljesíteni úgyse tudom. Ugyis most látlak téged utoljára.

- Dehogysis! Csak fogadj nékem szót. Tedd ide a fejedet a térdemre, csak hajolj ide!

Ezvel mikor megette az ebédet, evett is, nem is, mer bánkódott, ő elkezdte a fejét úgy cirógatni. Ez eleludt. Eddig a lány megfordította az ujján a gyűrűjét, mert őneki volt varázsereje, hát abban a pillanatban az Isten tudja hágy óriás vágta az erdőt. Amarre az esdő már le vót vágva, az óriások szántották, vetették, eratták is, úgyhogy már buzát is daráltak. Hát három ilyen kisebb kenyér már a kemencében is volt. Mikor ő ezt látte, a lány, odanyúlt a férjéhez:

- Kelj föl! Mindjár itt lesz édesanyám, és te alszó, az erdő meg a lábán!

- Óh, dehogysis. Nézd, már nem is látok erdőt!

- Az az egy szerencséd, hogy én hoztam neked ebédet! Most egyet mondok néked. Édesanyám idejön. Te odaadod néki a kenyeret, de nem eszik ám belőle, mert ha enne édesanyám, mindjárt meghalna. Mert én megmérgeztem a kenyeret. Anyám úgyse eszik. De most egyet mondok néked. Ha édesanyám ideér és téged hív, hogy ergye vele haza fiákeron, föl ne ülj rá, csak indulj gyalog, én onnan-haza megfordítom a gyűrűt, te előbb hazaérsz, mind anyám.

- Jó.

Ődaér az öreg mama: - Na, teljesítetted a kívánságom?

- Óh, hozom is a kenyeret!

☞ Odavitte a kenyeret:

- Egyék, Üreganyám!

- Dehogyan, édes fiam, majd máskor, hadd hüljenek ki!

Erre az öreg mama mondja néki, hogy üljön föl a hintóra.

- Nem ülök föl, nem ültem én sohasé hintón, meg most se ülök föl, majd hazaérek én gyalog is.

- Óh, hogy annak a két szemé folyon ki, aki erre téged tanít!

No, jó. Evvel a banya elindult, nem fiákeren ment, ugye, abban az időben nagy varázssereje volt, egy seprűre fölült és úgy seprült, mint a sárkány, a nagy banya.

A lány otthon megfordította a gyűrűt, ő előbb hazaért, mind az anyja.

- No, te hogy jöttél?

- Hát hogyan jöttem volna! Gyalog.

- Óh, átkozott légyen aki téged erre tanít. Nem baj, én még azért az életedre török.

- Na, az első feladatomat teljesítettem.

- Rendben van. Most van egy másik feladat.

- Na, mondd meg, Üreganyám!

- Látod ott azt a halastavat? Abban a halastóban van két szanyhal. Azt holnap nékem megsütöd aranytepsiben. Itt az aranytepsi, elviheted, de megfogod a halat.

Egy nagy, istentelen halastó.

- Itt van két vödör, evvel merd kia vizét.

Hát el volt keserédve. Odament. Ahogy tovább tartotta a vízben, az a jébből készült üvegveder elolvadt. Nem volt semmi. Ült a halastó partján. Megen megjön a tizenegy óra tájt. Megszólamodik a banya:

- Hát máma ki visz ebédet a szegény Jakab királynak?

- Óh, édesanyám, mindig kérded! - mondja a legkisebbik. - Hát minek fáradna a két nővérem, mikor az én uram és én vagyok a legkisebb és a legügyesebb.

- Ergye, még máma megláthatod, még máma segíthetsz neki de holnap úgyis az én életit veszem!

Hát fogta a lány a kosarat, a kis kosár fű volt étellel. Odaért a halastóhoz. Látja, az ura ott a halastó-fejnél, a leeresztőnél sir.

- Mi baj van?

- Nézd, alig vettem ki egy pár vödörrel, elolvadt ez a jégből való vödör, nem tudom még merni se. Nemhogy halat fogjak!

- Gyere, egyél nyugodtan. Ne bámulj, majd én elintézem. Avval megebédült a gyerek.

- Hajtsd ide a fejedet megen, hogy ...

Ő ott a haját borzógatta, megen éaltatta varázserejével, hogy ő tudjon addig dolgozni. Mikro észkrevette, hogy az ura már alszik, megfordította a gyűrűt, ott termett, tudja Isten, több mint száz óriás, elkezdtek a vizet eregetni ki a halastóból. Kéregették a halastóból a vizet, megfogták a két aranyhalat, megpuccolták, beletették az aranytepsibe és megsütötték.

Evvel azt mondja a lány a férjinek, szegény Jakab királynak:

- Most megjön anyám. Adj néki halat, de bárcsak nyalná meg, azonnal meghalna. Mert én megmérgeztem őket. De nem fogja még a szájához se tenni. Majd mondja, hogy máskor eszi meg. De te

ne búsulj semmit, a többi az én dolgom. De fől ne ülj meg se a fiákerjára, se semmire, mer el akar pusztítani. Én már tudom, mikor anyám innen elindul én megfordítom a gyűrűt, te előbb otthon leszel, mind ő.

Megérkezett a banya dél tájba: X

- Na, fiam, teljesítetted a parancsot?

- Óh, kedves édesanyám, ott a hal sütve, frissen. Egyéki!

- Óh, fiam! Majd holnap, ha kihül. Majd elviszem haza, majd otthon megeszem. Gyere velem, ülj fől ide.

- Nem ülök fől, édesanyám, mi nek ülnék fől, én is haza érek, mire maga.

- Hó, a szeme folyon ki, aki erre sanit! Jól van, csak gyere.

A lány, mikor észrevette, hogy az anyja elkezdi a levegőben sühogni, a süprűvel, megfordította a varázsgyűrűt, ez már otthon is volt.

- No, fiam, hazaértél? - mondja gúnyosan.

- Haza, édesanyám.

- No, két feledatomet teljesítetted, de a harmadikat úgyse tudja még a feleséged se segíteni. Legalább holnap elveszem az életedet és nyugton leszek tőled.

Mikor megjött az est, azt mondja neki a felesége:

- Készülj fől szépen, és útnak indulunk addig, amig időben van. Mert éjjél tájba adja ki neked az utolsó parancsot.

Evvel a lány bement a szoba közepire. Ahogy bement, egyet nyállal köpött. Második köpését az ajtóküszöbhez köpte, a harmadik köpésit a konyhába. ^(r?) Erre, mikor az öreg banya megszólamodott, a három köpés beszélt, a lány köpése. Ők pedig útnak indultak.

Éjfél előtt megszólamodik a banya:

- No, Jakab királyfi, gyere be, megmondom mi a harmadik teendő.

Megszólamodik az első köpőnt:

- Várjál, édesanyám, mer már levetkőztem, meg a cipőmet is, Jövök.

Erre a banya megen elhallgatott. Várt, aztán megen megszólamodott:

- No, most se jössz?

- Óh, mindjárt jövök, csak megmoszkodok.

- No, jó, akkor siess!

De ezek addig elindultak. A lánynak a varázsgyűrűjével ők úgy szálltak a levegőbe, mint két gerle.

Harmadszor is megszólamodik a lánynak az édesanyja, a királyné:

- Jakab királyfi, gyere már! Már unom ezt a sok várakozást.

Mit mond a köpő? - Felfújhatod már Jakab királyfit is, lányodat is, mert már itthagytak.

Há! Erre fölmérgett / a banya/. De volt ennek a banyának egy öregapja. Odszólítja:

- Azonnal ülj föl erre a mozsárra és ergye utánuk. És skárhál

fogod meg őket, hozd vissza, mert mind a kettőnek kiszedem a szemét!

Na, jó. Az öreg fölült a mozsárra. A lány messziről érezte:

- Óh, Jakab királyfi! Ugy pörkölődik a hátam, jön értünk öregapám. Utolér. De nem baj. Gondoltam, egyet. Én most megállok. Én leszek rózsabokor. Te meg a rózsabokor közepin leszel egy szép pacsirta. De te mindig a bokrot nézd, föl ne nézz senkire, mert ha véletlenül öregapám szól és ránéz, azonnal megvakít. Téged megfog, énnékem meg mennem köll utánad.

Mikor érezte a lány, hogy már utoléri az öregapja a mozsár tetején, ahogy ment, egy szép rózsabokorra változott. A férje, Jakab királyfi meg egy szép pacsirta volt. Csicsereggett ő a rózsabokron.

Nem látta az öregember, hogy ment előttük két vadgalamb, megállt. Visszafordult a mozsár. Hazaért, monja a lányának;

- Én nem láttam mást egész úton, mint ezt a két vadgalambot előttem, azok voltak. És eccerre nem láttam őket tovább, csak egy rózsabokrot láttam, azon a rózsabokron nem volt más, mind egy pacsirta.

- Mért nem szóltál a pacsirtának? Az rád nézett volna, megvakult volna abban a szent pillanatban. Te a madarat megfoghattad volna, elhozhattad volna énnékem, a bokor meg jött volna utánad, mert sze az én lányom, a bokor. Látod, kihátszotás! Most azonnal indulj utánuk még egyszer!

Ej, a banya még nagyobb varázsszerőt adott annak a mozsárnak, amin ült az öreg. Eccer csak megen hátranézett a lány:

- Jaj, szegény uram, Jakab királyfi! Jön öregapám megen értem. Mindjárt itt lesz a nyomunkban. Én gondoltam valamit. Én átváltozok egy kápolnába, te pedig abban a kápolnában leszel egy pap. És szépen misét tartasz. Prédikálsz. De azt meg ne tedd, hogy hátranézel az oltártól. Mer ha hátranézel, abban a szent pillanatban megvakulsz, öregapám bejön az ajtón és megfog.

Ugy is történt. Utolérte az öreg őket. Hát eccerre mit lát? Egy gyönyörű szép kápolnát, egy fiatal pap tartja benne a misét. Szépen énekel a pap, prédikál. Megállt, egy darabig hallgatta:

- Hát én nem látok semmit, ez a pap tegye a kötelességét.

Avval fordult az öreg, visszament.

- Hát, lányom, - mondja a banyának, mert öregapja volt, - egész úton vadgalembeket láttam, egyszercsak eltűntek. Mászt nem láttam egész úton, mind egy kápolnát és a p kápolnában egy fiatal pap tartotta a misét.

- Óh, te oktalan! Nem csodálom, hogy megöregedtél a butaságban! Hát hogyha a papnak szólsz, ő meg hátranéz tehozád, mint a hívőkhöz szokott, megvakult volna. Megfogta volna a papot, vitted volna ki a templomból, a templom gyűtt volna utánad. Mert az férje volt a pap, ő volt a kápolna. Most látom, énnékem köll utánuk mennem!

Ej, fölült a g banya is arra a mossaúra, még fele úton sem volt, azt mondja a lány:

- No, férjem, Jakab királyfi, nagy baj van! Anyám idnult el értünk. De én most kifogok rajta, ha te is úgy tessel, mind ahogy mondom. Met elpusztítom teérted anyámat. Most én egy halastóvá változok. Egy nagy halastó leszek. Te pedig a halastó közepin leszel egy vadkacsa, vadréce. Te mindig így fejtetön állj a vízbe, hogy a farkad legyen fölfelé, a feneked. De a fejedet ki ne vedd a vízből, mert édesanyám hív. Nekem csak mindig úgy állj. Kétszer hív, harmadszorre elkezdí a vizet inni.

Eh, odaér a mama, látja a halastót. Ó mindjár tudta!

- Óh, édes lányom! Látom, hogy azon vagy, hogy elpusztítsalak-mondja a halastónak. - De nem baj, majd idehivem én az arany vadkacsánkat, a vadrecémet. Lilikája, gyere ide lilikája! Adok enni, adok mindent.

De nem nézett a vadkacsa rá. Mikor látta, hogy másodszor is hiába hívja, harmadszor is szólt, mikor harmadszor szólt neki, mérgében a banya azt mondja:

- Szívd számg a vizet!

Elkezdte a halastóból a vizet szívni, minthogy felszívja a vizet, és meg tudja a récét fogni. Hát amint szita, szita ezt a sok halastó-vizet, eccercsek elpukkad, a mama meghalt.

- No, Jakab királyfi, látod keáves uram! én érted fölláldoztam az én életem, az anyám életit is. Kiváncsi lezek, milyen hü leszel te énhozzám.

Avval elindultak. De ahogy ő az uton lerongyolódott, szegény ruhában volt, beértek a város szélébe, ott a város székin lakott

egy szegény csizmadia. Azt mondja a férjinek:

- Kedves uram! Ergye most haza anyádékhoz és hozz nekem egy ruhát, hogy tudjak átöltözni, ne menjek így a városon végig veled. De azt is megmondom, hogy el ne feledkezzél rólam.

Hát bement ahhoz a szegény csizmadiahoz. Ennek a szegény csizmadianak a felesége egy vak asszony volt. Amint ott üldögélt, gondolkozott a lány, a királyfi házáért. Hát amint ahazáért, fogadták ott szolgák, hercegnők, gróflányok, hogy hol volt ennyi ideig. Elkezdtek kérdezni, mert régóta elment hazulról. Közben ő leült és tovább társalgott, megfeledkezett a feleségről. A felesége meg ott volt a szegény csizmadianál.

Elmulott egy év. Hallja a szegény királykisasszony, mert királykisasszony volt ő is, hogy esküszik az ura. Azt mondta erre a csizmadianak:

- Ergye, kérlek, bátyja! Nem vinnéd el, amit adok neked, a királyfihoz? Mámá esküdik a fiatal király. Van egy csokor gyöngyvirágom. Vidd el, add el. Mert miháncs meglátja, a királykisasszony megveszi.

Avval ő varázsolt egy csokor gyöngyvirágot. A gyöngyvirág úgy volt, hogy a királykisasszony, aki a férjéhez ment férjhez, ha megfogta, azonnal sirni kezdett.

Odament az öreg csizmadia, fogja a virágot. Mikor meglátta a király, akkor nősült ugye a királyfi, azt mondja:

- Paps, nem eladó?

- De, eladó, azért hoztam. Már csak ez az egy csokorral maradt, a többi eladtam. Mert ennek az ára az lenne, hogy a királyfi poharából egyet tudnék inni.

De ő mikor elindult, az öreg csizmadia, odadta neki a lány a gyűrűt. Amikor a királykisasszony kezibe fogta a csokor gyöngyvirágot, elkezdett sirni. Hát a kívánságát teljesítették az öreg csizmadianak, mindhát a király poharából adnak neki inni. Amikor ivott, a gyűrűt a szájából belcejtette. Amikor meglátta a királyfi, mindjárt azt mondja a feleséginek:

- Kedves feleség, se sirj! Nincs helye a siránkozásnak, nézd, most jut eszembe, hogy kit hagytam el. Itt a gyűrű.

Odament az anyjához, apjához, mondták neki:

- Hát, fiám, nem tudted először mondani? Most milyen szegény. Ezt a királylányt is megkérted és mégis...

- Nem bánom, énnékem csak az küll feleségül.

Hát a király mit tehetett? Nem tehetett mást, a fia dönt. Női ruhát, királykisasszonyruhát küldött a fiától hintón a királykisasszonynak, az fülöltözött, eljött haza. Azt mondja neki az anyós, mert ugye már ő előtte is ott volt náluk:

- Most már mutasd meg, hogy te küldted a gyöngyvirágot.

- Gyöngyvirágot? Azt nem készítek neked, de, édesanyám, én mást készítek. Mer varázserém van, itt a gyűrű.

- Hát mutasd meg, hogy mit tudsz, kislányom!

Avval megfordította a gyűrűt az ujján, minthát hogy megmutassa a varázseréjét az anyósának. Egy szép gyönyörű apró csirkéket

a tyákkal fordított a gyűrűn.

Azt mondja: - Itt a varázserőm. Látod, nem csinállok néked gyűngyvirágot, csak ezt. És megmutatom néked, hogy én voltam az, aki innét elszállt. De többé nem tudok elszállni.

Elmondott mindent, hogy az anyja hogy halt meg és azt is, hogy a szárnyát otthagya az Öveghegybe. És azóta élnek ketten a fiatal királyfival, ha meg nem haltak.

7.

Égigérő fa

Hol volt, hol nem volt, lehetédét országon is túl, az Ópe-
renciás tengenen is túl, volt egy király. Ennek a királynak
az udvarán volt egy nagy égigérő fa. De olyan magas vót, hogy
a fának a teteje az eget verte.

De ennek a királynak volt három szép lánya is. Amikor meg-
jött az idő, hogy a lányok megnőttek, az első évben eltűnt a
legidősebb lánya, összekerestette az országba mindenhol, és
mikorhogy annak a gyászát lektették, jött a másik lány, azt
is elvitték. De hát nem tudta /a király/, hogy kicsoda, mi-
cáoda viszi el. De a lányok nap-napról tűntek. Harmadik éven
a legkisebb is eltűnt. Tizennyolc éves volt. Dél felé mit űk
hall a király? Egy kiáltást. Amint kiment, körülnézett, mást
nem látott, mint villogást. De azt látta, hogy az égigérő fá-
nak az ágain ballag egy szörnyeteg, egy sárkány.

A király ekkor összehivatta az összes tudósait, bölcsseit,
és kért tőlük véleményt, hogy mit csináljon. A bölcsök azt mond-
ták, hogy hirdesse ki, hogy aki fölmen az égigérő fa tetejére
és visszahozza a királylányokat, annak adja a fele országát
és azt a lányt, amelyiket válassza.

Hát nem is sokára jöttek, összejöttek a legények, grófok,
bárók, hercegek, szegényebb legények, akik azt gondolták, hogy
végig tudják mászni az égigérő fát.

Próbálkoztak, a nyolcadik-tizedik ágig fölmentek, tovább nem. Ekkor már úgy volt, hogy az egész környékbeli, városbéli legények, a grófok, a hercegek, a szegényebbek is mind próbálkoztak. Sikere egyiknek se volt.

De hát volt a király városába egy kis kondásgyerek, kanászgyerek. Ezt a gyereket Jancsinak hívták. Az is jelentkezett, hogy fölmen az égigérő fára.

- ~~Próbáld~~ szerencsédet, János fiam, te is. - mondja a király.
- De nem hiszem, hogy néked is sikerül. De hát már nagyon sokan próbálkoztak és szerencséivel egyik sem volt.

Evvel hazament, megmondta, az apjának, anyjának, hogy mire számíthatnak. Az anyja elkezdett sirni. Mert hát ez az egy gyerekek volt. Ő csak addig-éddig vigasztalta, amíg elkészítette neki az anyja a tarisznáját. Ahogy kilépett, volt neki egy fokosa, kezibe vette. Odament a királyhoz. Hát nagyon nézték a többi legények is, az urak, mindenki, aki ott volt a király udvarába. Kiváncsiak voltak. Ő csak elindult.

Mikor már elhagyta azt a bizonyos magasságot, ameddig a többiek mentek, úgyhogy hát ágról-ágra föllebb ment. De ez égigérő fának minden ágán egy-egy ország volt. Amikor fölért, a fűző ágakra, megállt. Három ág volt a fának a koronája.

- Hát, akármi lesz, az első ágon megpihenek, most már tovább nem megyek!

Ahogy ott megállt, körülnéz, mit lát? A király legidősebb leánya ült ott.

- Hát te mit csinálsz itt?

- Óh, kis Jancsi! Te ide feljöttél? Hazajön az uram, téged úgyis halálnak halálával öl meg.

- Nem bánom én, erre szánsem az életemet. Én akkor is most azon vagyok, hogy mind a hármatokat innen kiszabadítsalak.

- Hát honnan tudod, hogy mind a hárman itt vagyunk?

- Mind a hárman eltűntetek, itt kell hogy legyetek a környéken.

- No, hátha már így van, erre szánted az életed, hogy minket innen meg akarsz menteni, én mondok neked valamit. Odaadom a gyűrűmet. A férjem hazajön. Az én férjem a hét fejű sárkány. Meg kell vále birkóznod. De én adok neked egy öveget, ~~am~~ amielőtt elkezdtek birkózni, Te ebből egyet igyál, a te erőd hatszorra növekedik, mind az övé. És mikor ezt látnád, hogy talán legyőz, egyet fordíts az gyűrűn. Mer ezt a gyűrűt tőle kaptam, ez varázsgyűrű.

- Nő, jól van. - ezt mondja.

Belenyugodott. Dél tájban mitk hall? Jön a hétfejű sárkány.

- Jaj, szeszony, idegen szagot érzek ~~sz~~ én. Ki van nálunk?

- Hát ki lenne! Eljött édesapám országából a kis kondásgyerekek meglátogatni.

- Téged? Na, majd adok én annak! Hívjad ide! De először meg ebédelünk.

No, persze, ő nem volt hozzászokva a sárkányeledelhez. A sárkány mit tett maga elé? Valami hat-hét darab követ. Elkezdte ott rágni.

- Itt van néked is egy, játszáll velem!

- Nem eszem én! Ettem én, nem vagyok én éhes!

Mikor a sárkány úgy megebédelt:

- No, gyere velem a pincébe, igyál egyet.

Hát, lement a sárkány a pincébe, őneki csak egy kisebb bűg-rével öntött. A sárkány meg lehajót, felemelt egy ekós hoádót, kiitta.

- Haál Te akarod innen elvinni a feleségemet? Mert érte jöttél, úgyis tudom én. Majd adok én neked! Először megbirkózunk.

De ő, emint jött a lépcsőn föl a sárkánnyal, a sárkány nem vette észre, ő ivott abból az üvegből, amit a királykisasszony adott néki. Őneki az ereje hatszorosra emelkedett.

Mikor elkezdtek birkózni, az első csapásnál bokáig ütötte a földbe. Ő erre megmérgesedett, elkapta a sárkány derekát, bevágta térdig. Azt mondja a sárkány:

- No, most már te elakulsz, lessen-lassen kifogol rajtam!

Harmadik fogásra megfogta a sárkány, bevágta derékig. Valahogy ő onnan kimászott, ő is megfogta a sárkányt, nyakig vágta a földbe. Erre fogta a kis kését, levágta a sárkány fejeit. Amikor elvette a sárkány életit, megszólamodott az idősebbik királylány:

- Na, kis Jancsi, engem megmentettél. Én már szabad vagyok! Ha gondolod, most már haza mehetsz!

- Áh, én nem egyért jöttem, én mind a hármatokat hozaviszlek. Ment tovább a második ágon. Megmondta néki a királylány,

hogy ott van a középső testvére a kilencfejű sárkány felesége. Mert őket a három sárkány ragadta föl ide az égigérő fára.

Amint odaért, pont délben, a királykisasszony sirva varrt.

- Óh, kis Jancsi! Hát mi szél hozott téged ide, ahova ember fia sose jutott? Mink már mióta próbálkozunk, hogy innét hazamenjünk, de nem tudunk, mert ide vagyunk varázsolva.

- Nem baj. Majd én leviszlek mind a hármótokat, ha te is azon leszel, hogy segítsz. Már az idősebbik nővérednél voltam, ott már a hétfejű sárkányt legyőztem.

- Óh, az én uram a kilencfejű sárkány, evvel nem hiszem, hogy bírsz. Erősebb ettől.

- Mondtam! Ha azon leszel, hogy segítős, akkor bírok vele.

- No, hátha már azon vagy, hogy minket hazavigyél, ha a nővéreimen már segítettél, én is odaadom a gyűrűmet, id van az uramnak a varázssereje egy dobozban. Ezt a dobozt vidd ki addig, amíg hazasérs. Ebbe a dobozba találasz egy darazsát, ezt a darazsát öld meg, ha megölsz, az uram ereje gyüngül, mire hazasér.

Fogta a dobozt, összetörte, od benn volt egy lédarazs. A darazsát egyonlütötte.

A sárkány hazafelé jövet:

- Jaj, feleségem! Így még nem éreztem megam, mind most. Nincs itt valaki? Én olyan betegnek érzem magam, semmi erő nincs bennem. Mintha az erőm én kifogyta.

- Dehogynincs! Éppen jött a kis kondásgyerek látogetóba én-hozzám.

- Jaj, a kis kondásgyerek? Akkor lehet, hogy te avval össze-játszottál. De nem baj! Még a kis kondásgyerekkel én bírok.

Hát itt már az ebédet nem tartották meg, mert a sárkánynak fogyott az ereje, elkezdtek birkózni.

- Egy darabig egymást földhöz vagdalták, egyszercsak a kis kondás Jancsinak mi jutott az eszébe: Megfordítja a gyűrűt. A gyűrűn egyet fordított, az ő ereje megnőtt. Ahogy a sárkányt földhöz vágta, a sárkány ereje fogyott, ahogy megülte azt a darabot, meghalt. Azért a késivel biztosította magát, levágta a sárkánynak mind a kilenc fejit.

- Na, királykisasszony! Most segéltem rajtatok, kettőtökön. A legkisebb hugod visszavon még. Még azért is elmegyek, és ekkor mind a négyen hazamegyünk.

- Jó. A legkisebb hugom van a legfelső ágon. De vigyázz, mert annak a tizekétfejű sárkány a férje. Azt még ember fia len nem győzte! De csak ergye, majd ez is segél néked.

Ment, mendegélt, oda is délidő tájban ért. Amikor meglátta a fiatalabbik királykisasszonyt, sirva fakadt:

- Kis Jancsi! Kondás Jancsi! Hogy kerülsz te ide?

- Hogy kerülök ide? Eljöttem, hogy megmentselek téged is és hazavigyelek édesapám országába.

- Engem te megmente? Nem is úgy vagyok én körülfogva. Mink itt mind a hárman meg vagyunk átkozva.

- Dehogyan vagyok megátkozva! Ezt te csak sejtet. Hát a két nővérednek a férjait, a hétfejű sárkányt, meg a kilencfejű sárkányt már legyőztem. Nincs itt semmi hiba!

- Ha így méni! Én is segílek neked. De gyorsan, mert megjön a déleléd és itthon lesz a férjem. És az téged azonnal fölfel. Adok néked egy üveget. Ebben az üvegben van a varázssereje, de az még semmi! Odszadom néked a gyűrűjait, az ő gyűrűje van az én ujjamon. Ebben van az összes ereje. Ó, amikor téged leház a pincébe, hogy igyál, te akkor a gyűrűt fordítsd meg és dobd az én szembe. És akkor én nem adom oda neki.

Amikor hogy megjött a sárkány:

- Ej, asszony! Amióta itt vagyok ebbe a várba, ilyen ember-szagot sose éreztem, mind most!

- Hát, mit mondjak? Kedves férjem, eljött a kis kondásgyerek, hogy meglátogasson.

- Meglátogasson? No, majd én ellátom annak a bajját!

Evvel aztán birokra keltek, de ezelőtt még leházta a kis Jancsit a pincébe. A kis Jancsi, a kis kondás Jancsi addig fordított a gyűrűn, a gyűrűt odadopta a királykisasszony ülibe.

- No, igyál! Utoljára, mert úgyse iszol többet az életben.

- No, jól van, kihatok.

Hát mit csinált a tizenkétfejű sárkány? A tizenkétliteres sajtárt borral megtöltötte neki.

- Igyál ebből, ez legalább kis pohár.-A sárkány meg fogott egy akós hordót, fölemelte, megitta. Ó mondjuk egy litert ivott.

- No, hogyan? Te akarsz velem birkózni? Ilyen erővel? Ez még egy embernek nyálnak sem elég, amit te ittál.

- Nekem elég.

Mikor fölérték, összekapaszkodtak. Ahogy összekapaszkodtak, mikor már a kis Jancsi másodszor földhöz vágta, már derékig volt a sárkány, kiabált, hogy hozza a felesége a gyűrűt neki.

A felesége azt mondta, hogy: - Gyűrű nélkül birkózz, ha most legény vagy!

- Nox, várj, úgymint végzek vele mindjárt, akkor a te életedet is ellátom a kis Jancsiéval együtt.

Evvel összefogózkodtak. A Jancsi földhöz vágta a sárkányt. Mikor ezt látta a kisebbik királykisasszony, hogy Jancsi földbe vágta egészen nyakig, hozta a sárkánynak a buzogányát, hogy Jancsi szelvével üsse fejbe a sárkányt. A kis Jancsi, a kondás, fejbe ütötte.

Hát most mit csináljanak? Hogy mennek le a fáról? Azt mondja erre a királykisasszony:

- Kis Jancsi! Én egyet mondok. Ugyan tudom, hogy te énértem jöttél, mert ha tetszett volna az idősebb nővérem, nem jöttél volna értem. Az volt a kívánságod, hogy én legyek a te feleséged. Én ezt az országot, itt egy pálca, üss rá, ez az ország egy almává változik és azt tedd el.

Megfogadta a szavát, és a pálcával ráütött a kastélyra. Az almává változott. Betette a tarisznyába. Mentek a középső ágra, a középső királylányhoz. Mikor meglátta a fiatalabbik testvérét,

elkezdett sirni.

- No, akkor menjünk mindannyian!

Ez is adott neki egy pálcát, ráütött a kastélyra, az is egy almává változott. Ugyhogy ők hárman mentek. A kis Jancsi a tarisznyában vitte a két sárkány várát. Odsértek az idősebbik nővérehez:

- No, végre hogy fűlszabadultunk!

Az is odadta Jancsinak a pálcát, megérintette a kastélyt, az is egy almává változott. Lassan elkezdtek a fáról lefelé jönni. Hát eltelt egy bizonyos idő, még leértek, az öreg király ezalatt lent csak sirt. Mikor meglátta a három lányát és a kis kondás Jancsit, a nagy örüdtől azt se tudta, hogy mit mondjon:

- Na, fiam! Megszabadítottad a három lányomat. Most mondd meg, melyik tetszik a három közül, az lehet a te feleséged.

- Hát, felséges királyom! Nékem a kisebbik, mert ha úgy lett volna, mikor az első kiszabadítottam volna a kétfejű sárkánytól, nem mentem volna tovább. Azon voltam, hogy mind a hármat fűlszabadítsam, de én a legkisebbiket akarom feleségül.

- No, hát ha ez a kívánságod, fiam, a többiek próbálkoztak, nem tudtak, látom legény vagy, legyen az a feleséged.

Megtartották a nagy lakodalmat, meghívták a városbeli népet, még a szegények is ott voltak. Ittek, ettek, a kis kanász Jancsiból pedig lett egy király.

Még ma is él, ha meg nem halt.

8.

Opre /Vizámalom/

Eccer volt, hol nem volt, nagyon régen volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek volt egy fia. Tizennyolc éves koráig nagyon szépen nevelgették. Mikor megjött ez az idő, hogy elérte a tizennyolc évet a gyerek, azt mondja az édesapja:

- Fiam! Most már ideje lenne, ha elmennél velem tanulni. Most már eleget etted a mi kenyérünket. Tanulj valami mesterséget, hátha segítők rajtunk, vagy segítők magadon.

- Jól van, édesapám, ha már így van, fölterisznyázok és elindulok. Majd csak akad egy munkahely.

Evvel az anyja elkészítette a terisznyáját és elindult. Ahogy elindult, onnan hazulról, mit lát? Egy árokból folyik az víz.

- Na, hát akárhonnán folyik ez az árok, én addig megyek, amíg énnék az ároknak az eredőjéhez nem érek.

Elindult az árokparton. Ment, mendegélt. Elmúlt dél, napnyugta után mit lát? Ahogy az árok folyt, az árok szélén egy gyögrű szép vizimalom.

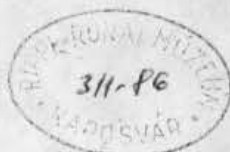
- Hát, skámmi lesz, én innen messzebb máma nem megyek, én kérek magamnak szállást.

Bemén, hát a malomban nincs más, mint egy idősebb molnár, meg egy-két parasztkocsá, aki hozott a malomba őfletni.

- Adjon Isten, jó napot!

- Néked is adjon fiam, szerencsét. Mondd meg, mi járatban vagy? - mondja a molnár.

- Mi járatban vagyok? Elértem a tizennyolc évet, apám elküldött

onnanheza, hogy próbáljak valamilyen mesterséget tanulni.

- Óh, ha csak ez a problémád, itt maradhatsz, nálam kitulheted a molnárságot. És hogyha én meghalok, ez a malom is a tied lehet, meg ami itt van, minden.

Egyel kezet fogtak. Első nap nagyon tetszett néki. Mikor már ott volt egy héttig, azt mondja a molnár:

- Óh, fiam! Ilyenkor nyáron, meg ősszel nagyon jó dolgom van. Míg mindig nő a víz, esők vannak. De meg^{szűnt} a mi mesterségünk is tavasszig. Sokszor odaérünk télen, hogy még kukoricalisztet si darálunk magunknak, ledaráljuk kisdarálón és abból sütünk magunknak prószát vagy gánicát.

- Nem baj, ha maga kibírta, én is kibírom.

Egy év letelte után meghalt a molnár felesége, ketten maradtak. De hát a molnárné beteges volt. Már odakerült, hogy ő mindenhez értett, p prletett, Két-három év múlva a molnár is meghalt, egyedül maradt.

- Hát mit csináljak? Lehet, hogy egy-két év múlva nem bírom ezt egyedül, meg kéne nősnüni.

Letelt az őszi szezon, megjött a tél. De abban az évben nagyon gyenge volt a buzatermés, nem nagy őrléti szenonja volt néki, téli adó volt. Mit csinált ő? Fogott magának egy zsák kukoricát, lemorzsolta, és ahogy ~~kész~~ azt ledarálta finomra, szitált magának egy jó gánicára való adagot, főtette a vizet. Ott, ahogy a gánicát kevergetté, betoppan hozzá egy öreg benya:

- Adjon Isten, jó napot.

- Adjon Isten, öreganyám.

- Hó, el is felejtettem, mi a te neved? - mondja a banya.

- Mi lenne! Lehetek én, amit mond maga, öreganyám. Nekem mind-egy.

- Hát akkor légy a mi nyelvünkön, a banya-néven Opre!

Hát a banya, mikor elkészült a gánica, szaggetott magánsk, ő is evett.

- Hát hogyan, hogy ilyen szegényen élsz? Se feleséged, se gyereked és mégis soványan élsz. Hát musáj neked ebben a malom-
ben megöregedni?

- Hát mit csinálj, öreganyám? Nyári időben még van egy kis haszon.

- No, várj, én elmegyek, de holnap itt leszek nálad.

Evvel a banya kapta magát, elindult. Hát amint a banya onnan elindult, hát hova ment? A legközelebbi városba lakott egy király. Odsér a királyhoz:

- Felséges királyom! Megkérlek valamire. Itt a közelben van egy szép, fiatal mónár. Annyi aranya van neki, hogy nem tudja megszámolni. /De nagyon szegény volt a mónár! Osdadnád neki a mérleget, hogy le tudánk mérni az aranyát?

- Kedves öreganyám, banyám! Ergye be a rektároshoz és mondá meg neki, adja oda neked a mérleget.

Ahogy a banya bement a királynak a rektárába, mit látott? Egy csomó aranyat.

Hát az breg banya, úgyhogy nem vette észre a raktáros, egy öt forint nagyságú aranyat felvett, eldugta. Fogta a mássát a hóra alá, vitte. Estefelé odaér a malomba. Küssön a gyerekek:

- No, megjöttem, Opre fiam.

- Jól van, breganyám, éppen fölvettem a gánicának a vizet, már forr, szegatunk egy kicsit, és eszünk.

- Na, persze, hogy eszünk.

- Öreganyám, ezt a mássát kinek hozta?

- Te csak azt hadd, erre neked ne legyen gondod!

Megvacsoráztak. Másnap reggel a banya mit csinált? Bement a malomba, valahol szerzett magának egy kis rozslisztet. Kevert egy kis kovászt, ávval a kovással azt az öt forintás aranyat ráregasztotta a mássára. Avval elindult vissza a mérleggel, a mássával a királyhoz:

- Felséges királyom! Éppen reggelre végzett. Egyész éjjel mérte az aranyat. Képzeld el mennyi van neki!

Nézi a király:- Hát ennek mennyi lehet, hogy egy ilyen öt pengos aranyat már semmi se néz, otthagyja a mássán?!

Levette a király, zsebjebe tette. Erre azt mondja a raktárosnak: - Tedd el ezt a mássát!

- De felséges királyom! Ez a gazdag molnárlegény eljönne tehozzád. Hallotta, hogy van lányod, lánynézőbe. Megangeded?

- Hát, jöjjön, hátha megtetszik a lánynak és egybekelnek.

Ej, a banya erre fölült a süprűbe, mint a banyák szokták, odament a gyerekekhez:

- No, készülj és menjünk!

- Hova, öreganyám?

- Csak készülj és ne ellenszegülj, mert ha ellenszegülsz, azonnal megöllek.

Hát mit csináljon? Ahogy volt neki az a lisztes ruhája, lerázta picit, elindult a mamával. Mennek, mendegélnek, egyszer odaérnek, amint a király városa felé mennek, egy halastóparthoz:

- Itt ülj le!

Avval a banya fogta magát, fölült a süprűre, ment a királyhoz.

- Felséges királyom! Még szégyenlem is mondani, hogy hogy jártunk! Befogott két gyönyörű szép lovat üveghintóba a molnárlegény és a kocsis ahogy hajtott, beleborította ezt a molnárlegényt a tóba. Ruhája, mindene, még a hintójukat is, de még a kocsist is elnyelte a víz. Hát most olyan sáros, iszapos ruhában hogyan jüjjön hozzátok?

- Óh, kedves öreganyám! Ha csak ez, hát ezen ne múljon!

Parancsóta a kaktárosnak, hogy az esküvői ruháját adja oda, az övét. Fogta a banya a ruhát, a király megparancsóta a kocsisnak, hogy fogjon be négy lovat üveghintóba.

Ez ott ül az árokperton. Nem tud semmiről semmit. Odaér a banya. Közbe ahogyan a banya ment, a kocsisnak megparancsolta:

- Ha valamit mersz szólni, hogy mit láttál az uton, tudd meg, hogy én vagyok a vesorrú bába, azonnal elveszen az életedet. Mindent én jutánem haggy, ahogy én mondok.

- Hát kedves öreganyám, legyen úgy, ahogy te akarod! Mit érdekel engem!

Odaértek. A kocsis látta, hogy mónárruhában van!

- No, Opre fiam, öltözz föl már ebbe a ruhába! Mire nézéd a napot. Azt hiszed, hogy csak eltelik úgy a nap? Öltözz fel ebbe a ruhába!

- Hát, fölöltözök. Gyönyörű szép, fekete királyi ruha!

Magára vette, talán sohse volt otthon neki olyan! Evvel beült a hintóba, az öreg mama hátul a hintónak a tengelyin ült.

- Kocsis! Hajts és ^{ha} ^{én} ~~odasz~~ addig te se szállj ki, amíg én be nem jelentelek a királynak! - mondta a fivér legénynek.

Odaértek az udvarba, a banya befutott:

- Felséges királyom! Megjöttünk!

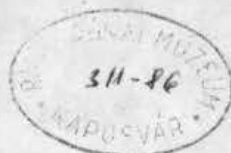
Kijött a király, fogadta a királylány. Miháncs meglátta a királylány, mert nem volt csúnya a mónárlegény, megtetszett neki.

Telt, múlt az idő. Egy hét, két hét, azt mondja az öreg banya:

- Hátha, gondolod, felséges királyom, megesküdhetnek ám! És esküvő után hazamegyünk, megnézheted az ő gazdaságát is. Önceki is van olyan gazdaság, mint nálad.

A király mit tett, mit nem, odahívatta a papot, megesküd-tette a lányát a mónárgyerekekkel. Ez meg, mint az egyszeri gyerekek, csak félt, hogy hova viszi majd a királylányt. Apusztan malomba?!

Amikor eltelt egy hónap, a banya odamén a gyerekekhez:

- Óh, hogy elfeledkezted te a gazdaságról! A oselédék, meg az intéző úgy lopnak, ahogy akarnak. Itt, ebben a nagy boldogságban mindenről elfeledkezel! Menjünk haza!

- Menjünk, kedves öreganyám, menjünk.

A király megparancsolta a két fiákeresnek, a két hintósnak, hogy fogjon be. Az egyik hintóban ő ült, a másik hintóban a fiatalok a feleségével.

- No, én megyek elő, csak gyertek utánam, majd én kinyitom a kaput. - mondja a banya.

Hát ahogy mén egy kövesút mellett, mit lát a banya? Egy egész foka mént, csikót. Odahívja a csikóst:

- Csikós! Erre jön egy király meg egy fiatelebb királyfi. Ha azt mered mondani, hogy ez a foka mén, a csikók nem az Opreé, elveszem az életed.

- Hát, öreganyám! ~~Ne~~ Legyen ez Opreé, mit is törődök én vele, csak hadd meg az életemet.

Amint odsérnek, megáll a király. Az első kocsis is megáll a fiatalokkal:

- Ezt csak álomban látom?

A király szól a csikósnak:

- Csikós, ké ez a sok csikó?

- Kié lenne! A fiatal Opre királyé.

- Hú, feleségem! Szép az én menesem, de ez még szebb. Igaza lesz a vén banyánsk, jó helyre kerül a lányom.

Mennek tovább. Ahogy a banya ment a düprün, mit látnak?

Egy nagy foka fejős tehenet. Odament a banya:

- Te, csordási Erre jön az Üreg király. Ha megtalál kérdezni, ez az összes állomány mind a fiatal királyé, az Opreé, mert ha nem, elveszem az életedet, azonnal meghalsz!

- Kedves Üreganyám, csak az életemet hadd meg! Nem bánom én, akárkié lesz!

Jó, odaér a király:

- Te, feleségem! Minékünk is vannak szép tehénállomány/unk/, de ez gyönyörű. Csodás! Kié ez a szép tehénállomány?

- Kié lenne, feleséges királyom! Azé a fiatal királyé, az Opre királyé.

- Óh, feleségem! Látom, most már helyén van minden.

Ez így ment. Még a kanász is kinn volt, azt is megkérdezte. Az is csak azt mondta, mert az Üreg banya mindig előre ment, és mind az Opre királyé volt. Amikor elhagytak egy bizonyos határt, az Üreg banya előre ment. Hova ment? Abban az időben úgy mondták egy kacsalábon forgó kastély volt.

Ebben a kastélyban lakott huszonnégy tolvaj. Ez az összes birtok ezeké a tolvajoké volt. Eh, mikor a banya odament:

- Jaj, kedves testvéreim! Végetek van! Jön ez és ez a király, utána pedig jön az egész hadsereg. Titeket úgyis megül.

- Hát, kedves Üreganyám! Mit csináljunk?

- Én gondoltam valamit. Csak gyertek utánam, majd én elbájtatlak! - ezt mondja az Üreg banya.

Hát hova vitte őket? Egy nagy szelmekaszalbe.

- Hízzatok ki szalmát, én megigazítom utánatok és amikor elmén a király, majd én kihúzóólek benneteket. Hogy ne lásson benneteket! Mer hátha megáll itt is, de ha lássa az Üreg kesztélyt, hátha tovább megy.

Az Üreg banya, ahogy azok elbújtak a kazal tövibe, behintette szalmával őket, fogta a gyufát és a kazal négy sarkát fülgyújtotta. Korommal égett mind a huszonnégyszobás tolvaj.

Az Üreg király, meg a fiatal mónárlegény jöttek. Hát ő / a fiatal / nem tudott semmit, csak a banya tudta. Ahogy mentek tovább, odaértek a kastélyba. A fiatal király akart továbbhajtatni, ugye, a kocsissal, ekkor az Üreg banya kiált:

- Hát, hogyan, fiam, Opre! Már el is felejtetted, hogy hol lakó? A nagy boldogságban már nem tudod, hogy hol laksz!

Befordult az Üreg király. Nagyon gyönyörű huszonnégyszobás volt ott, tetszett neki a gazdaság is, minden.

Telt, múlt ez idő, ott volt egy hétig, kettőig, azt mondja a feleségének:

- Feleségem! Hagyjuk a fiatalokat magukra, mi menjünk haza. Majd minő is eljövünk vendégségbe, vagy ők jönnek el. De azt látom, hogy a lányom jó helyre került.

A fiatalok maradtak, az Üreg király visszahajtott az ő országába.

A királykisasszony is boldog volt, volt gazdaságuk. Nem mentek a pusztára malomhó.

Egyszer odahívatja maga elé a fiatal mónárlegényt a banya.

- Hát, Opre fiam! A szegénységből kivettelek, gazdag embert tettem belled, most kíváncsi vagyok, hogyan szerettek engem. Itt az idő, hogy én meghaljak. De megmondom őszintén, te mondd a feleségednek, én most kipróbálom a feleségedet is, meg téged is, hogy mennyire szerettek engem. Néked elmondok mindent! Én most egy koszos varangyos macskává változok. Fölugrok a levegőbe, földhöz vágom magamat. Kíváncsi vagyok, hogy a feleséged megteszi azt, amit mondok néked, hogy felvesz az ülésbe, az ágyra fektet és betakar.

- Jó.

Ez kiment, behívta a feleségét. Az öreg banya pedig macskává változott; egyet ugrott a levegőbe, mi volt a szoba földjén? Mint egy koszos, varangyos macska!

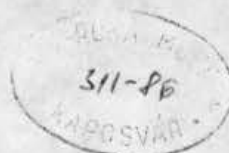
Ej, mikor meglátta a felesége:

- Jaj, kedves férjem! De csúnya az! É

- Kedves feleségem! Ne légy olyan! Fogjad az üledbe és fektesd az ágyra, met ez az öreg banyánk.

Hát mit tehetett a felesége, mit nem, nem akarta az urának a parancsát megszegni, fogta azt a koszos, varangyos macskát, befektette az ágyba, betakarta.

- Na, Opre fiam! Most gyere ide! Itt az időm, meg kell halnom. Most egyet mondok én néked. Én meghalok. Itthagylak benneteket, éljeteek boldogul, de egy a kívánságom! Énnékem, ha meghalok, olyan koporsót csináltass, hogy ha hideg szél fáj, fordítsa a

meleg szélre, ha meleg szél fúj, fordítsa a hideg szélre. Ez az egy kívánságom van, semmi más, hogy veled ezt a jót csináljam.

Evvel földobta még egyszer varangyos macska képibe magát, és meghalt. Megdöglött a macska képibe.

Hát mit csinált az Opre, a fiatal molnárgyerek? Országszer-
te leveleket írt, ahol egy asztalos, vagy egy ács, vagy egy
bognár van, aki olyan koporsót tud csinálni, hogy mikor a meleg-
szél fúj, a hidegre fordítsa, mikor hideg szél fúj, a melegre,
jelentkezzen nála.

Jöttek ácsok, asztalosok, koporsógyártók, mindegyik csak
szegált össze, de mikor beletették, csaknem forgatta a szél. Ez
már sokáig g folyt a király udvarába, majdnem egy hétig. Utol-
jára ki jelentkezik nála? Egy idős cigányember!

- Jó napot, felséges királyom!

- Adjon Isten, néked is, öregem. Hát mi járatban vagy?

- Hallottam, hogy néked olyan koporsóra lenne szükséged,
amikor a meleg szél fúj, fordítsa hidegre, mikor a hideg szél
fúj, fordítsa melegre. Én olyan koporsót tudok csinálni.

- No, ha azt megcsinálod, én adok néked három zsák aranyat.
Boldog ember lehetsz, csak minél előbb állj neki!

Ej, a király fogta, odavitte a két deszkát, mutogatta.

- Felséges királyom! Én ebből az anyagból nem tudok kopor-
sót csinálni. Küldjél velem egy embert, én kimegyek ide az erdőbe,

majd én választok magamnak fát.

Ugye abban az időben a régi cigányemberek nem tudták collstokkal mérni, hogy milyen vastag a fa, körülfogták.

Odament avval az emberrel, aki ment vele, ezt mondja:

- Nyújtsd ki a kezéd!

Körülfogtak egy nagy hársfát.

- No- azt mondja -, ez megfelel.

Fogta a hársfát, a fejszével kiborította, fűrész nélkül. Hát nem kellett neki se collstokk, se ami se, a tenyerével kilenc tenyérnyi hosszút kimért.

- No, ez elég hosszú egy koporsónak, ez megvan kétszáz-kétszázötven centi. Ebbe belefér a mama.

Mikor levágta azt a darab fát, végigvágta vékony /csikokba/á, tavaszi szezonban a hársfáról levált a kéreg. Összekötözte ezt a hársfakérget, odavitte ehhez a fiatal Opre királyhoz. Mikor meglátte:

- Ez a koporsó?

- Ez lesz, fiam.

Ahogy összekötözte ilyen hársfakéreggel, egy kötéllel fülhuzatta a nyárfa tetejére. Beletette az öreg banyát.

Hát persze, ez a hársfakéreg könnyű volt, a szél forgatta ott a fa tetején körbe, amikor a meleg szél fúj, a hidegre fordította, a hideg a melegre. Abba tették az öreg banyát, hát ott porlanyódott el.

2 Ez a fiatal mónárlegény, aki volt, hogy királlyá változtatta a banya, talán még ma is él, ha meg nem halt.

Tizenkét holló

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy szegény asszony. Ennek a szegény asszonynak volt tizenkét fia, de mind a tizenkettő fiúgyerek volt.

Hát odaért a szegény asszony a kisebbik gyerek születése után, hogy meghalt a férje. Ahogy hát egyedül, vivóskodva nevelte gyerekeit, hát utóbb odaért, hogy eljárt a faluba, úgy kódolt nekik kenyeret.

Eccer, húsvét táján, szedegette össze amit kapott a faluba, a gazdagabbaktól. Az eldobta. Hát amint ő elment a faluba megen, a gyerekek megtalálták és azt az összes ételt, amit ők megtaláltak, kis hús, kenyér..., a gyerekek megették, mert éhesek voltak. Amikor ő hazajött, körülnézett, le akarta tenni, amit házott, a többihez, látta, üres minden. Mérgibe mit mondott?

- Hogy a jó Isten mér gyerekeknek teremtett titeket, inkább lett volna belőletek tizenkét holló. Szívesebben etetném azokat!

Ebben a szent pillanatban a tizenkét fiából tizenkét holló lett, fölrepültek a levegőbe és nagy suhogással elindultak az anyai háztól. Elszálltak.

Telt, múlt az idő, az asszony egyedül volt. Férjhez ment. Egyszer csak fohászkodik, ezt mondja:

- Az Isten csak még egyszer adna nékem egy gyereket, én annak semmit se tudnék mondani.

Rávaló évre született neki egy kis leánya. Nagyon szép leány volt,

megjött az idő, hogy beíratta az iskolába. Ugye, ahogy van a mese is, együtt vannak a gyerekek. Egy tavaszi napon kinn játszottak a gyerekek az iskola udvarán. A többi kislányok elmondták, hogy önekik két testvére van, három testvére... Ez a kislány nem tudott semmiről. Egy idősebbik kislány ezt mondja:

- De néked is volt ám! Én emlékszem rá, még kicsi voltál, tizenkét fiútestvéred. Hiába mondja anyád, hogy néked nem volt.

Evvel a kislány hazament, elkezdte az anyját faggatni:

- Énnékem volt tizenkét testvérem, azok hol vannak?

- Dehogyan volt testvéred!

- Édesanyám! ~~Már~~ ^{Már} nem mondok meg az igazat? A lányok nékem mondták az iskolában.

Hát mit tehetett az anyja, mit nem, ~~am~~ elmondta, elmesélte nékê a történetet.

- Kislányom! Ezelőtt azoknak nem ez volt az apjuk, aki néked. Azoknak az apjuk meghalt. Nagy szegénységben éltem. Ugy volt, hogy amit összeszedegtettem a falvakon, sokszor Ródulásból, azt ettük. Jött a húsvéti ünnep, ideraktam. Elmentem a faluba, mire hazajöttem, megették mind. Ekkor azt találtam kiejteni, hogy mért nem változtat az Isten hollókká. Erre nyomban tizenkét hollóvá változtak a tizenkét fiúgyerekek. Ezek voltak a te mostoha testvéreid.

- Édesanyám! Néked a fiaid voltak! Én addig meg nem nyugszom, amíg a tizenkét testvéremet meg nem találom.

Hát elkezdte a legidősebbikét. Letelt egy év, meglett az. Második év a másodiké. Így ment az egész tizenegy évig. Mikor a tizenegyediknek megkötötte az üngit, akkor azt mondja:

- No, Istenem, most már csak egy van vissza. Nemsokára az is meglesz.

Közben ezen ahogy ő ott tündök, mit lát? A közelben jön egy fiatal királyfi. Mikor meglátta, az rögtön puskát fogott, hogy egyenlővi. Ő akkor se szólt. Szólt hozzá többször, de egy árva hangot nem mondott neki. Ő csak tovább kötött. Mit tett a királyfi? Fogta a kislányt.

- De csak úgy megyek el veled, ha ezt a tizenegy ünget, amit szőttem, hozzád. Másképp, lőjj egyon, akkor se megyek el.

Mikor ez megtörtént, fűltette a hintóra, de ő a tizenkettődiknek akkor kezdte az üngit. fonállá fonni. De az anyaga megvolt.

Ödekerült a királyi pelotába. Nemsokára teherbe esett a királytól, született nekik egy kisfiuk. De hát ő a fogadását betartotta, hogy tizenkét évig senkihez se szól egy árva szót se.

Amikor megszületett a kisfia, ezt is az ülébe fogta, elkezdte szépen ülelgetni, de nem szólt neki egy árva szót sem, mert még a legkisebbik bátyjának az üngiből egy egész ujja visszavolt. Még azt kötni köllött. Erre a királyné mit mond a fiának?

- Ej, fiam! Ilyen asszonyt hoztál, aki még a kisfiához se szól! Nem látod, ez nem tud beszélni. Ez néma. Én gondoltam valamit, fiam. Legjobb ná lesz, ha fülkasztod őt.

Hát mit tehetett, mit nem, nem szegülhetett ellent az édesanyjának, kihirdették az akasztás napját. Hogy mikor akasztják a fiatal lányt. Hát mikor kivitték az akasztófa alá, összejött a nép, mind ezt mondogatták, hogy a fiatal, lehet, hogy nem is tud beszélni. A királyné csak azt hajtogatta, hogy beszélni tud, csak nem akar.

Amikor már azon voltak, hogy ezt a fiatal kislányt, skit az erdőben talált a királyfi, hogy fülkasszák, megjelent a tizenkét holló a lefegőben. Odaszólnek a hóhérnek:

- Föl ne akasztátok! - ezt mondja a legidősebbik. - Az nem hogy nem tud beszélni, tud az beszélni. Csak már nem tudtátok kívánni azt, hogy a tizenkettedik testvéremnek vissza van az üngének egy ujja, hogy ezt befejezze. Utána beszélt volna az! De már ha így van, akkor annak egyen az egyik keze varjászárny.

Erre mind a tizenkét varjú leszálk. Tizenegy holló fölvette zrendesen a ruháját, az üngit, emberré változtek. A tizenkettedik fölvette, ugye, de csak egy ujja volt az üngének, az egyik keze helyett egy szárny maradt. Amikor ezt látta a lány, azt mondja az idősebbik testvérje, a bátyja:

- Na, most már nyugodtan beszélhetsz, mert most már mindegy.

Erre elkezdett beszélni. Hát a királyné mindjárt, hogy ő ezt nem tudta. Akkor a tizenkét testvér is ott maradt a kislány országábs, megnősültek, de hát ők még kíváncsiak voltak az édesanyjukra. Elementek hozzá abba a faluba, de az édesanyjuk már öreg volt. A kislányt is elvitték, a testvérüket.

Akkor aztán boldogan éltek egymással a királyfi országá-
gábs.

Evvel ennek a mesének vége van.

10.

A két furfangos testvér

Eccer volt, hol nem volt, volt két testvér. Az egyik túl gazdag volt, a másik szegény. Ennek a szegény testvérnek volt két fia. Hát egy reggelen azt mondja neki:

- Ergye a testvéremhő és mondjad neki, hogy adjon nekünk legalább öt aranyat, hogy tudjunk venni valamit.

Átment.

- Mondd apádnak, hogy menjen el többet dolgozni, majd nektek is lesz.

Evvel mit csinált, mit nem, fogta magát, elindult.

- Piam, most addig megyek, amig valamilyen ogedményt nem érek.

Ment, mendegélt. Estére kelve beért egy nagy erdőbe. Ennek az erdőnek a közepén megállt egy nagy fa slatt. Ott a fa slatt tizenkét ember üldögélt.

- Jó napot!

- Adjon Isten! Mit jársz te ilyen hideg téli időben, mikor más ember behuzódik a melegre?

- Mit csináljak? Nékem muszáj. Otthon se kenyere, se ruhájuk nincs a ggerkeknek.

- No, te csak elindultál onnét hazuőről? No, most adunk föl néked kérdést. Mondd meg minékünk! Egész éven át tizenkét hónap van, melyik hónapöt becsülöd a legjobban?

- Az Isten áldjon meg benneteket! Hát nékem mindögy. A telet is szeretem, a nyarat is, az őszt is, a tavaszt is.

- De mégis! Melyik a legkedvesebb hónapod? - január kérdezte.

- Télen azért jó, mert be tudok húzódni a gyerekeimmel a szobába.

Február kérdi: - És a februárt hogy becsülöd?

- A február, az zord idő, sokszor pattognak a fák, de azt is, én szér becsülöm.

- Márciust?

- Márciusban már jön a kiázelet, ekkor már a gyerekekkel együtt kimegyek a szabadba.

- Áprilist?

- Április? Az már minden munkának a hónapja. Veteményezünk, vetünk a kertbe. Azt is szeretem.

- Májust?

- Májusban már fűkaszállás van. Könnyen legeltetem kis tehenemet a réten, könnyű az életem.

- És a júniust?

- Június is jó, mert aratás hónapja, kezdik az aratást.

- Júliust?

- Ezt is szeretem, mert kezdődik a cséplés.

- Augusztust?

- Augusztus? Legjobb hónap, mert augusztusban semmitől nincs hiány.

- És a szeptembert?

- A szeptember már őszi hónap, ezt szér szeretem, mert kezdődik a betakarítás.

- És az októbert? - megszólalomodik az október, a tizedik hónap.

- Október? Az jó hónap, az a szüret ideje.

- És november?

- Novemberben megkezdődik az ős, a favágás. Decemberben pedig kezdődik a tél, és a gyerekek várják a kis Jézust.

- Szóval akkor te mind a tizenkét hónapot becsülöd! Tudd meg, hogy mi vagyunk a tizenkét hónap! Van köztünk öt melegebb hónap, van kettő picit őszi, meg tavasszi, és jön a három téli hónap. Szóval mind a tizenkettőnket becsülsz. Egyet mondok neked, szegény ember. Itt van ez a kenőcs. Vidd haza, és mikor hazérsz, tedd ki az ajtó elé, reggelre majd ott találsz csodát.

Hát, amint hazavitte, rögtön odatette az ajtó elé, reggel fölkel, mit lát ott? Egy zsák aranyat.

- Óh, még jó, hogy mind a tizenkettőt becsültem! - evvel bevitte az aranyat.

Hí, meglátták a gyerekek, boldogan éltek. Nem volt szegénység.

Hát valahogy nagy vártotva, sokára, megtudta az gazdag testvér is. Átment a nagyobbik gyerek és elmondta, hogy az apja milyen szerencsével járt. Áthívatta a testvérét.

- Mondd el, hol voltál.

Elmondta néki. Evvel az irigy testvér, pedig ő gazdag volt, elindult. Ment, mendegélt azon az úton, amelyiken ment a testvére, hát amint beért az erdőbe, ő is odaért a fa alá. Od volt a tizenkét férfiruhába ültözött..., tűz mellett ültek.

- Jó napot, adjon Isten!

- Adjon Isten. Hát mi járatban vagy?

- Mi járatban vagyok? Eljöttem én is, mert nincs nékem otthon semmim se.

- No, jó, ha eljöttél, adunk föl néked is kérdést. Mondd meg nekünk, hogy melyik hónapot becsülnöd most a legjobban.

- Melyiket becsülném! Tavaszt és a nyárt. Meg esetleg az őszből egy hónapot, mert akkor tudok még dolgozni. Akkor van nékem munkalehetőségem, hogy tudjak gazdagodni is.

- És januárt, azt mire tartod? - megszólalt január.

- Januárt? Az a legpiszkosabb hónap, meg a február, mer akkor csak otthon didergek, még ganéjt se tudok a mezőre hordani!

- Na, jó. És a március?

- Március még derekáig milyen hónap! A második fele igen, az első fele éppen olyan, mint február.

- December?

- Decembert még szeretem, a vége felé, mert dísznőlés van és jön a karácsony.

- No, jó. Szóval négy hónapot becsülsz össze-vissza! A nyarat és a tavaszt. Mondd meg, hogy mire van szükséged.

- Hát eljöttem én is.

- No, te is kapsz egy kanócot. *

Avval adtak neki egy kanócot, evvel hazament, odatette az ajtó mellé. Egy akkora szél kerekedett, hogy az egész szűrűskertje fölgyulladt a szalmakazallal, szénakazallal. Reggelre, amikor fölkelte, elégett a szűrűskertje, az istállója. Átmélt a testvéréhez:

- Te hazudtál nekem! Én is ott álltam, ahol te. Tizenkét ember volt a tűznél. Nekem adtak egy kanócot, nem arannyá változott, hanem az összes szűrűskertem elégett.

Erre még jobban fölforrt a bosszóság, hogy bosszút áll az őssin. Fiatalabb volt az tőle. Hát mindenhogy azon volt, hogy a gyerekeit is elpusztítsa.

Reggel azt mondja a bátyjának:

- Te, nem adnád nékem az egyik gyereket, mert nekünk gyerekünk nincs, legalább ami megmaradt, minden azé lesz.

- Ej! Két gyerekem van, nékem arra szükségem van, azt az én feleségem szülte. Ezt én nevelem föl.

- Nem baj, ha te neveled föl. De tudd meg, hogyha énhozzám jönne, nagy gazdagságban lenne.

- Hát nekünk is van annyi, amennyi kelő.

Evvel addig settenkedett, addig settenkedett, amíg a gyerekek átmentek hozzá. Hát ennek a testvérnek otthol nagy gazdasága volt. A gyerekek észrevették a pénzt, ellopták tőle a pénzt. Hazamentek. Erre azt mondja a testvérje:

- Fijam, honnan hoztátok ezt?

- Honnan!? El voltunk, onnan hoztuk.

- Vigyétek vissza! Tanuljátok meg azt, hogy az legyen a tietek, amit megszereztek, és ^{sose} kölljön néktek a másé.

Evvel visszavitték. De ennek a gazdag testvérnek volt egy olyan tyúkjá is, ami aranyat tojt. A kisebbik gyerek átment hozzá és kileste apja bátyjának a tyúkját. Hát amint ott lesi, azt mondja az ember:

- Ej, ha tudnák ezek, mit rejt a tojás. Ez minden napra egy gazdagság.

A gyerekek meghallották.

- Ha azt a tyúkot levágnánk, amelyik ezt a tojást tojja, örökké gazdagok lehetnénk, ha annak a májából ennénk.

Az egyik gyerek, mikor meghallotta, fogta a tyúkot, elvitték, levágták. Mind a két gyerek evett a májából. Ezek a gyerekek minden reggel, mikor fölkeltek, az ágyukban aranyat leltek. Amikor ezt megtudta a testvér, azt mondja:

- Ej, mondom, add nékem ezt a gyereket!

- Nem adom én egyiket se, mondtam néked, mert nagyok, elmennek szerencsét próbálni.

Evvel a két gyerek el is indult. Mentek, mendégéltek. Egyszer csak egy nagy rengeteg erdőbe értek, a rengeteg erdőben úgy eltévedtek, hogy rájuk jött az est, nem tudtak kikecmeregni. Ahogy ott az erdőn ballagnak, elébük jött egy királyfi:

- Legények, hova mentek?

- Hová megyünk? Szerencsét próbálni.

- Akkor gyertek utánam. Én mondok néktek valamit. Én messze földet bejártam, mindig csak egy vadra vártam. Van itt az erdőn egy vaddisznó, aki ezt megfogja, az boldog ember lehet.

Hát a nagyobbik gyerek vállalkozott.

Ahogy ment az erdőbe, odaért egy kőszoborhoz. Amint a kőszobrot megérintette, ő is kőszoborrá változott. A kisebbik a királyllyal ott beszélgetett:

- Bátyám régen elment, még nem jött vissza, Ennek nagy oka lehet. Elindulok érte. Azt mondja a királyfi:

- Ne menj el, előbb én megyek!

Hát a királyfi is elindult. Amint ment, mendegélt, látja ott a két kőszobrot. A királyfi is megérintette, kőszoborrá vált. Ahogy aztán a gyerek egyedül maradt, a kisebbik, a szegény ember fia, azt mondja:

- Na, most már én is elindulok.

Hát amint ment, mendegélt, smint ő odaért, mit lát előtte? Egy öregembert.

- Adjon Isten, öregapám!

- Adjon Isten, fiam. Mondd meg, hogy hova indultál.

- Hova indultam! Testvérem is eljött, egy királyfi is, aki azt mondta minékünk, hogy egy vaddisznóra vadász. És egyikük se jött vissza.

- Óh, fiam! Azok mind a ketten megérintették itt a közelben a kőszobrot. De te meg ne érintsd! És az legyen néked a legelső, ha odaérsz, hogy mindegyik kőszobrot lökd föl, de bottal! Nehogy kézzel!

Ahogy odaért, meglökte az első szobrot, a királyfi fölszólamodott:

- Ej, de jót aludtam!

- Aludtál is volna sokáig, ha én nem jövök.

Erre megérintette a másikat. Az a bátyja volt. Arra megszólalomodott a királyfi:

- A harmadik szobrot is lökd meg, mert az meg az én testvérem.

Avval föllökte a másik szobrot is, az a királynak a testvére volt.

- - No, már hogyha így van, most eljössz velem.

Bementek a királyi kastélyba. Az idősebbik királyfi nem tudott semmiről semmit, a fiatalabb elmondott neki mindent. Erre azt mondja a király:

- Amiért ilyen jók voltatok a fiaimhoz, mondjátok meg nékem, mit kívántok jutalmul.

- Mit kívánnánk? Mink azért indultunk onnan hazulról, hogy szerencsét próbáljunk. Mink addig megyünk, még meg nem tudunk nőszülni.

- Hát ha ez a kívánságotok, van nékem két lányom, itt maradtak nálam vőnek.

Hát nem is sokat gondolkodtak. Közben hogy ők megnősültek, a kisebbik rágondolt a szüleire.

- Mink gazdagságban élünk, a szüleink meg otthon, nyomorúságban. Jó lenne, ha azokra is gondolnánk, bátyám!

Hát elmentek a szüleikért, odahozták azokat is a királyi várba, ott éltek bodgogan. A két királyfi meg annak örvendett, hogy megszabadultak, mikor kővé változtak.

Evvel a mesének vége.

11.

Griff

/A három királyfi és az arany almafa/

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás tengeren is túl, volt egy király. Ennek a királynak volt három lánya. Ez a három lány nagyon szép volt.

Ennek a királynak az udvarában volt egy nagy fa. Ez a nagy fa aranyalmát termett. Egyszer egy virradóra kijön a király, látja, hogy valami az aranyalmát megszédte. Mit csinálhatott a király? Bement, mőndta a három leányának:

- Hát, édesapám, mit tehetünk? Itt van három bátyánk is, lesse ki, ki viszi az aranyalmáfáról az almát.

Másnap kiment a három gyerek. Éjjelnek éjjelin, éjjél tájban mit hallanak? Egy suhogást. Az idősebbik fölfigyelt erre a zajra, hát látja, hogy egy ősz hajú öregember szedi az almát. Erre mind a hármen nyomban utána eredtek. Hát ahogy mentek, mendegéltek, odaértek egy nagy szakadékhoz. Ez az őszhajú ember egyszeriben csak eltűnt. A föld alá ment egy lyukon.

Mit tehetett a három fiú, hazament, megmondta az apjának.

- Na, ha megtaláltátok a helyet, megjelöltétek legalább?

- Hát, nagyjából.

- Na, akkor tarisznyázatok föl, menjetek, keressétek meg az őszhajú öregembert.

Erre mind a három gyerek fölterisznyázott, mentek. Hát amikor odaértek a földszakadékhoz, ahol a lyuk volt, mit tehettek?

Iszalagból fontak egy ilyen kosartat, összefogták az iszalagokat. Azon tanakodtak, hogy melyik menjen le. Az idősebbik avval állt elő, hogy ők ketten erősebbek, ők maradnak fenn, ők eresztik le a picint. Hát amind leeresztették, leért a mélységbe a föld alá, hát ott a föld alatt is egy városrész volt. Itt lakott az az őszhajú öregember.

- No, jó hogy jöttél! ^{de} Agyis nagyon megijedtetek. Most legelőbb megbirkózunk egymással.

Hát amint ott elkezdték a viaskodást, a birkózást, egyszer csak megszólamodik az öreg ember:

- Legény! Én először megebédelek. Itt az ideje.

- Eh, öregapám! Abból az aranyelmából nem eszel, amit mitőlünk hoztál! Mer az a mi fánkán^{rók} való, abból én akarok enni.

- Ha csak ez van, hogy te akarod megenni, rajta!

Hát amint a fiatal királyfi körülnez, mit lát ott? Három szép fiatal leányt.

- Legény! Gygyse sikerül néked! - szolamodott meg az idősebbik.

- Nem baj, ha nem sikerül, akkor is megbirkózok.

A második is csak ezen a hangon szolamodik meg néki. A harmadik azt mondja:

- Nesze, fogd a kezedbe ezt a gyűrűt és úgy, hogy ne vegye észre az őszhajú ember, fordíts egyet az ujjadon. Húzd föl gyorsan. Néked egyszerakkora erőd lesz, mind az őszhajú öregembernek.

Elkezdték a birkózást. Hát ahogy ott birkóztak egymással, a gyerekek sikerült az öregembert a földre leteperni. Ugyhogy földhöz vágta, hogy az őszhajú öregember meghalt.

A legkisebbik lány azt mondja: - Jó, hogy megjöttél, legalább minket is kiszabadítható a váltságból.

Evvel összecsoportoltak. De ^Rát mind a három, abban az időben úgy ~~váltak~~ szokták mondani, hogy egyik volt a rézkisasszony, a másik az ezüstkisasszony, a harmadik az aranykisasszony. Ezek lent laktak a föld alatt az öregembernél, rabságban voltak.

No, aztán ~~xavval~~ elindultak, odaértek a lyukhoz. A két bátyja fönt várt a lyuknál, a kötélnél. Amikor meglátták, hogy megzörgette ő az iszalagot, a kütelet, azt mondja a középső:

- Na, fölházzuk, hátha nem sikerült neki semmit fölfedezni.

Ő mit tett? Fogta a legidősebb lányt, felvettette a kosárba. Fölhúzták. Ezen már mind a ketten tanskodtak, hogy melyiknek a ~~fix~~ felesége legyen. Utána megen megzörgette a kosarat, beletette az ezüstkisasszonyt. Amikor meglátták: - Na, ez legyen a enyim, az a tiéd.

Mondja az idősebbik: - Van még lenn?

- Még van. Vannak lenn még ketten. - mondja a két lány.

Leengedték ~~hagyadszob~~, mikor meglátták az aranykisasszonyt, azt mondják:

- Ez ~~aj~~gyen azé az ócska semmirevalóé, mert ő a legkisebb?

Most elbánunk vele!

De a gyerek is kaposolt, észnél volt. Fogott először egy követ,

beletette a kosárba, hogy kipróbálja a két idősebbik testvérét. Beletette a követ, félig fülhúzták, avval leeresztették így, hogy az a darab kő belement a földbe.

- No, éppen így jártam volna meg! Ippen így haltam volna meg!

Dehát mit tehetett, fogta magát, visszaindult a föld alatti városba. Ahogy mén, egyszer csak megpillant egy kis lámpavilágot. Bemén oda, hát egy kis kunyhóban ki lakik ott? Egy vak öregember. Behuzakodott. Hát a vak öregember mit csinált? Egy ilyen tejes köcsügből itta a tejet.

- Uristen, de éhes vagyok én is! Most már három-négy nap óta nem ettem semmit.

Avval fogta az öregembernek a tejesköcsügit, ivott belle. Mikor eszé fűlfogta a vak ember a köcsügöt, észrevette, hogy hiányzik belle. Fülkiáltott:

- Akárki van ebben a házban, jelentkezzen, mert ha nem jelentkezik, rádöntöm a házat!

- Öregapám, én vagyok!

- Te ittál a tejből?

- Én ittam, mert nagyon éhes voltam.

- No, szerencséd, hogy jelentkezel, de mondd meg, hogy mi járásban vagy itt, hol még a madarak sex járnak.

Elmondott néki mindent, hogyan járt a két testvérével és hogy ő legyőzte az őszhajú öregembert.

- És most, öregapám, egyre kérném, hogy tudnák én a földes világba innen az elvilágból jutni?

- Hühü, fiam, nehéz lesz. De segítek neked. Elmész, innnen

tőlem egy óra járásnyira van egy nagy fa. Annak a fának a tetején van egy nagy sas. Minden évben kettőt akar kiköteni, de még nem sikerült neki a kis macsarait fölnevelni. Most jön egy nagy fülhő, és azokat ha meg tudod menteni, ez a sas föl tud vinni tégedet a fölvilágba.

Hát amire odaért, jött a nagy fülhő. Fogta magát, odament. Amikor jött a nagy eső, ráborult a sasfészekre.

Ej, mikor elállt az eső, jött a sas, nagy suhogással, nagy sírással:

- Ki van itt, bekapom mindjárt!

Erre a kis sasfiókák megszólalomodnak: - Édesapám! Ne bántsad. Ez mentette meg az életünket.

- No, hát akkor mondd meg, fiatal legény, hogy mik kívánsz azért, hogy megmentetted a két fiókámat.

- Mit kívánhatnék tőled, kedves sas! Én külvilágra való vagyok. Valahogyan vigyél engem föl!

- Ej, ez nagy szó! Most elmész, szerző valahol nékem egy bárányt, egy disznót, és szerző nékem egy borjút. Mer erre szükségem lesz, amig fölkerülünk, mer olyan mélyen vagyunk a föld színe alatt.

Elment, szerzett. Azt mondja a sas:

- Most helyezd a borját is, a disznót is a két szárnyamra, te meg ülj a hátsamra. A bárányt meg mindjárt add a számba!

Odaadta neki a bárányt, azon nyomban lenyelte. Hát ahogy lenyelte, fölemelkedett, viszi.

- De ha hátrafelé nyúlok, mindig edj valamit a számba!

Mikor már majdnem a közepin voltak, hátranyújtja a sas a száját, beledugta néki a disznót a /gyerek/ szájába. Lenyelte a sas. Majdnem-majdnem fönn voltak, dugja hátra a száját a sas, beledugja a borjút /a gyerek/.

Na, most gondolkodik:- Mi lesz, mert még nem vagyok fönn a föld színin, ha hátradugja a száját? Mit adok néki?

Majdnem hogy fölroppenek, dugja a sas hátra a száját, mit tehetett, mit nem elévette a késit, a combjából vágott egy darabot. Bedugta a szájába.

- Óh, te fiatal legény! Mind a három hús ízlett, de ez az utolsó darab, ez nagyon jó volt.

- Óh, ha tudnád, te sas, kénytelen voltam, hogy kivágjak a combból egy darabot, hogy csak kerüljek föl a külvilágra, mert mondtam néked hogy bántak el velem a teestvérek.

Hát a sas mit csinált? Visszahányta azt a darab húst. Odaigazitotta - ugye a mesében ez van - odaheggedt. Ő avval elkezdett menni a városba.

Hát hogy ő most mit csináljon? Haza nemx mehet, ugye, mert a három lánynak, amit ő összelötött almává, a köntösük nála van, a zsebibe, A három alma a rézalma, az ezüstalma és az aranyalma. Mást nem tehetett, elment a városba.

- Ha eddig nem dolgoztam, most legalább elszegődök dolgozni!

Hát ott a falu szélén volt egy öreg szabó, de nagyon szegény volt. Ugyhogy az ő üzletje nem is ment. Csak átalakításokat, meg ilyen olcsóbb ruhát vittek hozzá.

- Hát, bemegyek, hátha fölvesz ez a szabó. Na mást nem, hogy kitakarítsam a műhelyt.

Bemén a szabóhoz, mondja néki:

- Hohó, fiam, fiatal vagy, derék, fölveszlek, legalább mire meghalok, kitanulod a szabómesterséget.

Beát hozzá inasnak. Egy éves inas volt, de közben a szabó vett föl hozzá segédet is. Az a segéd mindig szavakkal bántotta:

- Mit akarsz, te gúzmücs! Amikor még a nadrágot se tudod összefércelni, te akarsz szabó lenni!

- Majd megtanulom.

Közben a három királykisasszony azt mondta / a királynak/, hogy addig nem lesz egyik királyfinak a felesége egyik se, amíg saját ruhájukba nem tudnak öltözni, vagy ahhoz hasonló szabó nem tud nekik szabni.

Kihirdette az öreg király: Ahány szabó van a világon, mind jöjjön hozzá, aki köntösöket tud varrni.

Hát eleinte csak a nagy szabók mentek. Vitték a ruhát, de nem tetszett a királykisasszonyoknak a köntös.

Egyszer, egy reggel azt mondja a fiatal kis inas:

Mester, maga is megtehetne egy szivességet.

- Na, mit, fiam?

- Menne a király udvarába és mondaná a királynak, hogy mink is készítünk köntöst.

Erre azt mondja a segéd:

- Mit akarsz te, békanyálás! Te akarsz a királykisasszonyoknak köntöst varrni, mikor még egy nadrágot se tudsz összefércelni!

-Csak menjen, gazdám, majd én megcsinálom az~~az~~ köntösöket.

Elment az öreg szabó, lemézték. Ugye, egy egyszerű szabó, mik~~kk~~ akar a király udvarába!

Odamén az öreg szabó: - Felséges királyom! Én eljöttem, én tudok a királykisasszonyoknak köntöst varrni.

- Na, ha megvarrod, akkor te leszel az én udvari szabóm! Evvel hazament az ember:

- No, fiam, teljesítettem a kötelességemet, holnapra be köll vinnem egy köntöst.

± Jól van, mester úr. Elmén haza a segéd, én egyedül maradok a műhelyben, reggelre kész lesz az egyik köntös.

Igy is volt. Ő éjjelre ott maradt, mikor megjött a éjjél, alóvete a rézalmát. Földhöz vágta, ebben a nyomban a királykisasszony köntöse lett, a legidősebbiké.

- Gazdám, itt van. Vidd a királynak, ha nem az egyiknek, a másiknak megtetszik. De ha kérdik, hogy ki csinálta, mondd, hogy te csináltad. Az elsőre el ne vállald, hogy fiatal inasod vagy segéded van!

Ej, mén az öreg szabó. Viszi a köntöst. Mikor meglátta a királykisasszony, a legidősebbik:

- Jaj, édesapám! - mondja az apósának.-Ez a köntös énrám illik. Ki csinálta ezt a köntöst, szabó mester?

- Én csináltam, édes lányom! Öreg szabó vagyok. Azért, hogy szegény vagyok, én is tudhatok szép köntösöket varrni!

No, jó. Azt mondja a középső:

- Ha énnekem is tud egy köntöst varrni, holnapra, ekkor amit apánk mondott, úgy lesz. Maga lesz a mi szabónk.

Hazament.

- Sikerült. Az idősebbik királykisasszonyra passzót, de a többire nem.

- Tudom én azt, édes gazdám! Csak nyugodtan feküdjön le, megjön az este, a segéd hazamén, megcsinálom én a középsőnek a köntöst az éjjel.

- Dehát honnan az anyagod, fiam?

- Ne törődjön vele, reggelre kész lesz a köntös.

Megjött az éjfél, mind előző éjjel, földhöz vágta az ezüstalmát. Nyomban ott volt az ezüstkirálykisasszonynak a köntöse.

Mikor elkészült, összetúrta + szépen, odatette a szabó kezibe. Mikor az odsért a király odvarába, azt mondja:

- Óh, ez a köntös, mintha világéletemben énrajtam lett volna! Mondja meg, ki csinálja ezeket a köntösöket!

- Hát, édes lányom, mondtam, hogy öreg szabó vagyok. Egyszerű szabó vagyok, szépen is tudhatok varrni. Meg szép anyagból is.

Erre megszólamodik a kisebbik:

- Bátyja! ~~Éppen~~ Egyre kérem magát.

- Ha, mondd!

- Ha nékem varr egy köntöst, de holnap hozza magával azt, aki a köntösöket varrja. Mert én nem hiszem el magának, hogy maga varrta.

- Édes lányom, de én...

- Nem bánom, de azt is hozza el holnap, aki a köntösöket varrja. Mer én akarom látni azt a szabót.

Erre összeszólamodtak ők mind a hárman, a három lány.

Hazament a szabó, kihivatta az inast:

- Hej, nagy bajban vagyok.

- No, mi a baj, mesterem?

- Az a bajjom, hogy azt mondták, holnap reggelre vigyem az aranyköntöst, de vigyem azt is, aki ezt szabta.

- Óh, mesterem! Ezen ne gondolkodj. Nyugodtan feküdj le, holnapra meglesz a harmadik köntös.

Elment a fiatal segéd az üzletből, a kis inas ott maradt. Mikorhogy megjött az éjfél, földhöz vágta az aranyalmát. Az aranyköntöst fogta, rátette a kezire. Ahogy a kezén volt, reggel jön a mester.

- Na, fijem?

- Most elértünk ahhoz az időhöz mesterem, a köntöst én viszem a kezemen. Jöjjön velem.

Avval, ahogy elindultak, mikor meglátta a legkisebbik királykisasszony, azonnal fölkiáltott:

- Édesapám! Ez a köntös az enyim. Mind a három köntös a mienk, de hát ez a fiatal szabóinas nem más, mind a te legkisebbik fiad!

Ej, a király mindjár, mikor átadta a köntöst, kérdőre fogta.

Hát ő elkezdte mondani:

- Édesapám! Ahogy lementünk, az őszhajú emberrel én vittem meg, én birkóztam meg. Mikor odaértem a leeresztő lyukhoz, először betettem a rézkisasszonyt. Mer ő azt mondta nékem, hogy nem bírok megvívni az ősz emberrel. Másodszor betettem az ezüstkisasszony, az is azt mondta nekem, hogy nem tudok megvívni.

De ez a legkisebbik, mikor hogy megszólamodott, odaadta az aranygyűrűt, itt van az ujjamon, ez az ő gyűrűje. És én megvívтам az őszhajú öregemberrel. Akkor odaértem ahhoz a lyukhoz, egyenként fölküldtem őket. De hát én is feltételeztem, hogy ak két testvér milyen szívvvel van hozzám. Kipróbáltam őket, édesapám! Először beletettem egy követ a kosárba. Fölhúzták félig, lezuhantották a földre és én ekkor, mikor ezt láttam, elszomorodtam, hogy éppen ilyen szívvvel bántak volna el velem a testvérek, mind evvel a kövel.

Akkor fogtam magam és elmentem az elvilágba. Ott volt egy vak ember és az mondta meg nékem, hogy ott az elvilágon van egy sas, aki fiókat nem tud magának nevelni, védjem meg az esőtől és ez engem fölhoz a külvilágra. És én úgy tettem. A sas fölhozott a külvilágra, akkor én eljöttem ide, ebbe a városba, ahol mi lakunk. A király városába, apám országába. Ehhez az öreg szabóhoz elszegődtem én inasnak. Mikor hallottam, hogy a királykisasszonyoknak köntűst kell csináltatni, én mondtam az öreg szabónak, hogy jöjjön el és mondja, hogy ő tud köntűst csinálni. Éjjelenként én készítettem a köntűst. Míg a harmadik nap megjött a szabó és mondta, hogy a harmadik köntűst annak kell hozni, aki készíti. Én vettem föl a karomra, édesapám, én vagyok a maga legkisebbik fia.

Evvel a király örömebe térdre borult előtte:

- Te tetteid ezt! Most mondd meg, hogy mi büntetést adjak az idősebbik testvéreidnek.

- Nem kívánok én büntetést. Énnekem nincs az a gonosz szívvem,

mint önekik, legyen az idősebbik királykisasszony az idősebbiké,
a köz^epső a középsőé a kisebbikkel meg én esküszöm meg.

Boldog volt a király, három lakodalmat tartott egyszerre.
Még ma is isznak bort, ha meg nem haltak.

Érted? Hát én is hozok neked kólát! /Unokájának mondja./
Igaz? No, hát akkor!

J E G Y Z E T E K
a mesékhez

1. Sasfejű király /Világszép asszonya/ AaTh 552,556 F⁺,

MNK 552 C+/Állatsógorok/, MNK 554/B⁺ /A boszorkány három lovának a megőrzése/, MNK 468. /Tündérszépilona-Hollófernyikes/. Mitikus hősmese: A király meghagyja három fiának, hogy három lánytestvérükre vigyázzanak. A fiúk a három sárkány-kérőnek /hétfejű, kilencfejű, tizenkétfejű/ odaadják a lányokat. Ut-
nak indulnak, utjuk elváltatják. A két idősebb fivér az első pró-
bán rajtaveszt. A hős segít egy vergődő méhen, ezért az segít-
ni séget ígér. Utja három boszorkányhoz vezet, ahol a boszorkányok
sz kilencvenkilenc csikóvá változtatott lányait kell három nap
/azaz 3 év/ megőriznie. Jutalmul megkapja az ötlábú táltoscsi-
kót, a kőnyerget és a kardot. Utra kel. Találkozik a Világszép-
asszonyával három vasárnap a templomban, ki a hős felesége lesz.
A hőst próbára teszi, megtiltja a palota huszonegyedik szobá-
jának megtekintését. A hős a tilalmat megszegi, a három pohár
vizzel segít a Sasfejű királyon, ki három vasabronccsal van
leszorítva, aki ezért neki három életet ígér. A Sasfejű király
sz elrabolja a Világszép asszonyát, volt feleségét. A hős ötlábú
táltosa segítségével háromszor is kísérletet tesz visszaszere-
zésére, de a Sasfejű király lova segítségével mindannyiszor utol-
éri, a a Világszép asszonyát visszaviszi. A negyedik szöktetési
kísérlet után a hőst megöli, feldarabolja a táltosa hátára köti.
A sárkánysógorok segítségével a hős életre kel a tőlük ka-
pott táltosmén segítségével sikerül mátkáját visszaszereznie,
és elrablóját elpusztitanie. A fivérek halálát a tölgyfába szúrt
rozsdás kés jelzi.

MNL I/84.1. Kovács Á. : "Bonyolult és népszerű hősmese, az Égig-
érőfe és a Világhírű Szép Miklós típusokkal rokonságot tartó
típuskombinációk és redakciók. Bármennyire is szilárdnak lát-
szik, nem szabad egyetlen típusnak tekintenünk, mint ahogy az
BNJ katalógusában tapasztalható."

Bonyolult, négy összefonódó menetből álló mese /lásd Propp, 1975. 205.l./, a menetek motiválását a negyedik menet magyarázza, a feleségszerzés ill. visszaszerzés. A mesemondó nem különösebben motiválja a mesét, mint ahogy a szereplők érzelmei és szándékai sem tükröződnek a cselekmény menetében. A mesei bonyodalom a házassággal kezdődik, gyakori a háromszorozódás /funkciók: pl. a kancák megőrzése, funkciópárok: pl. üldözés-menekülés/, ismétlődések-fokozással, a szereplők egyre rútabbak, gonoszabbak. Lényeges^{ek} a szereplők rokonsági kapcsolatai, az időpontok /déli tizenkét óra/. Bűvös számok: 3 /királylány, rózsaszál, királyfi, sárkány, útelágosás, tör, szolgálati idő, tányér, vasárnap, sbroncs, pohár viz, élet, stb./, 7, 9, 12 /a sárkányok fejéért/, 12 mázsás buzogány, 12 akó bor, 99 csikó, fej a karóban, tojás, 24 szoba ill. 5 lábú táltos.

A Világseppasszonya a mesemondó legkedvesebb meséje, hosszúsága és bonyolultsága miatt a hallgatóság is gyakran kéri, szereti. Általában Karádi Antal mondja el, ~~ez az 6. meséje.~~ A mese első alkalommal 1979.X.1-én hangzott el román nyelven a család és a szűkebb rokonság / 10 fő/ jelenlétében. Magyarul 1979.X.6-án a gyűjtő kérésére.

2 2. Siró-nevető király: AsTh 551, MNK 551 /Az élet fiatalító vize/ átvétel Berze Nagytól: Egy király a betegségére való orvosságot fiai előtt csak a legkisebb fiú sákeres bátorságpróbája után nevezi meg. A három fiú az orvosság megszerzésére indul. A két idősebb fiú még az ut elején eáakad, egy kocsmában elisszák, elkártyázzák pénzüket, életüket/. A hős több jótett gyakorlása után az orvosság színhelyére ér. Az elvó királykisasszonyt életre kelti s az élet vizéből merítve visszaindul. Irigy bátyjai, kiket hazatérő útjában kiváért, a korsóban lévő vizet kicserélik és magukhoz veszik. A király meggyógyul, harmadik fiát eltaszítja magától, ki testi épségét visszakapja. A királykisasszony gyermeket szül s az gyermek atyjának felkeresésére indul. Az apa felismerése végett próbát állít, melyet csak a harmadik fiú áll ki hákerrel. A királyleány a legkisebb királyfi felesége lesz, a két nagyobb megbünhődik.

MNL 4/459.1. Kovács Á. : A siró-nevető szemű király mesekezdő motívum, a magy anyagban számos mese kezdetén megtalálható, nemzetközi vonatkozásban cseh párhuzamai ismertek.

MNL 1/667.1. Kovács Á. : A mese 29 változatban az egész magyar nyelvterületen s Magyarországon túl egész Európában ismert. A magyarhoz az orosz, lengyel, cseh és a német változatok állnak legközelebb.

BNJ,1957.II/116-117.1. :~~Roska-Palivka~~ Tille:Böhm.Märchen /FFC 34./ 149.1. A várost vadállatok őrzik, s éjjélkor egy óráig áll nyitva; 183.1. A hős a lányt megváltja, ez gyermeket szül,

s az asztal hátlapjára írja fel a nevét. Dirr:30.1.Die jungfräuliche Königin: A leány lábánál s fejénél arany, ezüst gyertyafartó.

Kétmenetes mese, a cselekményt elindító motiváció a hős bátorságának próbája. Specifikus károkozók a fivérek, s a hős életbenmaradásá elindítja az az újabb menetet.

A mese 1979.X.3-án hangzott el az Özzé vált testvér és a Péter című mesékkel együtt. Virrasztáson mindhárom mesemondó gyakran elmondja.

3. Aranyhajú gyerekek: AaTh 450,707, MNK 450 /Az öztestvérek/, MNK 708 /B^x /Az aranyhajú gyerekek megölés, többszöri átváltozás/: Sokgyermekes szülők nagy szegénységben élnek, végül ennivaló híján gyermekeiket eszik meg. A legfiatalabb és a legidősebb leány világgá mennek. Utközben a legidősebb iszik az öznyom-
lőnyom, keréknyom
ból /hármás ismétlődés/, ettől özzé válnak. Erdőben rejtőz-
ködnek el míg egy vadászó királyfi kutyája segítségével rájuk talál. A kislány két aranyhajú gyermeket ígér a királynak, aki hazaviszi őket s a lányt feleségül veszi. A királyné egy ezüsthajú és egy aranyhajú gyermeket szül a király távollétében. A király szakácsnéja a gyermekeket elföldeli a ganéjdombon és helyettük kutyakölyköket fektet a királyné mellé. A királynét száraz bivalybőrbe varrják és a kémény mellé ekesztják. A király feleségül veszi a szakácsné lányát. A gyermekek teteméből két aranyos fa nő /diófa és elmafa/, azokat a királlyal kivágattatja, fájukból két aranyos nyoszolyát csináltat. A király új feleségével belefekszik, aki kihallgatja beszédüket, s azo-

kat tüzre vetteti. Egy-egy szikrájukból két aranybárány lesz, a bárányokat lemészároltatja, de két béradsz el-
úszik a folyón, abból két fiú lesz ismét. A gyerekeket
egy öreganyó nevelgeti, akik visszakerülnek a királyi ud-
varba /mesemondás tollfosztóban/, felfedik kilétüket.

A király anyjuknak megbocsát, a szakácsné lányát pedig
megbünteti / egy ménhez köti, csántjai elszóródnak/.

MNL 4/146; I/121.1. Kovács Á. : Öztestvér Keletés Köz-
zépeurópában különösen népszerű tündérmese. A magyar vál-
tozatok nagy része - csálekmenyűk hasonlósága ellenére -
nem az ismert Grimm mese származéka. Eldöntetlen, hogy a
típus írásbeli vagy szóbeli úton terjedt-e el nálunk. A
kannibalisztikus kezdőmotivumú redakció a magyar nyelv-
terület északi részén általános, a szláv és skandináv vál-
tozatokkal mutat rokonságot. A témakör az üldözött hősnő
szenvetései, a gyakori dal- és versbetétek miatt különösen
női mesemondóink körében kedvelt.

Az aranyhajú ikrek, tündérmese, ikerpárja A megölt arany-
hajú ikrek. E típusnak a magyarban 7 változatát jegyez-
ték fel. Az egész nyelvterületen ismert. A típus egy-egy
változata csaknem valamennyi európai mesegyűjteményben meg-
található. Valószínűleg Közel-Keleten keletkezett a mese,
e a kereszties háborúk idején szóbeli áton terjedt el Európában.
A bivalybőrbe varrás motívuma szerepel BNJ, 1957. II/252.1.9

Merényi: E.I.41-77.1. A szárdinisi király fia; s a mesemondás tollfosztáson: Magyar népmesék, 1960. 722.1.

A mese 1979.X.3-án hangzott el. Kerádi Antal édesanyjától és Bogdán Katalin nevű mesemondótól hallotta leggyakrabban, "nők voltak az^oők, akik szépen tudták mesélni".

4. Az őszhajú rab: AaTh 502,531; MNK 502 /Az aranyszakállú ember/, MNK 531/B^x /Király fia kis Miklós/: A király örökölt édesapjától egy száz éves rabot. Börtönben tartja és mutogatni szeretné a szomszédos királyoknak is. A király kisfia beejti nyílát a rab ketrecébe, aki avval a feltétellel adja azt vissza, ha a kisfiú kiengedi őt. A királyfi /hét éves/ elcseni a kulcsot, kinyitja az ajtót és szabadon engedi a rabot. A rab szökése kiderül, a királyfit elűzik hazulról egy csikóra kötve, mely három éve nem látott napvilágot. Utközben találkozik az őszhajú rabbal, aki "megvarácsolja lovát" és segítséget ígér a királyfinak. Amint mennek az áton, a királyfi love találma ellenére egy arany almát, ~~patkót~~ fácántollat, patkót és hajfonatot talál, fel is veszi őket. A királyfi egy királyi udverbe szegődik be katonának. Társai /két sánte katona/ irigykednek a királygyöngykatonájára, elárulják őt a királynak, aki nehéz feladatokat tűz ki számára: hozze el az aranyalma fáját, a fácántoll és a patkó gazdáját, s a lányt, akié az arany hajfonat. Az ifju love segítségével a feladatokat végre is hajtja /s hős erőpróbája, táltospárba^gj-százez bivalybőrrel, stbl/,

Táltosa tanácsára ruhát cserél egy koldussal, és csellel elhozza a Fehérló király lányát, a hajfonat tulajdonosát is, kivel egymásba szeretnek. A leány követelésére lova segítségével megfürdik az ifju az elhozott vad kancák tejében / 99 kancs tejében/ s megszépül. A király hasonlóképpen akar cselekedni, de összeég és elpusztul /kancatejfürdő/. A leány a hős felesége lesz, a királyfi pedig az elpusztult király helyett az ország királya. A házukba betérő öreg király előtt felfedi kilétét és megbocsát annak. MNL 3/200.1., MNL 5/169.1. Kovács Á.: Táltospárbaj, kancatejfürdő - mesemotivum, ill. a mesemotivumról elnevezett hősmese. AaTh 331, melynek kezdőmotívuma a síró-nevető szemű király, 14 tiszta magyar változatban van, azoknak a változatoknak a száma, amelyek a Táltos fiú /AaTh 328/ meséjével kontaminálódnak, 21. Az utóbbi formát rendszerint "Ezeregy János" /AaTh 303 A/ vagy "A vadöreg" /MNK 303 A^x/ mesekezdő motívummal kezdi. Kelet-Délkelet-európai jellegű mese.

Karádi Antal meséjében a segítőtárs közvetlenül kerül a hős kezébe, de csak az öreg segítségével lesz azzá. Szerepe a varássonközpök megszerzésében és a feleségszerzésnél fontos. A bonyodalom kezdete-a hős megérkezése egy másik király országába, ahol nehéz feladatokat kap: szerezze meg az útközben talált tárgyak gazdáit. A nehéz feladatok megoldását a menyasszony elnyerése és házasságkötés követi.

A mese 1979.X.6-án hangzott el a Világszépesszonya magyar változata után. A hősmese nagyon kedvelt Kaposszentjakabon, s bár Kalányos István és Farkas György is tudja, leggyakrabban Karádi előadásában hangzik el.

5. Szegény ember rétje: AsTh 53o,314,MNK 53o/A./Az üveghegyi királykisasszony-Férfihamupipőke/,MNK 314. /Az aranyhajú kertészbojtár/: Egy ember /százter/ rétjét minden éjjel valami lelegeli, Fiai vállalkoznak megőrzésére. A két fivér elalszik, a legfiatalabb, aki egész nap hamut őröl a suton, s emiatt félkegyelműnek tartanak, megőrzi a rétet. Egy kis egérnek enni ad - ezt az idősebbek nem tették - s az egér segítségével sikerül elfognia a kártevőket három egymást követő éjszaka. A ~~ezüst~~^{bronz}-, az ezüst- és az arnyszőrű táltos költőféket hagynak a hősnél avval, hogy a hívásra bármikor megjelennek. A király kihirdeti, hogy aki leveszi a templomról a keresztet, annak adja lányát feleségül. A kérők serege sorra kudarcot vall, köztük a két nagyobb testvér is. A legkisebb táltosai segítségével a feladatot teljesíti /minden nap más öltözetet kap, s már országból valónak vallja magát/. Otthon bátyjeink di-csekszenek a fényes vitézi tornávale s a csodálatos idegen vitézzel. Őcsük azt állítja, hogy ő is látott mindent a kútkáváról, a háztetőről, a disznóól tetejéről. Bátyjai ezeket elbontják. A király a kereszt elvivőjét kinyomoztatja és hozzáadja a legkisebb leányát, de a baromfiólba küldi az ifju párt lakni. Háborúban a hős bronz, ezüst és aranyruhában háromszor megmenti a király /apósa/ életét, megsebesül. A király selyemkendővel köti be sebét. Vadászaton, három egymást

követő vasárnap, sógorainak, akik semmit se tudtak lőni, vadakat ad át: három nyúlér az gatyapértlit, három őzba-kért jeggyűrűt, ^{kér} három szervesbikáért a vőtársuk hátáról bőrt hasít. Mindezt táltosai segítségével éri el, kik egy-egy hidat /bronz, ezüst, arany/ varázsolnak az erdő szélére. Otthon a nagy lakoma idején felfedi magát epósa előtt, bizonyítékul átadja a kendőt, megmutatja táltosait, elmeséli sógorai vadászserencsését, leleplezi azokat.

MNL 2/456.1. Kovács Á.: hőmese, Hamupipőke királyfi kalandjáról szól. A mese gyakran a 314 mt. D-E epizódjával fejeződik be. Népszerű mese, 23 teljes változata ismert az egész magyar nyelvterületen, Moldvát sem kivéve. Két önálló mesei motívum állandósult kapcsolatából alakult. Az összetétel nem magyar sajátosság, egész Európában megtalálható.

A gyűjtés ideje 1979.X.23. Karádi egyik legkedvesebb és leghosszabb meséje közé tartozik. Felesége és két lány hallgatják, közbe-közbe szólnak: "a hülyék..." Teljesen beleéli magát a történetbe, leginkább hangjával játszik, de az gesztikuláció /mutogat kezével/ és mimika /grimeszokat vág/ is kíséri. Bár a mese mesterien teletűzdelt humorral, ezt a mesemondó nagyon komolyan adja elő.

6. Öveghegy királynéja/Jakab királyfi/:AsTh 400,518,313, MNK 400/A /A hattyáleányok/, MNK 518 /~~az~~ A civekodó Ördögfiak/, MNK 313/C /Rózsa és Bolye/: A király országnak minden kútja kiszáradt, s a környék lakossága a király kútjára járt vizért. Az egyik lány, kit a királyfia szegyanben hagyott megátkozta, hogy apjához hasonló házat mig nem talál, meg ne álljon,

A királyfi a kútra járó lányokat sorra megszegyeníti, míg nem az egyik megátkozza őt: addig ne nyugodjon, amíg apjához hasonló házat nem talál. Az ifjú útnak indul, megleli palotájuk hasonmását. Az ismeretlen királynál kertész lesz, s egyetlen feladata: a rózsák kártevőinek leleplezése. Éjszakanként a király kátjára az Üveghegy királynéjának /vasorrú bába/ három lánya jár fürödni. A királyfi a legkisebb lány szárnyait ekrejtí, később a lányt feleségül veszi. Az asszony férje gondatlansága folytán ismét birtokába veszi szárnyait és elhagyja férjét. A hős keresésére indul. Egy öreg bölcs jóslata alapján acélbakancsot ^{készített} ~~varázsk~~ magának, s bakancs egy gödörárokhoz viszi, amelyben vér folyik. Három óriást talál ott, kik két tárgyon, varázseszközön /kalapács, nyeregkápa/ civakodnak. A hős versenyfutást javasol s a csellel megszerzett tárgyak segítségével elérkezik az Üveghegyhez, felesége otthonához. Jakab királyfi felesége segítségével /gyűrűfordítás/ átjut az üvegkerítésén. A vasorrú bába lehetetlen feladatok teljesítésével bizza meg: pont délre üvegszerszámmal erdőt írni, a földet felszántani, bázával bevetni, a bázát megdarálni és belőle három kenyeret sütni. Felesége a hős segítségére siet /haját cirógatva a hőst elaltatja, varázsgyűrűjével előhívott óriások elvégzik a munkát/. Második feladat: a halastóból kifogott két aranyhalat délre ~~sz~~nyetepsin megsütni. Felesége ismét segít. A harmadik feladat elől elmenekülnek. A lány három köpést hátra^ggy, hogy a feltett kérdésekre azok válaszoljanak. A vasorrú bába észreveszi eltüné-

őüket, apját küldi üldözésükre. Átváltozásokkal kétszer megmenekülnek /rózsabokor-pacsirta, kápolna-barát/, harmadszor meg a vasorrú bába veszik üldözőbe őket /tó-réce/. Felszivja a tó vizét és "szétpukkad". Az üldöző átka beteljesül, Jakab királyfi elfelejti feleségét. Egymástól elszakítva élnek, s a férj esőüvőjén egy csizmadia segítségével a lány eljuttatja gyűrűjét a hősnek, ki ismét emlékezik. Jakab királyfi felkeresi feleségét és hazaviszi.

MNL 2/494.1. Nagy Ö.: Hattyúleányok, tündérmese. Gyakran beékelődik a civakodó ördögfiak mesetípus. Thompson mindössze litván változatairól tesz említést, nem tekinti önálló típusnak. A hattyúnő története epizódként szerepel még az AaTh 313 és 4565/a típusokban is. Az eltűnt hattyúleányt kereső hőst a leány anyja nehéz próbáknak veti alá a 313 típusban /Rózsa és Ibolya/. A mesetípus a világ szinte minden táján népszerű. A magyar meseanyagban a típusnak csaknem 40 változata van: egyike a legismertebb és legnépszerűbb meséinknek. MNL 4/383.1. Nagy O.: Rózsa és Ibolya, varázsmese. Meglehetősen bonyolult mese, ezért igen sokféleképpen variálódik. Bizonyos motívumai alapján más mesetípusokkal is kontaminálódhat /pl. hattyúleányok/. Leggyakoribb kombinációk: természetfeletti feleség + vőnek adott feladatok + menekülés /313 A/, elfelejtett menyasszony /313 C/. MNL 1/437.1. Kovács Á.: Civakodó ördögfiak, önálló mesetípusként számon tartott mesemotívum, epizód. Ismert vál-

tozetai nálunk legtöbb esetben Árgirus királyfi és Tündér
Ilona meséjében fordulnak elő. Berze Nagy "Tündér Ilona"
típus /MN 400.I./ D epizódjának részleteként tartja számon.
Legtöbb változatát Kisázsában és K-Európában jegyezték fel.

A gyűjtés ideje: 1979.X.23. Karádi a mese elhangzása után
néhány megjegyzést fűz a szöveghez: "A mese úgy kezdődik,
hogy kiról szól a mese. De az is fejezi be, akiről szól.
Még ötven-hatvan évvel ezelőtt is azt hitték, hogy az átok
fog. A vasorrú bábának varázsereje volt, de az Üregembernek
nem volt akkora varázsereje."

7. Égigérő fa: AaTh 468, 301, 302; MNK 467 A^x, 301/B / Az égig érő fa / Fehérlófia,
MNK 302/A^x/A testen kívül elrejtett erő/: A király udvarában
egy égigérő fa nőtt, melyen sárkányok tanyáznak. A király
ahhoz adja a lányát feleségül, aki vállalkozik a fa meg-
mászására és visszahozza a királylányokat. Egy kis kondás
gyerek /János/ készül keresésükre. A fa koronájának három
ága három országot tartott: a hét, a kilenc és a tizenkét-
fejű sárkány országát, kik fogva tartották a királylányokat.
A hétfejű sárkány rabolta legidősebb királykisasszony János-
nak gyűrűt és üveget ad, melyben erőt adó víz van. A haza-
térő sárkány köveket eszik, majd bort iszik és megbirkóznak
a hőssel. János levágja a sárkány fejeit, s az országot al-
kivéül mává varázsolja. Ugyanigy jár el a ^{kilenc} 12 fejű sárkánynál is,
ahol a sárkány ereje egy dobozba zárt lódarázsban van.
A tizenkétfejű sárkány legyőzése után a királykisasszonyok-

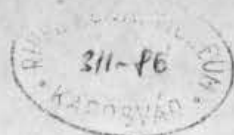

kal János visszatér az a királyhoz, feleségül veszi a legkisebb királykisasszonyt és az ország királya lesz.

MNL 1/639.1. Kovács Á.: Önálló mesetipusként számon tartott mesemotivum, mely a változatok nagy részében kezdőmotivum, ritkábban keretmese. Folytatása az MNK 301/B Fehérlófia "A három elrabolt királykisasszony visszaszerezése a sárkányoktól", beékelődik AaTh 302 A^x, a testen kívül elrejtett erő. ~~Mag~~ Mitikus mese. A motivumák német /erdélyi szász/, román, cigány és szerb-horvát változatai ismereteseek, valószínű azonban, hogy többi szomszédainknál is felbukkannak.

MNL 5/275.1. Kovács Á.: Testen kívül elrejtett erő, gyakran kapcsolódik az Égigérő fa /AaTh 468/, az Égitehetszabeditő /AaTh 328 B^x, BN 319^x/ és a Fehérlófia /AaTh 302 B/ meséjével is. A típus legteljesebb változatait a Székelyföldön és a Dunántálon jegyezték fel. Krize János és Benedek Elek feljegyzéséből ismert változatok a vitéz kondás /MNK 321 A^x/ típussal kontaminálódnak. A mese egész Európában ismert. Különösen nagyarányúak az orosz, skandináv és ír változatok.

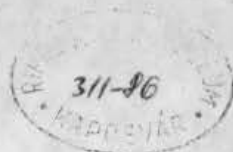
A gyűjtés ideje: 1979.X.24. Képmagnófelvétel: 1979.XI.1., megtalálható a Somogy megyei Művelődési Központ Archivumában. Az égigérő fa kedvelt mese nemcsak a telepen, hanem a virrasztáson, de az unokák körében is. Karádi Antal gyakran említi más vidéken élő rokonai virrasztásán is. "Én magyar embertől nemigen hallottam mesét, nem tanultam. Ezt is Marci bácsitól hallottam románul. Ugy jobban jön ki a szó.

Vannak szavak, amik jobban illenek románul, azért a fordításnál nehezebb."

8. Opre /Vizimalom/: AaTh 545; MNK 545/B /A csizmás kandúr/ :
A molnárlegény jót tesz a vasorrú bábával, aki megigéri, hogy gazdag feleséget szerez neki. A vasorrú bába elmegy a királyhoz /söprűn repül/, s elhiteti vele, hogy gazdája dúsgazdag /mérlegre ragasztott aranypénz/. Opret elküldi a király udvarába, fényes ruhát szerze számára a királytól avval a mesével, hogy gazdája hintóstól a vízbe esett. /űveghintó/. A király saját esküvői ruháját küldi el Oprenek. A vasorrú bába megkéri gazdája számára a királykisasszonyt, megtartják az esküvőt. Bizonyos idő elteltével a király látni kívánja veje birodalmát, útnak indulnak. A banya előreröpül seprűjén s ráveszi a csikóst, a kanászt, a kondást, hogy a rájuk bizott jószágot Opre király tulajdonának mondják. Birtokba veszi a tizenkét zsvány kacsalábon forgó kastélyát, s a kastély urait csellel megöli. Halált színlál macska képiben, s pártfogoltja háláját próbára teszi: olyan koporsót kér, hogy "ha hideg szél fúj, melegre forditse, ha meleg akkor hidegre". ~~Op~~ Opre hálásnak bizonyul /hársfakéregből, hársiszalagból összekötött koporsó, felhúzza a nyárfa tetejére.
MNL 1/523.1. Kovács Á.: Csizmás kandúr, tréfás hősmese, másodlagosan népszerű tündérmese. Igen kedvelt, mintegy 20 változatban számon tartott mesénk. A mese Eurázsiaszerte közkedvelt, s európai gyermatosítók közvetítésével eljutott Amerikába és Afrikába is.

A gyűjtés ideje: 1979.X.24. A mesét Karádin kívül még Kalányos István ismeri, ill. adja elő, de csak román nyelven. "Əpre vode a mi nyelvünkön vizikirályt jelent".

BNJ, 1957.II/101.1.: 545.B. Feleségszerző róka

Összehasonlító irodalom: Az egyes indítékok között a gonosz szellemet a boszorkány, sárkány, stb. szokta képviselni, gyakrabban fordulnak elő az alvilági gonoszok fejének különféle nevű női alakjai.

9. Tizenkét holló: AaTh 451; MNK 451./A hét holló/:

Egy angyal tizenkét fiát mohóságuk miatt megátkozta, hogy legyenek hollókká. Az átok megfogán és a fiúk hollóként elrepülnek. Leánytestvérük keresésükre indul. Egy hatalmas erdő közepén tizenkétágú tölgyfán megtalálta bátyjait. Megtudja tőlük megváltásuk feltételeit: kenderből kell inget készítenie számukra s tizenkét évig nem szabad beszélnie. Egy bokor mögé húzódva az ingek elkészítéséhez lát. Tizenegy év elteltével egy királyfi nyomára akad, s feleségül veszi. Gyermeket szül, ám a királyné némasággal vádolva a lányt ráveszi fiát, hogy azt ~~ke~~ akasztassa fel. A vesztőhelyen ⁷lehár a tizenkét év, megjelennek bátyjai, a hollók. A királyné rájuk adja az ingeket, csak a tizenkettedik testvér ingujja nem készül el, így egyik keze helyén szárny marad. Mindannyian ottmaradnak a király országában, felkeresték öreg édesanyjukat.

MNL 2/534.1. Kovács Á.: 7 /9,9,12/holló - tündérmese.

Az egész nyelvterületen 36 változatban ismert mese, melyek

a fenti típusképpel csak részben egyeznek. A mese egész Európában ismert, változatait különösen a skandináv államokban jegyezték fel nagy számban.

10. A két furfangos testvér:

A szegény és a gazdag, irigy testvér találkoznak az erdőben a tizenkét hónapot megszemélyesítő tizenkét idős emberrel. Kérdésükre - ki melyik hónapot becsüli a legjobban - mindketten felelnek. A szegény testvér jutalma arany, a gazdagot a tizenkét hónap tűzvesszel sújtja. A szegény testvér két fia szerencsét próbálni indulnak. Utjuk során egy királyfival találkoznak, kinek bájtya vadászat közben kővé változott. A kőszobrok érintésével a sors vár a királyfira és az idősebb testvérre is. A fiatalabb testvér egy öreg bölcs tanácsára és segítségével a kőszobrokat megszabadítja az átok alól. Az öreg király hálája jeléül két lányát a két testvérhez adja feleségül.

11. Griff /A három királyfi és az arany almafa/: AeTh 301.B.
MNK 301.B./Fehérlófia/,W 301.A.I^x /A szalonnafa/:
Egy király kertjében csodálatos fa nő /aranyalmát terem/.
Természetfeletti lény éjjelente megdézsmálja a fa termését.
A három leánytestvér biztatására a három fivér éjszaka megőrzi a fát. Egy őszhajú öregember nyomát követve egy ~~lyuk~~ szakadékhoz érnek, s az ott lévő lyukon át a legfiatalabb királyfi követi az ősz öregembert. Bátyjai iszalagból font kosárban leeresztik őt az alsó világba. Az ősz öregember az alsó világban három lányt, az ezüst-, ezüst- és aranykisasszonyt fogságban tartja. Az utóbbi gyűrűt ad a hősnak, amely erejét megnöveli. A hős megküzd az ősz emberrel, legyőzi őt. A leányokat a fűnnmaradt fivérek a kosárban felhúzzák, a hős óvatosságából maga helyett követ tesz abba, amit a fivérek félúton visszengednek. Egy vak embertől értesül, hogy egy hatalmas fa tetején fészkelő griff fiókáit meg kell védenie az esőtől, a griff pedig majd hálából felviszi a hőst a felső világba. A királyfi így tesz. Utközben a sas /griff/ húsdarabokkal táplálja, mikor elfogy, saját combjából kanyarit ki egy darabot. A felső világban a sas visszaköpi combjára a húsdarabot. A királyfi egy szabómesterhez áll be inasnak. A királykisasszonyok vonakodnak a fivérek feleségeivé lenni addig, amíg valaki olyan ruhát nem varr számukra, amilyen ruhájuk a másvilágon volt. A hős a szabó műhelyében az almákat

arany-, ezüst- és rézruhákká változtatja, s bebizonyítja, hogy ő a lányok megszabadítója. A három leány a három testvér felesége lesz.

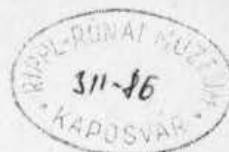
Fehérlófia

MNL 2/92.1.-Kovács Á.: mitikus hősmese. Változatai meghaladják az ötvenet. Egyes változataiban felismerhetők az Égitestszabádító vagy az Erős János típus nyomai. Népszerűségére jellemző, hogy nyomai "Az elrabolt királykisasszony megszabadítása" típus / AaTh 3ol,3ol.A./ valamennyi magyar nyelvű redakciójának /"Csonkatehénfia"-MNK 3ol B I^x, A szalonnafe -MNK 3ol E^x, stb./ változataiban interferálnak. Egész Európában ismert és népszerű redakció, a magyarhoz hasonló erőteljes, gazdag változatok ~~szek~~ azonban ritkák.

BNJ, 1957. I/225.1. BN 3ol.A. Fehérlófia, Nyr. XXXVII.367-371.1. Erős János -D,E,G /Feljegyzés IPócsfalva, 1905. Kisküküllő felső folyásánál beszélt tájszólás/, BN.3ol.A. /232.1./-H. /Parád, 19.sz.közepe/.

A gyűjtés ideje: 1980.I.23. A mesét Karádi négy éves unokája is végighallgatta, neki címzi a befejező mondatokat. A mesemondó a mesét könyvből még nem olvasta. Az unokák legkedvesebb meséi a Péter és a Kanász Jancsi /Égigérő fa/.

I R O D A L O M

Rövidítések

- AsTh - Antti Aarne - Stith Thompson, a mese típuszámok
a nemzetközi típuskatalógus szerint.
- BNJ - Berze Nagy János
- Ethn.- Ethnographia, Budapest
- JPMÉ - Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, Pécs
- NKNT - Népi kultúra - népi társadalom, Budapest
- MNK - Magyar Népmesekatalógus, Budapest
- MNL - Magyar Néprajzi Lexikon, Budapest
- M.Nyr.- Magyar Nyelvőr
- MTA OK - Magyar Tudományos Akadémia Osztályának Közleményei,
Budapest
- SMMI - Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár
- UMNGy - Új Magyar Népköltési Gyűjtemény, Budapest

- Banó István: Barenjai népmesék. Budapest, 1941. UMNGy II.
- Bálint Sándor: Tombác János meséi. Budapest, 1975. UMNGy XVII.
- Berze Nagy János: Magyar népmesetípusok. I-II. Pécs, 1957.
- Béres András: Mai mesélő alkalmak. Ethn., 1955.
- Dégh Linda: Pendúr Péter meséi. I-II. Budapest, 1942.
UMNGy III-IV.
- Dégh Linda: Adatok a mesekeret jelentőségéhez. Ethn., 1944.
130-139.
- Dégh Linda: Bodrogközi mesék. Budapest, 1945.

- Dégh Lina: A népmesekutató új útjai. Néprajzi Tanulmányok, 1949. 36-53.
- Dégh Lina: Kekesdi népmesék. I-II. Budapest, 1955-1960. UMGy VIII-IX.
- Dégh Lina: Az egyéniségvizsgálat perspektívái. Ethn., 1960. 28-44.
- Dégh Lina: Märchen, Erzähler und Erzählergemeinschaft. Dargestellt an der ungarischen Volksüberlieferung. Berlin, 1962.
- Dégh Lina: Az Új Magyar Népköltési Gyűjtemény tanulmányai és soron következő feladatai. Ethn., 1963. 1-12.
- Dégh Lina: Folklore and Society. Story-Telling in a Hungarian Peasant Community. Bloomington - London, 1969.
- Dobos Ilona: Egy somogyi parasztcsalád meséi. Budapest, 1962.
- Domokos Sámuel: A kétnyelvű mesemondás problémái. Ethn., 1967. 547-555.
- Erdész Sándor: Áni Lajos meséi. Budapest, 1968.
- Feragó József: Kurosi Minya hevasi mesemondó. Ethn., 1967. 238-262.
- Földyné Virány Judit: A bodroghözi Lásos népmesésiből. Sárospatak, 1957.
- Honti János: Válogatott tanulmányok. Budapest, 1962. 13-188.
- Honti János: A mese világa. Budapest, 1975.

- Kovács Ágnes: Kalotaszegi népmesék. Budapest, 1944.
 UMGy V-VI.
- Kovács Ágnes: A kalotaszegi Kateda mesekincse. In: Erdélyi Tudományos Füzetek. Kolozsvár, 1944.
- Kovács Ágnes: Népmese gyűjtés. Budapest, 1956.
- Kovács Ágnes: Magyar állatmesék típusmutatója. Budapest, 1958. /Néprajzi Közlemények III/3/
- Kovács Ágnes: A készülő Magyar Népmese-katalógus meséinek típusmutatója. In: Műveltség és Hagyomány. Budapest, 1960.
- Kovács Ágnes: A rátótiáddák típusmutatója. A magyar falucsúfolók típusai /Aeth 1200-1349/. Budapest, 1966./A Magyar Népmese-katalógus Füzetek 3/
- Kovács Ágnes: A XX. században rögzített magyar népmese-szövegek XIX. századi nyomtatott forrásai. I. NKNT 2-3. 177-211. Budapest, 1969.
- Kovács Ágnes: Idegen nyelvű sztereotípiák, mondóka- és dalbetétek anyanyolvi prózai népköltési szövegekben. NKNT Budapest, 1973. 161-181.
- Kovács Ágnes: Hol kezdődik a mese? NKNT Budapest, 1980. 487-519.
- Kovács Ágnes: A magyarországi román mesemondók. A II. Békéscsabai Nemzet.Mépr.Konf. előadásai. Budapest-Békéscsaba, 1981. 579-580.
- Kovács Ágnes szerk. Magyar Népmese-katalógus 3. Budapest, 1982.
 Összeállította és a bevezetést írta Berhát László

- Nagy Olga: Mesék és "igaz történetek" Széken. /Szempon-
tok egy erdélyi magyar felü népi prózarepertoárjának
vizsgálatához/. MNET, Budapest, 1975. 303-339.
- Nagy Olga: Széki népmesék. Bukarest, 1976.
- Nagy Olga: A táltos törvénye. Népmese és esztétikum.
Bukarest, 1978.
- Nagy Olga: Tudatszint és esztétikum összefüggése mesélő
közösségekben. MNET, Budapest, 1980. 533-545.
- Ortutay Gyula: A magyar népmese. In: Kis magyar népraja. 2.
kiadás. Budapest, é.n.
- Ortutay Gyula: Fedics Mihály mesél. Budapest, 1940. JMGy I.
- Ortutay Gyula: - Katona Imre: Magyar parasztmesék. I-II. Buda-
pest, 1951-1956.
- Ortutay Gyula: Variáns, invariáns, affinitás. A szájhagyom-
mányozó műveltség törvényszerűségei. MTA II. OK 9.
195-238. Budapest, 1959.
- Ortutay Gyula: Magyar népmesék. I-III. Budapest, 1960.
- Ortutay Gyula: A magyar népmese kutatás eredményei és fe-
ladatai. Budapest, 1963. MTA I. OK 20. 85-113.
- Ortutay Gyula: A szájhagyományozás törvényszerűségei.
Ethn., 1965. 3-9.
- Ortutay Gyula: A magyar népmese kutatás módszerei. A Hun-
garológiai Intézet Tudományos Közleményei, 7. III.évf.
1971. 5-12.
- Propp, V.J.: A mese morfológiája. Budapest, 1975.
- Sándor István: A mesemondás dramaturgiája. Ethn., 1964. 523-556.

Sárkány Mihály: Népmesekincsünk tiszteletéről.

EKNT, Budapest, 1971. 159-171.

Solymosy Sándor: Keleti elemek népmeséinkben. Ethn.,

1941. 30-44.

Antonin Satke: Hlucinsky pohádkár Jozef Smolks. Ostra-

ve, 1958.

Vekerdí József: A cigány népmese. Tanulmány és antológia.

Budapest, 1974.

Vidalepp, Richard: A mesélők és a mesemondás körülményei

az északon. Ethn., 1969. 447-460.

Voigt Vilmos: A folklór alkotások elemzése. Budapest, 1972.

Voigt Vilmos: A folklór esztétikájához. Budapest, 1972.

Voigt Vilmos: Bevezetés a szemiotikába. Budapest, 1977.

Voigt Vilmos: Szempontok a magyar folklór ekkulturációs

vizsgálatához. Ethn., 1978. 604-630.

Voigt Vilmos: A történeti magyar mesekutatás kérdései.

JPMÉ, LXV. 1980. /1981./ 253-257.

1. Sasfejű király /Világszépasszonya/

neve	külseje	szerepköre	szinrelépésének sajátosságai	próbatétel, feladat, motiváció	a tárgy /személy megjelenése	a hős tettei
1. legkisebb királyfi	-	hős	1. a király tilalmának megszegője 2. kereső hős	1. az ötlábú táltos megszerzése 2. a feleség visszaszerzése	1. első banya leánya 2. Sasfejű király első felesége	pozitív
2. a hős fivérei	-	álhősök	1. us 2. bűnhődő álhősök	1. us.	1. us.	negatív
3. sárkányok	7 fejű 9 fejű 12 fejű	1. károkozó 2. adományozó	nagyerejű szörnyetegek	a nővérek elrablása	a kertben három szál rózsza	12 akó bort ad a 12 fejű sárkányoknak
4. méh	-	speciális adományozó	possolyában, nem tud repülni	segítségkérés	-	segít a méhen
5. első banya rút nya		ellenséges adományozó	-	1. 99 csikó megörzése /3x/ 2. a hős megvendéglése	1. varjak, vadrécek, vadlibák 2. terített asztal, vetett ág	1. a csikók ^{at} megőrzi 2. a vendéglátást elhárítja
6. második banya rút		us.	a kertben üldögél egy fa alatt	1. us. 2. us.	1. méhek, kecske- darazsak, sasok 2. ezüst-, arany- és gyémánttá- nyér, vetett ág	1. us. 2. us.
7. harmadik banya	orra a földig ér	us.	orsón kendert fon	1. us. 2. us.	1. szarvasok, vad- disznók, tojások 2. us.	1. us. 2. us.
8. csikó	sánte	részleges segítőtárs	a hős útlegelésére megszólal	az útlegelés megszüntetése	-	csikót
9. csikó	us.	us.	us.	us.	-	us.
10. csikó	us.	us.	us.	us.	-	us.
11. táltos	ötlábú	segítőtárs	gebe a ganéjdombon /első banyánál/	1. kötőféken húzni 2. kendővel 3x megtörölni 3. a farokszórt felkötöni	-	a feladatokat végrehajtja
12. Világszép- asszonya	gyönyörű	próbatévő mátká	templomban /3x/	tilalom	24. szobakulcsa	megszegi a tilalmat
13. Sasfejű király	szürnyeteg	1. ellenséges adományozó 2. károkozó	A Világszépasszonya palotájának 24. szobájában három vassbronzsal lefogva	Világszépasszonya visszaszerzése	a hős mátkája	1. három pohár vizet ad a károkozónak 2. 3x-i kísérlet után a sárkány- adta méncsikó segítségével elrabolja mátkáját
14. táltos	mén	spec. segítőtárs	a 12 fejű sárkány lova	A Világszépasszonya visszaszerzése	pont délben a parknál mos	a mátká visszaszerzése

adománya, a segítség módja	rokonsági fok	a szereplő segítő egyéb	a szereplő segítőtársa	a segítség módja	üldözés	a küzde- lem for- mája
1.	-	testvérek megháromszorozódások: - kancák megőrzése - üldözés-menekülés a feladatok nehézsége fo- kozódik	1. öt lábú tál- tos 2. a 12 fejű sárkány mén- lova	-térbeli hely- változtatás -tanácsadás -szüktetés /3x/	-	-
2.	-	-	-	-	-	-
3.	- egy élet - ménlő	testvérek a hős sógorai	12 fejű sárkány:- a felda- rabolt hőst összerakja, jeladás 12 mázsás buzogány- nyal 9 fejű: - jeladás - forrasztófü 7 fejű: - életet lehel a hős szájába	-	-	-
4.	síp	-	-	-	-	-
5.	öt lábú tál- tos	testvérek	gereblyével vakarja a csi- kók oldalát, paraszt ad a csikóknak=üszkölés	-	-	-
6.	lónyereg	us.	a bányák egyre rútabbak	-	-	-
7.	kard	us.	us.	-	-	-
8.	elárulja a ge- Bék hollétét	az belső banya lány	-	-	-	-
9.	elárulja a ló- nyereg hollé- tét	a második ba- nya lánya	a csikók egyre később sz szólalnak meg	-	-	-
10.	elárulja a kard hollé- tét	a harmadik banya lánya	-	-	-	-
11.	a feladatokat végrehajtja	az 1. banya lánya, a sánta csikó testvé- re	1. térbeli helyváltozta- tás 2. tanácsadás 3. szüktetés /3x/	-	-	-
12.	-	- a Sasfejű király első felesége - a hős mát- kája	nem bizik a hős sikerében	-	-	-
13.	három élet	A Világszép- asszonya első férje	a károkozót saját segítő- társa öli meg a sárkány lovának kérésére	kancalova -jeladás /lá- bával kaper/ -üldözés	3x siker kudarca	-3x ke- gyelem -feldara- bolja a hőst
14.	elrebolja a mátkát	a Sasfejű ki- rály lovának testvére	-	-	-	-